תלמוד בבלי · ראשונים · חידושי רמב״ן · סדר נשים

חידושי רמב"ן על קידושין

רבנו משה ב"ר נחמן [הרמב"ן]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

חידושי רמב"ן על קידושין

רבנו משה ב"ר נחמן [הרמב"ן]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/חידושי-רמבן-על-קידושין/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 6
דף ב: 8
דף ג. 9
דף ג: 10
דף ד. 13
דף ד: 14
דף ה. 15
דף ה: 16
דף ו: 18
דף ז. 21
דף ז: 22
דף ח. 23
דף ח: 23
דף ט. 26
דף ט: 28
דף י. 29
דף י: 31
דף יא. 31
דף יא: 33
דף יב. 34
דף יב: 34
דף יג. 35
דף יג: 37
דף יד: 41
דף טו. 42
דף טז. 42
דף טז: 44
דף יז. 45
דף יז: 46
דף יח: 46
דף יט. 47
דף כ: 48
דף כא: 49
דף כב: 50
דף כג. 51
דף כג: 53
דף כד. 56
דף כד: 57
דף כה. 58
דף כה: 59
דף כו. 60
דף כו: 62
דף כז. 63
דף כז: 66
דף כח. 68
דף כח: 70
דף כט. 70
דף כט: 70
דף ל: 71
דף לא. 71
דף לב. 73
דף לב: 73
דף לג: 75
דף לד. 75
דף לד: 76
דף לה: 77
דף לו. 77
דף לו: 79
דף לז. 79
דף לז: 79
דף לח. 80
דף לט. 80

דף מא. 81
דף מא: 81
דף מב. 81
דף מב: 82
דף מג. 83
דף מג: 84
דף מד. 87
דף מד: 87
דף מה. 88
דף מה: 90
דף מו. 92
דף מו: 93
דף מז. 95
דף מז: 96
דף מח. 96
דף מח: 98
דף מט. 98
דף נ. 98
דף נ: 101
דף נא. 103
דף נא: 104
דף נב. 104
דף נב: 105
דף נג. 107
דף נג: 107
דף נד. 108
דף נד: 109
דף נה. 110
דף נה: 111
דף נו: 112
דף נז. 113
דף נז: 113
דף נח. 114
דף נח: 115
דף נט. 117
דף נט: 118
דף ס. 119
דף ס: 122
דף סא. 123
דף סא: 125
דף סב. 126
דף סב: 127
דף סג. 129
דף סג: 131
דף סד. 134
דף סד: 134
דף סה. 135
דף סה: 136
דף סו. 142
דף סו: 146
דף סז. 147
דף סז: 148
דף סח. 148
דף סח: 150
דף סט. 151
דף ע: 152
דף עא. 153
דף עג. 154
דף עג: 154
דף עד. 154
דף עד: 156
דף עה. 156
דף עה: 158
דף עו. 159

דף עז. 160
דף עח. 161
דף עט. 163
דף פ. 163
דף פב. 164

דף ב.

מתני': **האשה נקנית בג' דרכים בכסף בשטר ובביאה**. דוקא נקט סדרא, דכתיב כי יקח היינו כסף והדר כתיב ובעלה משום הכי אקדמי לכסף מקמי ביאה ושטר משום דדמי לכסף שכן קונין בהן שאר דברים וקניני' מרוב' סמכו ענין לו ואעפ"י שכתוב כסף וביאה סמוכין ולמאי דמפקינן מויצאה חנם ההיא לומר דקדושי דאב הוו אבל מ"מ דקני מכי יקח נפק' והדר ובעלה. ולר' יוחנן דמפיק ביאה מבעול' בעל איכא למימר דכיון דעיקר כל קנין כסף הוא [מדרשה] חביבה ליה ואקדמיה א"נ כיון דכתיב כי יקח והדר ובעלה אקדמיה לכסף ואע"ג דקדושי ביאה לאו מובעלה נפקא לן הא מ"מ שם ביאה הוא ומבעול' בעל גלי רחמנא דובעלה בקדושי ביאה משתעי.

וגט דאקדמיה למיתת בעל משום דכתיב בהדיא טפי ממיתת הבעל ועוד דלישנא דחיי עדיף ליה:

בדינר ובשוה דינר. איכא למידק, קדושי כסף מנלן דכתיב כסף השדה נימא כסף דוקא שוה כסף מנ"ל וא"ת שוה כסף בכלל כסף והא איצטריך ליה לתנא לרבויי גבי עבד דתניא לקמן ישיב גאולתו לרבות שוה כסף ואי"ת מניה אמרינן לכל מקום שנ' כסף שוה כסף בכלל והא גבי נזיקין אצטריך נמי רבויא דתניא כסף ישיב לבעליו לרבות שוה כסף ככסף ואפי' סובין. איכא למימר קדושי אשה גמרינן מדכתיב ישיב את גאולתו לרבות שוה כסף מאי טעמא מדכתיב ויצאה חנם אין כסף והיינו שוה כסף דעבד ואמה ואתקוש וע"כ דרשת ליה הכי אין כסף ושוה לכסף לאדון אחר. א"נ איכא למימר שבכל מקום שנ' כסף בקנין שוה כסף בכלל וכי איצטריך קרא לרבויי סד"א אם לקח עבד אינו יכול לגרוע בפדיונו בע"כ של רבו בשוה כסף דא"ל זיל טרח וזבין אייתי לה ו" גבי נזיקין סד"א שאינו יכול לפרעו בע"ב בשוה כסף אלא ממיטב דכתיב מיטב שדהו ישלם קמ"ל אבל לענין מקנה כיון דניחא ליה בשוה כסף ככסף הוא שהרי שניהם שוים [אצלו] ואקשי' הא דאמרינן לקמן האי תבואה וכלים היכי דמי אילימא דלא מקני להו כלל ישיב אמר רחמנא וכו' אלמא לענין גופיה איצטריך קרא לשוה כסף. לא תיקשי דהא דעדיפא ודאלימ' אקשינן דאי מסברא לא מצינן לאקשויי דהוה דחי ליה מיניה ואומר ליה מנא לן ועוד דהוה קס"ד התם דממעט שוה כסף מדכתיב מכסף מקנתו דמשמע ולא כל כסף לפיכך הוצרך לומר לו שכבר נתרבה מדכתיב ישיב אבל בכל מקום שנ' כסף סתם שוה כסף בכלל וזה נ"ל יותר מהראשון.

האי דלא תנינן כמה הוא דינר משום דפשיטא ליה וידיעה מילתא מה שא"כ בפרוטות שהרי איסר איטלקי ידוע ששמו כך (הפרוטה) ולא הוצרך לפרש כמה הוא איסר

האיטלקי ועוד דב"ש במקום ב"ה אינה משנה לפיכך לא הוצרך התנא לפרש כאן כמה הוא דינר:

והיבמה נקנית בביאה. ק"ל להראב"ד אמאי לא תני דרכים ביבמה ואיכא דמפרק דרכים למה לי למעוטי וביבמה לא איצטריך מיעוטא לכסף ושטר דכיון דברישא גבי אשה תננהו וגבי יבמה שבקנהו ולא קתני אלא חד מנייהו מיעוט א"צ ולחליפין לא אצטריך מעוט דכיון דכסף לא קני בה חליפין למעוטי ל"ל.

ועדיין יש לך לדון, גבי עבד עברי אמאי לא תנא דרכים למעוטי חליפין כדאמרינן בגמ' ואינו נקנה בתורת תבואה וכלים ומאי ניהו חליפין וגם שאינו נקנה בחזקה ולא במשיכה אע"פ שעבד כנעני נקנה בהם ובסיפא נמי ליתני דרכים למעוטי שאינו קונה את עצמו במיתת האדון אלא הנרצע. ואיכא למימר לחליפין לא איצטריך מיעוטא כיון דתני רישא למעוטי שאינן בכלל כסף ואין האשה נקנית בהם. ולחזקה לא איצטריך מיעוטא דלא אשכחן חזקה בעברי כלל אלא בכנעני שגופו קנוי וכי איצטריך ברישא מיעוט' לחליפין משום דסד"א בכלל כסף הן ובסופה משום דאשכחן חליצה באישות אבל בחזקה דלא אשכחן בעברי לא איצטריך מיעוטא וה"ה משיכה ולא אצטריך גם כן מיעוטא למיתת האדון דכיון דגם עברי גופיה קתני ליה בנרצע ולא ערביה ותנייה גבי שאינו נרצע (אעפ"פ) שבנרצע כתיב.

עוד יש לי לפרש הא דלא תנינא דרכים ברישׂ' דיבמה ובעבד עברי משום דדרכי' דאשה אכלהו קאי והכי קתני ובדרכים הללו נקנית היבמ' בביא' והעבד העברי בכסף ושטר ושניהם נקנין בדרכים הללו ולא בדרך אחר ומיהו בסופה דיבמה ובסופה דעבד עברי מצי למיתני דרכים אלא כיון דברישא לא תני דרכים בסיפא נמי לא תני דרכי' ולעולם רישא וסיפא אלו דוקא אבל גבי עבד כנעני ה"ל למיתני דרכי' דלאו מדרכים דרישא נפיק דהא קתני חזקה דלאו מדרכים דרישא היא לפיכך מצאו מקום בגמ' לרבות בו משיכה וחליפין:

גמרא **מאי שנא הכא דתני האשה וכו'**. תמיה לי אמאי לא אקשינן וליתני האיש מקדש אסדר' דמתני' והדר ליבעי נקנית ומקדש ואפשר דאי אקשי ליה הכי הוה אמר ליה משום סיפא כדאמרינן לקמן בסמוך ותו לא הוה קשי' ליה אמאי תנא נקנית דמשום סיפא נמי הוא דלא מצי למימר להו מתקדשת ורישׂ' בלשון קדוש וסיפי בלשון קנין לא קתני ואי קשי' נך ונימא ליה הכי איכאלמימר דעדיפא מיניה א"ל דעיקר קיחה שבכסף קנין הוא:

משום דקא בעי למיתני כסף וקיחה אקרי קנין וכו'. ואי קשי' לך ותני תרתי משום חדא לאי קושיא היא דאכלהו שייך לשון קנין דאי תלמוד מקנה קנה בהו וכיון דגבי כסף

בהדיא ואתי שפיר בכלהו תני לה משא"כ בההיא דאקשינן לקמן בלשון דרכים בכסף ובשטר לא אשכחן.
ואחרים אמרו דשטר נמי לשון קנין הוא דכתיב ואקח את ספר המקנה והוא דפריש בגמ' כסף משום דלא מפרש בהדיא והיה צריך לומר כן דליהוו תרתי וליתנן חדא משום תרתי א"נ הא דפריש כסף משום דקיחה באשה איקרי קנין אבל בשטר דאשה לשון קנין לא אשכחן ולא הוה משני בלישניה משום שטר בעלמא:
וקיחה אקרי קנין. והאי דלא קתני מתני' נקחת משום סיפא. דלא שייך בה לשון קיחה:

דף ב:

תנא האשה נקנית מדעתה אין בע"כ לא. [והא דקתני היבמה נקנית ואפי' בע"כ] איכא למימר דהכי קאמרינן האיש קונה ודאי משמע אף בעל כרחה ואי תנא האיש קונה הוה אמינא אף בעל כרחה לכך תנא נקנית שיש במשמע מדעתה או אפילו בעל כרחה ותפשת מרובה לא תפשת ואין לך כח [ללמוד דמזה] אלא מדעתה והא דלא קתני מקנה את עצמה משום דלאו לישנא מעליא היא ותלקח אשה לאיש משמע לאו ארחיה דתנא למימר הכי ואי תימא והאיש מקדש משמע בעל כרחה לא קשי' דכיון דגלי תנא הכא לא אתא למטעי התם ולומר מקדש אף בעל כרחה משמע שהרי שנה התנא במשמעו שלא יהא במשמעו בע"כ ואחרים אמרו כיון דתנא מקדש מדעתה משמע ולא בע"כ שאין אדם מקדיש שאינו שלו.
ול"נ דמדקתני האשה ולא קתני איש משמע שאין קנין זה תלוי באיש אלא תלוי נמי בה ואם היתה נקנית בעל כרחה ולרצונו לאיש קונה היא מה שאין כן ביבמה דלא מיתני האיש קונה דלא בעינן דעתו אלא נקנית וממילא שלא מדעת שניהם:
כתוב בכלהו נסחי **א"ה קשו קראי אהדדי וקשו מתני' אהדדי**. וה"פ: אי אמרת בשלמא לישנא דקראי לאו דוקא דאיכא מילי דקראו ליה בקר' לשון זכר ול' נקבה דכתיב רוח גדולה וחזק וכתיב נמי והנה יד שלוחה אלי והנה בו אלא אי אמרת האי קרא דאמר לשון נקבה דוקא ומ"ה שני תנא דמתני' בלישניה דארחיה למתני שלשה ותני שלש קשו קראי אהדדי וקשה ההוא דקרי ליה זכר וקשה נמי מתניתין דזב:
התם דגבי זכר קתני לשון זכר. איכא דמקשי והא כתיב נוכח ה' דרכיכם אשר תלכו בה וכתיב נמי בשוב רשע מדרכו הרעה ולא דקדק יפה דאע"ג דקראי באיש כתיבי כיון דשייכא בההוא ענינא אשה לא קפיד קרא וכי אמרינן דקפיד ה"מ כי קאי בנקבה במלת' דליתיה בזכר. והיינו דאמרינן דאיש דרכו לצאת במלחמה ואין אשה וכו' אלמא

אע"ג דקרא בלשון זכר קאי אי איתא באשה לא הוה דייק למיתני לשון זכר והיינו נמי דאיצטריך למימר דאיש דרכו ליבדק ואין אשה דרכה ליבדק ולא אמר התם דבזכר קאי כדקתני הזב ולא הזבה ש"מ דאע"ג דקאי בזכר אי איכא נמי באשה לא קפיד:

הא מני ר"ש בן אלעזר היא. אי קשיא מתני' תלקח אשה לאיש הוא והיכי מתני לי' דרכים לא היא דכיון דקתני נקנית יקח איש הוא שהרי אין לשון זה אלא שהיא קנויה לו וכיון שהיא קנויה לו הוא קנאה אבל בלשון תלקח אשה לאיש אין בו לשון קנין שתהא היא קנויה והוא קונה אלא לשון לקוחין בעלמא. א"נ הכי קאמר באישות צריך לשון דרך ובא ללמדך שהאיש צריך שיתן כסף ושטר כדרך העולם אבל נתנה היא ואמרה היא לא:

אתרוג שוה לאילן בג' דרכים, לערלה ולרבעי ולשביעית. פרש"י ז"ל שערלה ורבעי נוהגין בו כאילן ולשביעית שהולכים בפירותיו אחר חנטה כאילן ולא אחר לקיטה כירק ודקדקו עליו וליתני נמי לפאה ולשכחה דאי דמי לאילן ליתני ה' אי דמי לירק דלא מחייב ליתני ג' לירק וזו אינה קושיא דאי מחייב לאו דומיא דאילן הוא דאיכא נמי ירק דמחייב כל שמכניסו לקיום כגון מלבנות הבצלים וחטה וכו ה' מינין דלאו אילן נינהו ואי לא מחייב לאו דומיא דירק הוא דליתני לירק דאיכ' אילן דלא מחייב כגון תאנה כדתנן בדוכתא משום הבי לא תננהו,

ועוד דקדקו בה וליתני להרכבה שאסור להרכיבו באילן ואפי' בחוצה לארץ משא"כ בירק שאינו נוהג בחוצ' לארץ ולא קשי' דהא לאו דרך הוא כיון שדין הרכבה נוהג אף בירק אע"פ שאינו נוהג בכל מקום שנוהג באילן אלא דבר ואפי' חצי דבר מיקרי.

ואי קשי' וליתני שר"ה שלו שבט כאילן כדאמרינן התם במסכת ר"ה דף י"ד ע"ב הכל מודים שר"ה שלו שבט איכ' למימר דלא קתני אלא ג' אלו שנחלקו בהן.

אבל במס' ר"ה פרש"י ז"ל שהולכים בו אחר חנטה לערלה ולרבעי ולשביעית ולהאי פירושא לא קשי' אמאי לא תנא הנך אחריני כדאמרינן דהא לא קתני אלא דין חנטה ולא מחוור לי שכל דיני חנטה דרך א' הוא:

דף ג.

אלא כל היכא דאיכא פלוגתא וכו'. פרש"י ז"ל כגון מתני' בשלשה דרכים למעוטי חופה ואין זה נכון דלא שייך פלוגתא אלא באומר שוה אבל איכא דתני דרכים סתם דלא שייך פלוגתא וכל היכא דתני מנינא למעוטי הוא ואפי' הכי איכא דתני דברים.

אלא הכא לאו אמתני' קיימי' אלא אהנך תלת מתני' דכוי ואתרוג ודגטי נשים דקתני בהו שוה ושייך בהו פלוגתא כלומר שוים באנו ולאו בדרכים אחרים.

מצינו בתשובת הגאונים ז"ל דכל הני דהך סוגיא עד הכא (דבתר הוא הודאה) [הוא דבתר הוראה] ומר רב הונא גאון מסורא איהו תני לה ואיהו דאסר בגטא וביומוהי תקינו תקנתא דמורדת דנהיגו בה הגאונים ז"ל ואפ"ה טרחנא לעיל לפרושא ולמפרך ותרוצי בה [כמו] בגמר' [דסוגיא] דרבנן סבוראי דוקא היא:

למעוטי חליפין וכו'. ק"ל אלא מעתה תקנה אשה בחזקה דומיא דשדה והא לא קשי' דאיכ' למימר כיון שאין גופה קנוי לא שייכא בה חזקה ומיהו לא מחוור לי [היכי] סד"א דקני בחליפין משום דשדה נקנית בחליפין והא לא גמרינן אשה משדה כלל אלא לקיחה שכתוב באשה הוא דגמרינן שהוא לשון כסף ומעולם לא הוקשה אשה לשדה.

וכן הא דאמרינן חליפין איתנהו בפחות משוה פרוטה ואשה בפחות מש"פ לא מקניא נפשה פרש"י דגנאי הוא לה נימא בפחות משוה פרוטה ליתנהו אבל בשוה פרוטה איתנהו ומ"ש הרב ז"ל הלכך בטל תורת חליפין בקדושין איני יודע למה בטל כיון שבפחו' משוה פרוטה לא נתבטלו מחמת פסול קנייתן אלא מחמת קפידתה של אשה.

ונראה דהכי קאמרינן מעיקר' דחליפין בכלל קיחה הם ומדין כסף הוא שריבה אותן הכתוב מה כסף שמחליף הקרקע בו וקונה אף בחליפין הלכך אף בכלל קיחה שבאשה הם. ומפרקינן כיון דאשכחן חליפין בפחות משוה פרוטה לאו בתורת כסף הם קונין אפי' כשיש בהם ש"פ אלא חדוש הוא שחדשה בהם תורה כלומר דין אחר הוא שאינו בכלל כסף ולא שוה לו ואשה לא אמרה בה תורה קנין אלא בכסף הלכך אין חליפין קונין בה וזהו הטעם שלא הוצרכו למעט חזקה שאינו קונה באשה שלא עלה על דעת לרבות אף חליפין אלא מדין כסף ולפי פי' זה הכי גריס ואשה בפחות משוה פרוטה לא מקניא.

אבל מקצת הנסחאות שכתוב בהם מקניא נפשה נוטות לפרש"י ז"ל והיא גרסת ההלכות ויש לישב בה דכל חליפין דגבי אשה כחליפין דפחות משוה פרוטה נינהו דמתנה ע"מ להחזיר לא קניא באשה דבתר הנאה דבסוף אזלא ולא מקניא נפשה (בקניה דשניה) [בהנאה דשעה] כדבעינן למימר לקמן

דף ג:

אמר קרא ספר כריתות ספר כורתה ואין דבר אחר כורתה. פי' הך דרשה דר' יוסי הגלילי היא דלרבנן לא מבעי ליה כריתות אלא לדבר הכורת בינו לבינה כדאיתא לקמן ומוכתב לה הוא דנפקא להו דאין מתגרשת אלא בכתיבה אלא דגמ' לא קפיד הכא אלא לאתויי חדא דרשא דפשיטא ליה בין לרבנן בין לר' יוסי לפי שאין כאן מקום עקרו של דבר זה. וכיוצא בו יש במסכת סנהדרין דף ל"ד ע"ב מה נגעים ביום אף דינים ביום ובנגעים מנ"ל

דכתיב וביום הראות בו והך דרשא דאביי היא אבל רבא נפקא לי' מנגע נ"ל בבית ולא לאור כדאית' במ"ק דף ח' ע"א ודרבא עדיפא בכל מקום אלא חדא מנייהו נקט ולא קפיד וכן במסכת מגילה דף כ' ע"א גבו אין מוהלין אלא ביום דכתיב ביום השמיני ימול ביום ולא בלילה ובמסכת שבת דף קל"ב ע"ב מפיק לה ביום ואפי' בשבת בלילה נפקא מבן שמנת ימים ימול ובמסכת מנחות דף ו' ע"ב תניא מנין ליוצא שאם עלה לא ירד שהרי יוצא כשר בבמה. וחמרינן עלה התם דלאו עיקר טעמא הוא אלא תנא אזאת תורת העולה קסמיך ואע"ג דלא אדכר ליה כלל:

ואימא ה"מ קטנה דלית לה יד. פרש"י ז"ל ואף ע"ג דקרא בנערה כתיב אימא כשקדשה כשהיא קטנה ואי קשיא קטנה למה לי קרא פשיט' דהא מצי מיזבן לה ונימא כי אצטריך קרא לנערה איבא למימר סד"א זבוני מצי מיזבן לה משום דנפקא ליה בנערות ומה מכר לו ראשון לשני כל זכות שתבא לידו אבל קדושי לא מצי מקדש דהא לא נפקא מרשות בעל בנערו' ובגרו' כי היכי דנפקא מרשותיה דאב ואין אדם מוכ' דבר שאינו שלו, קמ"ל. וא"ת והא בזבוני אי בעי מיעד לה ולא נפק' מרשותיה איכא למימר עוד לאו אב קא עביד ליה אלא שזכותא הוא דזכתה תורה לאדון אבל אין בידו למכר' אלא לשפחות מפני שיוצאה בנערות ובנרות שדינה לצאת מרשותו:

וכי תימא נילף מבושת ופגם. פרש"י דיליף כסף קדושין מכסף קנסא או מבושת ופגם ואיכא למידק בושת ופגם מנ"ל דאביה הוי דנפקא לן בכתובות דף מ' ע"ב משום דאי בעי מסר לה למנוול ומוכה שחין כלומר שהאב זכאי בקדושי בתו א"כ השתא דאכתי לא ק"ל דקדושין דאב היכי ידעי' בושת ופגם.

וי"מ מבושת ופגם דקטנה יליף וה"ק מבושת ופגם דקטנה ודאי דאב הוי אע"ג שיש לה יד לכך דהא ממילא אתו לה ולא בעו יד אף כסף קדושין דנערה אעפ"י שיש לה יד דאב הוי וה"ה לבושת ופגם דנערה ומפרקינן שאני בושת ופגם דאביה נמי שייך בהו כלומר שאני התם לפי שבידו למסרה למנוול ומוכה שחין שהיא אינה יכולה לקדש את עצמה לפי שאין לה יד אבל כסף קדושיה של נערה וה"ה לבושת ופגם של נערה דידה הוו.

ואחרים אמרו דבושת ופגם אף של נערה דאב הוי מפני שבידו למסרה למנוול ומוכה שחין כשהיא קטנה והיא פגומה לעולם. ואם תאמר א"כ בוגרת נמי וי"ל בוגרת כיון דנפקא ליה מרשותיה לגמרי אין אומרים הואיל וכשהיתה ברשותי יכול לפגמה יזכה אף ביציאה מרשותו אבל נערה ברשותו היא למעשה ידיה ולהפר נדריה ואין דברים הללו מחוורים כל הצורך.

ויש מרבותינו הצרפתים ז"ל שמפרשי' בודאי שהאב רשאי לקדש בתו נערה דכתיב את

בתי נתתי וכל נתינות במשמע אף למוסרה לחופה כדפרש"י בכתובות דף מ"ו ע"ב וא"א לומר כשמסרה כשהיא קטנה דהא כתיב ואם אמת היה הדבר וסקלוה ואי כשמסרה לחופה כשהיא קטנה בחנק היא וכיון שלמדנו שהאב רשאי לקדשה לכל מי שירצה אף כשהיא נערה ממילא למדנו שכסף בושתה ופגמה שלו דאי בעי' מסרה למנוול ומוכה שחין והא דאמרינן לעיל ה"מ קטנה אבל נערה ה"פ ואימא ה"מ קטנה שהאב רשאי לקדשה וכיון שהוא רשאי לקדשה ולא היא עצמה א"א שכסף קדושין יהא שלה שהרי האב לא מחמתה הוא זוכה ולא מחמח שליחות שהרי היא אין לה לא יד ולא שליחות אבל נער' דאית לה יד איכא דמצי איהי נמי לקדש נפשה ואיהי תשקול כספה כשהיא קדשה את עצמה ובעי' למפשט מהפרת נדרים שהכל ברשות האב שאלו הי' ברשות עצמה כלל הואיל ונדרה מדעתה האיך יפר האב וכן נמי מכסף קנסא ילפינן דלעולם הוי דאב הכסף וכיון שכן ודאי איהי לא מקבלה קדושיה דהאיך אפשר שהיא מקבלה קדושיה ואביה ישקול כספא.

ויש שפי' דהכא אמעשה ידיה קא פריך ואדרב הונא קאי דאמר מנין שמעשה הבת לאביה וכ"ת נילף מעשה ידיה מנדרים ואכתי למה לי לאמה וכו' וכ"ת נילף מבושת ופגם. והיה המקשה ר"ל דהאי בנעוריה כל שבח נעורים קאמר ורב הונא לאו דוקא ודחינא שאני בושת ופגם וכו' ואין ללמוד מעשה ידיה מבושת ופגם ודרב הונא דוקא ואכתי כסף קדושין מנ"ל וזה יותר נכון ולשון קצרה לתלמידים וא"ת ונימא נמי ונילף מכסף קדושין איכא למימר הא כבר אמר לה דממונא מאיסורא לא גמרינן והאי דלא אקשי מעיקר' הכי משום דבהפרת נדרים קאי. ויש שאמרו לרווחא דמלתא קא פריך ליה דאפי' נפקא ליה בושת ופגם מדוכתא אחריתי שלא מקדושין אין ללמוד קדושין מהן וזהו האמת לפי דעתי:

גרסת הספרים כך היא: **שאני בושת ופגם דאביה נמי אית ליה צערא בגווייהו**. אי קשה האי מאי אלא מעתה בייש עני בן טובים ה"נ דיהיב להו בושת ופגם לבני המשפחה ועוד בושת של חבלות הא הוי דידה ואפי' קטנה יעשה לה סגולה והכי מוכח בפ' החובל (בבא קמא דף פ"ז ע"ב) איכא למימר ה"ק אין ללמוד במה מצינו מעשה ידיה ולא כסף קדוש' דלית ליה צערא מבושת ופגם דאית ליה צערא ולא ראי זה כראי זה ואין הצד השוה בשניהם. ויש גורסים דאביה נמי שייך בהו וכן גריס רש"י ופירש בפ' נערה שנתפתתה (כתובות דף מ"ו ע"ב) שבידו ליטול ממון ולביישה בבושת זה למוסרה בקדושי למנוול:

דף ד.

זרע פסול מנין. פי' רבותינו המפרשים זרע זרעה פסול קא מבעיא ליה אבל זרעה פסול ודאי אינה אוכלת שכיון שנבעלה לפסול לה נפסלה:

לזרע זרעה לא אצטריך קרא בני בנים הרי הם כבנים. איכא למידק והא אמרינן ב"ב דף קט"ו ע"א ובן אין לו אין לי אלא בן בן הבן מנין בן בת הבן מנין ת"ל אין לו עיין עליו איכא למימר שאני הכא דכתיב זרע ויש בכלל זרע בני בנים ולאו דוקא בני בנים הרי הם כבנים דק"ל נמי שאין בני בנים כבנים וכן משמע במס' סנהדרין דף ס"ד ע"ב דתניא מעביר בנו ובתו באש אין לי אלא בנו ובתו בן בנו ובן בתו מנין ת"ל מזרעו אלמא זרעו משמע כלל אפי' לזרע זרעו ובנו ובתו משמע דוקא:

כי אצטריך קרא לזרע פסול. איכא דקשיא ליה הא דאמרינן ביבמות ד' כ"ב ע"א מי שיש לו אח מ"מ זוקק לאשתו ליבום ואמרינן מ"מ לאתויי ממזר ואקשי' פשיט' אחיו הוא סד"א ניליף אחוה אחוה מבני יעקב מה התם כשרים ולא פסולים אף הכא כשרים ולא פסולים אלמ' זרע פסול נמי לא צריך קרא דזרעו הוא איכא למימר זרע משמע כשר ולא פסול שיהא מיוחס כמותו אבל בן ואח משמע כלהו:

ואי אשמעינן מעשה ידיה משום דקא מתזנא מיניה. תמהני ואעפ"י שאינה נזונת משל אביה מעשה ידיה שלו כלומר העדפתה. איכא למימר כיון דזכי ליה רחמנא מעש' ידיה לאב שנזונת ממעשה ידיה משלו היא נזונת לפיכך העדפתה שלו:

בבגרות לא תיפק קמ"ל. וק"ל להראב"ד ז"ל דזבין לה אימת אי דזבין לה בקטנות בבגרות מאי בעיא גביה הא יוצאה בשש אלא דזבין לה בת. ט"ו שהיתה קטנה לפי שלא הביאה שתי שערות ויצאה בבגרות של שנת כ' לרב דאמר ביבמו' דף פ' ע"א גבי סריס שלא הביא שתי שערות נעשה גדול למפרע היכי קס"ד דלא תיפוק והא עיקר זבינא בטעות הוו שהרי כשמכרה היתה גדולה וניחה ליה דאינו נעשה גדול למפרע אלא משעה שנולדו סי' סריס וכן היא לא נעשי' גדולה למפרע אלא משעה שנולדו בה סימני איילנית והכא כשלא נולדו לה כשמכרה.

ועיקר קושיא ליתא דלרב משכחת לה דזבנא בט' וי' כשהיא קטנה ויצאה בשש וכשהגיעה לכ' ונודע שהיא אילונית נעשה גדולה למפרע ואיגלאי מילתא שהיתה דינה לצאת מבת שתים עשרה שנה ומחצה נמצא הוא צריך להחזיר לה מה שעשתה עמו יותר וכן הא דאמר רב אשי לא נצרכה אלא לעיקר זביניה דאילונית סד"א לא הוו זביני ה"נ קאמר דלכשתיזא בת עשרים ואיגלאי מילת' שהיא אילונית בטל מקח ויחזרו זה לזה:

דף ד:

ומה אמה העבריה שאין נקנית בביאה נקנית בכסף וכו'. קשיא לי והא לאו משו' קולא דביאה הוא אלא שאין קנינה לשום אישות ותיתי לה מהאי טעמ' ולא בתורת ק"ו. ואיכא למימר דעדיפא מינה אקשינן דאי נמי אתי לה בתורת טעמא ומיפריך ק"ו אכתי איכא מה מצינו לכסף שקונה באמה עברי' אף כאן יקנה ומשו' הכי פריך ליה שמצינו ביבמה שאינו קונה ואף אני אביא את זו.

ותו קשיא לי הא דאמרינן מה ליבמה שכן אין נקנית בשטר. והא מ"מ ק"ו פריכא הוא הואיל ומצינו מקום שקונה בה ביאה ואין כסף קונה בו דהא אנן לאו מיבמה גמרינן מידי אלא שהיא מוכחת על הכסף שאינו חמור יות' מביאה אעפ"י שקונה באמה העבריה. ואיכא למימר (ה"מ) [ה"פ] הואיל ואינה נקנית בשטר שקונה בכל מקו' אין מביאין ראיה מיבמה דשאני התם כיון דאינה צריכה אלא ביאה דעושה נשואין בה.

תו ק"ל בהא היכי אקשינן עלי' דהאי ק"ו דקמן מה לאמה עבריה שכן יוצא' בכסף דהא אכתי איתיה לק"ו הכי ומה ביאה שאינ' קונה באמה העבריה קונה כאן כסף שקונה באמה העבריה אינו דין שיקנה כאן ואם תאמר מה לכסף שאינו קונה ביבמה שאני יבמה שכן אינה נקנית בשטר איכא למימר אי הוה דין הכי הוה ליה ק"ו מביאה לכסף ובההוא ודאי איכא למפרך מה לכסף שאינו קונה ביבמה תאמר בביאה שעושה בה נשואין אי נמי מה לכסף שאינו בע"כ כנ"ל.

ויש נמי לתרץ את כולן ולומר דהאי קל וחומר לא דוקא אלא כעין מה שמצינו הוא לומר מה מצינו לכסף שקונה באמה העברי' אף כאן קונה ומיהו מעיקרא נסיב לה בלשון ק"ו לאלימה למילתיה וכי אקשי' יבמ' תוכיח חזר למה מצינו ואמר נראה למי דומה שלאמה העבריה נראה יותר מליבמה שכן נקנית בשטר אף אני אביא כסף והא דקא מקשה והא אתיא לה [לא] בתורת ק"ו אלא הא אתיא ליה לתנא לפום מילתיה ומסקינן והיכי קא נסיב לה קרא מכי יקח ואמר רב אשי משום דאעיקר' דדינא פירכא ולא אתיא ליה לא בק"ו ולא במה מצינו מה לאמה העברי' שיוצאה בכסף ודין הוא שתקנה בכסף תאמר בזו שאינו יוצאה בכסף והיאך יקנה בה כסף במה מצינו הרי אין הצד בהם שוה:

מה ליבמה שכן זקוקה ועומדת. קשיא לי, והא ק"ו מיהו איתיה ומה יבמה שאין נקנית בכסף אעפ"י שזקוקה ועומדת נקנית בביא' זו שנקנית בכסף אעפ"י שאינה זקוקה ועומדת אינו דין שתקנה בביאה וא"ת משום דכסף אחר כסף לאו כלום הוא הא לקמן עבדי' כי האי ק"ו ומה כסף שאינו גומר אחר הכסף וכו' ואיכא למימר מה ליבמה שכן זקוקה ועומדת וביאה זו עושה נשואין ולפיכך אין כסף קונה בה שאינו עושה נשואין

אלא אירוסין בכל מקום תאמר בזו שאינה זקוקה ועומדת והיאך יקנה בה ביאה מפני שהיא עושה נשואין ביבמ' הרי לאירוסין היא צריכי כנ"ל. אי נמי ה"פ אי מיבמ' גמרת שאני יבמה דזקוקה ועומדת ולא מצינו ביאה אלא בזקוקה ואי משום קל וחומר דכסף א"כ ה"ל ק"ו מכסף לביאה ואיכא למפרך מה לכסף שכן פודין בו הקדשות:

דף ה.

ומנין אף בשטר ודין הוא וכו'. הקשה הראב"ד ז"ל אמאי לא אמר ק"ו מאמה עברי' מה אמה עברי' שאין נקנית בביאה נקנית בשטר וכו' והוה אתי לי' מניה פירכא דרב אשי בעיקרא דדינא מה לאמה שכן יוצאה בכסף לאו דפירכא היא לגבי דין שטר אלא מכסף לכסף דכיון שמוציא מכניס ותירץ להכי לא אמר הכי משו' דאמה העבריה גופה לא ידעינן דנקנית בשטר אלא מבת ישראל כדאמרינן לקמן הקישה הכתוב לאחרת והאי תי' אתי אליבא דרב הונא דלרב חסדא לית ליה הכי ומיהו ל"ק דלרב חסדא גופיה אית ליה הכי אליבא דחד לישנא דקאמר ואי בעית אימא להכי אהני (ואם תאמר) שנקנית בשטר ומלא תצא כצאת העבדים דרשינן שיהא האב כותבו כעבדים שהמוכר כותב. ואיכא למימר דפירכא דרב אשי שכן יוצאה בכסף פירכא היא לגבי דין שטר נמי דקולא וחומרא פריך וה"ק מה לאמה העבריה שמצינו קולא ביציאתה שיוצאה בכסף לפיכך נקל בכניסתה לקנות בכסף או בשטר תאמר בזו וכו' וכיון דכבר א"ל להאי ק"ו דאמה העבריה גופיה גבי כסף ואיפריך ליה והכי נמי מפריך בשטר בההיא פירכא גופא למה לי לאהדורא אטו כי רוכלא לימא וליזול:

כסף נמי איתיה באמה העברי' בעל כרחה. פרש"י ז"ל שכן אביה מוכרה בעל כרחה ותימה הוא באישות נמי משכחת לה שהרי האב מקבל קדושיה וא"ת לא אשכחן ליה בעלמא קאמר וקדושין לא קים לן אם כן אף מדעתה באישות נמי לא אשכחן כסף בר מקדושי אשה ועוד דהא (ניחא) ודאי לא (מעיקרא) בע"כ הואיל ודעתו של אב הוא שידו כידה ועדיפא מידה אלא ה"פ כסף נמי איתיה באמה העבריה בעל כרחה (שהי') מיעד' בכסף שפחות בעל כרחה ובע"כ של אב ואעפ"י שמדעתו מכרה בשעת קדושין מיהא בע"כ קונה אותה התורה זכתו לבעל ביעוד אבל האב לשפחות מכרה ובשעת קדושין ודאי באישות מיהא לא אשכחן שעיק' מכירה זו לשפחות היא.

וכן פרש"י ז"ל הא דאמרינן גבי חופה מה להצד השוה שבהן שכן ישנן בעל כרחן ביאה ביבמה ושטר בגירושין וכסף באמה העבריה שאביה מוכרה שלא מדעתה וזו קשה מן הראשונה דהאיך יקשה לך תאמ' בחופה הרי חופה גומרת בע"כ שהרי זכתה תורה לאב

להכניס לחופה כדאיתא בפ' נערה דף מ"ז ע"א ואם תאמר חוץ מזו קאמר אף מדעת' לא אשכחן לה ועוד שאין זו פירכא הואיל וע"כ אשכחן חופה גומרת בעל כרחה ועוד דקאמר כסף באישות בעל כרחה לא אשכחן והא משכחת לה בקדושי דאב שלא מדעתה באישות אלא כמו שפרשתי עיקר דמכסף יעוד קאמר וכן פר"ת ז"ל.

ובתוס' מתרצים פרש"י ז"ל דכסף קדושין וחופה לא חשיבי בע"כ דמסתמא מינח ניחא לה אבל הנך לאונסא ממש נינהו ורצון האב אונס הוא חשוב לגבי דידה כדאמרינן בפרק המביא גט דף כ"א ע"א שליחות לקבלה נמי אשכחן בע"כ שכן אב מקבל גט לבתו קטנה בעל כרחה וקשה לי שהרי מוסרה נערה למנוול.

[לא] כתב רבינו הגדול הרי"ף ז"ל מילתיה דרב הונא בהלכות ולא כתב מניינא דרישא למעוטי חופה אלא חליפין נראה שהוא מסכים לדברי ר"ח ז"ל שאמר ספיקא היא דהא פריק כל מאי דאקשי ליה וכן דרכו של רבינו ז"ל בכל מקום לסתום הספיקות.

אבל בהלכות פסוקות למר יהודאי גאון ז"ל ליתא לדרב הונא וממניינא דרישא ממעט ליה ולא חזינא ליה להאי טעמא מקום (איסורא) דאי משום דקאמר סתם תלמוד' למעוטי מאי למעוטי חופה והדר בעי ולרב הונא הא דכוות' איתמר לקמן ואינו נקנה בתורת תבואה וכלים ומאי ניהו חליפין והדר אקשינן ולרב נחמן וכו' והדבר ידוע שהלכה כרב נחמן ועוד לרבי יוחנן דאמר מעות קונות לקמן בפרקין וכן כיוצא בהן:

דף ה:

הא נתן הוא ואמרה היא וכו'. יש שהקשה ולידוק ולימא נתנה היא ואמר הוא ופריק משום דלא פסיקא ליה דזמנין דהוו קדושין באדם חשוב ולא היא דאדם חשוב בעי למימר לה בשכר שאקבל ממך מתנה התקדשי לי ואותו שכר ש"פ לדידה נמצא שנתן הוא ואמר הוא.

אלא עיקרא דמילתא הוא, משום דנתנה היא ואמר הוא כל שכן דלא הוו קדושין דאי אמר לה הרי את מקודשת לי במאי מקודשת לי והרי אני מקודש ליך אינו לשון קדושין ותקח אשה לאיש הוא אבל נתנה היא ואמרה היא ס"ד כיון שאמרה לו הריני מקודשת לך במה שאני נותנת לך שויתיה אדם חשוב שהרי היא רוצה בו ומקנה עצמה לו והכי קאמרת לי' בשכר שתקבל ממני הריני מקודשת לך ואיהו נמי אדעתא דהכי קביל דא קמ"ל דאפי' הכי לא תלקח אשה לאיש הוא אי נמי דמדיוק' דנתן הוא ואמרה היא הוו [ספק] קדושי אלמא נתנה היא ואמרה היא דלא הוו קדושין משום נתינה דידה הוא ולא משום אמירה [וא"כ ה"נ] נתנה היא ואמר הוא לא הוו קדושין (הוא) וז"ש רבינו הגדול

ז"ל נתנה היא ואמר הוא אין חוששין לקדושין ובה"ג שאמר ספיקא הוי ליתא אבל נתן הוא ואמרה היא ספק הוי משום דהכי הוי אדעתא דתה' מקודשת לו יהיב ואעפ"י שלא פי' הוא הרי היא פירשה הסתם (שלהם) [שלו] שעל מנת כן נתן:

ואמר שמואל והוא שהיה נזיר עובר לפניו הא לאו הכי לא. כלומר אלמא ידים שאין מוכיחות לא הוי ידים תימא וכי אין נזיר עובר לפניו היכי הוין ידים כלל בשלמא גבי הרי את מקודשת מדלא קאמר למי משמע דלדידיה קאמר וה"ל ידים אלא שאין מוכיחות מתוך דבריו אבל אם אין נזיר עובר לפניו היכי הוו ידים כלל מאי משמע נזירות טפי [מלתענית ובכה"ג] לא הוי ידים לכ"ע כדאמרי' גבי מורחקני ממך בפ"ק דנדרים דף ה' ע"א.

ואפשר דה"ק, טעמא דנזיר עובר לפניו דהוו ידים מוכיחות הא אין נזיר עובר לפניו אעפ"י שדבר קודם לכן בעסקי נזירות שמשמעות דבריו לנזירות יותר מתענית לא משום דהוו להו ידים שאינן מוכיחות דאי לאו הכי לימא שמואל בענין אחר שנראין דבריו לענין נזירות יותר מתענית ולא יהא מוכיח כל כך.

ויש ידים מוכיחות לפי' זה ממה שהקשו בהדיא ודילמא בתענית קאמר דמשמע דלכ"ע מקש' בין למ"ד הויין ידי' בין למ"ד לא הויין ידי' דאלת"ה הול"ל תפשו' דידים שאין מוכיחות הויין ידי' אי נמי לימ' תהוי תיובתא דמ"ד לא הויין ידים ואפשר שלשון אהא עצמו משמע תו יותר לנזירות יותר מתענית מפני שהוא אומר אהא אני עצמי נזיר והוי תואר שם אבל אינו יכול לומר אהא עצמי תענית אלא אהא עומד בתענית וז"ש אהא ולא פי' יותר על עצמו הוא אומר שיהא כך לפיכך הוא נזיר ועפ"י כן נקרא ידים שאין מוכיחות כנ"ל.

ואיכא דרמי אשמעתין דמשמע דאם נזיר עובר לפניו הוו ידים מוכיחות. והא בפ"ק דנזיר ד' ב' ע"ב נימא קסבר שמואל ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים אמרי לא בזמן שהנזיר עובר לפניו ליכא לספוקי במלתא אחריתא אבל ודאי אין הנזיר עובר לפניו אמרינן דלמא אהא בתענית קאמר.

ולאו קושיא היא, דהתם דחוי מדחי ליה דאין נזיר עובר לפניו אפי' אין מוכיחות לא הויין וצריך שמואל לאוקמא בנזי' עובר לפניו בין דלא הוו מוכיחות בין דליהוו והאי דלא דחיא הכא בהכי משום דסוגיין דרב פפא היא דקסבר ידים שאינם מוכיחות לא הויין ידים ולא בעי דתפשוט מהא דקדושין דסבר שמואל ידים שאין מוכיחות הויין ידים והיינו דאמרינן בפ"ק דנדרים ד' ה' ע"א והא מדא"ל ר"פ לאביי מי סבר שמואל הויין ידים מכלל דס"ל לר"פ לא הויין ידים אלמא רב פפא בעי אוקמיה לשמואל בסבריה

ואביי לדבריו קאמר ובוודאי בנדרים פ"ק מוכחא מילתא דהלכתא ידים שאין מוכיחות לא הויין ידים דפלוגתא דאביי ורבא היא רבא סבר לא הויי' ידי' וקי"ל כרבא הילכך הרי את מקודשת הרי את מאורסת אינה מקודשת לגמרי. אלא מיהו י"ל צריכא גט דע"כ לא אמרינן לא הויין ידים אלא שאינה מקודשת גמורה אבל מיחש חיישי' דהאאמרינן בפרק המגרש (גיטין ד' פ"ה ע"ב) כל היכי דלא כתב ליה ודין דליהוי ליכי מינאי הוו ידים שאין מוכיחות ולרבי יהודה דבעי מוכיחות לא הוי גט ואפי' הכי פשיטא ודאי מילתא דאי כתב לה הרי את מותרת לכל אדם ושאר תורפיה דגיטא אע"ג דלא כתב לה ודין וכו' גיטא הוי ותפשי בה קדושין ומפסלא לכהונה ומיהו גבי נדרים כל היכא דלא הוו מוכיחות לא הויין ידים כלל.

וי"ל כל היכא דלא הוו מוכיחות אינם כלום בין בגטין בין בקדושין ולר' יהודה דבעינן ודין וכו' אי לא כתב לה אינה מגורשת כלל ומיהו אנן חיישינן לדרבנן ואליבא דרבא דמתרץ בנדרים אנא דאמרי אפי' לרבנן וכו' לומר דבלא כתב ודין נמי מוכיחות הוו והיינו דבעי' בגיטין ואיבעיא בעי' ודין או לא בעי' ודין לומר אי לא הוו מוכיחו' בלא ודין או לא דודאי מוכיחות בעינן כדרב', וזה הלשון הגון ועיק' הוא.

מ"מ כיון דקי"ל דחיישינן לר' יהודה ובעינן ודין סיפא דמילתי' דשמואל נמי בדאמ' הרי את מגורשת ממני בגט זה מתוקמ' וכי היכי דמתרצינן רישא מתרצינן סיפא (מדקאמר בדיניה) [דקאמר כדיניה] אלא דלפום סברא דפרק המגרש דקאמר ידים שאינן מוכיחות בגט משום דאמרי בדבורא גרשה ושטרא ראיה בעלמא הוא איכא למימר דכי חיישינן להכי ובעי' ודין ה"מ בכתיבה אבל בנתינה כיון דמסה לה ואמר הרי את מגורשת בגט זה משמע דלא גרע נתינה זו מנזיר עובר לפניו וכל שכן לסברא דפ"ק דנדרים דחייש למנאי דהכי מוכחא מלתא שאינו מגרש אשת חברו, כנ"ל וכ"נ דברי רבינו הגדול:

דף ו:

אין לי עסק בך מהו. ומסקי' דלגמרי משמע ואיכא למידק והתניא דין ודברים אין לי על שדה זו ואין לי עסק בה וידי מסולקות הימנה לא אמר כלום ל"ק דגבי שחרור שאני לפי שאין לשון זה אלא סלוק שמסלק כחו וזכותו ממנו לפיכך יצא הוא לחירות שזכה הוא בעצמו וזכו בו שמים ואפילו קטן אבל בשדה היאך יזכה בה חבירו שהיא לא ניתנה לו ואעפ"י שסילק כחו ממנו אין השדה יוצאה מרשותו עד שיזכה בה אחר שאין שדה זוכה בעצמו. וא"ת כיון דסילק זכותו ממנה נימא שכל המחזיק בה זכה בה איכא למימר דאיהו לאו אדעתא דהפקרא [אמר] אלא אדעתא דחבריה וכיון דחבריה לא זכה לא יצאת

מרשותיה כלל שלא ע"מ כן הוציאה מרשותו אי נמי משום דלשון סילוק בשדה אינו אלא לשון הבאי. שלא נתכוון אלא לסלק עצמו ממנה ולא יזכה בה שום אדם לפיכך לא יצאת מרשותו.

ודברים הללו תמצאם במסכת כריתות דף כ"ד ע"ב בשמעתא דריש לקיש גבי הנותן מתנה לחבירו ואמר הלה אי אפשי בה כל שקדם בה זכה פי' לפי שכבר נסתלק זכותו ממנה ואקשינן עליה מההיא דתניא לא אמר כלום אמאי לא יצאת להפקר כיון דסלק זכותו ממנה ופריק שאני התם דמדין ודברים הוא דסליק נפשיה כלומר אין זה לשון בשדה אלא לשון הבאי שמסתלק עצמו ממנה ואינו רוצה שיהיה לאחרים בה כלום וכן באין לי עסק בה.

וה"ה אם אמר לא יהא לי עסק על שדה זו שלא כדברי רש"י ז"ל שפי' שם שאם אמר לא יהיה לי עסק על שדה זו קנה אלא ודאי אין לו עסק גופה לא יהיה לי עסק הוא ולשון חכמים כך הוא שאם אין אתה אומר כן אף בעבד אינו שחרור שהוא כמודה שאין לו עסק ואינו משוחרר אלא ודאי לא יהא קאמר וכן פי' הר' ר' שמואל ז"ל תלמידו בפי' בבא בתרא שלו.

ולשון חכמים בכל מקום כך הוא, נתתי שדה פלוני לפלוני נתתיה לו הרי היא שלו ואמר ר' יוחנן כולן בשטר כדאיתא בפ' השולח (גיטין ד' מ' ע"ב) אלמא כה"ג להבא משמע ולאו הודאה היא והכי נמי אמרי' התם בריש פרק' גבי בטל הוא דגט ואין צריך לפנים:

דארווח לה זימנא. יפה פרש"י ז"ל שהרוויח לה הזמן מזמן הלואתו וא"ל התקדשי לי בהנאה זו שהיא היתה נותנת לו פרוטה בכך והרי זה כאותה ששנינו שחוק לפני רקוד לפני שאם יש בו שוה פרוטה מקודשת והכא כ"ע מודו שזו השכירות שלה הרוחת הזמן והשכירות והקדושין כאחד חלין וכל שכן אם מחל לה כל המלוה ואמר לה בשכר (הנאה) הנאת המחילה והא קמ"ל דאסור לעשות כן משום הערמת רבית ואפשר דמוחל דעתיה אגופה דמלוה ואינ' מתקדשת והערמת רבית הוי ולא רבית גמורה דלא קץ מידי ולא מידי שקיל מינה ואבק רבית נמי לא הוי שלא גזרו חכמים על כיוצא בזה כיון דלא שקיל מידי מינה ועוד דלא שכיחא אלא הערמת רבית בעלמא הוי ולזה הפירוש כוון רבי אלפסי.

ור"ח נמי שאמר דשקלינהו מינה והדר אוזפינהו ניהלה לא דבר נכונה שאין זה לשון ארווח לה זימנא ועוד שאם שכר הנאת המלוה מלוה שלא תתקדש בה כשלא החזירם אף כשהחזירם מלוה היא דהא ליתיה בעיניה [דלאו בגופא של מלוה מקדש]

וכן פי' הראב"ד שהעמיד' כשהגיע הזמן והמעות בידה בעין דיחוי הוא שאעפ"י כן מלוה

עליה' כיון שאם רצתה מוציאה אות' ופורע אחרים והלה לא קנה בהם כלום.
ואחרים פיר' כגון שהיתה בידה מלוה של אחרים והוא נתן פרוטה למלוה להרויח לה זמן ואמר לה בשעת מתן מעות התקדשי לי בפרוטה זו וא"ת היכי הוי הערמת רבית והרי אמרו בפ' איזהו נשך (בבא מציעא ד' ס"ט) שרי לי' לאינש למימר לחבריה הילך ד' זוזי ואוזפיה לפלני' זוזי לא אסרה תורה אלא רבית הבאה מלוה למלוה ל"ק שאני הכא שהוא כחוזר ונוטל מן האשה ולא התירו לחזור וליטלם מן הלוה:
אלא אמר רב אשי בכלהו קני לבר מאשה. ראיתי להראב"ד ז"ל שהקשה והתנן גבי מעשה דבית חורון כל מתנה שאם הקדישה אינה מקודשת אינה מתנה ותירץ הדבר כרצונו ותמהני עליו שהרי הקושיא והתירוץ מפורשים בגמרא במקומה במס' נדרים ד' מ"ח ע"א דאמרינן התם ורב נחמן אמר קני על מנת להקנות קנה דהא סודר קני על מנת להקנות הוא א"ל רבא לרב נחמן והא מתנת בית חורון דקני ע"מ להקנות הוא ולא קנה זמנין אמר ליה משום דסעודתו מוכחת עליו זמנין א"ל ר"א היא דאמר ויתור אסור במודר הנאה ושמעינ' בהדיא שלא אמר אינה מתנה אלא במקום שמראין הדברים שהיה הערמה כגון התם דסעודתו מוכחת עליו אי נמי דוקא במודר הנאה ואיבא נמי מ"ד התם בגמרא דדוקא בשאמר אינם לפניך אלא שיבא אבא ויאכל עמנו בסעודה שכך סתם משנתנו שנויה שם אבל לא א"ל הכי אפי' במודר הנאה מותר ובירושלמי נמי מפורש כלשון הזה רבי ירמיה בעי מעתה אין אדם נותן מתנה לחבירו על מנת שלא יקדישנה לשמים כיני מתניתא כל מתנה שהיא כמתנת בית חורון שהיתה בהערמ' שאינה שאם הקדישנה שתהא מקודשת אינה מתנה.
והא דאמרינן הכא לפי שאין אשה נקנית בחליפין אינו מחוור שהרי לא בתורת חליפין קדש.
אבל מקצת נוסחאות גורסין גזרה שמא יאמרו אשה נקנית בחליפין וזו גירסא ישרה היא והיא גירסת רבינו הגאון ז"ל בס' המקח.
ויש לישב [הגירסא] הא' משום דכל מתנה שאין בה הנאה לגבי אשה כחליפין היא ואתתא בהו לא מקני' נפשה והאי נמי אי לא מחזיר לא קנה לכי מחזיר לא מתהניא בהו ואפי' התהנה בהו בש"פ קודם לחזר' איהו לאו בההיא הנאה קא"ל ולהאי תלו לה בחליפין משום דאמרן בהו במתני' דלא מקדשה בהו ולפיכך תלי דלא תניא בדתני' ודמיא לה:

דף ז.

א"כ הוו להו נכסים שיש להם אחריות נקנים עם נכסים שאין להם אחריות ואנן איפכא תנן. קשיא לי' והא תרוויהו נכסים שאין להם אחריות נינהו דהא קי"ל עבדא כמטלטלי דמי ועוד דקאמר איפכ' תנן דמשמע דאיפכא ניחא והתני' במס' ב"ק דף י"ב ע"א דאפי' למ"ד עבדא כמקרקעי דמי לא מקני מטלטלי אגבי' ואפי' למ"ד עבדא כמטלטלי דמי לא מקני אגב ארעא דשאני מטלטלי דניידי ממטלטלי דלא ניידי ושאני מקרקעי דניידי ממקרקעי דלא ניידי ואפשר דהכא כיון דמ"מ לא אפשר דתקנו אשה באגב דמעות לא דק אי מטלטלי היא או לא וה"ק ליה אי שייך הכא דין אגב כלל איפכא הני דאיפכ' תנן ולאו למימר' דאיפכא הוי ניחא אלא אלומי אלים למילתיה לאפכא לגמרי ולאו דוקא תדע דבת ישראל היא וישראל לא איתקיש לקרקעו' ועבדים כנענים הוא דאיתקיש לקרקע למקצת הדברים אלא ודאי לאו למימר דשייך הכא אגב כלל דאי איתמר איפכא נמי לא ניחא:

הכא באדם חשוב וכו'. תמהני ללוי דאמר קונין בכליו של מקנה ומפרשים בב"מ ד' מ"ז ע"א משום דבההיא הנאה דקא מקבל מניה גמר ומקנה ליה ולא בעינן אדם חשוב הכא אמאי בעי אדם חשוב. איכא למימר קדושין שאני שאינה מקנה עצמה בהנאה פורתא אבל התם אעפ"י שאין בו שוה פרוטה קונין ועוד דהתם שנהגו בכך שויוה רבנן כאדם חשוב.

ותמיה לי לרב נמי דאמר קונין בכליו של לוקח ולא בשל מקנה באדם חשוב אמאי אין קונין בכליו של מקנה ונימא בההיא הנאה דמקבל מיניה גמר ומקנה ליה ל"ק דההיא הנאה גופא דמים היא ומעות אינם קונות במטלטלין לפיכך לא תקינו חליפין סודר אף בקרקעות אלא בכליו של קונה ועוד כיון דסתם [חליפין] מתנה על מנת להחזיר היא אינה מתנה של הנאה שיקנה באותה הנאה:

וכן לענין ממונא. פרש"י ז"ל כתב אתלת מימרי דרבא ולא כתב אהילך מנה ותקנה שדי לך באדם חשוב ושמא סובר הוא שלא קנה שאין אדם מקנה שדהו לאדם חשוב בשכר קבלת מתנה ממנו ולא אמרו כן אלא בקדושי אשה שהיא רוצה בנשואי אדם חשוב ויש בה ב' הנאות ואפשר משום דבההיא בעיא רבא לא פשטה פי' כן אבל בדין הוא שכל שקונה באשה קונה בקרקע.

ור"ח ז"ל (כתב) כתבה אהילך מנה ויקנו לך נכסי ואמר דההיא הנאה מחשבה ככלי דיהביה הקונה למקנה וקנה בו בתורת חליפין אותן נכסים. ולפי זה אף המטלטלין קנה

בה ואיני רואה בזו השמועה זכר לכלי וחליפין אלא למעות וכסף שקונין באשה ובקרקע, ולא ידעתי למה השמיט ר' הגדול דבר זה ולא כתבו בהל':

דף ז:

וש"מ יש דחוי בדמים. פרש"י ז"ל יש תורת דחוי בדבר שאינו קדוש אלא לדמיו כגון זה שמתחלה לא הקדישה אלא לדמיו. והשיבו עליו א"כ היאך אמרו ש"מ תלת שהרי מכיון שאתה למד דדחוי מעיקרו הוי דחוי שמענו יש דחוי בדמים.

וי"ל שאפשר שיהא דחוי בדמים ולא יהא דחוי מעיקרו (דיחוי) וכיון שכן תלת חשיב להו משכחת לה כגון מפריש חטאתו ונסתאב והוא עבד ע"ג וחזר בו דאמרי' הואיל ונדחה ידחה אי נמי מפריש דמים עצמן לחטאתו ועבד ע"ג וחזר בו ואמרי' הואיל ונדחו אותם דמים ידחו ולא יקרבו לעולם ומתחלתן לא היו דחויין ואפשר נמי לאשכוחי דחוי מעיקרו דלא הוי דחוי בדמים אלא דחוי הגוף כי הא דאמרינן במסכת תמורה דף כ"ו ע"א בהמה זו חציה עולה וחציה שלמים קדושה ואינה קדושה ועושה בה תמורה ותמורתה כיוצא בה הא ודאי מעיקרא חייל עליה קדושת הגוף שאלו קדושי דמים אינן עושים תמורה ודחוי מעיקרו הוי (דחוי ובדמים לא הוי דחוי) והוי דחוי שהרי מדחה אף התמורה אלמא כל חד וחד משכחת ליה בלחודיה ושמא יש אף אחרות כיוצא בזו במקומות אחרים וכן לענין מצות מצינו דחוי מעיקרו שנסתפקו בו במסכת סוכה דף ל"ג ע"א והתם לא שייך דיחוי דמים ומ"ה פליג להו בתלת.

ומי שפי' דחוי בדמים שאין דבר אחר מעכבו אלא דמים כגון בהמה זו שאינו מחוסר אלא שיקחנה מחבירו נקר' דחוי אינו כלום שאין לך דחוי גדול מזה ואינו דיחוי דמים שאם רצה חבירו לא ימכרנה לו לעולם בכל ממון שבעולם ועוד דבמסכת פסחים דף צ"ז ע"ב גבי מתני' דתנן המפרי' נקבה לפסחו או זכר בן ב' שנים ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה אמרינן ש"מ הני תלת ולא שייך בהו האי פירוש.

ור"ח ז"ל פירש שמע מינה שאף הדמים נדחים ולא אמרינן תמכר ויביא בחצי דמיה קרבן אלא אינה קריבה כל עיקר קתני וכן פי' אותה שבמסכת פסחים שאף הדמי' נדחים שאמרו ויפלו לנדבה ולא אמר יביא בהם שלמים כמו שהיה דין מותר הפסח אלא אמרינן הואיל ונדחה ידחו אף דמיה משלמים ונעקר שם הראשון מן הדמים לגמרי ויפלו לנדבה לענין קיץ המזבח.

אלא שאחרים שונים אותה משנה בלשון אחר ירעה עד שיסתאב וימכר ויביא בדמיו שלמים מפרשי דחוי בדמים מדקתני ירעה עד שיסתאב דלמה ליה מומא כיון דלא חזי

היינו מומיה. ויש גורסים כאן קדושת דמים כלומר שמדחה אף תמורה שאינה קריבה והרי היא כיוצא בה.
ולהני תרי פירושי קשיא לי הא דגרסינן בשלהי פ' בתרא דכריתות דף כ"ח ע"א מטמא מקדש עשיר שהפריש קן לכבשתו והעני הואיל ונדחה ידחה אמר רב הונא בריה דר' יהושע ש"מ תלת ש"מ ב"ח נדחים וש"מ קדושת דמים נדחה ודיחוי מעיקרו הוי דיחוי והתם ליכא למשמע מינה שידחו אף הדמים כדברי ר"ח ולא שתדחה תמורתו כדברי אחרים, אלא כדברי רש"י עיקר.
ואי קשיא לך למה ליה לרבי יוחנן לאשמועינן הנך תלת ואנן בגמרא נמי אמאי איצטריכנא למידק מדרבי יוחנן ש"מ תלת הא מתני' היא במסכת פסחים כדכתיבנא איכא למימר תנאי היא וקמ"ל דר' יוחנן סבר לה הכי כההיא תנא דפסחים תדע דהא רב לית ליה וסבר דיחוי מעיקרו לא הוי דחוי ואין דיחוי בדמים.
ואחרים אמרו איצטריך דאי מהתם ה"א שאני התם דדחוי הוא לגמרי מליקרב בפסח ואי מהכ' ה"א שאני הכא דאינו ראוי להקרבה ונדתה מעל גבי המזבח לגמרי אבל התם מתחילתו לא נדחה מעל גבי המזבח לגמרי אבל לא נדחה מעל גבי המזבח אלא מפסח, כך תירצו החכמים הצרפתי' ז"ל ונראים הדברים:

דף ח.

התקדשי לי במנה זו ונמצא מנה חסר דינר אינה צריכה לחזור בה. אלא אינה מקודשת מן הסתם אלא אם כן אמר לה מתחלה דכיון דאמר לה מנה זו ואין שם מנה בטלו קדושין והא דאמרינן בגמרא השתא במנה סתם לא הוי קדושין במנה זו מבעיא לאו למימרא דשוין קתני להו אלא ה"ק השתא במנה סתם אמרת דלא כמאן דאמר לה על מנת דמי במנה זו מבעי' דודאי כיון שאין שם מנה בטלו לגמרי מכיון דלא משמע על מנת אבל רש"י ז"ל פירש במנה זו מבעי' דמצי לחזור, אלמא בעי חזרה:

דף ח:

מנה אין כאן משכון אין כאן. משמע לי דהכי פירושא כיון שהוא אינו מקדשה בגופו של משכון אף על פי שאמר לה קני אותו לשעבוד מנה וקנתה אין כאן משכון כלומר שאינו קונה בה דהוי' ליה כהלואה דליתא בעין הואיל ומנה אין כאן לפיכך אינה מקודשת וחוזר ונוטל משכונו ממנה וכן באמת שאין עבד כנעני נקנה במלוה כדאית' לקמן במכילתין ושוין במכר שזה קנאו ואי מלוה להוצאה נתנה במה קנאו ואע"ג דהא

מילתא (לא) במלוה דבידה הוא מ"מ משמע באומר לאשה הריני חייב לך מנה בקנין והתקדשי לי בו שאינה מקודשת וכן במכר לא קנה דשעבוד ברשות לוה הוא והיינו טעמא דמלוה אבל אומר לחבירו הריני חייב לך מנה כלומר מחייב אני עצמי לך במנה וקני לי' כלי למשכון עליהם מכיון שמשך קנה כליו לשעבו' והרב ז"ל כתב משכון אין כאן דלא קני' ליה במשכון במידי דמאי יהבת ליה דקני' ליה משכון, וצ"ע:

ובמשכון דאחרים. דמקודשת כדרבי יצחק. משמע לי מסוגיא דפסחים ד' ל"ד ע"ב דמשכון דתפיס לי' המלוה ברשותו אם לא פרעו בזמנו והוחלט המשכון בב"ד למפרע הוא גובה ואי זבין מלוה או הקדיש משעת הרהנה שפיר זבין ושפיר הקדיש ואי לוה זבין או הקדיש לאו כלום הוא וכולה מדר' יצחק כדאי' התם ובכה"ג הוא דאמרינן הכא מקודשת כגון שהוחלט המשכון אח"כ אבל פדאו לוה כי היכי דאי זבין מלוה והקדיש מלוה איגלאי השת' דלאו כלום עבד ואי זבין לוה והקדיש הרי הוא מקודש ומכור אף לענין קדושין י"ל שאינה מקודשת ואעפ"י שיש בו מקצת קנין מעכשיו ונפקא מינה מדר' יצחק לענין שביעית ולענין שאינו נעשה מטלטלין אצל בניו אבל קדושין כמכירה הם בגופו של משכון הוא צריך לקדש וכשפדאו, מלוה הוא, זהו הנראה לפי דין המשכון.

ומיהו מדאשכחן לקמן בפ' שני במקדש בשטר חוב דמן הדין מקודשת היא בין במלוה בשטר בין במלוה על פה אלא משום דלא סמכא דעתה מתחילה כדשמואל ש"מ דכל שקונה שעבו' על המלוה מקודשת דהא התם לית ליה למלוה עליו דלוה אלא שעבוד גרידא ולא מצי לזבוני בנכסים דיליה כלום ואפילו הכי מקודשת מן הדין והלכך מלוה שיש עליה משכון כיון שקונה מקצת קנין ואינו יכול למחול ללוה לאחר מכירה אשה מתקדשת בו וכן נראה לדעת הראשונים. מ"מ דוקא במלוה של אחרים דהא נפיק שעבודא מיניה דמקדש לידה דמתקדשת אבל שעבודא דידיה כגון חייב אני מנה לך בשטר או בקנין אין אשה מתקדשת בכך דומי' דמלוה דהכא לא מטי לידה כלום והכא לא נפיק מיניה כלום דשעבודא ברשות לוה הוא וכולו ממונא גביה וכיון דאניד ביה לאו קדושין נינהו כדפרישית, כך נ"ל:

נסכא אין כאן. כתב רבינו הגדול ז"ל דלא קאי נמי באבל אמרו ומפורש לנו במקומו בפרק הזהב (ב"מ מ"ח ע"ב):

תנא אבא וכו'. איכ' דק"ל וליתני אבא להודיעך כחה דריש' וליתני פלוני להודיעך כחה דסיפ' אביך למה לי ואיכ' למימר איצטריך סד"א אביך דמקרב' דעתי' לגבי בריה וידו כיד בנו אע"ג דאמר שיקבלם לי לא הוו קדושין צריכה ואע"ג דלא מצריך להו בגמ' כיון דאמר תנא אביך להודיעך כח דסיפ' תו לא צריך והאי דלא ערבינהו ותננהו איכא למימר דתנא

הכי שמעינהו וגרסי' ואי נמי איכא למימר דההיא דתנא אביך משום האי טעמ' דשמע תנא אבא ואביך וגרסינהו דצריכי והדר שמע פלוני וגרסיה דצריך ולעוקריה למשנה ראשונה לגמרי א"א דהא אבא צריך למימר לפיכ' לא זזה ממקומה כלל, ותנא אביך:

היתה הסלע שלה מקודשת. פי' רש"י ז"ל שחצרו של אדם קונה לו ותמהני אי הכי הא דבעי רב ביבי סלע של שניהם מהו אי משום קנין פשיטא שלא קנת' שאין השותפי' קונין מקח זה מזה בקרקע חצר של שניהם ואי בתוך קופתה המונחת בה פשיט' שקנתה כדמפורש בדוכתא בב"ב דף פ"ד ע"ב ואיכא לתרוצי דהכי קא מבעיא לי' מי אמרינן איהי דעתה להניח את שלה שם ורוצה היא בקידושין ושתקבלם לי קאמרת כיון דאית (ליה) [לה] חלק בחצר ואיהו נמי אקנויי אקני לה מקום בחצר זו שלה לקבל בה קדושין או דילמא כיון דסתם אמרה ליה לא ניחא לה בהו וה"ק ליה כיון דאית לך חצר תנהו בחצרך זהו דעת רש"י ולפי דבריו אינה מתקדשת אלא אם כן קנתה [פי' ע"י סלע].

והא דאמרינן לעיל (ו' ע"ב) תן מנה לפלוני ואתקדש אני לך איכא למימר דהתם שאני דכיון דמפיק ממונא אפומה ואם קבלה עליה מדין ערב חייבת לשלם ממונא שקלה מיניה אבל הכא היא לא שקלה כלום ואיהו נמי לא אפיק כלום לשקול ממונא וליזול אבל הדברים מראין שאם אמרה לו השלך מנה זו לים ואתקדש אני לך וזרק מקודשת וכן בדין ערב מחייב בקבלן והכא נמי קתני תנהו לכלב אינה מקודשת טעמ' דאמר' ליה סתם הא א"ל תנהו לכלב ואתקדש אני לך מקודשת ומיהו רישא דסלע לא נצרכה אלא אפי' חזרה ונטלה מנה משם אי נמי לאו דוקא.

ובפסקי חכמי הצרפתים אפי' תן על גב סלע ואקדש לך אינה מקודשת וצ"ע.

אבל בירושלמי (ב,א) אפי' תן מנה לפלוני ואתקדש אני לך פרשו משום דזוכה לאשה וחוזר וזוכה לעצמו ולא אתיא אליבא דגמרין ושם אמרו שאם היה חרש שאין לו זכות אינה מקודשת.

ובזה נ"ל לפום גמ' דילן שכל זמן שהם ברשות חרש אם הלה רוצה יכול לחזור ולהוציאה מידו אף היא יכולה לחזור וכן הדין בערב אם אמר לו הלוהו לחרש שיכול לומר לו טול ממנו מעותיך שהרי לא קנה הלה כלום ואם אבדו ואינו יכול להוציאם ממנו בעצמו חייב ומקודשת שהרי מתחלה על מנת שיוציאם החרש אמרה לו והרי עשה כן משל לאומר לחבירו לזון בניו או בני אחרים הקטנים והוא נותן לו שזה זן וזה משלם ואשכחן בכי ה"ג בב"מ דף צ"ט ע"א דאתמר השאילני פרתך ואמר לו ביד מי הכישה במקל והיא תבא אחרי ואמר רב נחמן עלה כיון שיצתה מרשות משאיל ומתה חייב.

וסוגיא משמע דפליגי עלה שמואל ורב אשי ופסק ר"ח והרב ר' משה הספרדי ז"ל

דפטור וש"מ דלא מחייב איניש באחריות שאלה וה"ה למלוה סתם כיוצא בו עד דאתיא לרשותיה וקני לה הילכך תן על גבי הסלע ואתחייב או אתקדש לך לא אמר כלום אבל השלך לים או תן לחרש והוציאם עדיין אני אומר שהוא חייב שעל פיו הוציא:

דף ט.

והלכתא שראי לא צריכי שומא. אגב דאמר והלכתא אינה מקודשת פסקינן כל הני ולאו משום דצריכי ליה דקי"ל בכל דוכתא דלא אפסיק' הלכתא בהדיא רבה ורב יוסף הלכתא כרבה בר משדה קנין ומחצה כדברי רבינו הגדול ז"ל ומקצת הגאונים ומפורש אצלנו בבבא בתרא תדע דהא פסקינן נמי הכא והלכתא כר' אלעזר והלכה כרבא אמר רב נחמן ולא הוה צריך למפסק בהו מידי דליכא מאן דפליג עלייהו אלא ארחא דתלמוד' הוא בהכי:

או על החרס. פי' אליבא דר' אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי דאי אליבא דרבי מאיר הא אמר עדי חתימה כרתי בין בגטין בין בקדושין בין בשאר שטרות כדאמרינן במכילתין בפרק האיש מקדש הכא כגון שקדשה בשטר שאין עליו עדים ור' מאיר לטעמיה ור' אלעזר לטעמ' אלמא כי היכי דפליגי בגטין פליגי בקדושין וכיון דעדי חתימה כרתי לר' מאיר ודאי מוכח מתוכו בעינן ושטר שאינו יכול להזדייף בעינן כדתנן כתבו על נייר מחוק ועל דפתרא פסול וחכמים מכשירין ואמרינן מאן חכמים ר' אליעזר היא דאמר עדי מסירה כרתי וחרס יכול להזדייף הוא וכדאמרינן נמי בכתובות דף כ"א ע"ב ודוקא אחספא אבל אמגלתא לא משום דחספא יכול להזדייף הוא ולא גבי בה כלל מעתה למדת דמתניתין דקתני או על החרס ר' אלעזר היא. ומי שפירשה בחוקק לא דקדק יפה בלשון כתב ושלא לצורך טורח וכדאמרינן דהא ק"ל כר' אליעזר בגטין ובקדושין ועל הנייר נמי נייר מחוק משמע שהוא מזדייף:

בתך מקודשת לי וכו'. **והא לא דמיא הך שטר' לשטר זביני**. פירוש ומנא ליה דמיקריא שטרא ק"ל אלא היכן ליעבד כשטר זביני כלומר עד שיאמר בתי מקודשת לך לא אפשר דכתיב כי יקח ולא שתקח היא את עצמה ושטר מכתב כתיב מויצאה והיתה וניחא ליה כי כתיב כי יקח ולא שתקח היא את עצמה בכסף הוא דכתיב דגמרי קיחה קיחה משדה עפרון אבל בשטר אימא ה"נ.

ומפרקינן הכא בענינא דקרא בין בכסף בין בשטר במוכר תלא רחמנא דבעי למימר שדי מכורה לך בכסף או בשטר והכא מעניניה דקרא דבלוקח תלה רחמנא והויות להדדי מקשינן דהא לא דמו קדושי לזביני והיינו טעמא דלא קשיא ליה מעיקרא דלא דמיא האי

כספא לכסף זביני דהכא [בעל] אמר הרי את מקודשת לי בכסף (ודי) [זה] והתם [מוכר] אמר שדי מכורה לך בכסף זה.

ואקשינן התם נמי כתיב שדות בכסף יקנו דאלמא לוקח אומר שדך קנויה לי בכסף ובשטר נמי נימא הכי כדאמרת בקדושין [וקשה] אמאי לא אקשי ליה והא לא דמי האי שטרא להאי שטרא דגט דהתם מוכר אמר הרי את לעצמך הכא קונה אמר בתך מקודשת לי איכא למימר משום דאיכא למימר דומיא דגטין הוא מה התם בעל כותב והיא מקבלת והיינו סברא דמאן דאמר לשמה ושלא מדעתה אי נמי משום דאכתי לא ק"ל אי הויות ליציאות מקשינן לגמרי או דייניו מינה ומוקמינן באתרא למיגמר הויות מהדדי והיינו בעיא דר"ל בשמעתין:

בין על ידי אביה בין על ידי עצמה מקודשת. פירוש בתורת שליחות כגון שעשאה שליח ממש או שאמר לה צאי וקבלי קדושין כדאמרינן לקמן אומר אדם לבתו קטנה צאי וקבלי קדושיך דאי מדין שליחות אין שליחות לקטנה אלא משום דהוה ליה כאלו אמר האב כל המקדש את בתי מקודשת לו וכאלו נתן לו ממון שהרי אמר שיקבלם לו וכן תנהו לכלב שלי מקודשת מקודשת.

ובתך מקודשת לי לאו דוקא בתרווייהו, דודאי כי יהיב לה לדידה בין בתורת שליחות דאב בין שנתן לה רשות לקבל קדושין אי נמי אמר הרי את מקודשת היא דהא בקטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה אמרינן חוששין שמא נתרצה האב והוו קדושין ואעפ"י שאמר לה הרי את. ועוד דומיא דכסף (ועוד) [יעיד] דאמרינן לקמן אומר לה בפני שנים הרי את מקוד' לי ואפילו לרבי יוסי בר יהודה דאמר מעות הראשונות לאו לקדושין ניתנו ומינה גמרינן לאומר לבתו קטנה צאי וקבלי קדושיך דאומר לה הרי את וה"ה לעושה אותה שליח לקבל לה קדושיה והיא נערה שאם אמר לה הרי את מקודשת. ורב נחמן כי נקט בתך תרתי קמ"ל דאפי' לדידה כי כתב בתך מהני ולאפוקי שאם כתב הרי את מקודשת לי ונתן לאביה בקטנה לא אמר כלום וכן סיפא אם כתב לאביה בתך מקודשת לי מקודשת שאפילו במגרש ואומר תן גט זה או התקבל לבתך או לאחותך מגורשת ואעפ"י שבגט עצמו צריך לפרש שמה התם מתקנת ר"ג בגיטין היא אבל מן הדין מגורשת ובקדושין שאין צריך לפרש שמה כי כתב בתך ודאי מקודשת אלא הא נמי קמ"ל דאפי' ע"י אביה כי כתב הרי את מקודשת וע"י עצמה אי כתב בתך מקודשת.

עוד יש לפרש ולומר דסיפא דרב נחמן דוקא היא שאם כתב לאביה בתך מקודש' לי לא אמר כלום דגבי גט בעינן שמו ושמה דאורייתא דכתיב ספר כריתות בעינן סיפור דברים שכורתי' ביניהן ואי אפשר בלא שם שלהם וכו' ולא מתקנת ר"ג היא אלא מדאורייתא

וה"נ משמע במסכת גיטין דף כ' ע"א הלכך גבי קדושין נמי צריך לכתוב הרי את פלונית מקודשת לי ואי כתב לאביה בתך פלונית אינה מקודשת שאלו בגירושין אינה מגורשת (אלא) שלא שמענו בגטין שידבר עם אחרים וכן נמי בקטנה צריך לכתוב בתך פלונית מקודשת לי אני פלוני או שיפרש שמו של אב הא בסותם שמן אינה מקודשת דהא אקשויי מקשינן להו לגיטין דבעי שמו ושמה. וההיא דאמר רב נחמן אומר אדם לבתו קטנה לא כתבו רבינו בהלכותיו ושמא הוא מוציא עצמו בזו שכוללת בין נערה בין קטנה כל שלא בגרה:

דף ט:

כתבו לשמה ושלא מדעתה רב פפא ורב שרביה אמרי אינה מקודשת משום דבעי דעת מקנה. פי' אף דעת מקנה והוא הדין לדעת בעל כי התם וכתב ר"ח ז"ל דהלכתא כוותיהו משום דמתני' דאין כותבין שטרי אירוסי' ונישואי' מסייעא להו ואשנויי לא סמכינן ותו דרב אשי סבירא ליה כוותיהו וכן הסכים הרב אלפסי ז"ל מדגרסינן בפרק הנושא (כתובות דף ק"ב ע"א) אמר ליה רבינא לרב אשי דברים הללו ניתנו ליכתב וכו' א"ל לא נתנו ליכתב כלומר אעפ"י שכתבן אינן ככתובין שיגבה מן המשועבדים דהא לא קני לו שעבודא עלייהו אלא כך וכך אני נותן אמרו ואקשו עליו תא שמע אין כותבין שטרי אירוסין אלא מדעת שניהם כלומר ואי ס"ד לאו ככתובין הן אמאי בעי דעת שניה' ומפרקינן לא בשטרי ארוסין ממש וכדרב פפא ורב שרביה דע"כ מוקי ליה למתניתין כותייהו דהא אמר לא ניתנו ליכתב וכן פרש"י ז"ל שם.

ויש שרגילין לפרש בשניתנו ליכתוב שיכתבו העדים מעצמן או לא מי אמרינן בההוא הנאה דמחתנו אהדדי גמרי ומשעבדי נפשייהו ורוצין שיכתוב או לא ואמר ליה לא נתנו ליכתוב ואייתיה ליה סייעתא מדתנן אין כותבין אלא מדעת שניהם ודחינן לה בשטרי אירוסין ממש וזה הפי' אינו נכון חדא דלא הוה למימר לא ניתנה ליכתוב דמשמע כלל כלל מדלא קאמר אין כותבין ועוד מדאקשי' עלה מהא דתנן התם הפקחין היו כותבין ומאי קושיא התם כשרצו שניהם לכתוב או שהתנהו מתחלה על מנת לכתוב ואין פקחות בזה אלא במה שכותבין כל זמן שאת עמי ותו היכא אקשינן עליה והיא נזונת מנכסים משועבדים (והאי) [ומאי] קושיא מתני' בשכתבו [ברצונם] כסיפא דקתני היו כותבין ואמאי אצרכיה לאוקמא בשקנו מידו שניתנו ליכתב דאלמא כתיבא בלא קנין לא מהני לימא בשכתבו לחוד אלא משמע כפי' ראשון שכתבנו.

ובתשו' הגאונים ז"ל מצינו שהגאון רב נטרונאי חולק בדבר על הגאונים ז"ל שאמרו

כלשון ראשון וכן ראיתי לבעל הלכו' שפסק כרבא ורבינא והרי הדבר בספק מעתה ומסתברא דהיכ' דשויתי' שליח לקבלה אין שטר הקדושין נכתב (מדעתה) [מדעתו] כדקיימא לן גבי גט דאפי' באומר אמרו גט פסול ובטל הוי והכא נמי מהתם גמרינן מה התם דעת מקנה בעינן ולא שלוחו אף כאן דעת מקנה ולא שלוחו ואפי' באומרה אמרו וראיתי לרב ר' משה ז"ל שכתב ואם קדש בשטר אינו כותבו אלא מדעת האב אי מדעת השליח ואינו נכון לדעתי:

ה"ג וכן גרסי רש"י ז"ל: **אמר קרא בעולת בעל.** ולא גרסי' והיא אלא מכי ימצא איש שוכב עם אשה בעולת בעל קאמר דאלו והיא בעולת בעל בבני נח כתיב ולא גמרינן מינה לישראל ולקמן נמי מוכחא דמבעיא לן מאי עביד ליה ואלו והיא בעולת בעל דרשינן מיניה בעולת בעל הי' להם נכנסה לחופה ולא נבעלה לא הי' להם סנהדרין דף נ"ז ע"ב ומפורש נמי בירושלמי דמכי ימצא איש שוכב עם אשה בעולת בעל קא גמרינן הכא ביאה:

עד דקדיש והדר בעל קמ"ל. אי קשיא לר' נימא הכי איכא למימר דסבר לה כמ"ד משמע שניה' כאחד ומשמע אחד אחד בפני עצמו עד שיפרש לך הכתוב יחדו ור' יוחנן סבר לה כמאן דאמר משמע שניהם כאחד:

אם כן נערה המאורסה דאמר רחמנא בסקילה היכא משכחת לה. מכאן אתה רואה מפורש שקדושי כסף מן התורה הם ולא מדבריה' שהרי נערה המאורס' דאמר רחמנא בסקילה בקדושי כסף היא ומי שכת' דקדושי כס' דרבנן ואסמוכי הוא דאסמכינהו אקראי תמהני אם האיר עיניו בשמועה זו ואין רוח חכמים נוחה הימנו בדבר זה שאם כן בכל מקו' תאמר בו דרשות דרבנן אסמכת' נינהו ועקרת תלמוד ערוך שבידינו אלא ודאי אין אומרים כן אלא כאותם שהזכירו חכמים שהם מדבריהם ועוד שלפי סברא זו מי שקדש בכסף ובא אחר וקדשה בשטר היה לו לחוש לקידושי שניהם וכולה מכילתין מוכחא דליכא למיחש להא מלתא כלל וכן מצינו שקידושי כסף מאכילין אותה בתרומה כדמוכחא שמעתין דלקמן ואם אינו קונה למה מאכיל:

דף י.

הא דבעי' **תחילת ביאה קונה או סוף ביאה קונה ופשטי' כל הבועל דעתו על גמר ביאה** קשי' ליה לרבינו אלפסי ז"ל אהא דאמרינן בפרק הבא על יבמתו (יבמות דף נ"ה ע"א) אשה לבעלה מנין כלומר דמקניה בהראה גמר קיחי קיחה מיבמה וניחא ליה התם בביאה דבתר אירוסין דומיא דיבמה שזקוקה ועומדת וה"ד כגון שבא עליה אחר

קדושיה ועדין לא נכנסה לחופה וקני לה ליורשה וליטמא לה ולהפר נדריה ואי קשיא לך דהא קיחה קיחה גמרינן וכי כתיב קיחה בקדושין עצמן כתיבה ולא בביאה דבתר קדושין ואיכא למימר כתיב יקח ובעלה משמע ביאה דבתר קדושין כדאמרינן בשמעתין ויש לישב פי' דאומדני נינהו דמאן דקדיש ובעיל ניחא ליה דליקני בכל דהו ואעפ"י שאין משמע דבריו כן אבל איני יודע לביאה בלא חופה שתקנה לירושה ולשאר מילי דאישות שהרי ביאה באיסור היא וכזנות דמיא והיאך תקנה וה"נ מוכח שהרי אחין דף כ"ט ע"ב אינה קונה אבל הר"ם תלמידו ז"ל אומר שהבא על ארוסתו לשם נישואין זו היא חופתה נמצאת אתה אומר ביאה קונה לשם נישואין וחופה קונה לשם נישואין והבא על ארוסתו בבית חמיו שלא לשם נישואין אין קונה ולוקה מדבריהם מ"מ לפי פירוש ה"ה דנפקא להו באי תחלת ביאה קונה או סוף ביאה קונה להבא עלי' שהערה בה ופירש א"נ דמית אי זקוקה ליבם או לא אי נמי והדרי בהו אלא חדא מנייהו נקט לפי שיש בכלל פשטה ידה וקבלה קדושין בין שפי' או שלא פירש ומיתה ויבום לא שכיחא ליה ולא אצטריך לפירושה שמכלל אלו אתה למד מפורש.

וי"מ דכי אמרינן הכא דעתו על גמר ביאה דוקא כשגמר שהוכיח סופו על תחילתו אבל פירש תחלת ביאה קונה לו שהיא הערה. והיינו טעמא דלא אמרינן נפקא מינה להיכא דפירש:

ויש שהשיבו אם כן אף ביבמה יש לך לומר כן שאם גמר ביאתו שדעתו על גמר ביאה כדגמרינן קיחה קיחה ואי הכי קשיא הא דגרסינן התם בבימות (דף כ' ע"א) ואית' נמי בסנהדרי' (דף י"ח ע"א) כ"ג לא חולץ ולא מיבם והוינן בה קפסיק ותני ל"ש מן האירוסין ל"ש מן הנישואין וכו' אלא מן האירוסין אמאי ליתיה עשה דיבמה ולידחי לא תעשה גזירה ביאה ראשונה אטו ביאה שניה ואי סוף ביא' קונה ביבמה אף ביאה ראשונה אסירא דניקני לה בסוף ביאה כבר נעשית בעולה ובעולת עצמו בעשה ואיכא עשה ולא תעשה. וזו אינה קושיא שלא הלכו אחר דעתו ביבמה כדי שתאמר דעתו על גמר ביאה שהרי הבא על יבמתו בין בשוגג בין במזיד בין באונס בין ברצון קנאה שבפי' רבתה תורה ביאת שוגג כמזיד כדאיתא בדוכתא.

וא"ת כיון שקנאה בהערה אף סוף ביאה ראשונ' אסור' בה שכבר קיים מצותו והיאך אמרו ביאה שניה לאו קוש' היא דאף על גב דבהערה קנאה שרבתה אותה תורה מ"מ מצות יבמה יבא עליה ישנה בכל ביאה ראשונה עד גמר ביאה שזהו ביאה האמורה בתורה אעפ"י שרבתה אף הערה ועוד דכתיב להקים לאחיו שם ואין אשה מתעברת בהערה ובעל הלכות ז"ל כתב כל הבועל דעתו על גמר ביאה ואי פרי' ואמר בהערה

ליקני קני לה בהעראה.
ור"ת ז"ל כתב בספר הישר שלו אם פירש ממנה ולא גמר ביאתו לא קנה לדברי הכל אבל בשגמר בעי' מאיזו שעה קנה אי מתחלת ביאה או בסוף ואינו מחוור. עוד פירש הרב ז"ל לתרץ מה שהוקש' לנו דתחלת ביאה האמור כאן נשיקת אבר וסוף ביאה הכנסת עטרה וכל הבועל דעתו על הכנסת עטרה דאיכא הנאה ולא לנשיקת אבר והעראה האמורה ביבמו' הכנסת עטרה ואינו נכון כלל דאמאי קרי לה בעול' בנשיקת אבר לאוסרה לכהן גדול ועוד מדק"ל העראה זו הכנסת עטרה ונשיקת אבר לאו כלום הוא לא מיקרי נשיקת אבר תחילת ביאה שהרי אינו ביאה ולא הכנסת עטרה סוף ביאה שהרי היא תחלתה אלא מאי גמר ביאה מירוק גיד והא דאמרינן אי נמי לכהן גדול דקא קני בתולה בביאה איכא למידק מהא דגרסינן בפ' הבא על יבמתו (יבמות דף נ"ח ע"ב) כהן גדול שקדש את הקטנה ובגרה תחתיו מהו בתר נשואין אזלינן או בתר אירוסין אזלינן פי' שהבוגרת אסורה לכהן גדול בתר דבעיא הדר פשטה דבתר נישואין אזלינן ואסורה ואם כן היכי קני לה כהן גדול בביאה ואיכא למימ' קס"ד נישואין עושה אי נמי איכא לאוקמה דכי איבעיא ליה בשכנסה לחופה בלא קדושי ומקדש לה התם בביא' שמשע' שקנאה בביאה נעשית אשתו נשואה לכל דבר.

דף י:

מה שפחה כנענית שאין ביאתה מאכילתה בתרומה וכו'. קשיא לי מי דמי התם ביאה באיסור הוא וכיון שהיא אסורה איסור גמור היאך תקנה ודמיא למאי דפרכינן לעיל שאין קנינה לשום אישות ואת"ל דההיא לאו פריכה הוא הא עדיפא טפי דלא חזיא לאישות כלל ומתוך הדוחק יש לי לומר דלאו ק"ו ממש הוא אלא שהוקשו כסף שבבת ישראל לכסף שבשפחה כנענית (ס"א ונשאו בה ק"ו לחזק הדבר וזהו שאמר גבי שפחה כנענית) לא שייר בקנינו והכא שייר בקנינו כלומר ואין מקישין כסף זה לכסף זה:

דף יא.

מאי אמרת ליסטים מזוין או מוכתב למלכות הנהו קלא אית להו. פרש"י ז"ל וסבר וקביל ואחרים השיבו והא תניא בפרק המוכר פירות (בבא בתרא דף צ"ב ע"ב) אומר לו הרי שלך לפניך ואני אומר זו סברת בן בג בג היא שהוא סובר הגיעו משום דקלא אית לי' למילתא והכא קאמר מאי אמרת שהוא סמפון שאינו מצוי בעבדים ליסטים מזוין הנהו קלא אית להו וסבר וקביל ואינו מקח טעות.

וי"מ קלא אית להו ואין חוששין שמא ימצא ליסטים מזוין הואיל ומעתה אין לו קול שאם היה כן היה לו קול ומיהו לכשימצא כן לוקח אומר לו הרי שלך לפניך שבודאי לא שמע שאם שמע לא היה לוקח.

ואי קשיא לך יהא איכא סמפון בעבדים כדאמרינן בב"מ דף פ' ע"א שפחה זו שוטה היא משועממת היא נכפית היא היה בה מום אסר וסנפו בין המומין וכו' הרי זה מקח טעות איכא למימר מומין הללו ניכרין הם מיד ואין לחוש לשמא ימצא בה סמפון מאחר שאין לה עכשיו וכי קתני הרי זה מקח טעות בשלא ראה אותה א"נ ראה ושלא שהה כלום כדי שיכיר בה א"נ כ"ש דהנהו קלא אית להו ואין חוששין אי נמי לא שכיחי ולא גזור בה רבנן:

כי קאמינא דקדשה בליליא אי נימא דשויא שליח. פרש"י ז"ל ובנתיה דר' ינאי נמי אי שוו שליח לא מקדשן בפחות מתרקבא דינרי ולא מחוור אלא הכי פירושו פשטה ידיה וקבלה לא קאמינא כלומר איני אומר דקפדה אנפשי' ולא מתקדשה (ולא מק') אלא כי קאמינא קפדה בדשויה שליח אי נמי דקדיש בלילא שסתם כל הנשים מקפידות על עצמן ואינן מתקדשת בכחות מדינר ושליח ששנה לא עשה ולא כלום אבל בדינר מתקדשות ואפי' בנתיה דרבי ינאי דכיון דשויה שליח ואיהו קביל בה קדושין בקדושין של שאר נשים אתקדשת דאם איתא דלא ניחא לה עלה רמיא לגלויי שהיא מקפדת על עצמה יות' משאר הנשי' וכן בפשט' ידה וקבלה קדושין בליליא ידעה שהוא לא יתן לה אלא בקידושי שאר הנשים ומינח ניחא לה.

אבל אין לפרש דאי פשטה ידה וקבלה פחות מדינר אינה מקודש' מפני שבטלה דעתה אצל שאר הנשים כמו שפירשו רבים שאין לשון הגמרא מסכים לכך שהרי אמר פשטה ידה וקבילה לא קאמינא כלומר איני הולך אחר קפדנות סתם כל הנשים בפשטה ידה וקבילא קדושין:

רב יוסף אמר טעמייהו דבית שמאי כדרב יהודה אמר ר' אסי. קשיא לרב יוסף רב אסי דאמר כבית שמאי איכא למימר אין הכי נמי ורב יוסף לא איכפת ליה ולא סבירא ליה מאי כסף דקאמר רב יהודה כסף קצוב הוא ומטעא נמי טעי דאיהו סבר כסף צורי כל דהו צורי ואפי' דינר ורב אסי כסף צורי דהוא סלע קאמר והיינו דאקשינן הכא וכללא הוא וכו' ולא גרסינן גופא כדגרסי', אלא לאפוקי מדרב יוסף קא בעינן.

ויש לפרש דה"ק ר"י מעיקרא לדרב יהודה בהא פליגי דב"ש סברו אפי' אינו קצוב כסף צורי הוא וכל דהו צורי ואפי' דינר דהואיל דחזינן דכל כסף שקצוב בתורה כסף צורי הוא ושקלים נינהו ואפי' היכא דלא כתב בהו הכי כגון מוציא שם רע דמגמר גמרי מהדדי

אף כסף שדברה בו תורה בכל מקום כסף צורי ומיהו כיון דלא כתי' בהו שקלים דינרי' נינהו וב"ה סברי דוקא בכסף קצוב:

דף יא:

וכללא הוא והרי טענה. פרש"י ז"ל מדקתני שתי כסף דכסף האמור בתורה לאו קצוב הוא אלא ממון הוא ולא פי' כמה ומסרן הכתוב לחכמים ומפרקינן מה כלים שנים אף כסף שנים ולא מחוור לי דאם כן לימא שני דינרים שאין כסף צורי אלא דינר כדתנן בדינר וידוע שהטענה שתי מעין.

לפיכך נראה כלשון האחר שפרשו בה דמשום דקתני שתי מעין ולא אמרו דינר ומפרקינן התם דומיא דכלי' מה כלי' שני' אף כסף ב' ומה כלים דבר חשוב אף כסף דבר חשוב כלומר מה כלים שהוא כלים והוא חשוב כלומ' הוא ראוי למלאכה ושלם שלכך יצאו כלים למה שהם אף כסף כל שהוא חשוב כלומר שהוא מטבע כסף ואין לך מטבע של כסף פחות ממעה והוא סוף מטבע האמור בתורה דכתיב עשרים גרה השקל ומתרגמינן עשרין מעין סלעא לפיכך אמרו שני מעין, וזו היא עיקר הגרסא.

אבל מגיהי ספרים הגיהו ומה כסף דבר חשוב ורש"י ז"ל אמר לאפוקי מדשמואל דאמר טענו שני מחטין והודה לו בא' מהן חייב לכך יצאו כלים למה שהן ואינו נכון דהא אמרינן התם דייקי קרא כותיה דשמואל מה כסף דבר חשוב אף כלים דבר חשוב ואמרינן נמי ושמואל איצטרי' דאי כחב רחמנא כלים ולא כתב כסף הוה אמינא מה כלים שנים אף כסף שנים אבל דבר חשוב לא בעינן כתב רחמנא כסף ועוד דבההיא דשמואל ליכא התם מאן דפליג וגם במסכת שבועות מחליף ושנה הגיר' ואמר אף כל גרסינן ולא גרסי' כלים ושם מפורש בפירו':

ושל דבריהם כסף מדינה. קשה לן וכללא הוא והא תנן התוקע לחבירו נותן לו סלע רבי יוסי הגלילי אומר מנה ופשטינן בפרק החובל (בבא קמא דף צ' ע"ב) בגמרא דמאי מנה מנה צורי ונראה שכל כסף קצוב כגון סלע וכיוצא בו אם הוא של דבריהם סלע מדינה הוא אבל מנה של דבריהם פעמים הוא מנה צורי פעמים מנה מדינה תדע דהתם פרק שור שנגח ד' וה' (בבא קמא דף ל"ו ע"ב) תנן זה נוטל מנה ומנה צורי קאמר ובעי למיפשט מהתם דלא תני תנא סלע מדינה ולא פשטיה מדקתני מנה שהוא מנה צורי.

ויש לפרש שמה שאמרו ושל דבריהם כסף מדינה אינו כלל לכל כסף של דבריהם אלא אף של מדינה לפיכך כל שלא פירשו לך חכמים הוא מסתם כסף מדינה שאתה תופס

המועט ולפיכך לא פירשו לך ואם תפשת מרובה לא תפשת ויש מקום ששנו כסף צורי אין זה קושיא ואינו יוצא מן הכלל:

דף יב.

חיישינן שמא שוה פרוטה במדי. יש אומרי' בדבר המתקי' שכיון שאם נזדמן לו דרך למדי יכול להוליכו בידו שם שוה פרוטה אז (ס"א אף כאן) הוו קדושי אבל דבר שאינו מתקיים אעפ"י שהוא שוה פרוטה במדי כאן אינו שוה כלום ואם תוליכנו למדי אינו שוה כלום והאיך נחוש לקדושין זה דעת הרמב"ם ז"ל ולדבריו יכולין הוו לתרץ משנתנו דקתני שוה פרוטה בשאינו מתקיים אלא מילתא דרויחא ליה ודקושטא היא נקט והדברים קרובים.

ואיני יודע אם שוה בודאי במדי פרוטה והוא דבר מתקיים אם קדושיו קדושין ודאי ומשמע לי שאינן אלא ספק שאין לקדושין אלא מקומן ושעתן בלבד אעפ"י כן חששו לספקן ולענין גזל הגר אתמר בפרק הגוזל (בבא קמא דף ק"ה ע"א) דפחו' משוה פרוטה אפי' בגזלה קיימת לא הי' צריך לילך אחריו דאין חוששין שמא תיקר ולא חיישינן נמי לשוה פרוטה במדי ומייתי אשם ומתכפר אלמא אין לממון אלא מקומו ושעתו אלא חומר הוא באשת איש:

דף יב:

הכי גרסינן: **אמרי ליה רבנן לרב חסדא אמרי דאיכא סהדי באודית דידעי דההוא יומא הוה ביה שוה פרוטה.** והכי פירושה: דהכא אתחזק קלא דבמדינת הים איכא סהדי דידעי דהוה ביה שוה פרוטה ואמר ליה דלא אסרינן לה עד שיבואו עדי' ויעידו שאין אוסרים אותה להמתין לעדים מפני קול כיוצא בזה וכן בההיא דר' חנינא קלא הוה בהו דאיכא עדי' במדינ' הים דידעי שנשבית וטמאה היא.

ודכוותה נמי בבא בתרא דף קל"ה ע"א גבי ההיא דהוה מוחזק לן דלית ליה אחי ואמר בשעת מיתה דלית ליה אחי ואמר להו היינו דר' חנינא ואסיקנא לה נמי זילו חושו לה.

ואע"ג דחיישינן לקלא בפרק המגרש (גיטין דף פ"ט ע"א) שאני הכא דכיון דקדושי קמא נינהו מימר אמרי עיינו רבנן בהו ולא הוו שוה פרוטה בההוא יומא ובכה"ג סבר רב חסדא דמבטלין קלא וקרוב לענין זה מפורש שם בפרק המגרש אם כן קול שלא הוחזק בב"ד היה ואעפ"י כן חששו כיון שקרוב הדבר והכי דייק לישנא דהא אמרינן.

ואיכא דלא גרסי הכא והא אמרינן ומפרשי כגון שאמרו עדים בודאי אנו יודעים דהוו

סהדי כאן בשעת קדושין והם יודעים אם שוה פרוטה אם לאו שהם שמו אותו מיד אחר קדושין וסבירא‌להו לרבנן שממתין להם עד שיבאו ויתברר הדבר. ולאו מילתא היא דאם כן אמאי פרשי רבנן מההי' משפחה אי אתו ואמר שוה פרוטה פשיטא דפסילא ולא מדאביי ורבא אלא רב חסדא גופיה מודה ואי דלא אתו להוי כמי שלא היו שם עדים כלל שהרי אין אנו יודעים אם שוה אם לאו אלא ודאי קלא הואהכא ובלא קלא לא היה חיישינן לה הכא כלל שאם באנו לחוש שמא הוזל למה להו לרבנן למימר והא איכא עדים במדינ' הים בלא עדים נמי ניחוש שמא הוזל וכן בההיא דב"ב דף קל"ה ע"א דכל מאן דמוחזק לן דלית ליה אחי אשתו מותרת לשוק וכל שכן כשאמר אין לי אחים אלא ע"כ לקול חששו:

ופי' **אם הקלנו בשבויה**. דמנוולה נפשה לגבי שבאי ואע"ג דעידי טומאה אתמר כדאיתא בפרק האשה שנתארמלה (כתובות דף כ"ג ע"א) אפי' הכי לא חיישינן לקלא אלא אמרינן מעולם לא נטמאת שחזקה דמנוולה נפשה לגבי שבאי ולא יבואו עדים לעולם שיעידו על טומאתה והתם בבבא בתרא גרסינן בנסחי עתיקא. ובהל' רבינו הגדול ז"ל אם הקלנו בשבויה דמנוולה נפשה לגבי שבאי נקל באשת איש.

ויש מפרשים אם הקלנו בשבויה דאיסור לאו נקל באשת איש דאיסור חנק ואינו מחוור דבאורייתא לא שנא איסור לאו לא שנא איסור כרת כדאמרינן בפרקא בתרא דיבמות ד' קי"ט ע"א.

וליכא לפרושי משום שכל זמן שלא ראינוה שנבעלה בחזקת היתר קיימא שאף באשת איש כל זמן שלא ראינוה שנתקדשה בודאי אתתא בחזקת פנויה קיימא והעמד אותה על התירא הראשון וכל שכן בההיא דב"ב דכיון דמוחזק לן דלית ליה אחי בחזקת היתר עומדת ועוד שאם כן לא היה להם לומר אם הקלנו בשבויה נקל בא"א שהרי אין חומרא של זו משום א"א ולא קולא של זו משו' שבוי' אלא מחמת החזק' אלא ש"מ כדפירש' וקולתה של זו משום שבוי' שהיא מנוולה נפשה מה שאין כן בא"א:

דף יג.

סברא אי שדינא להו איתחייבנא בהו. איכא דקשיא ליה וכיון דדינא קאמרינן חשדינהו ונימא ליה הרי שלך לפניך והראב"ד ז"ל תירץ כגון דאפקדיה ניהלה לזמן ועדין לא הגיע זמן ואינו נכון שאם כן הוה ליה למימר הכי התם בדאפקדיה גבה עד זמן דאי שדיא להו מחייבא בהו שאין פשטה של ברייתא בפקדון של זמן כדי שיאמרו מי דמי דהא דמי ודמי אלא אם כן מפקת לה לברייתא מפשטה והלכה.

אלא ה"פ: בשלמא הכא איהי טעיא וסבר' אי שדינא להו מחייבנא בהו אבל גבי קדושין כולהו ידען דלא מחייבן אי איתא דלא ניחא לה תשדינהו. ופריך רב אחאי הא נמי לא גמירי אינשי והיינו דקאמר סברא אי שדינא להו מחייבנא בהו (אבל גבי קדושין) ולא אמרינן אי שדיא להו מחייבא בהו שאין זה מן הדין אלא שהיא סבורה כן ול"נ (ס"א ולי נראה) דודאי בפקדון אי שדיא להו מחייבא בהו עד דאמרה ליה תא שקול פקדונך מיד ליד ואמר לה לא מקבלנא דבתר הכי שדיא להו ואמרה הרי שלך לפניך ואנן לא דייקינן עלה דאשה משום דלא טענה דאי הכי הוה לה למימר ליה לא בעינא בקדושין אלא משום שתיק' ועיכוב המעות אתינן עלה ובודאי בשתיקה אי שדיא להו מחייבא בהו בפקדון:

ואסקינן **חושו לה**. וא"ת בלאו הכי נמי חיישי' לה מדשמואל תפשוט דליתא דשמואל וי"ל חושו לה לדרב הונא אפי' היכא דליכא למיחש לדשמואל כגון דלא יהב לה מעיקרא מידי אלא שדא לה כסף מעיקרא לתוך חיקה וחזר ואמר התקדשי לי בו ולא אעובדא דציפת' שדרו דהתם בלאו דרב הונא נמי חיישינן מדשמואל אי נמי האי גברא לא בציפתא קדיש בפי' אלא סתם אמר לה התקדשי בה וכשנטלה ואמרה לו הא לאו שוה פרוט' אמר לה אנא תקדוש בד' זוזי דאית בה אמרי ומשמע ולא בה א"נ דפריש ולא בה ואע"ג דסתמא בו ובמה שבתוכו משמע כיון דפי' מיד גלי אדעתיה דהכי קאמר מעיקרא ומיהו גילוי דעת אחר דקדושין לא מחוור לי כיון דלא מצי הדר ביה אלא יש לומר דסתמא בו ובמה שבתוכו משמע אבל בו בלבד לא ניחא ליה דתקדושי דאיהו לקדושי ודאי אכוון ולא לקדושי ספק בפחות משוה פרוטה דלא ניחא ליה בקדושין דספק דאגידה ולא יהבי ליה לא הך ולא אחריתי וכיון דאיהי לא ידעה ולא כוונה למה שבתוכו הילכך ליכא למיחש לקידושי ספק דציפתא וקסבר רבא דמשום דשתיק' ליכא למיחש לקדושי ספק לד' זוזי דבהו ואף ע"ג (דאי תרצית) [דהיא נתרצית] מעיקרא בקדושין דציפתא (סבירא ליה) [סברה לית] בהו שוה פרוטה ולאו כלום הוא אבל זוזילאו לשם קדושין קבלתינהו. והרמב"ם ז"ל כתב חוששין לה משום ציפתא ולאו משום שתיקתה במעות. ושמא גרסא אחרת מצא בו.

ומשמע דבשתיקה דלאחר מתן מעות בפקדון אפילו שידך אין חוששין בקדושיו ואע"ג דאמרינן בפרק ב' ד' מ"ז ע"א האומר לאשה התקדשי לי בפקדון שיש לי בידך והלכה ומצאתו שנגנב או שאבד אם נשתייר ממנו שוה פרוטה מקודשת התם כשאמרה אין ואע"ג דקתני מקודשת סתם לא בא לומר לך ששתיקתה מועלת כלום דהתם לאו בעיקר דין קדושי סתם ושתיקה הדברים אמורים כדי שיפרש רצתה מקודשת לא רצתה אינה

מקודשת ולא בא אלא ללמד דין קדו' בפקדון ומלוה ולעולם כשרצתה ואמרה אין אבל כאן דקתני רצתה מקודשת לא רצתה אינה מקודשת משמע אבל לא בשותקת וראיתי מי שדקדק מהתם דשתיקה דלאחר מתן מעות בדשידך הוו קידושי ואינו כלום:

דף יג:

הא דתנן **האשה שהביאה חטאתה ומתה יורשין יביאו עולתה**. הוא הדין לאיש זב ומצורע דמייתי עולה וחטאת אלא חדא מנייהו נקט משום דריש' דמתני' באשה היא שנויה במסכת קינין (ב,ה):

ואמר שמואל והוא שהפרישת' מחיים. ואעפ"י שהפריש דוק' בשקרב חטאתה כבר אבל לא קרב חטאתה לא יביאו יורשים עולתה שאין עולות קודמות לחטאות לעולם וחטאת לאחר מיתה א"א ואעפ"י שפקע מיניה חובת חטאת כיון שעולה זו לא הוקבעה ליקרב בחייה אין מקריבין אותה וכל שכן לרבי יוחנן דמוקי לה כשלא הפרישתה מחיים שאם לא הקריבה חטאת אין מפרישין לה עולה כלל ומיהו ר' יוחנן אפי' בשלא הפרישה עולתה וה"ה לשהפרישה מוקי לה עד שתקרב חטאתה לא חלה עליה חובת עולה כלל שהחטאת היא קובעת כדתנן (כריתות ט:) מצורע שהביא קרבנו עני והעשיר או העשיר והעני הכל הולך אחר חטאתו ואפי' למאן דפליג התם הכא מודה מפני שהחטאת קודמת לעולם.

ואיכ' דקשי' ליה דקתני סיפ' דמתני' הביאה עולתה אין היורשין מביאין חטאתה משמע הא היא עצמה אם לא מתה תביא חטאתה אעפ"י שכבר הביאה עולתה והא אמרינן בפרק תמיד נשחט (פסחים דף נ"ט ע"א) וכי תימא בשקרבה עולתו ומי קרבה עולה קודם חטאת והתני' וכו' ואמר רבא שאני עולת מצורע דרחמנא אמר והעלה את העולה שהעלה כבר טעמ' דכתב קרא הא בעלמ' אסור ואפי' בדיעבד לא משכחת ליה.

ויש שדוחה דלמא שאני מצורע דכתיב זאת תהיה דמשמע עכוב' לפיכך הוצרך לרבות והעלה את העולה אבל בעלמ' בדיעבד תביא את חטאת' אחר עולתה וקשה דהא אמרינן בזבחים דף צ"א ע"א הביא אשמו ונשחט לא יהא אחר ממרק בדמו עד שתשחט החטאת אלא תעבור צורתו ויצא לבית השרפה ואמאי אסור בדיעבד דאי משום זאת תהיה לאו אשחיטה קאי ומפרשי דמשום הכי אמרינן שאם הקריבה עולתה תחזור ותביא חטאתה משום דגמרינן ממצורע דכתיב בה והעלה את העולה שהעלה כבר ומיהו גבי אשם לא גמרינן שדנין חטאת ועולה שבכל ארבעה מחוסרי כפרה מחטאת ועולה שבמצורע ואין דנין אשם וחטאת מעולה וחטאת והכי ודאי משמע התם בפרק תמיד נשחט דבכל

מחוסר כפורים קאמרינן, ועיקר.
והראב"ד ז"ל פירש שם במסכת קינין דהאי הביאה לאו דוקא הקריבה אלא שהפרישה וריש' מכיון דאפרישת איקבע לה והא דאמרינן גבי מצורע עני שהביא קרבן עשיר נמי משעת הפרשה הוקבע ואע"ג דתנן במסכת כריתות דף כ"ז ע"ב הפריש כשבה ונסתאבה אם רצה יביא בדמיה עוף דאלמא לא הוקבע בעשירות משעת הפרשה שאני התם שאינו ראוי להקרבה אבל אם ראוי להקרבה שלא אירע לו דבר אחר משעת הפרשה הוקבע:
והא דפסק רב פפא **מלוה על פה גובה מן היורשין ואינו גובה מן הלקוחות גובה מן היורשים דשעבודא דאורייתא**. הוו בה רבנן קשישי ז"ל מהא דאמרינן בשלהי גט פשוט דף קע"ה ע"ב אמר רב פפא הלכתא מלוה על פה גובה מן היורשין כדי שלא תנעול דלת בפני לווין אלמא שעבודא לאו דאורייתא ופריק בה רבינו הגדול ז"ל דהתם ה"ק משום שלא תנעול דלת בפני לווין אוקמוה אדאורייתא שגובה מן היורשין דשעבודא דאורייתא. וזה הפירוק אינו מספיק לתרץ קושיתנו כהוגן שאם כן למה הוצרך לומר כן שמשום כדי שלא תנעול דלת בפני לווין אוקמוה אדאוריי' בלא טעם נמי אדאורייתא קמה שאין חכמים יכולים לעקור דין תורה בחנם וכאן אין טעם שיהו צריכין לעקור דין תורה בשבילו וא"ת לדידן נמי למה אמרו ואינו גובה מן הלקוחות דלית לה קלא לימא משום דשעבודא לאו דאורייתא לא קשיא דגבי לקוחות יש לומר שיגבה מהם כדי שלא תנעול דלת בפני לווין אעפ"י שאינו גובה מדין תורה כמו שאמרו במלוה בשטר למ"ד התם דבר תורה אינו גובה ואעפ"י כן חששו לתקנת לווין ועקרוה לדין הלקוחות מן התורה מפני תקנתן של לווין לפיכך הוצרכו לומר דכיון דלית ליה קלא יש לנו להעמיד לקוחות כדינם שזכתה להם תורה ואין לתקן עליהם ולהפסידן מפני תקנתן של לווין אבל ביורשין ודאי כיון שמן הדין חייבין לפרוע פשיטא דצריכין לפרוע דליכא למיחש בהו לקלא ולמה הוצרכו לומר כדי שלא תנעול דלת בפני לווין אלא ש"מ משום דשעבו' לאו דאוריית' ועוד רב פפא הוא דאמר פריעת בעל חוב מצוה ויתמי לאו בני מיעבד מצוה נינהו אלמא שעבוד נכסים אינו מן התורה.
ובמסכת כתובות דף פ"ו ע"א נמי אמרו ליה לרב פפא לדידך דאמרת פריעת בעל חוב מצוה אמר לא בעינא למעבד מצוה מאי כלומר לדידך דפליגת גבי יתמי ואמרת פריעת בעל חוב ליתיה משום שעבו' נכסים אלא מצוה ויתמי לא מחייבי בה דידיה נמי כי אמר לא בעינא למיעבד מצוה מאי אית לך עליה אמר לי' כדתניא כגון לולב איני נוטל סוכה איני עושה כו' כלומר וכאן נמי היו כופין אותו במילי אלא שאין יורדין מן התורה לנכסיו מה שכתב בתורהי תשלומין דנזיקין ושומרין לומר שהוא חייב לשלום ובית דין

כופן אותו על מצותו ואפשר שב"ד יורדין לנכסיו מן התורה וזו היא כפיה שלו במצוה זו ולא מייתי ההיא דלולב איני נוטל אלא לומר שכופין על מצות עשה וזהו פירוש אותה שיטה. מכל מקום למדנו לרב פפא דשעבוד נכסים לאו דאורייתא.

ור"ח ז"ל כתב הא דאמר רב פפא מלוה על פה וכו' שעבוד' דאורייתא בהא קיימ' משום דעיקר חלוקתן של רב ושמואל ור' יוחנן ור"ל בעולת אשה שמתה שחייבת מן התורה דהא בהדיא אמר רב פפא בסוף גט פשוט גובה מן היורשין שלא תנעול דלת בפני לווין פי' לפירושו בהא וכיוצא בה כלומר בכל מלוה הכתובה בתורה דכמאן דכתיבה בשטר דמיא הוי שעבוד' דאוריית' ולא דייק דא"כ (ס"א לא הל"ל) הלכתא מלוה על פה דמשמע שהוא כולל כל מלוה על פה ואפלוגת' דרב ור' יוחנן קאי ואינהו בתרווייהו פליגי ועוד דהא למ"ד שעבו' לאו דאוריית' אפילו במלוה בשטר מן התורה לא גביא והכי אית' בסוף גט פשוט (ב"ב קע"ה ע"ב).

ובתשובה לרבינו האי גאון ז"ל התם הכי קאמר אפי' תימא שעבוד' לאו דאוריית' דינא היא דלגבי מיתמי משום נעילת דלת.

ואחרים אמרו דרב פפא לא נתכוין אלא לפסוק הלכה שגובה מן היורשים ואינו גובה מן הלקוחות ואמר הכא אפי' למאן דאמר גובה מן היורשים משום דשעבוד' דאוריית' אעפ"י כן אינו גובה מן הלקוחות דתקינו רבנן אדאוריית' והתם נמי אמר אפי' תימא דשעבוד' לאו דאוריית' ולפיכך אינו גובה מן הלקוחות וגובה מן היורשים משום תקנה ולא תקנוה בלקוחות משום דלית ליה קלא ה"נ התם סברא דנפשיה.

ור"ת ז"ל פי' שאלו מן הסברות המתחלפות בחלוף המסכתות והם כמו איכא דאמרי, אבל מפני שלא נשנו כא' לא נאמר בהם איכ' דאמרי והרבה כתבו כיוצא בה לפי דעתו.

ומסתבר' דהלכתא שעבוד' דאוריית' חדא דר' יוחנן ור"ל הכי סביר' להו וכל ר"י וריש לקיש בהדי רב ושמואל הלכת' כוותייהו ועוד דרב הונא בריה דר' יהושע פליג אההיא דאמר רב פפא פריעת בעל חוב מצוה ויתמי לאו בני מיעבד מצוה נינהו ומשמע משום דס"ל שעבוד' דאוריית' ולאו מצוה גרידא הוא וסוגיין בפרק הניזקין (גיטין דף נ' ע"א) בשמעת' דשטר חוב היוצא על היתומים נמי משמע שרבא סבר שעבוד' דאורייי' דקאמר נזיקין דינייהו מן התורה בעידית מיתמי ובעל חוב דיניה בזיבורית מן התורה מנייהו ואלו למאן דאמר שעבוד' לאו דאוריית' כולהו מיתמי לא גבי כלום מן התורה.

והא דאקשי' בפרק הגוזל קמא (בבא קמא דף ק"ד ע"ב) וכי איכ' אחריות נכסים מאי הוה מלוה על פה היא וכו' תיקשי למ"ד אינו גובה מן היורשין. אבל רש"י ז"ל כתב שם דאע"ג דפסקינן גובה מן היורשין כדי שלא תנעול דלת בפני לווין אבל שאר חוב דלאו

מלוה לא ולא מחוור דמשמע דאפילו להההוא לישנא לא פלוג רבנן אלא בכל חוב ואפילו גזילות גובין מן היורשין ובפרק הגוזל זוטא דף קי"א ע"ב תני רב הושעי' אם הניח להם אביהם אחריות נכסים חייבין לשלם דק"ל התם כותיה ושמעינן מיני' שאף גזילה גובה מן היורשין אי משום דלא פלוג רבנן אי משום דהלכתא שעבוד' דאוריית', וכן עיקר כדעת רבינו הגדול ז"ל:

אלא מדאמר רחמנא אלמנה לכהן גדול אסורה מכלל דלכו"ע שריא. קשיא לן ולימא ליה כי אמר רחמנא אלמנה לכהן גדול אסורה ביבמה דלכ"ע שריא וא"ת בלאו הכי נמי אסורה ליה דילמא באלמנה מן האירוסין א"נ לעבור עליו בלאו ועשה כן דחאוה בירושלמי ואיני יודע למה לא אמרו כאן בגמרא דילן:

לכ"ע בעשה. פרש"י ז"ל דכתיב ושלחה מביתו ויצאה וגו' והיתה לאיש אחר בגט ולא במיתה ולאו הבא מכלל עשה עשה ואינו מחוור לפי שהיו צריכין בגמרא לפרש כן ולומר במסקנא בהאי עשה מאי דרשינן ביה אלא שאין זו הדרשה שנויה בשום מקום ושלחה מצריך צריך.

ואחרים פירשו מדכתיב ודבק באשתו ודרשינן בסנהדרין דף נ"ח ע"א ולא באשת חברו וא"ת והא בבני נח כתיב ומחיים איכא למימר נאמר' לבני נח ונשנית בסיני לזה ולזה נאמרה וכי כתב רחמנא דאלמנה לכהן גדול בלאו הא לכ"ע לאו בלאו אבל עשה דאית ביה קיימא שכן בפסולי המוקדשין.

ולדידי משמע דהאי עשה לאו דוקא אלא בא לומר לך שלא התירה תורה אשת איש לאחר מיתה וכיון שכן אסורה היא לפי שהיתה בכלל איסור ולא הותרה לגמרי וצריך היה מנין להתירה לגמרי וכי תימא היכן מצינו שהקילה תורה באיסור ולא התירה אותו לגמרי מצינו בפסולי המוקדשין כן ואע"ג דהתם קראי קא דרשינן דתזבח ולא גיזה בשר ולא חלב. אנן הכי קאמרינן כיון דכל דאסר רחמנא צריך פסוק אחר להתירו אעפ"י שהתיר מצוה (ס"א מקצת) והקל בו אינו בכלל היתר מאחר (ס"א שלא) שמצינו (ס"א שלא) שנהג בו תורה כמנהג הזה בשום מקום להקל ולא להתיר:

אמר רב אשי חדא דיבם לא איקרי אחר. איכא דקשיא ליה והא אמר רב אשי גופיה [בכתובות דף פא, א] אהא דתנן לכשתנשא (תנו) [תטלי] מה שכתוב ליכי דיבם נמי כאחר דמי ומפרקינן דה"ק יבם בלחוד לא איקרי אחר דאי מיבם קאמר פירוש הוה מפרש יבם אבל בכלל אחר הוו ומקשו עליה מהא דאמרינן פ"ק דסוטה דף ה' ע"ב והלכה והיתה לאיש אחר ולא ליבם ולא בכלל אחר הוא כלל ולא קשיא דהתם קרא יתירה דרשינן דאחר יתירה הוא למדרש ולא ליבם אבל יש בכלל אחר יבם ונכון הוא זה.

ולישנא אחרינא אמרי דלשון תורה לחוד ולשון חכמים לחוד ולא מחוור דאם איתא דבלשון תורה אחר ולא יבם הוה לן למימר גבי כתובה לא ניתנה כתובה לגבות מחיים דיבם דאחר ולא יבם לפי שיד הבעל השטר על התחתונה וכל שכן למדרש בלשון תורה. ואפשר לי לפרש דהא דאמרינן הכא חדא דיבם לא איקרי אחר במקום זה קאמר לפי שהתורה באה להפחידו לחזור לו פן ימות הוא ואיש אחר יקח את אשתו ואי יבם קאמר היא הנותנת לו שלא יחזור שאם גם יקח את אשתו לא ימחה שמו והוה ליה למימר פן ימות במלחמה ותו לא אלא ודאי אין אחר הכתוב כאן יבם:

דף יד:

מתני': **וקונה את עצמו בשנים וביובל ובגרעון כסף**. אי קשיא וניתני נמי שטר שקונה עצמו בשטר שחרור כדתניא בגמ' וא"ת תנא דמתני' סבירא ליה עבד עברי אין גופו קנוי והרב שמחל על גרעונו גרעונו מחול אי אפשר מדאמרינן בפרק הגוזל ומאכיל דף קי"ג ע"ב רבא דאמר עבד עברי גופו קנוי ולקמן נמי בפרקין אמרינן הכי ואי מתני' סברא אין גופו קנוי מנא לך דרבא סבר שגופו קנוי שאעפ"י שאמר בבריית' זאת אומרת לפירושא קאמר ולאו משום דס"ל הכי ואדרבא הוו לן למימר דלא סברא לה דלא שביק מתני' ואמר כברייתא.

ואיכא למימר כי קתני מתני' יציאות בע"כ של אדון אבל שטר דמדעתו אין בעל כרחו לא לא קתני:

מלמד שמגרע פדיונה ויוצאה. פרש"י כיון שמגרע פדיונה ויוצאה מסתמא בכסף קנאה ואינו מחוור דאימא דקנייה בשטר ונתן בה כסף בתורת דמים ומדמיה מגרעת ויוצאה. לפיכך פ' ר"ת ז"ל שכשם שקונה את עצמה בכסף כך נקנית בכסף ובדין הוא דמצי למימר מאם אחרת מה אחרת מקניא בכסף אף זו נקנית בכסף אלא הא עדיפא ליה למימר דאי מהתם מצי ליה מקשה סיוע להקשות אשכחן אמה העבריה הואיל ומקדשה בכסף מקניא בכסף דעיקר קנייה זו מקדושין אתה למד ולא תקשה השתא דכתיב אחרת למה לי והפדה לאו לקניה בלחוד איצטריך אלא לגופיה ללמד שמגרעת מפדיונה ויוצאה:

יליף שכיר ושכיר. אי קשיא ונליף שכיר שכיר מה נמכר לישראל נקנה בשטר אף של זה נקנית בשטר כבר פרשתי שכיון דאמה העבריה מאחרת נפקא לן והוא ליתיה באחרת ולא באמה העבריה לא אפשר כן וכן אתה אומר למאי דאמרינן וי"ו מוסיף על ענין ראשון וילמד עליון מתחתון ולא אמרינן וילמד תחתון מעליון לקנות בשטר:

דף טו.

ואידך בעלמא נמי לא סבירא לן כר' נתן. תמיה לי ולימא (אמאי סבירא) [למאי דסבירא] לן כר' נתן אף בזו ולפיכך דרש ת"ק לו ולא למוכר עצמו איכא למימר אי סבירא ליה הכי עדיף ליה למדרש לו ולא לבעל חובו דהוי מיעוטא בדידה ומקיימא ביה ג"ש דשכיר שכיר מלמדרש לו ולא למוכר עצמו דמיעוטא לאחר ומבטלה מיניה ג"ש ומיהו אפשר דר' נתן סבר לה כת"ק דדריש לו ולא למוכר עצמו וס"ל לו ואפי' לב"ח מדסבירא לן בעלמא הכי תדע דהא קי"ל כר' נתן דאמוראי סברי הכי במסכ' כתובות ד' י"ט ובמסכת פסחים בפרק כל שעה (פסחים דף ל"א ע"א) וליכא לאוקמה כר' אליעזר דשמותי הוא ויחידאה הוא:

הא אין הכתוב מדבר אלא בנרצע וכו' מאי משמע. יש מפרשים נימא איפכא ושב אל משפחתו בנרצע ושבתם איש אל אחוזתו במכרוהו בית דין וקשיא לי' מכיר' זו דבר שנוהג באיש ואינו נוהג באש' הוא דהא אינה נמכר' בגניבת' וניחא ליה מכיר' נמי איתא באש' ובע"כ נמי דומיא דמכיר' ב"ד אית' בה שהרי אב מוכרה אבל רציעה ליתיה באשה כלל. ולא מחוור לן האי פירושא דמאי נפקא לן אי מפיק לה מ"מ חד למכרוהו ב"ד וחד לנרצע.

אלא הכי משמע פירוש, מאי משמע דקרא בעבד עברי כתיב אימא בשדה אחוזה כתיב כפשטיה דקרא ואי מייתר לך דריש ליה לרבויי מילי בשדה אחוזה אבל נרצע אימא נקנסיה ולא ליפוק כלל דכתיב בקרא לעולם ומפרקינן איזהו דבר הנוהג באיש ע"כ רציעה:

דף טז.

הקיש הכתוב לאחרת. אי קשיא ונימא נמי ומה זו נקנית בכסף אף אחרת נקני' בכסף קיחה ואין כסף למה לי ואיכא למימר א"כ נימא מה זו יוצאה בכסף אף אחרת תצא ואם אינה יוצאה מיעטה רחמנא אף לענין קנינה ואין ללמוד זו מזו ואי קשיא תינח אמה העבריה ועבד עברי שמכרוהו ב"ד דאיתקש דנקנין בשטר מוכר עצמו מנא לן למאן דלא יליף שכיר שכיר לא קשה דהא לא קים לן מלתא דלא אשכחן מאן דלא דריש שכיר שכיר ומעיקרא כי אקשי מחד תנאי דהנך דלעיל אקשי והשתא אסיק דכלהו דרשי שכיר שכיר והא דאקשינן שטר הוה ליה לרבויי שכן מוציא בבת ישראל ולא אמר שכן קונה בבת ישראל דהוה ליה אישות והכנסה מאישות והכנסה משום דשטר קדושין קונהו

כותבו לפיכך רבו אותן מגט שהמקנה כותבו דומיא דשטר אמה העבריה שהאב כותבו וה"ק מסתברא שטר כיוצא בזה הוה ליה לרבויי שכן מוציא בבת ישראל:

זאת אומרת עבד עברי גופו קנוי והרב שמחל על גרעונו אין גרעונו מחול. י"מ דהכי קאמר עבד עברי גופו קנוי לגבי הרב שמחל על גרעונו שאינו מחול אבל לא שיהא גופו קנוי למילי אחרינא שהרי אין ידו כיד רבו במציאה ובעירוב ופדיון מעשר כדאיתא במציעא דף י"ב ע"א ותימא הוא היכן מצינו קנין מעשה ידיו שאינו יוצא במחילה בלא שטר שאפילו כנעני צריך טבילה ואם קדם וטבל לשם בן חורין קנה עצמו בן חורין.

אבל לכן נ"ל דכיון דשני קנינין הן בעבדות אחד קנין ממון והוא קנין דמעשה ידיו ואחד קנין אסור שהוא אוסרו בבת ישראל ופטרו ממקצת מצות וקנין הגוף הזה הוא [נפקע ע"י] גט חירות ואינו (נפקא) [נפקע] בדבור דומה לקנין אישות שהוא צריך גט להתירו וממנו הוא למד לפיכך אמרו שאף עבד עברי יש לרבו בו קנין אסור שהרי מתירו בשפחה כנענית ואין קנין איסור (נפקא) [נפקע] בלא גט בין באישות בין בעבדות הילכך הרב שמחל על גרעונו אין גרעונו מחול אלא הוה ליה כמפקיר עבדו שצריך גט שחרור וכן קנין הגוף שאמור בפ' השולח על זה הדרך הוא ופירשתי שם. וראיתי להראב"ד ז"ל במסכת גיטין שהעמיק בדרכים הללו ולא עלו בידו כהוגן בקנין, ואין להאריך:

אי משום מיתת האדון לאו שיורא הוא. פי' דחויי מדחי ליה מהא משום דניחא לן בכל מקום לדחוקי מתני' ומתנייתא טפי מלמימ' דשייר מידי כי ההיא דאמרינן בכתובו' דף מ"א ע"א ובפ"ק דב"ק דט"ו ע"א אי משו' חצי כופר לאו שיורא הוא הא מנ' ר' יוסי הגלילי היא דאמר תם משלם חצי כופר אלמא דחקינן ומוקמינן מתני' אליבא דיחידאה ולא אמרינן שיורי שיירי וכן בפרק בתרא דסוכה דף נ"ד ע"ב אי משום ערב הפסח לאו שיודא הוא הא מנ' ר' יהודה היא והאי תנא סבר לה כותי' בחדא ופליג עלה בחדא וכן במסכ' נזיר בפ' ג' מינין (נזיר דף ל"ח ע"ב).

ומגיהי ספרים הגיהו במסכת כתובות ובבבא קמא ואידך ומפרשי לה דקשה למאן דאמר פלגא ניזקא ממונא מאי שייר דשייר חצי כופר ואין צורך לכך דהא שייר חצי דמי עבד בתם פטור ומועד חייב ומיהו אע"ג דדחינן בעלמא לאו שיורא הוא לא קשה דהא פלגא ניזקא קנסא לא מפריך משום ההוא דחויא אלא בשמעתין היינו טעמא דמדחי ר"ל במאי דדחיה לאו שיורא הוא משום דאית ליה פירוקא דעדיפא מיניה וי"ל שאין זו דומה לשאר אלו דודאי מיתת אדון לאו שיורא הוא כלל ולא לדחות אמרו אלא בטענת ברי:

דף טז:

הא דתניא **ר' שמעון אומר ארבעה מעניקין להם שלשה באיש ושלשה באשה**. פי' רש"י ז"ל דקס"ד שלשה באיש שהם יוצא בשש וביובל ונרצע שיוצא במיתת האדון ושלשה באשה שנים ויובל וסימנין וא"ת היינו ת"ק ואיכא למימר פרושי קא מפרש ללמד שאין סימנין באיש ואין רציעה באשה.

ומיהו קשה לן היכי קס"ד לתרוצי ואין אתה יכול לומר ארבעה באחד מהן הא איכא ארבעה באשה שנים ויובל ומיתת האדון וסימנין ואי ס"ד שאין אשה קונה את עצמה במיתת אדון כי אמרינן לקמן הכי נמי מסתברא הוה לן למימר דע"כ כך הוא ועוד דהוה לן לפרושי ואם איתא משכחת לה באשה ד' שהרי אמה קונה את עצמה במיתת אדון וכו' דכיון דמעיקרא קס"ד שאינו קונה ועכשיו אנו אומרים שקונה היה לו לפרש ולא לסתום. ויש לדחות ולפרש דמעיקרא קס"ד שלשה באיש שנים ויובל בין של רציעה בין שאינו של רציעה ומיתת אדון ושלשה שבאשה שנים ומיתת אדון וסימנין ואלו יובל כיון דלית בה יובל של רציעה לא קתני ולבסוף נמי אמרינן ה"נ מסתברא דמית' אדון לא קתני דאי קתני לי' ד' באשה משכחת לה שהרי מ"מ יובל נוהג בה.

קשיא לי,(ל)רב ששת אמאי לא אקשי מרישא דקתני מיתת אדון והויא תיובתיה דר"ל לגמרי ואי גמרא אותבינהו תרוייהו ה"א אורחא דתלמודא הוא אלא השתא דרב ששת אקשי מסיפא ושתיק ליה קשיא אמאי לא אקשי מרישא דאסיקנא תיובתה איכא למימר ברייתא אחריתי היא והא לא שמיעא ליה:

ק"ו **פריכא הוא מה לסימנין שכן נשתנה הגוף**. ק"ל אכתי איתיה לק"ו ומה סימנין שאין מוציאים מרשות אב אעפ"י שנשתנה הגוף מוציאין מרשות אדון וכו' דהא ק"ו לאו מסימנין אמיתת אדון הוא עקרו אלא מאב לאדון ואפשר דהכי קאמר סימנין שמוציאין מרשות אדון מפני שנשתנה הגוף הוא ואיהו קטנה זבן נערה לא זבן ואיהו נמי קטנה זבן ליה ולא נערה שאין מכירה זו עולמית שהרי מ"מ סופה לצאת מרשו' שניהם בבגרותיה הלכך לא מכרה אלא בעודה כמות שהיא היו' אבל מיתת אב שלא נשתנה הגוף לא ומרשות אב אינה יוצאה בסימנין דאב ממילא הוא זוכה ואין שינוי גופה מוציאה מזכותו הראשון שזכתה לו תורה ומצאתי בפר"ח שפירש כן נשתנה הגוף מקטנות לנערות ולפיכ' יוצאה דאמרינן קטנה מכר ולא נערה אבל במיתת אב הגוף במקומה עומד שהרי קטנה היא עדיין ע"כ.

והא דאמרינן בריש פרקין ומה סימנין וכו' משום דבבגרות נמי נשתנה הגוף כדתנן בפרק יוצא דופן (נדה דף מ"ז ע"א) צמל כיון דבגרה וכו' איזהו סימנה משיעלה הקמט תחת

הדד ושאר הסימנין השנוין שם.
ואכתי לא ניחא לן דהא שנים ויובל שאין מוציאין מרשות אב מוציאין מרשות אדון ואיכא למימר דפרכינן התם מה לשנים ויובל שכן מוציאין בעבד עברי וא"ת סימנין יוכיחו ותהדר דינא ותיתי במה הצד משום דאיכא למיפרך מה להצד השוה שבהם שכן מוציאין בעבדות תאמר במיתת אב שלא מצינו שמוציא בעבדות ואע"ג דהיא גופה בעי' למילף כל כמה דלא גמרינן לה פרכה היא כך מצאתיה בתוספות.
ונ"ל בקושיא ראשונה דק"ו דריש לקיש ממיתה לסימנין פירכא הוא ודאי ואי קאמר ומה סימנין שאין מוציאין מרשות אב אעפ"י שנשתנה הגוף הוה ק"ו מאב לאדון כלו' ומה במקום שאין אב מוציא אדון מוציא מקום שאב מוציא אינו דין שאדון מוציא ולזה הק"ו אין דין מיתה להוציא אלא במיתה דנפשיה כגון מיתת אב מרשות אב ומיתת אדון מרשות אדון אבל מיתת אב מרשות אדון לא:
ואין לרבה אלא שכר בטלה בלבד. איכא למידק קש' הא לרבא דאמר בפרק שנים אוחזין (בבא מציעא דף י"ב ע"ב) במגביה מציאה עם מלאכת פירוש כי אמרי' מציא' עבדו ושפחתו הא"ש במגביה עם מלאכתו שכיון שהו' עוסק במלאכתו של בעה"ב ואינו בטל ממנה מלאכה שניה שלו היא אבל בבטל ממנה כלל של בעל הבית היא והיאך אמרו כאן אין לרבה אלא שכר בטלה לבד שאלו נתבטל' דאדון בעי למהוי.
איכא למימר רבא מוסיף התם ומודה אדרבי יוחנן דאמר בעבד נוקב מרגליות שאין רבו רוצה לשנותו למלאכה אחרת הרי אלו שלו אלא שרבא הוסיף ואמר אף בכל עבד נמי משכחת לה במגביה עם מלאכתו וברית' זו לרבי יוחנן ורבא בנוקב מרגליות וכיוצא בה ומיהו לרב פפא ניחא טפי דאמר כי אמרינן מציאתו לבעל הבית כגון שכרו ללקט מציאות ואי לאו הכי הרי אלו שלו ומשמע נמי דהלכתא כותיה, וכן פסק שם ר"ח ז"ל:

דף יז.

יכול אפי' חלה ת"ל ובשביעית יצא. פי' יכול כשם שאתה אומר שאם ברח ישלים יכול אף חלה ולא ברח ישלים ת"ל ובשביעית יצא מ"מ אבל ברח ואחר כך חלה משלים [כדאמר בירושלמי] מדיכול למימר ליה אלו גבאי הוית לא אבאשת אמר ר' חנינא אפילו על קדמה איתיה היא חלה ואמר כך ברח משלים דיכול למימר ליה אלו הות גבאי אנשמת בפריעה:
הא קמ"ל מבצר הוא דלא ליבצר הא בצר ליה מחד מינא הוא וכו'. אי קשיא לך לימא ט"ו סלעים מכל מין ומין למה לי איכא למימר מלתא אגב אורחי' קמ"ל דמחמש סלעים

שבפדיון הבן גמרי לה.
וי"מ דאי אמר ט"ו סלעים הוה אמינא לכתחלה נמי ליבצר מחד מינא וליטפי מחדא קמ"ל לכתחלה ה' מכל מין ומין וטעמא משום דרבי מאיר שדי ריקם אכל חד מנייהו אלמא לכתחלה ה' מכל מין ומין ולא משמע לן מדקאמר הא בציר ליה מחד מינא וטפי ליה מחד מינא לית לן בה אלמא לא איכפת לן כלל מדלא קאמר יצא ועוד דלרבנן לא בעינן (שישלים) [שישלש] לו ורבי מאיר לא פליג עלייהו אלא בחדא דאם כן היה להם לפרש כן:
מנין לרבות כל דבר ת"ל אשר ברכך ה' אלהיך. ואי קשיא וליהוי גרן ויקב פרט ואשר ברכך כלל. ונעשה מוסיף על הפרט ואיתרבו להו כל מילי. איכא למימר אהעניק תעניק סמיך [וחזר] וכלל הוא אהנו הנך פרטי לאתויי כספים או פרדות דאי מדינא תרוייהו ממעטינן להו. ורש"י ז"ל גריס גורן ויקב למה ליה למר למעוטי כספי' ולמר למעוטי פרדות משמ' דאתו מדינא ואפש' מאחר שישנן בכלל ברכה בכלל אתיין:

דף יז:

שדה אחוזה נמי מהאי טעמא הוא (**דקאמר**) [**דקם**] **ליה לתנא**. אי קשיא ולימא שכן קם תחת אביו לירושה וקודם לאח כדכתיב קראי איכא למימר מקודם לא פרכינן אלא דברים של זה שאין נוהגין בזה כלל קא אמרינן ואיכא למימר דחדא מנייהו קאמר ולא איכפת ליה דירושה נמי לא קאי אמסקנא דמהאי טעמא קאמר משום דאין יבום אלא במקום שאן בן דאלו מקראי שלא כסדרן כתיב לגמרי ובפי' השמוע' שבריש פרק יש נוחלין מתברר זה, ומפורש אצלנו עיין שם:
ה"ג: **והא אנן תנן רוח חכמי' נוחה הימנו**. ותמהני על מה שכתב בנסחאות והא תניא שהרי משנתינו היא בסוף מסכת שביעית (י,ט):

דף יח:

כך כתוב בכל הנסחאות שלא עבר עליהן קולמוסן של מגיהי ספרים וזו גרסתו של ר"ח ז"ל: **בבגדו בה כיון שפירש טליתו עליה שוב אינו רשאי למכרה דברי רבי אליעזר רבי עקיבא אומר בבגדה בה כיון שבגד בה שוב אינו רשאי למכרה במאי קמפלגי רבי אליעזר סבר אם למקרא**. וראיתי לרבותינו הצרפתיים ז"ל שפירשו דהאי מקרא ומסורת לאו בתיבת בגדו הוא אלא בתיבת לא שכתוב אל"ף ונקרא וי"ו. זאת השמועה

לא נתבררה אצלי לא כפי גירסת ר"ח ז"ל ופירושו גם לא בשום ענין וצריך אני לעשות לי רב בזה יערה עלינו רוח ממרום:

דף יט.

איש פרט לקטן. פירש הראב"ד פחות מט' שנים ויום אחד ולפטור את האשה שאין ביאתו ביאה והראב"ד השיב אם כן הוה ליה לאיפלוגי ולמיתני בדידה יכול שאני מוציא אף בן תשע ת"ל ואיש כדקתני בתורת כהנים ואיש אשר ישכב את אשה פרט לקטן יכול שאני מוציא אף בן תשע שנים ויום אחד ת"ל ואיש לפיכ' פירשו דפחות מבן י"ג שנים ויום אחד קאמרינן ולפטור את הקטן עצמו ותימא הוא לפטור את הקטן פשיטא איכא למימר סד"א בעריות ליחייב צריכ', ואינו מחוור.

והפי' הראשון הוא נכון אף ע"ג דלא קתני הכא אי יכול שאני מוציא אף בן תשע שנים ויום אחד דכלהו מתני' לאו בחדא מחתא מחתינהו דהכא איצטריך למדרש אשר ינאף את אשת איש פרט לאשת קטן ומשום הכי לא פליג למיתנא בדידה יכול שאני מוציא ותאני התם והוא הדין להכא ומיהו הא קשה דכיון דסיפא בבן ט' שנה ריש' נמי משמע בבן תשע ואיכא למימר גבי עריות לא מיקרי קטן כל זמן שלא הגיע לכלל שנותיו ויביא שני שערות שהרי קטן הוא לכל ענין והדבר ידוע ממקומות אחרים ולא הוצרך לפרש כאן:

ורב נחמן בר יצחק אמר אפי' תימא לקדושין ניתנו. פי' ונפקא מיניה למכרה לשפחות אחר אישות ושאני הכא דאמר רחמנא והפדה וגזירות הכתו הוא שאם אין ביום כדי לעשות עמו שוה פרוטה הרי הוא כמי שיצאו שש ולא יעדה ששוב אינו מייעד וטעמא דרבי יוסי דאמר מקודשת לשני לאו משום דבעי' (שעות) [שהות] מוהפדה דהא כיון דמודה דמעות הראשון לקידושין ניתנו אעפ"י שנתאכלו בהן היא דמתקדשת אלא מסברא דנפשיה נפקא ליה דלאו כאומר לה מעכשיו דמי אי נמי קראי משתמעי ליה הכי דכתיב ייעדנה להבא משמע.

וקש' לי, למאן דאמר לאו לקדושין ניתנו היכי תניא לקמן משל לאומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שלשים והרי לא קדשה מעיקרא כלל ולא נתן לאביה כלום אלא בתורת שפחות איכא למימר התם דר' יוסי הוא דקאמר להו לרבנן לדידכו דקא אמריתו אם רצה ליעד מייעד אי אפשר שאפי' נתן לה בתורת קדושין אינו אלא כאומר לאחר שלשים יום שאם בא אחר וקדשה מקודשת לשני ולא זכתו בה תורה מעכשיו והא

דאקשינן נמי בקמייתא משל למאן וכו' אליבא דמאן דאמר לאו לקדושין ניתנו לא הוה לן למיפרך אלא מאידך בריתא לקמן ומיהו לכ"ע משל לרבנן היא:

המקדש במלוה שיש עליה משכון מקודשת מדר' יוסי בר' יהודא. איכא דקשיא ליה מדרבי יצחק נמי מקודשת א"ל סד"א במשכון דאחרים נמי מקודש' מדר' יצחק אבל במשכון דידה אע"פ שהיא קונה משכון אימא דעתה אמלוה שהוא מוחל לה ולאו אגוף משכון לפי שאף היא יש לה בו קנין הגוף קמ"ל והאי נמי משכון דידה הוא שהרי האב הוא שמקדשה ומשכון ומשכון של גופה שלו הוא ועכשיו כשמקדשה ויצאה משפחות הרי האב זוכה בה למציאתה ולמעשה ידיה נמצא שזה מקדשה ממנו בחזקת משכון שלו ואת"ל יעוד נישואין עושה ואין האב זוכה בה לעולם מ"מ היא זוכה במשכון עצמה מחמ' האב (וכהנה לאישה) באשה שאמרה תן זכות שיש לך במשכוני לפלו' ואתקדש אני לך במעשה ידיה לבעל הוא ומיהו הא אפשר אירוסין עושה.

ומיהא שמעינן דבמשכון דאחרי' בין במשכנו בשעת הלואתו מקודשת וקנו ליה כדרבי יצחק דאי לא קני ליה אינה מקודשת דהא היא גופא משכון שמשכנו בשעת הלואתו הוא ואמר רבי יוסי בר' יהודה מקודשת ואע"ג דאמרינן בעלמא אימור דשמעת ליה לר' יצחק משכנו שלא בשעת הלואתו מי אמר לומר לך דלא שמעינן ליה בהדיא אבל אפשר ששניהם שוים ובשניהם הוא אומר שקונה משכון, והשתא ניחא הא דגרסינן פרק השולח (גיטין דף ל"ז ע"א) המלוה על המשכון אין משמטין ואוקימנא משום דר' יצחק והתם משכנו בשעת הלואתו הוא כדקתני מלוה על המשכון וכדאמרי' בפרק השוכר דף פ' ע"ב ושם מפורש אצלנו ואפשר דמשום הכי אמר רב נחמן הכא במלוה שעליה משכון מקודשת מדרבי יוסי דאלו מדרבי יצחק לא שמעינן מיניה אלא משכנו שלא בשעת הלואתו ומדברי רבי יוסי בר' יהודה אנו למדים אפי' משכנו בשעת הלואתו:

דף כ:

או דלמא לקולא אמרינן לחומרא לא אמרינן. פרש"י ז"ל דגאולת חצאין יש בה להקל ולהחמיר כדלקמן והיכא דהויא קולא לדידיה אמרינן דנגאל והיכא דהויא חומרא לדידיה אמרי' [דאינו נגאל] כדגלי קרא גבי השביח והכסיף דאמרינן לקולא.

ואינו מחוור לי, דאי גמרינן ג"ש ע"כ בין לקולא בין לחומרא אמרינן כי התם ואין גזירה שוה לחצאין ואי לא גמרינן ג"ש הוה ליה למימר מאי טעמא לא גמרינן לה אי נמי הוה ליה למימר היכא דגלי גלי היכא דלא גלי לא גלי כדאמרינן לקמן.

ומשמע דהכי פירושא: או דילמא כי גמרינן שום ג"ש ה"מ להקל על העבד שמצינו

שהקילה תורה עליו אבל ג"ש זו שהיא להחמיר עליו לא גמרינן לה דהוה סבירא ליה דכל זמן שאתה מונעו מלגאול עצמו לחצאין אתה מחמיר עליו אעפ"י שאפשר שתהא מקל עליו בדמי פדיון כדלקמן והאי דלא אמר או דילמא היכי דגלי גלי היכא דלא גלי לא גלי משום דעדיפא מינה קאמר דאפי' למסקנא דלקמן דאפי' היכא דלא גלי מייתי ליה הכא לא אמרינן ואמר ליה אינו נגאל דגלי ביה קרא נגאל כולו ולא חציו ואתי אביי ואמר כי אמרת נגאל לחצאין משכחת לה לקולא ומשכחת לה לחומרא אמר כשתמצא לומר נגאל מפני שהוא כוון להשיב על מה שאמר נגאל לחצאין מפני שהיא קולא ואעפ"י שזה בכלל זה תפש לו אותו לשון עצמו שהוא משיב עליו.

וי"מ או דילמא לקולא אמרו לחומרא לא אמרי' כלומר זה הג"ש של גאולתו גאולתו דעבד ושדה אחוזה להקל על שדה אחוז' (כדאמרה) [נאמרה] בהשביח והכסיף כשם שאתה מיקל בעבד כדאיתא במסכת ערכין [דף ל, א] ולא נאמרה להחמיר על העבד שהתורה הקילה עליו מדכתיב עמך במאכל ובמשתה:

הא דאמרינן **במקדיש שדה אחוזה דנגאל לחצאין**. אי קשיא הך דאמרי' בערכין דף כ"ה ע"א אמר הריני נותן דבר שנה בשנה אין שומעין לו לא קשה התם שאני שהרי לשנה הבאה משועבד הוא בשעבודו הא' ואינו גאולה עד שיגאלנו להוציאו מרשותו לגמרי כלומר שמה שיפדה לא יחזור לשעבודו. הראב"ד ז"ל:

דף כא:

ביובל דכתיב ועבדו לעולם עד עולמו של יובל. לאו דוקא, דהא לאו מהכא נפקא אלא מדכתיב ושבתם איש אל אחוזתו אלא כיון שפי' עולם עולמו של יובל אעפ"י שהראיה היא ממקום אחר מייתי לה כדי להקל עליו ואפשר שעל הדרך הזו נאמרו אותן שכתבתי בריש פרקין ספר כורתה ואין דבר אחר כורתה כלומר שכך למדנו ממקום אחר (ומה) [ממה] שנא' וכתב לה ולא שזהו עיקר תלמו' של דברי:

מרצע גדול. נראה שהוא גס ונעשה נקב רחב כמלא כרשינא ועלה אמרי' כיון דמרצע גדול משמע לפיכך היה יודן ב"ר דורש שאין רוצעין אלא במילת שאלו בגובה של אוזן כיון דמרצע גדול הוא נפסל כדתנן נקבה אזנו כמלא כרשינא ובירושלמי אמרו וירצע מן הסחוס פחות מכרשינא שלא יבא לידי כרשינא ויבא לידי כרשינא התורה אמרה ושב לאחוזתו בע"כ ופרושו ברור שהוא שאומרים שאי אפשר שהתיר' התורה רציעה אפי' פחותה מכרשינא מן הסחוס לפי שיש לחוש לבל נפש (ס"א נקב) של ברזל שמא יגדל הנקב ויהא ככרשינא ויעשה בעל מום:

נראה שרש"י ז"ל מפרש **שיפת תואר אסורה לבא עליה כלל עד שיעשה לה כל המעשים האמורים בתורה** ואף על פי כן בשר תמותות שחוטות הוא שהרי בע"כ מתגיירות והא דאמרינן בביאה ראשונה כ"ע לא פליגי לא שיש בה חלוק בין ביאה ראשונה לביאה שניה אלא לפי שכבר נתקררה דעתו ואין יצרו מתגבר עליו כל כך ופי' כל היכא דקרינא ביה והבאתה אל תוך ביתך כלומר שמותר לקיימה לבית שהיא אשתו קרינא וראית כלומר מותרת בביאה ראשונה. ופרש"י ז"ל שלא ילחצנה במלחמה שלא יבא עליה.

וקשה לן דהא אמרינן בסנהד' פרק כהן גדול דף ב"א ע"א דענין תמר שאמרה לו לאמנון כי לא ימנעני ממך בת יפת תואר היתה דאי ס"ד בת נישואין אחתיה מי שריא לה ואי ס"ד לאחר שנתגיירה אחתיה מי שריא ליה שהרי ליקוחין יש לו ואעפ"י שגרותה בע"כ והרב ז"ל נזהר בזה שם ופי' שקודם שנתגיירה מעכה אמה בלב שלם ילדה לדוד את תמר ואינו מחוור שמאחר שעשה לה כדרך האמור בפרשה היתה גיורת ויש לו ליקוחין בה לאסור בתה לאחיה.

ושמעתי שר"ת ז"ל אומר שביאה ראשונה מותר לבא עליה קודם גירות כלל שלא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע וביאה שניה לאחר כל מה שאמור בפרשה וזהו שחלקו בגמרא בין ביאה ראשונה לשניה ומה שאמרו שלא ילחצנה במלחמה לומר שלא יבעול וישנה. וי"ל במלחמה אסורה כלומר כל זמן שהם במחנה בענין שלא יראה בך ערות דבר ומשהביאה לביתו ביאה ראשונה היתה מותרת קודם גירות. והר"מ הספרדי ז"ל כתב, ומנין שלא ילחצנה במלחמה ת"ל והבאתה יכניסנה למקום פנוי ואח"כ יבעול וכן כתב ואסור לבעול אותה ביאה ב' עד שישאנה,

ובספר היראים ראיתי שמפרש שלא ילחצנה שלא יבא עליה בעל כרחה אבל מדעתה מותר קודם שנתגיירה ודוד מדעתה בא עליה ונתעברה עם תמר הילכך היתה מותרת לאמנון.

ומורי נר"ו הראה לי מחלוקת זה בירושלמי דגרסינן התם פרק בתרא דסנהדרין רבי יוחנן שלח לרבנן דהתם תרין מלין אתון אמרין בשם רב ולית אינון כן אתון אמרין בשם רב יפת תואר לא הותר בה אלא בעילה ראשונה ואני אומר לא בעילה ראשונה ולא בעילה שניה אלא לאחר כל המעשים הללו וגמרא דילן משמע דסבר לה כרב:

דף כב:

מתני': **בחזקה**. פי' נראה לי שאין חזקת עבדים אלא לפי מה שהם כגון שהנעילו מנעלו וכל אלו המוזכרים בגמרא דאינון שמוש עבד לרב וכן שלוף לי מסנאי ואמטיינהו לגו

ביתא (יש משועבדות) [שתשמיש עבדות] לו הוא כדאמרינן חוץ מהתרת מנעל וסנדל וכן הולכת כליו לבית המרחץ כדאמרינן לא תעבוד בו עבודת עבד שלא יוליך כליו אחריו לבית המרחץ אבל אמר תפור לי עשה עמי מלאכה הוה ליה אכילת פירות ואינו קונה בקרקעות כדאיתא בפרק חזקת (בבא בתרא דף נ"ג ע"ב) ואינו קונה נמי בעבדים והגביהו לרבו בין בעבדים בין בקרקעות כדגמרינן מינה המציע מצעות בנכסי הגר בזמן הבית ההיא נמי הנאה היא שהוא בגופו נהנה מן הקרקע הא אכילת פירות ותשמישי צרכיו כגון שטיחת פירות ורעיית בהמה לא קני כלל.

והר"ם (הל' מכירה פ"א ובהל' זכייה ומתנה פ"ב) משתבש אפילו באכילת פירות וכדאמרינן לקמן במה תפשתם בישיבה והיינו מציע מצעות אי נמי נעל וגדר הוא שאי אפשר לישב בארץ בלא גדרות ותקונין ומצאתי בירושלמי המוכר בית לחבירו כיון שצבר לתוכו קנאו ואין זה דרך גמר' שלנו וכן אמרו כיון שמסר לו מפתח קנה ובדידן מסקינן דלא קנה אלא דכמאן דאמר ליה לך חזק וקני הוא:

וקונה את עצמו. כתוב בתוס' חכמי הצרפתים ז"ל קשה לן אמאי לא תני נמי בשן ועין ובראשי איברים וי"ל בקנסא לא קא מיירי שאם הודה פטור א"נ שלא שנו במשנתנו אלא שיש בו חלוק בין ע"י עצמו בין על ידי אחרים כגון כסף ושטר.

וטוב מזה ומזה מצאתי בירושלמי (א,ג) ולמה לא תנינן וקונה את עצמו בראשי איברים שאינם חוזרים אמר ר' יוחנן בר מורי מפני המחלוקות אית תנויי תנו צריך גט שחרור ואית תנויי תנו א"צ גט שחרור פי' דלמאן דאמר צריך גט שחרור נמצא שאינו קונה את עצמו בראשי איברים לגמרי אלא בכסף ושטר, וזה הטעם נכון מדבריהם ז"ל:

דף כג.

גמרא **נהי נמי דשלא מדעתו מכדי שמעינן להו לרבנן דאמרי זכות וכו'**. פירוש ה"ה דאפי' נמי בע"כ משום טעמיה דרבא דכסף קבלת רבו גרמה לו אלא ההוא טעמא אליבא דר' מאיר איתמר ולא פשיטא מילתא בגמרא דמודו בה רבנן כדי שיקשו ממנה לפיכך הקשו ממה ששנינו בפי' במסכת גטין דף י"א ע"ב שזכות הוא לעבד שיוצא מתחת רבו לחירות והא דאמרינן ניערבינהו וניתנינהו ולא מתרץ משום דכסף על ידי אחרים אפילו ע"כ ושטר על ידי אחרים דוקא שלא מדעתו דההיא לא תני לה הכא תנא כלל דלא אתא אלא לאיפלוגי אדרבי מאיר בעל ידי עצמו דוקא וכיון דתרווייהו על ידי אחרים כשרים הוה ליה לערובינהו דהא בכסף על ידי עצמו וכל שכן על ידי אחרים דקתני לא משתמע מיניה בע"כ כלל אלא דומיא לשטר ע"י אחרים. והא דאקשינן והא ק"ל גיטו וידו באין

כאחד פרש"י ז"ל שמעשים בכל יום שמורין כן ואפשר מדתנן בגיטין דף ע"ז ע"א הזורק גט לתוך ביתה של אשה לתוך חצרה מגורשת ופי' רבא התם טעמא משום דגיטה וידה באין כאחד וגמר לה לה מעבד בשטר ע"י עצמו דאלמא גיטו וידו באין כאחד ועביד ליה עובדא התם וק"ל כוותיה משום הכי מקשינן הכא והא קי"ל גיטו וידו באין כאחד ואי רבנן פליגי עליה דר' מאיר היכי ק"ל כר' מאיר ומפרקינן ורבי שמעון בן אלעזר היא כלומר מאן חכמים דמתני' רבי שמעון בן אלעזר היא דסבר בכסף בין על ידי עצמו בין על ידי אחרים ובשטר על ידי אחרים אפי' שלא מדעתו אבל על ידי עצמו לא אבל חכמים סברי לה כרשב"א בכסף שאפילו על ידי עצמו שיש קנין לעבד בלא רבו בע"מ שלא אמר אין קנין אלא לר' מאיר ובשטר על ידי אחרים נמי סבר לה כותיה דהא שמעינן להו זכות הוא לעבד וכו' ומפני כך שנו רשב"א בלשון חכמים אבל מה שאמר בשטר שאינו על ידי עצמו סברי לה כרבי מאיר והיינו דק"ל גיטו וידו באין כאחד דלאו רבים פליגי עליה אלא רבי שמעון בן אלעזר בלחוד הוא דפליג עליה והא דקתני בדרבי שמעון אף בשטר הכי קאמר ליה לר' מאיר דאמר כסף ע"י אחרים ולא שטר וקאמר ליה אף שטר על ידי אחרים ולא על ידי עצמו. ובתוספתא לא גרסינן אף וכן במקצת נוסחאות בגמרא.

ורש"י ז"ל פירש דמתניתין דקתני וחכמים אומרים בכסף על ידי עצמו ה"ק בשטר ואף בכסף קאמר ומני רבנן היא וכי קתני בשטר על ידי אחרים רבי שמעון בן אלעזר ועל ידי אחרים ולא על ידי עצמו קאמר וה"ה לכסף ואף בשטר קתני ושלש מחלוקות במשנתנו עצמה וסכינ' חריפ' מפסקא מתני' הא כל כה"ג פרושי מפרשי בגמרא דחסורי מחסרא והכי קתני ועוד דלישנא דגמ' קאמר אלא בכסף בין ע"י אחרים בין על ידי עצמו בשטר על ידי אחרים ולא על ידי עצמוורשב"א היא אלמא כולה מילתא כדרבי שמעון תנא ליה הכי מדלא קאמר בכסף בין על ידי עצמו בין על ידי אחרים וה"ה לשטר ומאי בכסף אף בכסף לרבנן בשטר על ידי אחרים ולא על ידי עצמו ור' שמעון היא אלא כולה מתני' בחד תנא מוקמינן, וכן נראין דברי ר"ח ז"ל ורבינו בהלכות.

ולכאורה משמע לן דבכסף על ידי אחרים דקאמרי רבנן אף בע"כ משום דקבלת רבו גרמה לו תדע שהרי לא פירשו אלא אמרו בכסף על ידי עצמו אלמא ע"י אחרים כרבי מאיר סבירא להו ועוד דכיון דרבי מאיר סבר הכי ולא מצינו שחלקו חכמים בדבר כר' מאיר ק"ל ואע"ג דאמרינן בגמר' נהי נמי שלא מדעתו מכדי שמעינן להו כבר פי' דיהי' ליה לכולי טענותיה כלומר אפי' תימא נמי דלית להו לרבנן קבלת רבו גרמה לו קשה אבל אמסקנא אטעמ' דר' מאיר סמכינן דרבנן לא פליגי עליה.

אבל הרי"ף ז"ל כתב בכסף על ידי אחרים אף על פי שנתנו לרב שלא מדעתו של עבד

דקי"ל זכות הוא לעבד שיצא לחירות וכו'. ולהאי סברא בע"כ לא אלא דוקא שלא מדעתו ושיאמר העבד כששמע רוצה אני אבל צווח לא יצא לחירות דכי אמרינן זכין לאדם שלא בפניו ה"מ באומר באותה שעה ששמע רוצה אני אבל לא בצווח כדאיתא בבא בתרא בפרק יש נוחלין (בבא בתרא דף קל"ח ע"א) וכן הדין בשטר לדברי הכל שלא נתרבה שטר ע"י אחרים אלא שלא מדעתו אבל בע"כ לא:

דף כג:

מהו שיעשה שליח לקבל גיטו מיד רבו. פי' דעל ידי אחרים דקאמרינן היינו שאמר להם הרב זכו בשטר זה לפלוני אבל לא מחמת שליחות שאם עשאם הוא שליח לקבל לו גיטו ונותן להם הרב מחמת שליחותו של עבד כגון שאמר לשליח הילך כמו שאמר אינו גט.

ומכאן יש לך ללמוד שמה שזכין לאדם שלא בפניו אינו מטעם שליחות לפיכך אפשר שזכין לקטן אפילו מן התורה אעפ"י שאין לו שליחות אבל יש לדחות דשאני עבד שישנו בכלל שליחות שהרי הוא עושה שליח מה שאין כן בקטן שאינו בכלל שליחות לפיכך יש לומר שאף זכייתו מדבריהם ואין כאן מקום להאריך.

אלא הא דאמר רב הונא בריה דרב יהושע הני כהני וכו'. קשה לן הא דמבעיא להו בפרק אין בין המודר (נדרים דף ל"ה ע"ב) הני כהני שלוחי דרחמנא נינהו או' שלוחי דידן נינהו למאי נפקא מינה למודר הנאה תפשוט מדרב הונא בריה דרבי יהושע. ואיכא למימר לא בעי למפשט אלא ממתני' ולא ממימרא דאמוראי וכיוצא בזו באותו הפרק דאיבעיא להו התור' משלו על של חבירו צריך דעת או אין צריך דעת מי אמרינן זכות הוא לו וזכין לאדם שלא בפניו או דילמא מצוה היא וניחא ליה למעבדה ולא אפשטא התם ואשכחן ליה לרב הונא דפשיטא ליה כיוצא בה דאמר רב הונא הפודה פטר חמור של חבירו פדיונו פדוי ולא פשוטה מהא משום דמימרא היא.

וי"א דהכא בישראל דודאי כיון דאנן לא מצינן למיעבד ואינהו מצו מעבד שלוחי דרחמנא נינהו ואיבעיא לן התם בכהן דליתיה להאי טעמא מי אמרינן כיון דגבי ישראל שלוחי דרחמנא נינהו גבי כהן נמי או דלמא ישראל דלא מצי משוי להו שליח שוו להו רחמנא שליח כהן דמצי משוי שליח ואפשר שזה נכון ואע"ג דאתיין התם למפשט בעיין מדתנן מקריב לו קיני זבים ולא דחינן התם בישר' הכא בכהן משום דסתמא קתני ואפי' בכהן משמ' ועדיפא מינה מדחי לה:

אין קנין לעבד בלא רבו ואין קנין לאשה בלא בעלה. לאו דוקא להקישם זה לזה לכל דבר שהרי בעל שנתן מתנה לאשה קנתה ואין הבעל אוכל פירות ואילו נתן כלום לעבד לא קנה כלל אלא אם כן הוציאו לחירות ועוד שהנותן מתנה לעבד קנה רבו לגמרי וקרן ופירות שלו ואלו הנותן מתנה לאשה קנתה היא לקרן אלא שהבעל אוכל פירות ומפורש בירושלמי בפרק מציאת האשה אע"ג דר' מאיר עביד יד עבד כיד רבו וזכתה האשה זכה בעלה מודה שאין עליה אלא אכילת פירות לבד ובפרק הכותב אלו אחר שכתב לה יש לו אכילת פירות הוא שכתב לה לא כל שכן, וכן כתבו הגאונים ז"ל.

ותמהני על רש"י ז"ל שכתב במסכת סנהדרין בפרק בן סורר ומורה (סנהדרין דף ע"א ע"א) שמתנה שאדם נותן לאשת איש כמציאתה שהרי מציאתה הכל שלו ובכאן נמי כתב ואשה כעבד הואיל ובעלה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה:

הכא במאי עסקינן דאקני ליה אחר מנה על שאין לרבו רשות בו וכו'. וכי אמר לי' על מנת לאו כלום קאמר ליה. יש לדקדק כאן היאך אפשר לומר כן שאם התנה עליו שלא יקנה רבו וכפל תנאו כדינו לדברי רבי מאיר שאם יקנה רבו לא יקנה הוא היאך קנה רבו ואין מתנתו בטלה והיה אפשר לפרש בדרך רחוקה דה"ק רבי מאיר סבר כי אמר ליה קני קנה הוא ורבו וכשאמר לו על מנת אין תנאו כלום שתהא מתנתו מתנה ויקנה הוא ולא רבו אלא אם קנה ע"כ קנה רבו לפיכך לא קנה הוא ולא רבו.

אבל לא ראיתי דעת המפרשים כן אלא שקנה האדון, והטעם בזה שוה למה שאמרו שכל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל אעפ"י שכפל תנאו, שכל תנאים שעקרן למעשה אינו תנאי לפי שמשעה שאמר לאשה הרי את מקודשת לי או לעבד הרי מעות הללו נתונין לך במתנה חל המעשה, שהרי אפשר להתקיים התנאי שלא יהיה לרבו רשות בו ושלא יהיה לאשה שאר כסות ועונה וכיון שחל המעשה לא חל לחצאין לפי שאין אישו' לחצאין ואין יד לעבד בלא רבו דין תורה ואינו דומה לשאר התנאים שלא קיימן בסוף שזה משעה שחל המעש' בטל וזה הטעם רחוק למי שלא העמיק במדות חכמים אבל עיקר הוא:

ורבי אלעזר אמר כל כה"ג כ"ע לא פליגי. נראה שרב ששת סובר שאפילו רבי מאיר מודה באומר על מנת שתצא לחירות וא"ת אם כן מצינו בכסף ע"י עצמו י"ל כיון שהוא לא קנאו אלא לצאת בו לחירות אינו נקנה ע"י עצמו אלא על ידי אחרים כאלו נתנו אחר לרבו. אי נמי מתני' לאו כללא הוא אלא בכסף דהכי פליגי כדתני' אין האשה פודה מעשר שני בלא חומש ולאו כללא הוא אלא בגוני דמפרשי עלה בדרבי מאיר וכן שטר על ידי עצמו ולא על ידי אחרים דקתני בדרבי מאיר לאו כללא הוא אלא לשלא מדעתה.

וקשה לן לרבי אלעזר קשה הא דתנן בפ' בתרא דנדרים דף פ"ח ע"א המודר הנאה מחתנו ורוצה ליתן לבתו אומר הרי מעות הללו נתוני' לך במתנה על מנת שאין לבעליך רשות בהן אלא מה שאת נותנת לפיך ואתמר עלה בגמרא אמר רב לא שנו אלא מה שאת נותנת לפיך אבל אמר לה מה שתרצי עשי קנה אותן בעל ושמואל אמר אפי' אמר לה מה שתרצי עשי לא קנה אותם בעל ואמרינן עלה דרב דאמר כר' מאיר אלמא לרבי מאיר. נמי אי אמר לה מה שאת נותנת לפיך מהני וקשה לרבי אליעזר (ואמר ליה) [ואפשר לומר] רבי אלעזר מוקי לה כרבנן, ואינו נכון.

ונ"ל שלא נחלקו רב ששת ורבי אלעזר אלא בעבד דהא לא מסיימי בגמרא הכא כל כה"ג כולי עלמא לא פליגי דקני עבד קני רבו וקנתה אשה קנה בעלה כדמסיימי ברב ששת אשה כעבד אלמא באשה אפילו אמר לה על מנת שאין לבעלה רשות בהן קנתה היא ולא קנה הבעל כשמואל דאמר הכי דק"ל כותי' ואפשר דסבי' ליה לשמואל דרבי מאיר נמי מודה בה דלא מסיימי התם ושמואל כרבנן והא דאמרינן הכא במאי עסקינן כגון דאקני ליה אחר מנה ואמר ליה על מנת שתצא בו לחירות לא שאמר לו על מנת שאין לרבך רשות בו אלא שתצא בו לחירות דאי הכי מודה בהו רבי מאיר דלדידיה נמי לא מיקני אלא שיצא בו לחירות אלא כשאמר לו סתם על מנת שתצא בו לחירות כלומר שתתנהו לרבך בפדיונך דר' מאיר סבר כיון דאמר ליה שיקנה הוא במה שירצ' לצאת לחירות קנה אותם הרב על אותו תנאי שהרי ידו כיד הבעלים לפיכך אי אפשר לו לצאת לחירות בהם הוה ליה כמתנה ואומר מעות הללו נתונים לך ולרבך על מנת שתצא בהם לחירות דלא כלום קאמר ורבנן סברי לדידיה נמי לא (קנה דילה) [מקני ליה] אלא על מנת שיצא לחירות ואין קנינו של עבד קנין גמור כדי שיקנו בעלים שהוא לא הקנהו לו קנין אלא לצאת בו לחירות בלבד וזו המחלוקת שייך באשה שלדברי רבי מאיר אין כאן תנאי כלל שלא יקנה הרב באותה קניה של עבד וכיון שכן אף האומר לאשה ע"מ שתפדי בו את המעשר לרבי מאיר אינו פודה [בלא חומש] שהרי לא התנה עמה שלא יקנה בעל אלא יקנה הבעל כמו שקונה אותו (ו)האשה על מנת לפדות ולרבנן פודה בלא חומש שלא (הקנתו) [הקנה אותה] אלא לפדות את המעשר ולא להקנותו לבעל לפיכ' מדמין בגמרא אשה לעבד בזה אבל באומר על מנת שאין לבעליך רשות בו אינן דומין דהתם לרבנן אי אמר הכי לא קנה יתהון בעל והכא צריך למימר נמי אלא מה שתאכלי או תצא בו לחירות אבל [לרב ששת] לרבי מאיר שניהם שוים דבתרוייהו בעי למימר להו על מנת שאין לבעליך רשות בהם אלא מה שתאכלי כדרב ואת"ל שמואל אפילו אליבא דרבי מאיר קאמר דמהני על מנת בלחוד מצינו מחלקין לדברי הכל בין

עבד לאשה בזה. ומיהו לא מחוורא דשמואל כרבי מאיר מדקתני מתני' אלא מה שאת נותנת לפיך דמשמע דוקא קתני.
ורבינו הגדול פסק כאן כרבי אלעזר אליבא דרבנן וכן הגאון בספר המקח ומיהו גבי אשה ק"ל דאפי' אמר לה מה שתרצי עשי לא קנה אותם בעל שהרי התנה על מנת שאין לבעליך רשות בה דע"כ כשמואל ק"ל דרב גופיה לא אמרה אלא לרבי מאיר וכן מצאתי למקצת רבותינו הגאונים הראשונים ז"ל שכך פסק רב סעדיא גאון ז"ל בספר המתנות, ורב שמואל הלוי הנגיד ז"ל פסק כן בשם רב עמרם ז"ל:

דף כד.

אלא בזוזי דידה. פרש"י ז"ל של נכסי מלוג ותימא הוא לדעתו היאך הם דידה והלא יש לבעל בהם אכילת פירות ודידיה מקרו ואעפ"י שפודה בהם מעשר פירות שלו לגמרי אינו פודה בלא חומש כדאמרינן בסמוך במעשר דאתאי מבי נשא דלרבנן דידיה מיקרו ואעפ"י שאין קנינו בהם אלא קנין פירות והיא פודה במעות של בעל צריכה חומש כדפי' רש"י בסמוך וכן למאן דאמר בעל מנת שתפדי בו את המעשר דלא מהני תנאה ודבעל הוי ואין לבעל בהן אלא אכילת פירות ואעפ"י כן נקרא של בעל.
אלא משכחת לה כגון שנתן לה הבעל במתנה שאינו אוכל פירות כך איתא בפרק חזקת (בבא בתרא דף נ"א ע"ב) אי נמי כגון שמכרה כתובתה בטובת הנאה שאין לבעל בהן פירות כדאיתא בהחובל דף פ"ט ע"א אי נמי בכותב לה דין ודברים בארוסה אי נמי בנשואה וקני מידו כדאי' בפרק הכותב (כתובות דף פ"ג ע"א):
כך כתוב בכל הנסחאות שלא עבר עליהן קולמוסן של מגיהי ספרים: **בזוזי דידה ומעשר דידה איש אמר רחמנא ולא אשה.** והקשה ר"ח ז"ל, והא תניא בסוף תורת כהנים ואם גאול יגאל לרבות את האשה ואם גאול יגאל לרבות את היורש מכלל שהאשה כשפודה מעשר שני שלה מוספת חומש.
וי"מ, דכי מרבינן אשה ה"מ שיכולה לפדות סד"א כיון דכתיב עשר תעשר למען תלמוד מי שישנו בתלמוד ישנו בתורת מעשר מי שאינו בתלמוד אינו בתורת מעשר קמ"ל אבל לעולם אינה מוספת חומש שאם כן למה נאמר איש ואף על פי שממעט שם קטן מאיש קטן לא צריך קרא. ולא מחוור, דיורש לפדיון לא צריך ריבויא.
ויש לפרש לרבות את האשה שפודה מרשות (ס"א מעשר) בעלה בזיזי דידה ומעשר דידה [דידיה] שמוספת חומש ללמדך דזוזי דידה הואיל ויש לו בהן אכילת פירות כדידיה דמו ואסמכתא דרבנן היא דהא מדאורייתא אין לו פירות ועיקר קרא ליורש אתא.

ורש"י ז"ל גריס בזוזי דידה ובמעשר דידיה איש אמר רחמנא ולא אשה כלומר שהאשה כאחר ולא מחוור למה לי קרא כיון שאין לבעל בשלה כלום ולא לה במעשרו ואפשר דלאו מיעוטא דאיש שבכתוב קאמר אלא הכי קאמ' איש ממעשרו אמר רחמנא אבל האשה שפודה משלה לא דלא קרינא ביה ממעשרו וזה היה יותר נכון אלא שלא היתה גרסת הספרים מודה לו.

ויש לפרש שהפודה מעשר של בעל בזוזי מלוג שלה אינה מוספת חומש אעפ"י שיש לבעל קצת זכות משום פירות וזהו מעוטא דאיש אמר רחמנא ולא אשה וכי אוקימנא בפודה בזיזי דנכסי מלוג בפודה מעשר שלה דזוזי ומעשר שוין ולרבנן כיון דבמעשר יש לבעל זכות ובמעות אין לו זכות כלל לאו איש ממעשרו הוא ולרבא במעשר בבי נשא ופודה במעות שלה אין לו חומש מפני שהפירות מיוחדים לה והמעות עם זכות הבעל והטעם דכל שיכולין לעכב שלא לפדות שלך במעות של זכות שלי אינו קורא בו איש ממעשרו והשתא ניחא זוזי דידה דמשמע סתמא מלוג, וניחא מיעוטא דאיש ולא אשה ומכל מקום גרסת הספרים משתבשת:

דף כד:

ורבנן האי ושחתה מאי עבדי ליה וכו' לכדתני'. ואיכא למידק ומי בעו רבנן כונה גדולה והא אמרינן בבבא קמא דף כ"ו ע"ב היתה אבן מונחת בחיקו ולא הכיר בה מעולם ועמד ונפלה לענין עבד פלוגתא דרשב"ג ורבנן אלמא לרבנן יצא לחירות אעפ"י שלא נתכוון כלל.

והראב"ד ז"ל תירץ דהא לאו משום כונה פטרי רבנן אלא משום דושחת' משמע שהיתה מתוקנת ועכשיו שחתה פרט לזו שלא יצאה מתוקנת מעולם ולא נשתמש בה שלא יצאה לאויר העולם ולא מחוור דאם כן אמאי אמר (רבי אלעזר) [רשב"ג] עד שיתכוון לשחתה מה עסק לכוונתו בכאן.

ויש לתרץ דשאני הכא דנתכוון לדבר אחר להוציא את הולד ולא עוד אלא שנתכוון לתקן וקלקל אבל התם אעפ"י שלא נתכוון כלל יצא לחירות.

ואחרים אמרו מאי פלוגתא דרשב"ג ורבנן, לומ' דמפלוגת' דרשב"ג ורבנן אנו למדין שלא יצאת לחירות דע"כ לא פליגי רבנן עליה דרשב"ג אלא במתכוון אבל בשלא מתכוון כלל מודו ליה ואינו נכון:

דף כה.

כלן אין מטמאין משום מחיה. פי' משום דכתיב לכל מראה עיני הכהן ואף על גב דלאו במחיה כתיב אכלהו נגעים שדינן ליה כדתנן סומא באחת מעיניו אינו רואה את הנגעים. והאי דלא קתני הכא אלא מחיה משום דשאר נגעים שיעורן כגריס ואפשר שהיה ראש אצבעו רחב כגריס ויהא נראה כאחד אבל אינו מטמא משום מחיה ששיעור הבהרת כגרי' ועוד שהמחיה סמוך לה ולפיכך לעולם היא שופע אילך ואילך [ואינו] נראית כאחד ובעינן לכל מראה עיני הכהן, כך ראיתי בתוספות חכמי הצרפתים ז"ל:

[**בכולם עבד יוצא בהם לחירות**]. ראיתי לרבינו הגדול ז"ל שטרח וכ' בהלכו' שמועו' הללו שבדין עבד כנעני ותמהני שהרי קנס הוא ובעינן מומחין וליכ' והכא ודאי מלתא דלא שכיחא כדאמרינן בב"ק דף פ"ד ע"ב אדם באדם דלא שכיחא ולא עבדינן שליחותייהו ואמרינן בגטין דף פ"ח ע"ב גזילו' וחבילות נמי נעביד שליחותייהו וכ"ש בהא דלא שכיחא ולית בה חסרון כיס והיא קנס דלא עבדינן שליחותייהו שאין לך דין קנס גובה בבבל לעולם.

ומשמע דס"ל לרבינו הגדול דכיון דקי"ל אי תפש לא מפקינן מיניה הכי נמי תפש הוא ומכיון שהפיל הוא שינו אינו יכול להשתעבד בו אפי' למאן דאמר צריך גט שחרור מעוכב גט שחרור נמי לאו קנין כספו הוא הילכך זכה ליה נפשיה בנפשיה אי משום דמודה אנן לאו ב"ד אנן והודאה חוץ לבית דין היא. ועוד דהא ק"ל ב"ק דף ע"ה ע"א מוד' ואחר כך באו עדים חייב [פי' היכי דפוטר עצמו מכלום] הילכך כיון דאי איכ' סמוכין אינון מחייבין בלא סמוכין נמי ליה רשות' לאשתעבודי ביה כלום עד דיכתוב ליה גיטא דחרותא.

ומיהו אפילו למאן דאמר אינו צריך גט שחרור ה"מ בזמן דאיכא סמוכין אבל כי ליכא סמוכין הא לא יצא לחירות על פי סמוכין דבעמדה בדין הוא שיוצא לחירות ולא משעת חבלה כדאיתא בב"ק דף ע"ד ע"א הילכך כי ליכא סמוכין ודאי צריך גט שחרור לדברי הכל ואין אנו צריכין להכריע:

נהי דביאת מים לא בעי מקום הראוי לביאת מים בעינן כדר' זירא. איכא למידק בשלמא בדר' זירא ראוי לבילה בעינן דכתיב בלולה אלא הכא מנא ליה כלל דבעינן ראוי לבא בו מים.

ויש מפרשים לבא בו מים בעינן מדרבנן שאעפ"י שלא הצריכו חכמים שיהא צריך לבא בו מים הצריכו שיהא ראוי לכך כשם שמצינו בתורה שהחמיר בראוי לבילה יותר מן

הבילה עצמה ותקון רבנן כעין דאורייתא. ואפשר דהואיל ומצינו לענין טומאה שהוא גלוי אף לענין טבילה גלוי הוא שצריך שיהא ראוי לבא בו מים:

דף כה:

מתני': **בהמה גסה נקנית במסירה**. פרש"י ז"ל ולא במשיכה דאין דרכה בכך להוליכה לפניו.

ואפשר לפרש במסירה וכל שכן במשיכה, ואע"ג דקסבר רבי מאיר ודאי בהמה גסה אין דרכ' לימשך ומשום הכי נקנית במסירה והרי (ה"פ) [ה"נ] ספינה נקנית במסי' בבבא בתרא דף ע"ו ע"א מכל מקום כיון שדין משיכה לקנות קונה הוא בכולן ולא אמרו אין דרכם אלא לומר שלא הצריכוהו [דוקא ולמעט]לשלא כדרכן כדאמרינן התם לא שנא אלא דברים שאין דרכן להגביה אבל דברים שדרכן להגביה בהגבהה הוא ולא במשיכה ולא שאין הגבהה קונה כשאין דרכן להגביה אלא מעתה פיל במה יקנה לתנא דידן [במציאה ונכסי הגר שא"א במסירה].

וחכמים אומרים במשיכה פי' ולא במסירה שדרכן למשוך ואינה נקנית במסירה שכל הדברים הראוין למשיכה אינם נקנים במסירה כשם שאמרו במשיכה לא שנו אלא דברים שאין דרכן להגביהן אבל דברים שדרכם להגביהם בהגבהה אין במשיכה לא.

והוי יודע שבכל מקום שהזכירו חכמים מסירה אינו אלא ברשות הרבים ובחצר שאינה של שניהם ובכל מקום שהזכירו משיכה אינה אלא בסימטא ובחצר של שניהם.

נמצאת אומר שלדברי רבי מאיר שאמר במסירה ברה"ר ובחצר שאינה של שניה' ולדברי האומר במשיכה אינה נקנית עד שימשכנה מרשות הרבים לסימטא וכיון דק"ל כדברי האומר זו וזו במשיכה אין לך דבר שנקנית במסירה אלא ספינה וכיוצא בה מן הדברים שאינן נמשכין אלא על ידי טורח גדול והיא שתהא עומדת ברשות הרבים או בחצר שאינה של שניהם וכן דעת רבי' הגדול רבינו יצחק ודעת הר' שמואל ורבני ספרד האחרונים ולא כדברי האומר שמסירה קונה בסימטא ובחצר של שניהם והרבה סברו ואמרו בה בפרק הספינה (ב"ב ע"ו ע"א), ושם פירשנו.

ולפי דעת זו שכתבנו, אפי' פירש ואמר קנה במסירה דבר הנקנה במשיכה או בסימטא שאין מסירה קונה בה אינו קונה שלא מסרו חכמים דיני ההקנאות למוכרים ולא אמ' אי פריש פריש אלא בדבר שדרכו לקנות כגון כסף במקו' שכותבין את השטר שדינו לקנות בכל מקום אלא לפי שנהוג לכתוב ולא סמכה אדעתייהו עד שיכתובו אמרו שצריך כתיבה הילכך אי פריש פריש. וכן מה שאמרו בבבא בתרא דף פ"ה ע"א גבי כליו של

לוקח במקו' מוכר דאי אמר ליה קני קנה מפני שהדין נותן בכל מקום שיהא לו רשות להניח יקנה לו כליו וכיון שא"ל קני יש לו רשות להניח ולקנות הוא לפיכך קנה. אבל האומר קנה במסירה בדבר שאין בו להקנותו במסירה אינו מועיל כלום אלא שמונעו מלקנות במשיכה שהרי הקפיד דק"ל כמ"ד קפידה ושמעתין מוכחא דק"ל פיל לרבי שמעון במה יקנה והוצרכנו לומר בחליפין ולא אמרו בשפירש ואמר במסיר' או במשיכה וכבר הארכתי לכתוב בזה דעת הראשונים בפרק הספינה.

והא דתנן ושאין להם אחריות אינן נקנין אלא במשיכה לאו למעוטי מסירה והגבהה אלא הכי קאמר אין נקנין בכסף ולא שטר ולא בחזקה אלא במשיכה והוא הדין במסירה והגבהה כדקתני ברישא ואפשר ששנה משיכה מפני שכולם לא תקנום אלא מחמת משיכה למאן דאמר או קנה מיד עמיתך דבר הנקנה מיד ליד היינו משיכ' שההגבהה אם אינו מושכ' לרשותו ומחזירה למקומה אין אני קורא בה מיד עמיתך שעדיין ביד עמיתך הוא ולמאן דאמר כדי שלא יאמר לו נשרפו חיטיך בעליה נמי עיק' התקנה משיכה היא למושכה לרשותו אעפ"י שתקנו הגבהה משום שמשעה שהגביהה על מנת לימשך היא וכן המסירה משעת שנמסרה לידו דרכו למושכ' ותחלת משיכה הוא נמצאת אומ' שמשיכה בנין אב לכולם לפיכך שנו כאן משיכה.

ולפי דעת רבינו (הגדול) [הגאון] ז"ל יפה שנו משיכה ולא מסירה שאינו קונה אלא במפרש וכששנה משיכה אין צריך לומר הגבהה וכבר כתבתי דעתו בפרק הספינה (ב"ב ע"ו ע"א):

דף כו.

אי נמי בחבילי זמורות. פי' רש"י ז"ל בשגבוהין מן הארץ שלשה ומעלה עליהן דהגבהה ג' טפחים היא דנפקא להו מתורת לבוד וקשה עלה דגרסינן בב"ק דף כ"ט ע"ב גבי ההופך את הגלל ברשות הרבים ובא אחר והוזק בהם ההופך חייב ואוקמוה בגמרא כגון שהפכה לפחות משלשה דכל הפיכה פחותה משלשה משמע ואמר רבי אלעזר עלה לא שנו אלא שנתכוון לזכות בה אבל לא נתכוון לזכות בה פטור משמע שכשנתכוון לזכות בזה זכה והוה ליה כמפקיר בורו או מפקיר נזקיו.

ורש"י ז"ל נזהר בזה ופי' ואע"ג דלאו הגבהה מעלייתא היא קנה להתחייב בנזיקי' במפקיר נכסיו הואיל ודעתו לזכות שמאות' שעה נסתלק' מעשה ראשון.

ור"ת ז"ל השיב מההיא דאמרי' בעירובין דף ע"ט ע"ב ומזכה להם ע"י אחר ומגביה מן הקרקע כל שהוא ומפרש בגמ' כמה כל שהוא טפח אלמא דין הגבהה טפח ויש דוחין

שאני שתופי מבואות דרבנן כדאמרינן בגיטין דף ס"ד ע"ב שאפי' קטן זוכה להם בו.
ואני מצאתי בירושלמי בבבא קמא (ג,ד)ואייתי לה נמי פ"ג דמסכת דמאי גבי ההופך את הגלל חזקיהאמר והוא שהפכה על מנת לזכות בה אבל הפכה שלא על מנת לזכות בה לא בדא מילתא דחזקיה אמרה מטלטלין נקנין בהפכה פי' הפכה למטה משלשה כדאמרינן עלה התם בגמר' דילן ובעי המטלטלין מהו שיקנו במשיכה אמר רבי בון ב"ח נראין הדברים בעמודים ובעורות הקשים אבל בעורות הרכים לא קנה עד שיגביה פי' כי ההוא דאמרינן בגמרא דילן בפרק המוכר את הספינה (בבא בתרא דף ע"ו ע"ב) לא שנו אלא בדברים שאין דרכן להגביה אבל דברים שדרכן להגביה בהגבהה אין במשיכה לא וזה הירוש' מפורש שלא כדברי רש"י ז"ל.
ושמעתי שמפר' חבילי זמורות שדרכו של פיל לאכול זמורות ומעמיד אותם במקום גבוה והוא קופץ לאכול וזו היא ההגבהה כיון שמחמתו הוגבה כדקתני קורא לה והיא באה ואיתמר בחולין דף קמ"ב ע"א זיל טרוף הקן כי היכי דליתגבהו וזה נוח לי יותר מפרש"י ז"ל שהמעמיד בהמה על מקום גבוה לא הגבי' מן הקרקע שחבילי זמורות המונחים בקרקע כקרקע הן חשובין ועוד למה לי חבילי זמורות:
לא שנו אלא במקום שאין כותבין את השטר. אבל במקום שכות' את השטר לא קנה בכסף ולא בחזקה עד שיכתבו את השטר דלא סמכיה דעתיה עד שיכתובו ואע"ג דא"ל קני בכסף או לך חזק וקני לא קנה אבל משיכתוב את השטר קנה באותו כסף או באותה חזקה ואי פריש בכסף בלבד אקנה או בחזקה לבדה בלא שטר קנה כפי הטעם שפירשנו למעלה.
וי"מ דאכסף בלחוד קאי אבל בחזקה קנה בכל מקום דקניה אלימתא היא שהרי באה לרשותו וזה דעת הר' שמואל שכתבו בפ' חזקת ואינו נכון שאעפ"י כן לא מצינו שיפה כח חזקה מכח כסף אלא במה ששנו לקמן בברייתא ואכולה מתניתין קאי:
אלא מהכא, ואקח את ספר המקנה. ואי קשיא והא התם בכסף קנה דכתיב ואשקלה לו את הכסף לא תיקשי דכיון דכתיב ספר המקנה משמע שעיקר קנייתו בשטר.
וא"ת א"כ למה לו שטר יקנה בכסף איכא למימר צריך היה שטר מפני הגלות שמא ימותו עדיו ולא עוד אלא שכתוב ונתתם בכלי חרש למען יעמדו ימים רבים ולפיכך קנה בשטר מכר שכבר נתן לו דמים:
אבל בשטר מכר לא קנה עד שיתן לו דמים. לפי מה שאמרו בפ' השוכר את האומנין (בבא מציעא דף ע"ח ע"א) האי מאן דזבין מידי לחבריה וקא עייל ונפיק אזוזי לא קנה לא עייל ונפיק אזוזי קנה היה לנו לפרש שמועה זו בדקא עייל ונפיק אזוזי ואעפ"י כן

אינו נכון לפרש השמועה במה שלא הוזכר בה כלל שאלו היה חלוק בכאן בין עייל ונפיק אזוזי בין לא עייל ונפיק אזוזי לעולם אי אפשר שלא הוזכר בגמרא כלל שלא באו רבותינו לסתום כל כך אלא לפרש.

לפיכך אמרו מפרשים דל"ש עייל ונפיק אזוזי ול"ש לא עייל ונפיק אזוזי לעולם לא קנה בשטר מכר עד שיתן לו דמים משום דלא סמכה דעתיה שמאחר שכתב לו את השטר וקנה מעתה במה יכופנו ליתן לו מעותיו הרי כל צרכו של לוקח בידו ולפיכך שמו חכמים דעתו של מוכר שאינו רוצה שיקנה לוקח מעתה אלא ספרא איתרמי' ליה דמימר אמר כשיתן לי מעות יקנה ולא נטריד בכתובת השטר ולפיכך לא עייל ונפיק אזוזי משום דסמכה דעתיה שלא קנה עד שיתן לו דמים אבל בחזקה ודאי קנה בדלא עייל ונפיק אזוזי שכיון שקדם להחזיקו בו מעכשיו הוא ורוצה להקנותו ולא סמכה דעתיה מדלא עייל ונפיק אזוזי וכן אם משך במטלטלין ולא עייל ונפיק אזוזי קנה ואי עייל ונפיק אזוזי לא קנה לא במשיכת המטלטלין ולא בחזקת הקרקעות.

וכתב הר' יהודה הנשיא הברצלוני ז"ל שמחלוקת היא בין הראשונים ז"ל בשטרי אקנייתא אם קנה משעת קנין או לא קנה עד שיתן לו דמים ומסתברא שקנה מדאמרינן בפרק שנים אוחזין (בבא מציעא דף ט"ו ע"ב) המוצא שטר הקנאה בשוק יחזיר לבעליו אי משום כתב ללוות ולא לוה. הא שעבד נפשי' אלמא בכל שטרי אקנייתא משתעבד מעכשיו ואין דמים מעכבין, וזו ראיה גמורה לדברי כל המפרשים ז"ל.

אבל יש דעת אחרת מרבינו חננאל שאמר שאין אומרים בשטרי הקנאה משעת קנין שעבד נפשיה אלא בדמטא לידיה בתר הכי ואין מחזירין לידו אלא בשחייב מודה ולפי דעת זו אין ראיתנו ראיה דהתם בשאומר קבלתי דמים החזירו לו את שטרו וכיון שנאמן בכך הרי כדמים וקנה מעכשיו מאחר שקנה מידו אבל אין השמועה שבפרק שנים אוחזין מתפרשת בכך ושם כתבנו ופי' עד שיתן לו דמים כל הדמים ואפילו נתן מקצת ולא עייל ונפיק אזוזי לא קנה עד שיתן לו כל הדמים:

הא דתניא **בשטר כיצד וכו'**. מפורש בב"ב דף נ"א ע"א:

והא דתנן **קרקע כל שהוא חייבת בפאה**. שם דף כ"ז ע"א:

והא דתניא **מעשה בר"ג וזקנים**. בב"מ דף י"א ע"א בס"ד:

דף כו:

גרסת הספרים: **אלא מאי לדמי ניקנהו ניהליה במשיכה אלא מאי איתי לך למימר דליתיה למקבל מתנה הכא נמי דליתי' למקבל מתנה**. ופרש"י ז"ל ואחר לא היה שם

חפץ בהנאתו של קונה ליתן כליו בשבילו ואיני יודע מהו שהרי אפשר לו להקנות סודרו לאחר ויחזור ויקנה בו ועוד שכל סתם חליפי סודר ע"מ להחזיר הוא כדמוכח לעיל בפרקין וכדמפורש במסכת נדרים נמצא שאינו מפסיד כלום.
ומשמע דה"פ: ונקנינהו ניהליה אגב אחר בחליפין לא סמכה דעתיה סבר שמיט ואכיל להו כלומר אם היה משתף כאן יד אחר מתירא היה ממנו ואף על פי שלא היה מוסר כלום לרשותו מתירא היה שלא לשתף כאן רשות אחרים והקרקע שלקת סמוך למקום מקבלי מתנה היה ולא היו שם הצאן והחביו' לזכות הוא בהן אבל בקרקע הם עצמם החזיקו בו ולא שלטו ידי אחרים בשלהם והשתא הא סברי' מאה צאן ומאה חביות ממש ולא בעינן צבורין. ומיהו כל שכן למאן דאמר לדמי דאי אפשר אלא במשיכה דלא סמכה דעתיה וניחא ליה דלחזק אחר בקרקע ואעפ"י שהמעות צבורין בה ולא שימשוך המעות עצמן, ועדיין אין זה מחוור.
ואיכא מאן דכתב דשמעינן מהא דלא מצי איניש למזכי לחבריה בחליפין שלא בפניו והא בורכא דהא כותבין שטר ללוה אעפ"י שאין מלוה עמו בשטרי אקניית' הוא אלמא קונין ממנו לחבירו שלא בפניו.
ומדברי ר"ח ז"ל נראה שהוא גורס וניקנהו ניהליה במשיכה דליתיה למקבל מתנה ונזכינהו ניהליה אגב אחר לא סמכה דעתיה וגרסא מיושרת היא:
הא דאקשינן הכא **מ**מעשה דר"**ג וזקנים**. דלאו שכירות מקום הוא [לקנות בחצר], דחצר שאינה משתמרת לר' עקיבא ולר' יהושע היתה ואינה קונה אלא אם כן עומד בצד שדהו אלא מטלטלין אגב מקרקעי הקנה להם, והכי איתא בפרק שנים אוחזין (בבא מציעא דף י"א ע"ב):

דף כז.

חוזר בשטר ואינו חוזר בשדה. שמעתי דבין בשטר מכר בין בשטר מתנה בלא אחריות חוזר בשטר דאמר לא ניחא לי דליפשו שטרא עלי דאמרי כבר נתן כל נכסיו וזילי נכסיה ואינו מוצא ללוות ואעפ"י שהמוכר שדהו בעדים גובה מנכסים משועבדים אלמא קול יוצא למכר ולמתנה אפי' בלא שטר אעפ"י כן אינו דומה קולו של שטר לקול עדים דבעדים לא נפיש קלא אלא שעל הלקוחות לדקדק ביותר ואין הכל יודעים בכך.
ורש"י ז"ל פירש חוזר בשטר אם אמר אין רצוני שתהא ראיה בידי פי' לפירושו שאין העדים אלא שלוחיו של מקנה וכל זמן שאינו רוצה שיכתובו בטל שליחותן.
ופי' הר' שמואל בר מרוגי ז"ל דאפי' קנו מידו חוזר בשטר, ואע"ג דקי"ל סתם קנין

לכתיבה עומד לומר שכותבין ואין צריך לימלך בו אבל אם חזר ואמר להם שלא לכתוב אין כותבין.

ורבים אומרים דסוף קנין לכתיבה עומד וכותבין בע"כ שמשקנו מידו אינו יכול לחזור בו כלל והא דלא אמר הכא ד' שטרות וליחשוב קנו מיד מוכר ללוקח משום דההיא כבר קנה הכל ואינו דומה לאלו. ועוד דהיינו אינו חוזר לא בזה ולא בזה ושנים בחד גוונא לא קא חשיב, וכדומה שזה דעת הגאונים כלם.

וראיתי מכריעין כן מסוגיא דשנים אוחזין דאמרינן אי בשטרי הקנאה הא שעבד נפשיה, ואי ס"ד יכול לחזור בו ליחוש דילמא קנו מידו וחזר ואמר בפני עדים אחרים שבטל שליחותן ולא יכתבו והם לא ידעו וכתבו דמצינו טורפין לקוחות שלא כדין דהא התם כיון דנפל איתרע ליה וחיישינן לכולהו חששו'.

ולאו מילתא היא דהא מכל מקום מלוה קנה נכסים אעפ"י שלא לוה ושעבודו במקומו הוא עומד שנשתעבדו לו בו נכסים בקנין אעפ"י שלא לוה הילכך לא חיישינן לפסול שטר זה ועוד דלא שכיח' הא מילתא דלא מודע להו ומבטל דהא איכא למיחש לתנאין ועניינין וסתמא תפסינן כעובדי דשכיח'.

מכל מקום אנו צריכין להודות שקנין טורף מן המשועבדין אעפ"י שלא כתב משמעתא דב"ב דף קע"ב כתובו יומא דקנייתו ביה ושם פירשנו מיהו אם עבר זמן החוב ולא נכתב יכולין לומר נפרע ולא עדיף ממעשה בית דין, כל זה לפי שיטת הרב ז"ל.

מעתה המוצא שטר הקנאה בשוק למה לא יחזיר אי משום כתב ללוות ולא לוה אעפ"י שבטל שליחותם הא נכסים משועבדים בקנין ואי משום שזה שטר פסול אם לא נפרע יפרענו מכל מקום ואם מפרע מקרע הוה קרע ליה דהא ידע ליה הילכך כיון דמעשה קיים לא אזלי בתר חששות דגופו של שטר:

והא דאמרינן **אם קדם מוכר וכתב לו את השטר כאותה ששנינו כותבין שטר למוכר**. פרש"י ז"ל כשקנו מידו דליכא למימר שטר מוקדם הוא ובודאי דהכי ק"ל בב"מ דף י"ג ע"א שאין כותבין שטר למוכר אא"כ בא לוקח עמו אלא בשטר אקניית' אבל רש"י היה צריך ליזהר בפירושו שהרי לדבריו ולדברי המפרשים אפי' מצא שטר הקנאה בשוק ואין הלה מודה מחזירו לבעלים שמשעת קנין קנה לגמרי אם כן מה היה צריך לו להחזיק בקרקע להקנותה ולקנות אגבה השטר והלא קנה שדה ושטר מ"מ שהוא משעת קנין אבל צריך הוא ז"ל להוציאה לזו מהלכה ולהעמידה כאביי דאמר עדיו בחותמיו זכין לו ובעי דלימטיה שטרא לידיה וכל אימת דלא מטי שטרא לידיה לא קני לפיכך צריך להחזיק בקרקע לקנותה ואי הך מימרא הלכתא היא משכחת לה כגון שכתבו שטר

למוכר מונח בידן של עדים [פי' בלא קנין] להקנותו ללוקח בו ביום ובא והחזיק בקרקע ונקנה לו שטר בכל מקום שהוא ונמצא שנמסר לו בזמנו וכשר ולדברי ר"ח ז"ל שהוא סובר דאפילו בשטר אקנייתא בעינן דלימטי שטרא לידיה מתוקמא הא דרב הונא שפיר: **על מנת שתכתבו לו את השטר חוזר בזה ובזה**. כתב הרב אב"ד ז"ל קשה לן אמאי לא אמרינן כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי וטרח בתירוץ קושיא זו ואני תמה עליו למה לא יחזור בו במה קנו ממנו שיכתבו לו בשלמא האומר לאשה הרי זה גיטך על מנת שתתני לי מאתים זוז משעה שנתן לה גיטה מגורשת היא ובלבד שיתקיים התנאי ואם לא רצה הלה לקבל למאן דאמר נתינה בע"כ לא שמה נתינה אינה מגורשת ולא קנו שיקבל אלא אם רצה מקיים התנאי ואם לא רצה מתבטל וכן אם לא רצתה האשה ליתן אין לבעל עליה כלום אלא תנאו שיבטל הגט אבל לא להוציא ממנה בדין כמו שכתבנו ביבמות דף ק"ו ע"א וכל שכן כאן שאמר על מנת שאכתוב לך שטר יכול לחזור בו דבמאי קנה הלה שיכתוב לו לא מצינו דברים נקנין בנדון זה לפיכך חוזר בשטר דאינהו שלוחים דידיה נינהו ומבטל שליחותו וכיון שלא נתקיים התנאי המעשה בטל אף באומר מעכשיו ואין צריך לפנים.

ומ"מ שמעינן מהא דתנאה בהנאת מקבל תנאה הוי ולא בעי בהא דומיא דבני גד ובני ראובן דתנאי להנאת נותן ומעשה למקבל דהא הכא שתכתבו לו קאמר והוי תנאה וש"מ שדי נתונה לך מכורה לך על מנת שאתן לך מאתים זוז חוזר בזה ובזה:

לא שנו אלא שנתן לו דמי כולן. ע"כ מאחר שחלקו בין נתן דמי כולן ללא נתן גבי מטלטלין הנקנין באגב ולא חלקו במטלטלין הנקנין במשיכה או בקרקע עצמו שהחזיק בו יש לנו לפרש דבלא עייל ונפיק אזוזי היא ואלו משך במטלטלין קנה אותן בלא דמים. אבל מאחר שלא קנה אותן מחמת עצמן אלא מחמת חזקת הקרקע אמרו חכמים שלא קנה עד שיתן לי דמי כל המטלטלין לפי שאמרו דלא סמכה דעתייהו לקנות מעכשיו בחזקת הקרקעות המטלטלין ואעפ"י שפירש (לא) [לו] קני באגב לומר שכשיתן לו דמים יקנה אבל לא גמר להקנותו עד שיתן לו דמים וכן במוכר י' שדות בעשר מדינות ואמר לו החזק בו וקני שאין חזקה קונה לו בלא דמים אלא בשדה זו שהחזיק בה אבל לא השאר אע"ג דלא עייל ונפיק אזוזי וכן פרש"י ז"ל (ע"ב ד"ה בד"א) בד"א שקונה בחזקה דשדה זו את שדה אחרת שאינה סמוכה לה בזמן שנתן לו וכו' ומטלטלין הנקנין עם קרקע כמו שדה שאינה סמוכה לה דמי והיינו דרבא שמע מיניה שבשדה הסמוכה קונה בלא דמים ואי אפשר אלא בדלא עייל ונפיק אזוזי.

והוי יודע שאפילו נתן מקצת דמים כנגד כולם והחזיק בשדה זו לא קנה אותן שאינה

סמוכה לה עד שיתן לו כל דמיה ואף על גב דלא עייל ונפיק אזוזי אבל קנה כנגד מעותיו ובאותה שדה שהחזיק קנה כולו אי לא עייל ונפיק אזוזי ואי עייל ונפיק אזוזי קנה כנגד מעותיו שכך הסכימו הגאונים הראשונים בפרק השוכר את האומנין (ב"מ ע"ז ע"א), ושם פירשתי.

ור"ח ז"ל כתב כאן ש"מ חזקה בלי נתינת מעות ובלא כתיבת שטר לא קנה וכן כתב רב אחא בשאלתות בפרשת הר סיני ומכל מקום אין זה נכון שהרי לא אמרו כאן דלא קנה אלא כנגד מעותיו אלא מפני שהשדות חלוקות כמו שפירשו.

אבל איני חושש למחלוקתו של ר"ח ז"ל בדבר זה דאזלה לטעמיה שחלק עם הגאונים בנותן מקצת דמים סתם בתורת פרעון שהוא אומר לא קנה כלום.

ולפי דעת הגאונים ז"ל שאמרו שקנה כנגד מעותיו הוצרכנו לפרש מה שאמרו בב"מ דף ע"ח ע"א אמר רבא האי מאן דזבין מידי לחברי' ועייל ונפיק אזוזי ל"ק לא עייל ונפיק אזוזי קני דלאו בנותן דמים כלל קאמר (ס"א אלא) שאם מכר לו כלום ומשך במטלטלין והחזיק בקרקעות קנה הכל בלא דמים כלל ואי עייל ונפיק לא קנה כלום שהרי לא נתן דמים ואלו בנותן מקצת דמים לא אמר לא קנה שהרי קנה כנגד מעותיו מעתה למדתי מזה שלדעת הגאונים ז"ל חזקה ומשיכה קונין בלא דמים בדלא עייל ונפיק אזוזי, וכן מצאתי תשובה מפורשת לר' האיי גאון ז"ל.

ועוד ראיתי שם בפרק השוכר שכתב ר"ח ז"ל אבל הקונה קרקע ופורע מקצת דמים ולא בתורת ערבון ועייל ונפיק אזוזי לא קנה וה"מ בשדה אחת אבל בשתי שדות קנה כנגד מעותיו כדתניא בקדושין וכו' נר' מדבריו שהוא מפרש שמועה זו בשהוא עייל ונפיק אזוזי ומ"ש כאן שחזקה קונה בלא נתינת מעות בדעייל ונפיק אזוזי אמרה אבל מודה הוא דבלא עייל ונפיק אזוזי קנה וכן נראה מזה שכתב שם והעיקר כמו שכתבנו אנו למעלה: והא דתנן **יפה כח חזקה מכח כסף**. לומר שאם אמר לו קנה בכסף של זו האחר אינו קונה וכן בשטר אבל בחזקה אם אמר לו החזק בזו וקני כולן אי נמי אמר לו סתם החזק בזו וקני קנה את כולן אבל אם אמר לו החזק וקני זו לא קנה שהרי פירש זו קני:

דף כז:

הא דאקשינן **מסר לו עשר בהמות באפסר אחד ואמר לו זו קני מי קני**. לאו דוקא אלא דאמר ליה החזק בזו וקני אבל זו קני אף בשדות לא קנה שהרי פירש זו קני ולא אחרת ומה שפרש"י ז"ל אינו מחוור כלל. ואם תשאל היאך אמר במה דברים אמורים שנתן לו דמי כולן אם נתן לו דמי כולן יקנה בכסף ומה צורך לחזקה יש להשיב שאם פירש ואמר

קני בחזקה ולא בכסף קנה בחזקה של זו אף בחברותיה אי נמי בדמים שאינם קונין כגון היתה לו עליה מלוה שאינו קונה כדאמרינן דשוין במכר שזה קנאו ואי מלוה להוצאה ניתנה במה קנאו:

לפי דרכינו למדנו כמה דרכים איך שהיו דנים בימיהם בעלי התלמוד ז"ל: **שער א'**: **כסף**. אם נתן לו דמים ואמר לו ערבוני יקון קנה כנגד מעותיו לא פחות ולא יותר בין במוכר שדהו מפני רעתה בין אין בה דין חלוקה בין יש בה בין עייל ונפיק אזוזי בין לא עייל ונפיק אזוזי ונוטל כחוש ונוטל כשער המקח:

שער ב': **חזקה**. במה דברים אמורים שקונה בחזקה או בכסף במקו' שאין כותבין את השטר אבל במקום שכותבין את השטר לעולם לא קנה עד שיכתוב לו שטר לא בכסף ולא בחזקה וכיון שלא קנה עד שיכתוב שטר לעולם אינו קונה כנגד מעותיו שכיון שהשטר על השדה כולה האיך יקנה מחצה והרי לא כתב לו שטר על חציה אלא על מנת לקנות כולה כתב על הכל לפיכך לא קנה כלום אלא כמי שלא כתב לו שטר הוא אבל אם פי' שיקנה בכסף לבד או בחזקה קנה ואם לא פי' אפי' במוכר מפני רעתה לא קנה עד שיכתוב לו את השטר דלוקח לא סמכה דעתיה ואיהו לא מפני רעתה לקחה:

שער ג': **שטר**. קונה במתנה ובמכר משנתן דמים ואפי' בשלא קנו לו דמים ואם לא נתן כל הדמים לעולם לא (נתן) כלום אלא אם כן מכר שדהו מפני רעתה ואם פירש יעשה כפירושו והדברים הללו מפורשים בגמרא מקצתן בשמועה זו ומקצתן בפרק השוכר את האומנין והרוצה לעמוד בעיקרן יעיין בפי' שם בפרק השוכר את האומנין וימצא הכל מזומן ומפורש לפי עניות דעתינו. ומפני המחלוקת שנולד בדברים הללו הוצרכתי לפרטן בפרט:

האי ארוסה היכי דמיא וכו'. האי דלא פשיט מאמן מאיש זה אמן מאיש אחר טעמא דמלת' כדמפורש בירושלמי מנין לגלגול שבועה מן התורה מסוטה אמן מאיש זה אמן מאיש אחר עד כדון דברים שהוא ראוי להשביע דברים שאינו ראוי להשביע אמר רבי יוסי בר בון נשמעניה מן הדא אמן שלא שטיתי ארוסה ונשואה אמן שומרת יבם וכנוסה ארוסה ושומרת יבם אינו ראוי להשביע' ואתמר מגלגלין ובה מגלגלין והיינו דדייקינן בגמרא אילימא דקנאלה כשהיא ארוסה ומשקה לה כשהיא ארוסה וכו' ולא פשטוה ממתניתין דקתני שלא שטיתי ארוסה ונשואה ומשמע לפום פשטא דחד קתני ועל ידי גלגול משום דהכי קאמר היכי אפשר שישקה אדם ארוסה על סתירה וקנייה שמגלגלין עליה כשנשאת.

והא דלא דייקינן בשמעתין דילמא כשבא עליה ארוס בבית אביה ונכנסה לחופה ולא

נבעלה וכך דייקינן ביבמות בפרק הבא דף נ"ה ע"א משום דמשומרת יבם מיהא אתיא התם (ס"א דאי בא עליה) יבם שומרת יבם קרית לה אלא על ידי גלגול ארוסה נמי על ידי גלגול ולא כשבא עליה כלל ומיהו האי סברא דעולא היא דהתם מתרצי לה נמי בלא גלגול ורש"י ז"ל פירש כאן דהיינו טעמא דלא פשטה מגופה דמתניתין משום דקס"ד מילי מילי קתני לומר דאמן אמן ריבה הכל לקנות להם ולהשקותן וליכא בהם גלגול וכן עיקר דהכי נמי מוקמי לה ביבמות כדכתיבנא ומיהו לדברי הכל מאיש אחר לגול הוא שהרי לא קנא לה ונסתרה:

דף כח.

אשכחן ברי שמא מנא לן. פירוש מנא לן שמגלגלין שמא על ברי. ושאל רש"י ז"ל אימא ק"ו מסוטה כדאמרן והשיב דמה לסוטה שכן כל שבועתה ספק וגלגולה נמי ספק ממון דעיקר שבועתו אינו אלא בטענת ודאי כדכתיב כי יתן וכיון דעיקר שבועת ממון ליתא אלא בטענת ודאי גלגול דידיה טענת ודאי ולא טענת ספק ומשום הכי קאמר אשכחן ודאי דאתי מק"ו ספק דאיכא למיפרך ביה מנא לן ואמר דאתי מג"ש.

ואי קשה שבועת השומרים ספק הוא, י"א הואיל והפקיד אצלו ולא ידע אם החזיר לו אם לא ודאי הוא ואינו מחוור לי שאין חיובן של שומרי'עד שעה שאירע בהם אונס כדאמרינן בפרק הגוזל (בבא קמא דף קי"ב) ע"ת ובפרק אלו נערות (כתובות דף ל"ד ע"ב) סד"א הואיל ואמר רב פפא משעת משיכה איתחייב במזונותיה משעת משיכה אתחייב באונסיה קמ"ל דלא.

אלא הכי קאמר שמא בדבר שאין נשבעין כגון מודה מקצת ושאר השבועה מנא לן אבל שמא של שומרים הואיל וחייבה עליו תורה שבועה בפני עצמו אינו בכלל ולדברי האומר דעד א' בשמא אינו קם לשבועה יכולני לפרש דהכי קאמר אשכחן ברי דניתן לישבע בעד אחד שמא לא נתן לישבע בעד אחד מנא לן הא לא אתי בקל וחומר מכל מקום שמעינן דהשתא דק"ל ג"ש מגלגלין שמא על ברי וברי על שמא ושמא על שמא דהא סוטה שמא על שמא היא ומגלגלין.

ויש שדוחין ואומרים שמא על שמא אין מגלגלין ושאני סוטה דשמ' על ברי הוא כיון שרגלים לדבר שהרי קנא להו נסתר'.

וזה אינו כלום, שאעפי"כ שמא הוא והרי רש"י ז"ל אמר כן שהוא שמא, ועוד שאם כן מצינו שמא על ברי ברי על שמא מנא לן וא"ת אין מגלגלין והרי אמרו בפרק השואל את הפרה (בבא מציעא דף צ"ח ע"ב) אשתבע לי מיהת דכדרכה מתה דמיגו דמשתבע

דכדרכה מתה משתבע דשכור' מתה אלמא דמגלגלין ברי על שמא והתם שמא גמור הוא.
ועוד דאמרינן בפרק המפקיד (בבא מציעא דף ל"ג ע"ב) גבי הא דתנן סלע הלויתני עליו ושתים היה שוה והלה אומר לא כי אלא סלע הלויתני עליו וסלע היה שוה בה פטור ואם איתא לדרב הונ' מיגו דאשתבע שאינה ברשותו לישתבע נמי כמה הויא שויא והא התם דשמא הוא שהרי משלם לו סלע שהוא מודה שהפקיד אצלו ומספק אתה משביעו שאינה ברשותו ואעפ"י כן מגלגלין עליה וש"מ דמגלגלין ברי על שמא.
ועוד מפורש הוא במקומו בשלהי פרק כל הנשבעין (שבועות דף מ"ח ע"ב) מהו לגלגל בדרבנן ופשטוה מהא דתניא לוה הימנו ערב שביעית ובמוצאי שביעית נעשה לו שותף או אריס אין מגלגלין טעמא דלוה הימנו ערב שביעית דאתי שביעית אפקתיה לשבועה הא שאר שני שבוע מגלגלין אלמ' מגלגלין (על) שבועת היסת שהיא שמא ולמדנו שמגלגלין ברי על השמא ואי ס"ד סוטה כברי הוה ליה שנסתרה עמו מנא לן שמגלגלין על שמא כלום אלא ש"מ שמא הוא וכיון שכן למדנו שמגלגלין שמא על שמא כגון שבועת השותפין שחלקו על שבועת שותפין אחרת שנתגלגלה לו אחר מכאן.
ואל תטעה במשנת פרק השואל דף צ"ו ע"ב במה ששנינו בה השוכר אומר שכורה מתה והלה אומר איני יודע דמשמע שאין נשבעין כלל אפילו על ידי גלגול שאין הדבר כן וכן מפורש אצלנו אף על פי שהוא שלא כדעת רבים:
הא דתנן **כל הנעשה דמים באחר**. אע"ג דקתני כיצד החליף שור בפרה וכו' דאינון מטלטלין מכל מקום רישא כללא הוא בין לנכסים שיש להם אחריות בין לשאין להם אחריות מדקתני במתני' קנינין דכלהו ולא מפליג בסיפא אלא כולהו כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפין ותדע דהא חליפין סודר מדין חליפין גמורין ריבה אותן הכתוב וחליפי סודר מילת' דאית' בין במקרקעי בין במטלטלי היא ומצאתי בתוספתא מפורש החליף לו קרקעות בקרקעות מטלטלין במטלטלין קרקעות במטלטלין מטלטלין בקרקעות כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפיו.
וכבר ראיתי חולקים בזה ונתלים במה שאמרו בפ"ק דבבא בתרא דף ג' ע"א כגון שהלך זה בעצמו והחזיק ולא קאמר חד בלחוד שהלך והחזיק וקנו שניהם ולאו מילתא היא דגמרא נקיט קונין בחזקה ולא נקיט קונין בתורת חליפין דהוא מאורחא בתירו' אחרינא דאתמר התם בשקנו מידו ברוחות וה"ה ושאר השמועה כולה מפורשת בהזהב (ב"מ מ"ו ע"א) בארוכה:

דף כח:

גזבר שנתן מעות בשביל בהמה אפילו בסוף העולם קונה. איכא למידק למה לי מעות בלא מעות נמי קנה כדאמר בפרק יש נוחלין (בבא בתרא דף קל"ד ע"ב) אמטייה לגזברי ולא תשיימה את דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט אלמא מדשיימה אי אפשר לחזור בו ודאמרינן נמי במסכת ערכין דף כ"ז ע"א אמר אחד הרי היא שלי בעשר סלעים ואחד אומר עשרים וכו' חזר בו של חמשין ממשכנין מנכסיו עד עשר וכו' אלמא קנה הקדש ואינו יכול לחזור בו שאמירה לגבוה כמסירתו להדיוט.

וי"מ, התם שההקדש מפסיד אם חזר בו אינו יכול לחזור בו דהוי ליה כנדר אבל הכא שאין ההקדש מפסיד כלום לפיכך אינו קונה בדבור אבל בכסף קנה לגמרי ולזה הפי' קשה (קנאו) [פדאו] במאתים ולא הספיק למשכו עד שעמד במנה למה לי פדאו ויש לומר כל שפודה בשמיו ואינו מוותר משלו אצל הקדש שאין בו משום אמירתו לגבוה. ולי נראה היפך שהפודה מן ההקדש והמוכר לו כל זמן שלא נשתנה השער כופין אותו מדבריהם שלא יהא חוזר בדבורו לגבי הקדש הא אם השער משתנה אינו קונה אלא בכסף דבר תורה:

דף כט.

אותו ולא אותה. איכא דמפרשי כי איצטריך קרא למאן דאמר מילה שלא בזמנה בין ביום בין בלילה דאלו למאן דאמר אינה אלא ביום למה לי קראי מצות עשה שהזמן גרמא היא ונשים פטורות ואיכא לפרושי איצטריך סד"א כי פטרי נשים ממצות עשה שהזמן גרמא הני מילי במצות גופייהו כגון תפילין דמהתם גמרינן אבל מצות מילה דלאחריני והיא לא שייכא ביה אימר תחייב מידי דהוה אבית דין שחייבין למול, קמ"ל:

דף כט:

ר' יהודה לטעמיה דאמר מלוה הכתובה בתורה ככתובה בשטר דמיא. לא ידענא היכא. וקשה לן, דהא בפרק יש בכור לנחלה דף מ"ח ע"א סבר רבי יהודה לאו ככתובה בשטר דמיא וצ"ע ומשמע דמההיא אתמר ומקמי דמסיק רבא התם ודכולי עלמא מצוה הכתובה בתורה לאו ככתובה בשטר דמיא. הוה סברינן דבהא פליגי ור' ירמיה דהכא לית ליה אוקמתא דהתם דאיהו קא מוקי לה התם במלת' אחריתי זאת אומרת שני יוסף בן שמעון וכו' והוה סבר לה כמ"ד מלוה ע"פ אינה גובה מן הלקוחות ואחין לקוחות הן ואף על

פי כן נתחייבו נכסים אלמא ככתובה בשטר דמיא מיהו סוגיין דלא כמסקנא דרבא דהא ר' ירמיה היא:

דף ל:

מאי כל מצות האב על הבן אילימא כל מצותיו דמחייב אבא למעבד לברא נשים חייבות והתני' וכו'. בדין הוא דהו"ל לאקשי הא תני רישא נשים פטורות אלא כי הדדי אתמר וכי הדדין אקשינן אריש אילימא דמחייב ברא למעבד לאבא והא תניא ותו סיפא דקתני האב על הבן אי לימ' דמחייב אבא לברא והתניא ואהדדי מתרצינן דאיפכא קתני ואורחא דתלמודא הוא לאקשויי כל חדא וחדא בדוכתי' כאלו לא נאמר' וכאלו לא נתפרשו במקום אחר וע"כ מאחר דידע דרישא מצות שהאב חייב לעשות לבן קאמר פשיטא ליה דסיפא מצות שהבן חייב לעשות לאב קאמרינן, אלא כי הדדי אתמר:

דף לא.

מאן דאמר לי הלכה כר"י עבדינא יומא טבא לרבנן. מצאתי בתוס' חכמי הצרפתים ז"ל שמכאן היה למד ר"ת שהנשים שעושות מצות עשה שהזמן גרמא נוטלות שכר ומברכות ואין בברכתן משום ברכה לבטלה דהא ר' יוסף מברך היה במצות דאי לאו הכי היכי קאמר עבידנא יומא טבא לרבנן אדרבא מפסיד בברכותיו ואמרינן בבבא קמא דף ל' ע"א מאן דבעי למהוי חסידא ליקיים מילי דברכות.

והר' יצחק הזקן הידוע בעל התוספות ז"ל חלק עליו ואמר שאין בו ראיה דאע"ג דסומא לר"י פטור מן התורה מן המצות מכל מקום חייב הוא מדרבנן תדע שהרי שנינו רבי יהודה אומר כל שלא ראה מאורות מימיו לא יפרוס על שמע משום שלא נהנה במאורות כדי שיברך עליהם הא ראה פורס ואף עפ"י שעכשיו הוא סומא והא לרבי יהודה כל סומא פטור ואפילו פתח ונסתמה כדגמרינן לה בפ' החובל (בבא קמא דף פ"ו ע"ב) מעדים זוממין דרב יוסף פתח ונסתמה הוא כדאמרינן באגדה משום דלא מצי קאי בנפשיה דלא לאיסתכולי בר מד' אמות דידיה אלא ש"מ מדרבנן מחייב דאתי דרבנן ומפיק דרבנן כדאמרינן לענין אשה בברכת המזון והם הקשו שהרי קטן אינו מוציא במגלה והלל ונדחקין בזה הרבה.

ואני אומר דטעמא דקטן לרבנן משום דחינוך מצוה דאב הוא ולדידיה חייבו רבנן בחנוך וקטן לאו בר מעבד מצוה הוא וזה דבר נכון וטעם יפה.

אבל בירושלמי הקשו כן בפרק אלו הן הגולין (ב,ה) ובפרק הקורא את המגילה עומד

(ד,ז) רבי יהודה אומר כל שלא ראה וכו' הא אם ראה פורס רבי חגי בעי קומי רבי יוסי מחלפי שיטתיה דרבי יהודה תמן אמר פרט והכא אמר לרבות פי' פרט לסומא שאינו גולה ואינו חייב במצות והכא אמר אם ראה פורס ע"כ. אמר רבי חנינא בריה דרב הלל ביושב בבית אפל היא מתני' כך אנו אומרים היושב בבית אפל לא יפרוס על שמע ברם הכא בלא ראות פרט לסומא אלא שזה הטעם רחוק.

ונראה שאין גמרא שלנו סובר כן, שהיה להם לפרוש ועוד דאמרינן עלה בגמר' דילן משום הנאה הוא והא ליתי ליה הנאה כדתני' אמר ר' יוסי כל ימי הייתי מצטער על מקרא זה כאשר יממש העור באפילה משמע שעל סומא אמר ולא על יושב בבית אפל אלא שיש לומר שרבי יהודה מילתא דשויא לדידיה ולרבנן קאמר שלא ראה מאורות מימיו לדידיה נצרכה ליושב בבית אפל לדידהו בסומא גמור נמי ורבי יוסי מייתי לה מסומא. ומיהו מסתברא דסומא לר' יהודה מדרבנן מחייב כמו שכתב הרב בעל התוס' ז"ל שאם כן אתה עושה איתו כאינו ישראל אלא חכמים חייבוהו מדבריהם ואף ע"ג דפטר ליה רב אחא בר יעקב ממצה בפ' ערבי פסחים (פסחים דף קי"ו ע"ב) התם חדא מצוה היא לפיכך אפילו לרבי יהודה חייב לברך מדבריהם ואת"ל לא היה חייב לברך אליביה כדמשמע בירושלמי מכל מקום היה דעתו של רב יוסף שיקבל שכר גדול ביותר על עשייתן של מ"ע שלא בצואה ואף על גב דלא מקיים מילי דברכות חסידא הוי דכיון שלא נתחייב בהם למה יעכבו חסידות אבל הנשים בודאי שנוטלות שכר על עשייתן מצות עשה שהזמן גרמא כמו שאמרו כאן גדול המצווה ועושה יותר ממי שאינו מצווה ועושה אבל מכל מקום שכר יש לו ואעפ"י שאינו מצווה ועושה אבל לברך לא מצינו.

ויש מביאין ראיה שהן מברכות מהא דגרסינן בפרק בתרא דעירובין דף צ"ו ע"א מיכל בת שאול היתה מנחת תפילין ולא מיחו בידה חכמים משום דקסבר נשים סומכות רשות, ומשמע דלרבי יהודה דאמר אינן סומכות מיחו ואם אינן מברכות למה מיחו אלא ש"מ דלר' יהודה הוא דאינן מברכות ולרבי יוסי ור' שמעון דאמרי רשות מברכות. ואם תאמר א"ה מאי לא מיחו אדרבא הודו כדדייקינן בפסחים דף נ"ו ע"א לענין אנשי יריחו יש לומר לאפוקי ממאן דאמר מיחו קתני לא מיחו תדע דהא התם קס"ד למימר תפילין מצות עשה שלא הזמן גרמא ומשום הכי לא מיחו ואי לא מיחו דוקא הוא אדרבא היה להם להודות לה ולהורות לכל הנשים לעשות כך אלא לאו דוקא ויש לדחות דלר' יהודה מיחו משום שהנשים דעתן קלות ותפילין צריכי גוף נקי ולרבי יוסי ולרבי שמעון לא מיחו כיון דרשות הוא ומכל מקום שלא ברצון חכמים הוא ולדברי הכל אינן מברכות והא דאמרינן אשתו של יונה היתה עולה לרגל ולא מיחו בידה חכמים דמשמע שלא כרצונם

עשתה לאו משום עלייתה אלא שהיתה מביאה עולת נדבה וזמנין דמחלפא לה בעולת ראיה דהוי חולין לעזרה אי נמי התם פרהסיא היה ואתו למימר דנשים חייבות בראיה. ומכל מקום ר"ת ז"ל תוקע עצמו בדבר זה לומר כיון דרבי יוסי ורבי שמעון סברי נשים סומכו' רשות ומשמע דהלכת' כותייהו אם רצו מברכות הן אי קשיא והא אמרינן בירושלמי כל העושה דבר שאינו מצווה בו נקרא הדיוט התם שעושה דבר שאינו מצווה מן התורה כלל שהוא כמוסיף על התורה אבל מי שעושה מצות התורה כתקנן אף על פי שלא נצטוה הוא בהם כגון נשים מקבלים עליהן שכר שכל דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום והכי מסתבר' כדאמרינן אין מעכבין את הנשים מלתקוע בי"ט ואעפ"י שיש בתקיעה שלא לצורך איסור שבות ש"מ צורך מצוה היא לפיכך אם רצו לברך אין למחות בידן ואם תאמר והיכן צוונו כדאקשינן לענין נר חנוכה כיון דרשות דמצוה הוא והקב"ה צוה במצוה זו לאנשים חובה לנשים רשות צוונו קרינא ביה זה דעת ר"ת ז"ל ומשמע דרב יוסף מלתא בעלמא קאמר מ"ד לי (אין) הלכה ולא משום דמסתפק בה כלל (אי נמי) דבתר הכי (אשכחן) מ"ד לי אין הלכה כר' יהודה דהא אמר הגדה וקי"ל מצה בזמן הזה דאוריית' ואיהו לרווח' דמלתא קאמר ומידע ידע דרבי יהודה יחיד הוא ולא סבירא לן כוותיה וסתמא דפרק החובל נמי כרבנן:

מדאמרי' **צאו וראו מה עשה נכרי אחד בקשו ממנו פרקמטיא בס' רבוא שכר**. משמע דהעברת ריווח לאו כאיבוד ממון דמי אלא כחסרון כיס דביטול מלאכה דמי ומחייב ביה הבן:

דף לב.

הא דאמרינן **אם אפשר לעשות המצוה על ידי אחרים תעשה ע"י אחרים**. איני יודע אם נוהגת המצוה הזאת (כשאר) [בשאר] המצוות דהא קי"ל העוסק במצוה פטור מן המצוה ולא מחלקינן בהו ושמא בשקדם והתחיל במצוה ואחר כך נזדמנה לו אחרת אבל כאן שתיהם לפניו:

דף לב:

זקן אשמאי. הוא בור דכתיב והאדמה לא תשם ומתרגמינן לא תבור וכן מפורש בערוך וכן נמי אמרינן לענין מזוזה פתחי שמאי כלומר פתחים שאין שם משקוף והיינו דממעט אין זקן אלא חכם ומשום הכי פליג איסי ואמר כל שיבה משמע ואלו רשע ודאי לא כדאמרינן התם (גיטין לא:) ומקמי פלגאה נקום, אבל רש"י ז"ל פי' רשע מלשון אשם:

מדקיימא לן כאיסי. תימא היכי מתרגמינן מן קדם דסביר בדאורייתא תיקום ואפשר דסביר' ליה כמאן דאמר אפי' יניק וחכים ואף על גב דמזקן מרבינן ליה מתרגמינן הכי למימר קימה אף ליניק וחכים דאתא זקן וגלי אשיבה דבין יניק וחכים בין סב ובור במשמע.

ומיהו הרי"ף ז"ל פסק יניק וחכים לא כת"ק ובודאי לפי פשטה דמלתא דאיסי לא פליג אלא בשיבה אבל בזקן כדידהו סבירא להו דאמר חכם משמע וקראי מדרשי שפיר שיבה אפילו דאשמאי (ושיבה) וזקנה היינו חכמה דיניק וחכים נמיאלא יש לומר כדברי רבינו זכרונו לברכה דאיסי בשיבה פליג (עליה) בזקן אי כמר דאפילו יניק וחכים אי כמר (אפילו) בישיש וחכים ומשום דבעי למסמך זקן לויראת מהדר ליה כת"ק ומינה דיניק וחכים לא.

וקשה לי דסוגיין בכולי תלמודא דעומדין מפני חכמה ניקום מקמיה דבר אוריין הוא מפני לומדיה עומדין תלמידי חכמים שבבבל עומדים זה מפני זה ויש לומר ולפי שאין מצות קימה שיעמוד חכם אלא לפני מי שגדול ממנו בחכמה כדאמרינן דאתון חכימין ואנא חבר וכדבעי' בבנו והוא רבו הלכך בזקן ואינה לפי כבודו שיעמוד בפני עם הארץ פטור משום הכי נקט תלמודא קימה בתלמידי חכמים ונקיט נמי קימה מפני רבו והיינו נמי דאמרינן ברב יחזקאל דבעל מעשים הוה דאפילו מר שמואל קאים מקמיה לומר שאין בו משום ואינו לפי כבודו ואפי' לשמואל הילכך חייב לעמוד מפני שיבה שלו דאלו משום מעשים אין עומדין:

ה"ג במסכת נגעים פי"ג: **הטמא עומד תחת האילן והטהור עובר טמא הטהור עומד תחת האילן והטמא עובר טהור וכן באבן המנוגע ואם הניחה הרי זה טמא**. ובתורת כהנים מוחלפת השיטה וה"ג התם טמא יושב תחת האילן וכו' ומשמע דלישנא דמתניתין דוקא דעומד כיושב וטמא ואף על גב דכתיב מחוץ למחנה מושבו אין מושב אלא לשון עכבה כדכתיב ותשבו בקדש ימים רבים כימי' אשר ישבתם ובפ' מי שמתו (ברכות דף כ"ה ע"א) נמי הכי משמע דגמרי' מינה התם צואה עוברת מותר לקרות קריאת שמע כנגדה ואי יושב דוקא אפי' עומדת נמי ורבותינו הצרפתים מפרשים דלא אמרו עמידה וישיבה אלא באילן שאין בו ביאה ועל זה כתיב מחוץ למחנה מושבו אבל נכנס לבית משנכנס שם טמא שבביאה הוא מטמא וכן עיקר דתנן במסכת נגעים טהור שהכניס ראשו ורובו לבית טמא נטמא וטמא שהכניס ראשו ורובו לבית טהור טמא משמע לאלתר משעה שהכניס:

דף לג:

איזהו מצות עשה שהזמן גרמא וכו' וציצית. ואיכא נסחי דלא כתיב בהו ציצית משום דרבנן סברי מצות עשה שלא הזמן גרמא הוא דלילה זמן מצות ציצית הוא כדאיתא במסכת מנחות דף מ"ג ע"א ובתוספתא נמי הכי תני לה איזוהי מצות עשה שלא הזמן גרמא (דתניא) [כגון] אבידה ושלוח הקן מעקה וציצית רבי שמעון פוטר את הנשים ממצות ציצית מפני שהוא מצות עשה שהזמן גרמא ונסחי דכתיב בהו מצות עשה שהזמן גרמא ציצית משום דק"ל כרבי שמעון.

ואיכא דקשיא ליה נשים אמאי פטורות מן הציצית והא איתקש לכלאים דכתיב לא תלבש שעטנז גדילים תעשה לך מאן דאיתיה בלא תלבש שעטנז ישנו בקום עשה ציצית כדאמרינן במצה וחמץ. וניחא ליה כיון דתרי קראי נינהו לא אמרינן כל שישנו בזה ישנו בזה. וליתא אלא עיקר טעמא משום דגבי מצה וחמץ לא איצטריך היקשא אלא להכי אבל לגבי כלאים וציצית איצטריך להתיר כלאים בציצית ואין אומרים בכיוצא בזה הואיל ואיתקוש איתקוש שאין היקש למחצה שכן הדין נותן זו שהיא מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות בה וזו מצות לא תעשה ונשים חייבות בהם בכל מקום וה"נ אמרינן לקמן בכה"ג (דף לה:) ואי משום ג"ש להכי הוא דאתא ואמרי' נמי (דף לו.) תפילין גופייהו מהכא גמיר להו.

והוי יודע דהאי תנא כי תני איזוהי מצות עשה שהזמן גרמא כגון סוכה. ואיזוהי מצות עשה שלא הזמן גרמא כגון מזוזה ותנא ושייר במצות עשה שהזמן גרמא שייר תפילין דכתיב בהדיא דפטורות ואי סבר שאין הזמן גרמא שייר ראיה ובמצות עשה שאין הזמן גרמא שייר טובא מורא וכבוד בכורים חלה כסוי הדם ראשית הגז מתנות ספירת העומר פריקה טעינה פדיון פטר חמור ורוב המצות כן אלא לא לפרש בא ולמנות את כולם שאם בא לפרטן בפרט הוה ליה למימר אלו מצות עשה וכו' מדקתני איזוהי שמע מינה כגון קתני וכן בירושלמי ברישׁ' וסיפא, ויש מי שטעה בזה ולכך כתבתי:

דף לד.

והא דקתני **מעקה ואבדה ושלוח הקן**. קשה לן הא חייבי לאוין נינהו ובין שהזמן גרמא ובין שלא הזמן גרמא חייבות שאם תאמר לימדך שאף עשה שבהן חייבות לומר שאם עברו עליהם עברו על לאו ועשה אי הכי בשביתת ימים טובים מ"ל דחייבן בעשה שבהן (ס"א דלא מחייבן) וא"ל דה"ק אפילו היכא דליכא לאו מחייבן בעשה דתרתי מילי נינהו (א"נ) אבדה משכחת לה כגון שנטלה לפני יאוש ע"מ להחזירה ולאחר יאוש נתכוון

לגוזלה שאינו עובר אלא משום השב תשיבם כדאיתא בפרק אלו מציאות (בבא מציעא דף כ"ו ע"א) דכיון דתרתי מילי נינהו אי לאו משום שאין הזמן גרמא היו נשים פטורות מעשה שבהן. וכן בשלוח הקן משכחת לה כגון שלקח האם על מנת לשלחה ונמלך שלא לשלחה שלא עבר על לאו שבה כיון שעל מנת לשלחה לקחה. ובמעקה נמי י"ל כן שאם בנה בית על מנת שלא לעשות בו מעקה עובר בלאו אבל בנאו על דעת לעשות בו מעקה ולא עשה או שבנאו ונפל אין בו אלא עשה, כך מפורש בתוס'.

ול"נ שעיקר מצותו עשה שאין לאו שבו אלא שיקיים העשה דכתב רחמנא ועשית מעקה תחלה והדר לא תשים דמים בביתך כלומר לא תעכב שלא תעשה מצוה זו ולאו שאין בו מעשה אחר אלא קיום עשה שבו הוא ואלו היו נשים פטורות מעשה היו פטורות אף מלאו שאין הלאו אלא קיום העשה אבל בשאר מצות עשה שיש בהם לאו ועשה חייבות הן בשניהן כדאמרינן בשבת דף כ"ד ע"ב שבתון עשה הוא ולא אתי עשה ודחי עשה ולא תעשה ואיש ואשה שוין בדבר זה:

דף לד:

אי הכי תפילין וראי' נמי ניהוי שני כתובין הבאין כאחד. פי' אא"ב מצה והקהל לאו שני כתובין הבאים כאחד הם משום דאיצטריך סד"א ניליף ט"ו ט"ו מחג המצות והקהל נמי ניליף ראי' ראי' מעולת ראיה דאז התפילין וראיה נמי לאו שני כתובים הבאים כאחד דצריכי אלא אי אמרת מצה והקהל שני כתובין הבאים כאחד הם דלא הוה ס"ד למגמר גזרה שוה תפילין וראיה נמי שני כתובין הבאים כאחד הם.

ומפרקינן צריכי וכו' אלא נכתוב רחמנא נשים במצה ולא בעי הקהל ואנא אמינא טפלים חייבין וכו' כלומר דליכא למילף ראיה ראיה מעולת ראיה מה להלן זכורך ולא נשים אף כאן ולא נשים כיון דטפילין חייבין כל שכן נשים:

הא דאקשינן **ותו מ"ע שלהז"ג דנשים חייבות מנ"ל**. משום דליכא למימר מדמ"ע שהזמן גרמא פטורות מכלל שלא הזמן גרמא חייבות אלא היכא דאיכא היקשא כדלקמן אבל השתא דגמרינן במה מצינו ליכא למימר אלא לחדא ולא דייקינן מינה מדהאי. ובמסקנא דלקמן לר' יהודה ה"ג בנסחא רויחא משום דהוה מצה ושמחה והקהל [ג' כתובים הבאים כאחד למ"ע שהז"ג] ותלמוד תורה ופריה ורביה ופדיון הבן שלשה כתובים הבאים כאחד [למ"ע שלא הז"ג].

והא דאמרינן משום דהוי תורה ופריה ורביה שני כתובים הבאים כאחד, איכא למידק ולימא דהוי שלוח הקן ומזוזה ומורא ג' כתובים הבאים כאחד איכא למימר מורא הא

אצרכיניה לקמן סד"א כיון דאין ספק בידה לעשות מזוזה נמי איצטריך דלא תיקשי נמי לתפילין אי נמי לת"ת ואי קשי' כבוד נמי כתיב למען יאריכון ימיך והוי מורא וכבוד שני כתובין הבאים כאחד ואין מלמדין איכא למימר מורא וכבוד חד הוא ולא מיקרו שני כתובין הבאים כא':

דף לה:

מדשני קרא בדיבוריה דאם כן נכתוב קרא פאת זקנכם. פי' כדכתיב ראשיכם מדשני קרא בדבוריה דרישיה בלשון רבים כתיב ואמר סופיה לשון יחיד שמע מינה למעוטי זקנך ולא של אשתך ומקשינן ליה הקפה ואע"ג דכתיב ראשיכם לא שלך ולא של אשתך קאמר אלא ראשיכם דעלמ' קאמר ודאי דהא איתקש להשחתה וא"ת דילמא לכך סמכו להקפה ללמד עליו דזקנך דוקא ולא של אשתך להכי לא הוי צריך היקש' אלא מכיון דכולה פרשה כתיבא בלשון רבים והאי לא תשחית לשון יחיד ש"מ זקנך דוקא ולא של אשתך:

דף לו.

היינו טעמא דאיסי וכו' ה"א לא יטמא הפסיק הענין. קשיא ליה לרב אב"ד ז"ל האיך אפשר לומר כן הא אבייי גופיה אמר לעיל דמפאת פאת לא הפסיק הענין [ותי' דלענין פאה לא הפסיק] אבל לענין שריטה הפסיק ואינו מחוור אלא הכי הוא דאיכ' למימר דההיא ג"ש דפאת פאת דאמרינן אם כן לימ' קרא את שבזקנך דרבנן היא ואיסי לא דריש הכי ולא מייתר ליה פאת לתרתי וג"ש גופה איצטריך לכדתניא לעיל הילכך לית ליה לאיסי בני אהרן אכולה ענינא אלא גזירה שוה דקרחה ובתר דגמר איסי קרחה קרחה ואיגלי ליה דכי כתיב בני אהרן אכולה ענינ' כתיב גמר לה לפאה שאינה נוהגת בבנות ישראל מק"ו דבנות אהרן ורבנן אעפ"י דסברי אכולי ענינא כתיב מיתורא דפאת מחייבין להו בקרחה מדרשה דעם קדוש דקאי בין אגדידה בין אקרחה ואם תאמר ואבייי למה לי' למימר הכי לימא טעם דאיסי נמי מפאת פאת כדלעיל אלא דלא מרבינן נשים מעם קדוש אלא לגדידה בלחוד קסבר אבייי דאי לא כתיבא גזירה שוה הכא בקרחה גופה כי עם קדוש לכולי קרא מרבינן להו לנשים:

תפילין גופייהו מהכא גמיר להו. פי' הך ג"ש דבין עיניכם לתפילין איצטריך מה להלן בקרחה בגובה של ראש דלא משכחת לה אלא בגובה של ראש במקום שער ואיכא למידק ונגמר קרחה מתפילין מה כאן נשים פטורות אף להלן נשים פטורו' ואיכא למימר

כיון דגזירה שוה איצטריך ללמוד על תפילין עצמן בהלכותם אין חוזרים ולמדים קרחה קרחה מתפילין לדבר אחר כלומר לנשים פטורות שזו מצות עשה וזו מצות לא תעשה שהן לעולם חייבות בהן ואי ליכא גזירה שוה מופנה לכך ולא נצרכה לדבר אחר אין למדין זו מזו לסתור כלל גדול שהוקשה אשה לאיש לכל עונשין שבתורה:

הא דתנן **הסמיכות והתנופות וכו'**. וגמרי לה מדכתיב בני ישראל ולא בנות ישראל בני אהרן ולא בנות אהרן איכא למידק וכל היכא דכתיב בני ישראל דוקא הוא אם כן לא יהיו נשים נודרות דכתיב בני ישראל איכא למימר כיון דכתיב איש איש להביא את הנכרים שנודרים ונודבים כישראל לא ממעטינן נשים.

ואי קשיא לך הא כתיב דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה וכתיב ויבאו האנשים על הנשים איכא למימר נשים מעצמן הביאו אי נמי התם נדבה הוה וכבר אמינא שהנשים נודרות ונודבות כאנשים ומיהו בני ישראל דכתיב בכל מצות לא תעשה לא ממעטי' בהו בנות ישראל דהא גמרי מקראי שהשוה הכתוב אשה לאיש לכל (אשר) לא תעשה שבתורה ואע"ג דגבי טומאה ממעטינן בני אהרן ולא בנות אהרן התם משום דכתיב הכהנים בני אהרן ועוד דבני אהרן בכל מקום משמע דוקא שאם למעוטי זרים לימא קרא כהנים אבל בני ישראל להוציא את הנכרים דרשינן בכל דוכתא בכה"ג כגון מצות עשה שאין הזמן גרמא ומצות לא תעשה אבל סמיכה ליתא פטור מצוה אלא המידה היא שנוהגת באנשים ולא בנשים אשר קרבן של אנשים בסמיכה ושל נשים בלא סמיכה ובכי האי גוונא ממעטינן נשים ואע"ג דגבי פרשת נסכים כתיב בני ישראל הא אתרבי מדכתיב הקהל חוקה אחת לכם:

וההזאות. פי' כל זריקת דמים בכלל בין דבן צאן דכתיב וזרקו בני אהרן בין דשאר ההזאות ובגמרא מפרש אף דבן עוף דלא כתיב:

הגשות דכתיב זאת תורת מנחה הקרב אותה בני אהרן ולא בנות אהרן. איכא דקשיא ליה כיון דבני דוקא [נימא] נמי שפסולה כדאמרינן בקמיצה משום דכתיב בני אהרן ואנן אמרינן במנחות דף י"ח ע"ב מקמיצה ואילך מצות כהונה ושמעתי בשם ר"ת ז"ל דה"ק מקמיצה הכתובה באותו פסוק ואילך מצות כהונה כלו' שהבאה ויציקה ובלילה בבעלים אבל הבאה דכתיב בפר' אחריתי אעפ"י שהיא קודם קמיצה מצות כהונה היא ופסולה בזר ובנשים ויפה פי' ומתני' לא תנן יציקות ובלילות דהא כשרות בזר מיהו קשיא ליתני הולכות כלומר (ס"א וי"ל) הולכה בכלל קבלה היא, ועוד קשה לתני הפתיחות והמליחות ושמא כשרות הן בזר, כך מפורש בתוספות:

דף לו:

אלא הזאה דבן עוף דאתי בקל וחומר מבן צאן. פירוש אעפ"י שבכלל ההזאות זריקת דם דבן צאן אי אפשר לומר דמתניתין לבן צאן אתא דאם כן ליתני זריקות כיון דלהזאות לא איצטריך לפיכך אמרו דמזריק' דבן עוף קאמר שהכתוב קראה הזאה דכתיב ביה והזה מדם החטאת והקשה הראב"ד ז"ל ולימא הזאת שמן של מצורע דכתיב ויצק על כף הכהן השמאלית והזה באצבעו ותירץ דעדיפא מינה אמרינן דלא כתיב בה כהן כלל דבמליקה כתיב ובהזאה לא כתיב בהדיא אי נמי הזאות סתם דמים משמע וכל במשמע:

דף לז.

והרי תפילין ופטר חמור דכתיב בהו ביאה ונוהגת בין בארץ בין בחוצה לארץ. פרש"י ז"ל תפילין דאשכחן בדרבנן אמוראי דבבל דמניחי תפילין פטר חמור דבפטר חמור תלה רחמ' וחובת הגוף היא ואינו נכון דאיכא למימר רבנן דבבל מדברי סופרים הם חייבים ולא מן התורה ומה שאמר פטר חמור חובת הגוף הוא איני מבין טעמו דאכתי לא ק"ל הא. ואפשר שהקשו בדרך והא מעשים בכל יום שאנו נוהגין במצות הגוף אעפ"י שכתוב בהם ביאה.

אבל עיקר פי' מדתני' בירושלמי (א,ח) אלה החוקים והמשפטים אלו הדינין שומע אני בארץ יכול אפילו תלמוד תורה ותפילין כשהוא אומר ואבדתם מהרה מעל הארץ הטובה ושמתם את דברי אלה על לבבכם ועל נפשכם והיו לטוטפות בין עיניכם ולמדתם אותם את וכו' הא למדת לתלמוד תורה ותפלין שנוהגים בין בארץ בין בח"ל ומדק"ל תפילין נוהגין בחוצה לארץ וביאה האמורה בהן לאו למעוטי חוצה לארץ ממילא שמענו לפטר חמור דכי הדדי כתיבי ואיתקוש, כך פי' רבותי הצרפתים ז"ל:

דף לז:

סד"א בזמן דאיכא פסח אין בזמן דליכא פסח לא. אי קשיא והא כתיב בערב תאכלו מצות לקובעו חובה בזמן הזה כדאיתא בפסחים דף כ"ח ע"ב איכא למימר איצטריך דאי מבערב הוה מוקמינן לה למי שהיה טמא או בדרך רחוקה כדמוקי לה רב אחא בר יעקב התם דף ק"כ ע"א אבו בזמן הזה לא קמ"ל ונקיט ליה התם לקובעו חובה אפילו בזמן הזה משום דהכי הוא ואי קשה לרב אחא בר יעקב דאמר מצה בזמן הזה דרבנן מושב למה לי איכא למימר דריש ליה למצה הנאכלת בכל מושבות פרט לחלות תודה שאינם

נאכלים בכל מושבות ומרור דקאמר לאו דוקא דההוא ודאי בזמן הזה דרבנן הוא כדאיתא בפסחים דף ק"כ ע"א אלא למצה בלחוד איצטריך דגלי בה קרא מבערב תאכלו מצות:

דף לח.

מה חדש שאין איסורו איסור עולם. פרש"י ז"ל אלא עד ששה עשר ויש היתר לאיסורו ביום ששה עשר עצמו לאחר הקרבת העומר אבל ערלה אין איסורה איסור עולם דלאחר שלש מותרת אבל אין היתר לאיסורו בתוך ימי איסורו. ויש מי שהקשו הרי איסורו איסור עולם שהפירות שחנטו בתוך ג' לעולם הם אסורים מה שאין כן בחדש והעץ לא נאסר אפילו בתוך ימי ערלה דכתיב את פריו, ואין זו קושיא.

אבל ר"ח ז"ל מפרש אין איסורו איסור עולם היינו דחדש מות' לאחר זמן ויש היתר לאיסורו שאפי' אותו חדש שנקצר קודם העומר ונאסר יש היתר לאחר זמן ובערלה אין איסורו איסור עולם שאין דין ערלה נוהג באילן הזה לאחר זמן אבל אין היתר לאותו פרי שנאסר לעולם וזהו נכון.

ור"ת ז"ל פי' דערלה איסורה איסור עולם אבל יש היתר לאיסורה ברביעית דקודם פדייה אסור לאחר פדיה מותר ואחרים פירשו יש היתר לאיסורו כלו' שהאדם זורע קודם לעומר תבואתו אעפ"י שנאסרת בחדש וכן הערלה מותר לנטוע אילן שהוא נעשה ערלה מה שאין כן בכלאים שזריעתה אסורה דכתיב לא תזרע כלאים וזה פי' נאה, אלא שמצאו (בספרי) [בספרא – אמור י"א] יש היתר לאחר איסורן:

דף לט.

לא צהריתו ולא ק"ל כר' יאשיה דאמר עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד. פי' וזה אינו זורע אלא מין אחד בין הגפנים ואין בו משום כלאי הכרם ומדלא אסרינהו ניהליה משמע שאף לענין איסור הפירות אמר ר' יאשי' שאינן נאסרי' אלא בחט' ושעור' וחרצן ומדברי הר' משה הספרדי ז"ל נראה דלענין אסור הפירות מודה ר' יאשיה שנאסרין בחטה וחרצן או בשעורה וחרצן ואפשר לדעתו שלא אסרן עליו מפני שאין התבואה מקודשת אלא משתשרש וענבים משיעשו כפול הלבן כההיא דתנן במס' כלאים פ"ז שכך כתב הרב עצמו ז"ל ול"נ דלרבי יאשיה אין הזורע מין (אחר) [אחד] בכרם מקדש כלאים עד שיזרע בו שני מינין מיהו בשני מינים בכרם מודה דקדש שלא אמר רבי יאשיה מפולת יד אלא לענין (מחלוקת) [מלקות] בזרעו מעיקרו אבל מודה הוא דהמעביר עצוץ נקוב בכרם והיו בו חטה ושערה אם הוסיף בו מאתים קדש דודאי אית ליה הא דדרשי'

במס' חולין דף קי"ו ע"א מקראי זרוע מעיקרו בהשרשה זרוע (ולא) [ובא] תוספות ואית ליה מתניתין דהמעביר עציץ נקוב בכרם דסתם תנן לה בכמה דוכתי לא מפקינן להו מהלכה אלא מוקמינן להו בעציץ אליבא דכולהו אי כרבנן בעציץ של מין אחד אי כר' יאשיה בעציץ של שני מינין וכו', והוא דבר נכון וברור ועולה כהוגן, אבל ר"ת כתב בספר הישר שלו במס' מנחו' דמתני' מני רבנן ולא רבי יאשיה, ומה שכתבנו בו נרא' נכון ומחוור. ועיקר מילתיה דר' יאשיה במסכ' חולין פרשתיה בס"ד:

דף מא.

ושלח ושלחה מלמד שהשליח עושה שליח. פרש"י ז"ל תרי ושלחה כתיבי ותרוייהו קראי למדרש אתו מדלא כתב רחמנא וגרש' ודרשינן ושלח ודרשינן ושלחה ומשמע דושלח ושלחה בתרא ללמד ששליח שלה ושליח שלו שניהם עושים שליח.
ור"ח ז"ל גריס, ושלח מלמד שהוא עושה שליח שלחה מלמד שהאשה עושה שליח ושלחה מלמד שהשליח עושה שליח וחד קרא דריש ואידך לגופי':

דף מא:

והנכרי והכותי שתרמו תרומתן תרומה. רש"י ז"ל פירש דקסבר לא הי' קנין לנכרי בארץ ישראל להפקיע מיד מעשר ואין מרוח הנכרי פטור ואפשר לומר לעולם יש קנין והכא כגון שהביאה שליש ברשותו של ישראל ומכרה לנכרי ולעולם מירוח הנכרי פוטר והכא במאי עסקינן כגון שהקדימו בשבלים ורבי שמעון דפטר משום דסבירא ליה ישראל אמור בפרשה להוציא את הנכרים שאלו לדברי רש"י ז"ל שאומר משום דמירוח הנכרי פטור אכתי איתנהו בתרומה שהקדימה בשבלים או כשמירח ישראל ברשות נכרי:

דף מב.

ודלמא שאני התם דאית ליה שותפות בגווי'. אי קשיא לרבי יהושע בן קרחה נמי נימא דאית שותפות בגווי' איכא למימר רבי יהושע בן קרחה לית ליה כל ישראל יוצאין בפסח אחד דקסבר אכילת פסחים מעכבת ודריש אותו לשוחט וה"ק ושחט אותו האיש שהוא כל קהל עדת ישראל כלומר שהוא שלוחם והיינו דכתיב ושחטו משום דבמקום רבי' קאי. אי נמי לרבי יהושע בן קרחה קרא יתירה הוא דריש וללמד על כל שליח דאי היכא דאית ליה שותפות בגווי' למה לי קרא יתירה מיניה גמרינן.
והא דאקשינן [אלא] הא דאמר רב גדל מנין ששלוחו של אדם כמותו שנאמר נשיא אחד

וכו' התם אע"ג (דלית) [דאית] ליה שותפות בגוויה כל שכן דקשה תיפוק ליה שליחות מהכא מהא דר' יהושע בן קרחה אי נמי מדרבי יונתן אפי' היכא דלית ליה שותפות בגוויה ואפילו תימא דקסבר שוחטין את הפסח על היחיד וכל ישראל יוצאין בפסח אחד תיפוק מתרומה וגירושין וקדושין דהא יש בו חול וכל שכן דכיון דהתם בדרב גדל אית ליה שותפות בגוויה הוא מגופיה דפסח מצו למיגמר ויש מפרשים דבדרב גדל לית ליה שותפות בגוויה דכיון דיש בה דין חלוק' לחלוק היא עומדת:

דף מב:

אבל שוי שליח אמר ליה לתקוני שדרתיך ולא לעוותי. איכא למידק מכדי אנן לרב נחמן קא אמרינן ורבא נמי אמרה וקא אמרינן בפרק אלמנה ניזונת (כתובות דף ק' ע"א) שליח רבא אמר רב נחמן שליח כדייניו.

ור"ת ז"ל היה מפרק קושיא זו ואומר דשליח דהתם היינו שליח בית דין דקסבר רב נחמן שלוחם כמותם (ומר סבר דאלמנה) [ומ"ד כאלמנה] דהיא נמי שליח בית דין היא שהדין נותן שתמכור שלא בבית דין אבל שליח ב"ה ודאי לתקוני שדריה ולא לעוותי.

ואי קשיא הא דגרסינן התם בפרק אלמנה ניזונת והלכתא שליח כאלמנה ומ"ש מהא דתנן האומר לשליח צא ותרום לי תורם כדעתו של ב"ה וכו' דאלמא למאן דאמר שליח בית דין כדייניו לא קשיא והא מודה דשלוחו של אדם כמותו (באלמנה) [כאלמנה] לאו קושיא היא כלל נהי נמי דמודה מכל מקום לא אמרה שם ומאי מקשת עליה.

ואם תאמר נימא ליה וליטעמיך לרבא מי ניחא איכא למימר הכי אי א"ל דלמ' בשליח עצמו נמי אמר רבא הכי דשליח כדיינין שהרי לא הוזכר שם כלל דעתו בשליח עצמו ועוד דלא אמרינן בגמרא ולטעמיך בכה"ג ועוד דבכמה דוכתי מצי למימר ולטעמיך ולא אמר ואין צריך לכתבם כי רבים הם ועוד דדלמ' משמע ליה טעות שליח תרומה [דומה] לשליח שעשאוהו בית דין כל זמן שלא טעה אלא באומד דעתו של בעל הבית דליכא למימר לתקוני שדרתיך ולא לעוותי סוף דבר אין מקום לקושיא זו.

ואי קשיא נמי הא דאמר רב נחמן התם טעה שליח ודאי לא קאמינא דאמר ליה לתקוני שדרתיך ולא לעוותי ומנא לן דשני בין שליח לבעל הבית דתנן האומר לשלוחו צא ותרום לי אלמא כי אמר רב נחמן בשליח עצמו לתקוני שדרתיך ולא לעוותי לא אמר אלא בשטעה שתות כי הא דתנן צא ותרום דמדמי לה לטעות שתות מדלא מקשי למאן דאמר שליח כדיינין לא קשיא כלל דרב נחמן קים ליה טעמא דמסקינן בגמרא דהתם כיון דאיכא דתרים בעין יפה ואיכא דתרים בעין רעה מצי אמר ליה דהכי אמדתיך אבל

גבי שליח אחר לא איבעי ליה למיטעי כלל. ולא אייתי ראיה אלא לומר שיש חילוק בין שליח לבעל הבית שאפי' בתרומה שאין לו לבעל הבית בה טעות לעולם יש לשליח בו טעות ללמד על הקרקעות שאעפ"י שאין בהם אונאה גבי בעל הבית גבי שליח בטל מקח. ואפשר לך לפרש שליח שלוחו של אדם ממש ורבא דידיה סבר שליח כאלמנה ומשמיה דרב נחמן אמר כדיינין וליה לא סבירא ליה ודאמר הכא לא אמרן טעמא דנפשיה קאמר וכן פי' הגאון ז"ל בספר המקח אבל אין זה נכון.

והא דכתב רבינו ז"ל בהלכות אבל טעו בשום יכולין למחות כדתנן וכו' על הדיינין עצמן קאמר אי נמי על אפוטרופוס ולא טעותו בשתות כדיינין אלא לומר מה שאין אומרים בטעות מה כח בית דין יפה כדרך שאומרים ברוחות דאנן הא ק"ל שליח כאלמנה אפילו בשליח דיינין ואפוטרופוס שמינוהו בית דין נמי לא עדיף משליח דעלמא דשויוה בית דין כיון שטעה.

כך כתוב בכל נוסחאות שלא עבר עליהן קולמוסן של מגיהי ספרים וזו היא גרסתם של גאונים ז"ל, והא דאמרת שתות קנה ומחזיר אונאה לא אמרן אלא דלא אמר ניפלוג בשומא דבי דינא אבל אמר נפלוג בשומא דבי דינא לא דהא תנן שום הדיינין שפחתו שתות או הותירו שתות מכרן בטל והא דאמרת יתר משתות בטל מקח לא אמרן אלא במטלטלי וכו' אבל גרסת רש"י ז"ל אינה ככל הנוסחאות. ועוד דרבא ורב נחמן כרבנן סבי' להו ולא מייתו ראיה מדרשב"ג והכי נמי ק"ל שהלכה כרבנן ולא תחוש למאי דאמרינן שתות מקמי יתר משתות ובמימרא דרב נחמן יתר משתות מקמי שתות עצמה שאין בעלי התלמוד חוששין בכך ועוד דניחא ליה למפלג ולמתני בדידה כלומ' במטלטלי ובתר הכי אמר מקרקעי:

דף מג.

הוא ולא אנוס הוא ולא שוגג הוא ולא מוטעה. י"מ שאם היה שוגג או מוטעה פטור מקרבן משום דקשה להו לאפטורי מכרת פשיטא ומקשו עלה והתנן שלשים ושש כריתות וקא חשיב שוחט בחוץ וקתני הרי אלו חייבין על זדונן כרת ועל שגגתן חטאת ומפרקי' הכא כגון שהוא שוגג שאין זו עולה או מוטעה לומר שזה בית המקדש אבל התם באומר מותר ואין זה נכון כלל אלא למעוטי מכרת איצטריך וכמה קראי מפקי בתורת כהנים למיעוטי שוגגין ואם תאמר אנוס למה לי קרא רחמנא פטריה בכל מקום מולנערה לא תעשה דבר איכא למימר קרא כי אתא לשוגג ומוטעה ומיהו משמע נמי לאפוקי אנוס דהוא משמע עד שיהא בהוייתו ויעשה מדעתו:

דף מג:

אבל גרושין ניחוש שמא עיניו נתן בה. קשה לן דתניא (גיטין ג' ע"א) עדים החתומים על השטר של מקח או על גט אשה לא חשו חכמים לדבר ואם תאמר הא אתא רב נחמן לאשמועינן אגב אורחיה והא הכא לא לקחו כלום בגירושין והוו להו כשאר כל שני עדים שהם נאמנין דבר תורה וי"ל דעדים דעלמא דנאמנין משום דלא שייכי בה אבל הכא כיון דשוינהו שלוחין מימר אמרי בעל המוני מהימן לדידן ולא דייק בתר סהדותא דידן, קא משמע לן רב נחמן:

ודאמרינן **אי קסבר צריך לפורעו בעדים הני נוגעין בעדותן הן**. פי' אם מסר להם בעדים ואי קשיא לוקמא כגון שמסר להם בלא עדים אם כן פשיטא שהפה שאסר הוא הפה שהתיר אינהו אמרי שליח שוינן ואינהו אמרי עשינו שליחותו וליכא חשדא כלל ובין בקדושין בין בגירושין נמי ולמה לי כל הני אי נמי קושטא בעו למימר ליה:

והשתא דתקון רבנן שבועת היסת משתבעי הני עדי' וכו'. פי' דכיון דעל כרחם יש להם לומר פרעיניה למלוה דאי אמרו אהדרינהו ללוה משתבעי נוגעין בעדותן הן ואי אמרת ליהמניה בשבועה יכול מלוה לומר לא מהימני לן בשבועה את הימנתינהו ותמהני למה לי שבועה לעדים נהי נמי דלא מהימניה עליה דמלוה נהימנינהו הלוה בלא שבועה דהא לא מצי טעין טענת ברי שלא נתנו למלוה ואף על גב דליכא מיגו אלא בשבועה הרי הטענה הזו בעצמה ראוי להאמין עליה ועשו שליחות ואיכא למימר כיון דע"כ חייבין ליתן או ללוה או למלוה ושניהם טוענין אותו טענ' ברי זה שלא נתן וזה שלא החזיר מצרפין טענו' וחשבינן ליה טענת ברי וחייבין לישבע היסת אעפ"י שכל טענה בפני עצמה אינה ברי גמור שאין המלוה יודע אם החזירו ללוה ואין הלוה יודע אם נתנו למלוה:

הא דתנן **נערה המאורסה היא ואביה מקבלין את גיטה**. פירש רש"י ז"ל שהוא הדין לקטנה והא דקא מפלגי בנערה להודיעך כחו דר' יהודה והא דאמר ר"ש ב"ל כמחלוקת בגירושין כך מחלוקת בקדושין לענין נערה ששנויה במשנתינו בפי' קאמר דאילו בקטנה מודו כלהו דקדושין אביה ולא היא דאפי' מת אביה אינה מתקדשת אלא למיאון.

אבל הרי"ף ז"ל כתב בגיטין גבי ההיא דאמרי' וכנגדן בקטנה מתגרשת בקדושי אביה בשאין לה אב אבל יש לה אב אביה ולא היא ואף רש"י עצמו כתב שם מתגרשת בקדושי אביה אם קבל בה אביה קדושין ומת ונראה שחזר בו באחת מהן וראיתי בתוס' שגם כאן פי' מתחי' נערה ולא קטנה וחזר והגיה בסוף שה"ה בקטנה ואיני יודע מה טעם בקטנה שאביה ולא היא יותר מנערה ואפשר דנערה מתורת שליחות איתרבאי כדק"ל

לקמן דאינה עושה שליח וכיון שכן קטנה דלית' בת שליחות ולא בת זכיה בשל אחרים אין לה יד כלל ואע"ג דאמרינן בגיטין דף ס"ד ע"ב יד יתירה זכי לה רחמנ' לאו דוק' דאם כן יהא עושה היא בידה שלה שליח כשם שאביה עושה שליח ביד יתירה שלו אלא ש"מ שאין לה אלא שתכניס עצמה לרשות אביה ותזכה לו בגדולה ולא בקטנה.

ורבותי מקשים מהא דאמרינן לקמן אתיביה קטנה שאמרה התקבל לי גיטי אינו גט עד שיגיע גט לידה הא הגיע גט לידה מיה' הוי גט וקס"ד לאוקמה בשיש לה אב ובודאי קושי' היא וצריכה לפנים אלא שיש לומר כיון דלמסקנא ניח' תריצנא במה דברים אמורים כשאין לה אב אבל יש לה אב אם אמר אביה וכו' ולא קתני כשיש לה אב בדידה כלום לא דייקינן למאי דס"ד מעיקר' שמצינו בכמה מקומות בתלמוד דיכיל למימר ולטעמיך ולא אמר אף אנו נאמר שהיה יכול לומר ולטעמיך כשיש לה אב הגיע גט לידה נמי לא תהוי גט ובפרק יש נוחלין (בבא בתרא דף קי"ט ע"ב) שתים כיוצ' בזה מתיבי אמר רבי חידקא שמעון השקמוני היה לו חבר מתלמידי ר' עקיב' וכו' ואי ס"ד ארץ ישראל מוחזקת היא מאי קא מסתפקא לי' ואי נמי אינה מוחזקת קשה מאי קא מסתפק' ליה ולא אמרינן ולטעמיך ועוד אחרת שם דף ק"ל ע"א האי מלא יוכל לבכר נפק' כלומר לרבי יוחנן בן ברוקה והוה יכול למימר ליה ולטעמיך ולרבא מי ניח' דוק ותשכח ובפרק זה דף מ"ח ע"א אע"פ שאינה כיוצ' באלו דקאמרינן בהא דתני' עשה לי שירים ונזמים וכו' רבי מאיר או' מקודשת וחכמים אומרים וכו' וקס"ד לאוקמה במקדש במלוה דרבי מאיר סבר מקודשת וקשה לרב וה"ל למימר וליטעמיך קשה דרבי מאיר אדרבי מאיר דתני' רבי שמעון אומר משום רבי מאיר מלוה הרי היא כפקדון וכו' כדאית' התם ואות' שפירשנו למעלה נמי כיוצא באלו.

והרב אב"ד נמי מוקי לה במקבלתו מדעת אביה ואפי' הכי נערה לא [עושה שליח] שלא נתן לה רשות לעשות שליח אלא אם כן פירש דהכי הוא סתם מלתא. ועוד דק"ל מילי לא ממסר לשליח הלכך נערה אי מדין עצמה אין לה [כח לעשות שליח] מתורת שליחותו של אביה אין לה שליח כלל ואפי' פירש.

ואין דברי הרב מתחוורין לי, שיש במשמע שאפי' לדעת אביה ולא היא כפי הסבר' הזו. ועוד אפשר לי לדחק ולמימר דלרבא דסבר נערה עושה שליח לאו מטעם שליחות אתרבאי אלא יד אביה יד יתירה היא דזכי לה רחמנ' ואפשר דאפי' קטנה נמי. אבל מאחר דק"ל דמשום יד אביה אתרבאי ואינה עושה שליח אלמא אינה אלא שליח אביה שנתנה לו התורה רשות לזכות לו ולהכניס עצמה לרשותו. מעתה קטנה שאינה בתורת שליחות אביה ולא היא שאין לקטנה שיש לה אב יד לשום דבר בין להכניס עצמה לרשות אביה

בין להפקיע אבל בנערה כיון שיש לה דעת ירדה תורה לסוף דעתו של אב שהוא רוצה שתכניס עצמה לרשותה ודבר זה צריך תלמוד.

ומצאתי סיוע לדברי רבינו ז"ל בתוספת' דקידושין פרק ד' ובירושלמי שנויה קדשתי בתי הקטנות בכלל גירשתי בתי הקטנות בכלל ואין הגדולות בכלל נתגרשה בתי אין הקטנות בכלל פירוש לפי שנתגרשה על ידי עצמה קאמר ואין הקטנות יכולות להתגרש אלא על ידיו ופי' קטנות קטנות ממש אבל נערות ישנן בין בכלל נתגרשה ובין בכלל גרשתי ואע"ג דכל קטנות דרישא אף נערות נמי הדין כן מיהו קטנות ממש קתני וזה סמך לדברי הרי"ף ז"ל אף ע"פ שיש לומר סתמא כרבי יהודה דאמר אביה ולא היא ומאי קטנות אפי' נערות.

ושוב מצאתי בירושלמי בפרק התקבל (גיטין ו,ב) נשאת היא ולא אביה קטנה אביה ולא היא נשאת בין היא בין אביה אם יש בה דעת היא ולא אביה פי' קטנה המאורסה אביה מקבל את גיטה ולא היא נשאת בין היא בין אביה שוין הם בדבר ואינה מתגר' שכיון שנשאת שוב אין לאביה רשות בה ואם יש בה דעת היא ולא אביה ומדלא פליג בריש' בין יש בה דעת לאין בה דעת שמע מינה קטנה המאורסה לעולם אביה ולא היא, וזו ראי' גמורה לדברי הרי"ף ז"ל:

וכל שאינה יכולה לשמור את גיטה אינה יכולה להתגרש. פרש"י ז"ל אפי' ע"י אביה ולפי דברי הרי"ף ז"ל נאמר כן דהא אפי' קטנה היודעת לשמור את גיטה אינה מתגרשת אלא על ידי אביה ולא מחוור דכיון דאביה מקבל את גיטה למה לי שמירתה אי משום דאמרינן מי שמשלחה ואינה חוזרת יצתה זו שמשתלחה וחוזרת כדפי' רש"י ז"ל הא אינה יודעת לשמור את גיטה תנן ולא משום שמירת עצמה נגעו בה.

ואחרים פירשו אינה יכולה להתגרש על ידה אבל על ידי אביה מתגרשת היא וכן כתב בה"ג ז"ל בהלכו' מיאון.

ור"ת ז"ל כך היה אומר, שאעפ"י שאינה יודעת לשמור את גיטה אביה שומר ומתגרשת ע"י ומביא ראיה ממאי דגרסינן בירושלמי במסכת יבמות בפרק חרש גבי הא דתנן נשתטית לא יוציא עולמית דבי רבי ינאי אמרו מפני גרירה פירוש שמשלחה וחוזרת אי נמי שנגררת אחר ילדים כלומר שלא ינהגו בה מנהג הפקר כדאמרינן בגמ' דילן ע"כ רבי זעיר' ור' אילא תרויהון אמרי שאינה יכולה לשמור את גיטה רבי נחמי' בר מר עוקבא בשם רב אחא אמר תלת פי' איכ' ביניהו ג' דברים עבר וגירש מ"ד מפני גרירה גירש מ"ד שאינה יכולה לשמור את גיטה אסורה כלומר אינה מגורשת ואפי' דיעבד אסורה יש לה אב מאן דאמר מפני גרירה אסור ומאן דאמר שאינה יכולה לשמור את גיטה

יש לה אב יכולה לשמור את גיטה פעמים שוטה פעמים חלומה וכו' וכיון דלא בעי' בגמר' אלא שמירת גיטה ולא פירשו בה שמירת עצמה כלל שמע מינה שאעפ"י שאינה יודעת לשמור את גיטה מתגרשת על ידי אביה שהרי אביה יודע לשמור את גיטה וידו כידה ורבינו האיי גאון ז"ל פי' בתשובה דכי פליגי בנערה אבל בקטנה אביה ולא היא אעפ"י שיודעת לשמור את גיטה כדברי הרי"ף ז"ל ופי' [דכל שאינה יודעת לשמור את גיטה] אינה יכולה להתגרש על ידי עצמה ואפי' מן הנשואין או שמת אביה שאם יודעת לשמור מתגרשת על ידי עצמה וכשאינה יודעת לשומרו אינה מתגרשת אבל על ידי אביה משלא נשאת מתגרשת היא ומעתה לא מצינו חבר לרש"י ז"ל שאמ' אינה מתגרשת אפי' ע"י אביה:

הא דאמרינן **מאמר שמפקעת עצמה מרשות אביה**. לא משום הפרת נדרים דהא אמרינן במסכת יבמות דף כ"ט ע"ב שאין היבם מפר נדרי יבמתו [ע"י מאמר] אלא שמפקעת עצמה שאין האב יכול לקבל ממון ולמוסרה לאחד מן האחים שהרי במאמר זה נפסלה מן האחין, וזה כונסה:

דף מד.

בו ובשלוחו אין בה ובשלוחה לא. איכ' למידק דילמ' בו ובשלוחו אין, בשלוחה לא, אבל בה אין ה"נ איכ' למימ' אי הכי לא ליתני בו דהא מריש' נמי שמעינן דמצוה בו יותר מבשלוחו מדלא תני הכי ש"מ למעוטי בה אתא:

דף מד:

קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה וכו' צריך גט שמא נתרצה האב. פי' שמא משעת שמיע' נתרצה ונתקיימו הקדושין ואעפ"י שהוא צווח עכשו נמלך הוא ולא אמרינן הוכיח סופו על תחילתו, אבל בצווח מעיקרו בשעת שמיעה אינה צריכה כלום כדאמרינן לקמן שמא יבא אביה וימחה ונמצאת זרה למפרע אלמא זרה גמורה היא מדחיישינן אפילו מדרבנן והיינו נמי דאמרינן בין היא בין אביה יכולין לעכב ולהוציאה בלא כלום נמי אתמר והכי נמי אתמר בירושל' אע"ג דר' יוחנן אמר שאביה מקדשה ולא היא מודה הוא בא אביה וממאן על ידיה כלומר מודה הוא שצריך הוא למחות ואם לא מיחה חוששין שמא נתרצה והתם נמי קדשה שלא לדעת וכנסה שלא לדעת זה היה מעשה ובא אביה ועקר קדושיה ולפי השטה הזאת קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה ואביה כאן ושותק צריכה גט שמא נתרצה האב משעה ראשונה ששמע דשתיק' כהודא' דמיא והא דנקיט

לה סתם משום דסתם, באביה כאן עסקינן ושמא נתרצה ודאי בששומע ושותק הוא דאלו במוחה הרי ודאי לא נתרצה:

וצריכה מיאון כדי שלא יאמרו אין קדושין תופסין באחותה. יש לדקדק בנערה מאי איכ' למימר דודאי הוא הדין לנערה דהא קי"ל אביה ולא היא ולקמן גרסי' בנסחי נערה לאו בת מיאון היא שתמאן ויש להשיב היכא דאפשר תקינו רבנן היכא דלא אפשר לא אפשר מידי דהוה אכלהו ספקי קדושין דצריכי גט מספק ועוד יש להשיב דגבי קטנה כיון שאין מעשיה כלום שלא מדעת האב אמרי ודאי נתרצה האב כיון שהצריכוהו חכמים גט אבל בנערה מימר אמרי לעולם לא נתרצה האב ואעפ"כ כיון שיש לה יד חשו חכמים לקדושיה והצריכוה גט או משום דאתי לאיחלופי בנערה שאין לה אב שקדושי' קדושי תורה ונראה שרב אחא גאון ז"ל גורס נערה שכך כתב בשאלתות בפרשת ואלה המשפטים וכן בהלכות גדולות אבל לא מצינן מיאון בנערה במקום אחר:

הא דאקשינן ממתני' זו **כולן אם מתו או מיאנו**. דקתני דבעיא מיאון, לתרווייהו קא מקשה לעולא מדקתני בעיא מיאון ולרב מדקתני דלא בעיא אלא מיאון שאלו היתה צריכה גט אף צרתה חולצת ולא מתיבמת אי נמי רב מוקי לה בדלא שידך וקסבר בעיא מיאון ולא גט אלא לעולא ודאי קשה:

דף מה.

צריכה מיאון שמא לא נתרצה האב לא בקדושי ראשון ולא בקדושי שני ויאמרו אין קדושין תופסין באחותה. קשה לן היאך יאמרו כן והא מכיון שהוא חולץ לה ידוע הוא שהיא חלוצתו והכל יודעי דאחו' חלוצ' היא מדרבנן ומפרשים רבים אמרו שמא יש שראה בגט ולא ראה בחליצה וא"ת אם כן אפילו במיאון יש לחוש שמא לא יראה מיאון אין דנין אפשר משאי אפשר דכל היכי דאפשר לתקוני מתקנינן.

ואין דעתנו נוחה בזה, אלא אפי'למי שראה החליצה יש לחוש שמא יאמרו מדקא מחמרי עלה רבנן וצריכה גט בשלא מדעת שמע מינה קמו בהו רבנן בקדושי קמאי וקדושי טעות הוו שהאב מיחה בראשון ולא מיחה בזה וחליצה עצמה בטעות הוה ולפיכך חששו לקדושי שני שכיון שלא מיחה בהם קדושין גמורי' הם שאלו משום מאמר לא היו מצריכים גט כלל בשותק שקטנה אין עושים בה מאמר אלא מדעת אביה ואם עשו כן אין חוששין לו ולפיכך הם אומרי' שקדושי ראשון לא הוו קדושין ושל זה קדושי תורה לכך חששו להם אי נמי אמרו בתר חליצה קדש דחלוצה תפסי בה קדושין ושוב אין קדושין תופסין באחותה שלעולם לא יתלו הגט בגט יבמין כיון דשלא מדעת הוא ולא

הצריכו בו חכמים גט כלל בשום מקום אחר בעולם ובודאי נמי הכי הוא דלא הצריכו חכמים גט למאמר אלא משום שחששו לשמא נתרצה האב בשני ולא נתרצה בראשון והוו להו קדושין גמורי' ואי דאמר לה התקדשי לי במאמר יבמין לא חיישינן לה משני כלל ועוד בשלמא בחלץ ונתן גט למאמרו בעלמ' מפרש בגט עצמו דלמאמר הוא נותן או לזיקתו אבל זה ודאי גיטו לחשש קדושין הוא נותן ולא גט יבמין הוא אלא גט גמור דקני לה ארוסה ממש הלכך יש לחוש לכך שלא יאמרו חלץ וקדש וגרש ואין קדושין תופסין באחותה מה שאין כן בחולץ ונותן גט למאמרו בעלמ' וזה נכון הוא.

ויש אומרים דאפילו הרואין חליצה טועין ואומרים קידושי ראשון לא היו קדושין גמורים אבל היתה צריכה בהן מיאון וכיון שמת הצריכוה חליצה וסברי כמאן דא' אינה ממאנת לזיקתו אבל קדושיו של זה קדושין גמורין הן כיון שבגט היא יוצאה ואין קדושין תופסין באחותה. וזה דעת רבי' בעל התוס' ז"ל ואינו מחוור.

והא דאמרי' שמא לא נתרצה האב לא בקדושי ראשון ולא בקדושי שני ולא אמרינן שמא רצה בשניהם ואף על פי כן קדושין תופסין לו באחותה שהיא אחות חלוצתו והם יאמרו אין קידושין תופסין משום שאם נתרצה בשניהם היאך תמאן אבל אפשר היה לומר שמא לא נתרצה בשני ואפילו נתרצה בראשון אלא דאלומי אלים למלתיה לומר שקדושיו של זה תופסין באחותה (ואע"פ כן) אם קדש אחיו המת את אחותה קדושין תופסין בה שאינה מקודשת לא לזה ולא לזה וכל זה יהא ניכר במיאון שקדושי שניהם תופסין באחותה ואע"פ שעקרא של חששא אינה אלא בקדושי היבם מכל מקום אגב אורחיה דתלמוד' אשמועינן דנפק' מינה לקדושי שניהם ועוד דלרוחא דמלת' אמרי אפילו תימא אין קדושין תופסין באחות חלוצה ולא נחית לעומק' דמלתא כיון דלא צריך לה:

לא עשה בה מאמר אינה צריכה אלא חליצה. ואם תאמר תיבעי נמי מיאון כדי שלא יאמרו אין קדושין תופסין לאביו בה, איכא למימר היא גופא מבזז בזיזה מנייהו ולא שכיחא דאזלי בה:

מדאיצטריך רבינא למימר **אפי' למאן דאמר חוששין שמא נתרצה האב וכו'**. שמע מינה ההוא בדשידך הוה ואפי' הכא לא חששו והא דאקשינן עלה ודלמא שליח שויה משום דקא סלקא דעתין דכיון דשידך כל צדדים דאית לן למימר אמרינן למיחש בקדושין וכי אמרי רב ושמואל שמא נתרצה ה"ה לשמא אמר לה צאי וקבלי קדושיך אלא חששא דשכיחא טפי נקיט וגבי בן דליכא למיחש שמא נתרצה שאינו עשוי להתרצות בקדושין שלא מדעתו ניחוש לשליחות כשלא צווח מתחלתו כדפרישית וליכא לפרושה בדלא שידך ולאפוקי ממאן דמוקי דרב ושמואל בדלא שידך דאם כן היכי אמרינן בפי' [אמר

מר דלא] סבר לה כרב ושמואל הא לא מפקא מרבינא [הא דרב ושמואל] אלא מלישנא קמא דעולא דלא מתני והוא ששדכו:

דף מה:

א"ל רבא בר רב שימי בפי' אמר לן מר לא סבר לה להא דרב ושמואל. פרש"י ז"ל שאין חוששין לשמא נתרצה וכל שכן לשמא עשאו שליח אלא א"כ שמענו ונראה שהוא מפרש שאם שמענו שנתרצה מקודשת ולפום הך סברא הא דאמר אביי שראית ישראל וכו' לא שייכה אליבא דרב ושמואל דהא דאצטריך למימר הכי דלא נהוי כמי שנתרצה האב קודם קדושין משום דאמר לקרובו ואף על גב דבעלמא אפי' בדשידך לא חיישינן הכא ניחוש דהא מוכח מלתא דכפוי הוא באותו אחר וישמח בזה אבל רבינו הגדול כתב בין נתרצה האב בין לא נתרצה לא הוו קדושין.

ולא נתברר בדבריו תורף פירושו שאם הוא ז"ל מפרש בפירוש א"ל מר לא סבר לה להא דרב ושמואל שאומרים צריכה גט אלא מר סבירא ליה דאינה צריכה גט לפי שאין חוששין לשמא אמר לה צאי וקבלי קדושך ולא לשמא נתרצה א"כ מנין לו שאם נתרצה לא יהו קדושין לעול' אימא לך דהוו והכא אין חוששין קא אמרינן כמו שאין חוששין לשליחות, אעפ"י שאם שמענו קדושין גמורי' הם.

ובה"ג ז"ל כתב בפי' לא סבר ליה מר דרב ושמואל דאמרי צריכה גט אלמא לא אמרינן כיון דשידך הוה ליה כמאן דארצי קמיה ושתיק וכיון דשתיק בשעת קדושין דלמא מינח ניחא ליה והנה רבינו ז"ל סומך על דבריו נראה שהם מפרשים מר לא סבירא ליה דרב ושמואל דאמרן שאם נתרצה האב מקודש' כמו שאמר לה צאי וקבלי קדושיך ולפיכך חוששין שמא נתרצה אלא מר סבירא ליה אע"ג שנתרצה אינה מקודשת, הלכך אף כאן אע"ג דארצי קמיה אינו דומה לשליח ואין קדושיו קדושין.

ואני מתקשה בדבריהם דהא לא דמי, דהתם נתרצה לאחר מכאן קאמרי כדפרי' דהא קשה לדידהו הא דאמרי נתקדשה לדעת והלך אביה למדינת הים רב אמר אוכלת בתרומה עד שיבא אביה וימחה, ורב אסי חשש שמא יבא אביה וימחה הא אם בא אביה ונתרצה הכל מודים שנשואיה נשואין בין לתרומה בין לירושה, כדאמרינן אוקי ממונא בחזקת מריה אלמא רצוי דאב (מקני) [מהני] ומ"ש קדושין יות' מנשואין הרי שניה' ברשות האב הם ויותר הוא מפסיד בנישואין יותר מן הקדושין והרי רבינו ז"ל עצמו כתבה בהלכותיו וכן נמי כשנתקדשה שלא לדעת ונשאת שלא לדעת לא נחלקו אלא לענין תרומה לקולא אבל לחוש לה לנשואה גמורה חוששין ואין לנו לדחות כל הסוגיות

וכן נמי בירושלמי חוששין לה ואם מיחה מחאתו מחאה בין בקדושין בין בנשואין ועוד הרי לדברי הגאונים ז"ל לא שמענו מהא דרבינא אלא שאין לחוש לרצוי שאפי' נתרצה לא הוו קדושין אבל לשליחות היו חוששין (אלמא) [אלא] שאין אדם חציף לעשות לאביו שליח ואם כן לפי השטה זו ראוי לנו לחוש דילמא ארצוי ארצי הבן קמיה וגלה דעתו שהוא חפץ בה וכל העושה רצוני יקדשנה לי והאב נעשה לו שליח מאליו וכי האי גוונא שליחות גמורה הוי כדאיתא בפרק המדיר (כתובות דף ע' ע"א) ועוד גבי בת ליחוש שמא אמר לה צאי וקבלי קדושיך וי"ל בה לא חששו לכך אלא באיש לפי שאין עשוי לקדש בלא רשותו אבל באשה אדם עשוי לקדשה על ידי עצמה אפילו בקטנה.

מכל מקום למדנו מדבריהם שהמקדש אשה לחבירו חוששין לה לשליחות ומיהו דוקא בשותק או כשהלך לו למדינת הים כדפרישית וכן נראה דדוקא שידך אבל לא שידך אפי' לשליחות אין חוששין.

ובתוספות מצאתי דגבי אב משמע להו למיחש דילמא שליח שוויה טפי מאחר לפי שהאב חייב לבנו להשיאו אשה ורגיל לדבר עמו על עסקי נשואין ולסברא זו לדברי הגאונים ז"ל באחר אין לחוש כלל וסברא נכונה היא ולפי פי' זה הוצרך רבינו ז"ל לומר דאביי ה"ק דאע"ג דאמר תהוי לקרובי לא חיישינן שמא לדעת האב נתקדשה דקא משדר לקדושה בחשאי וטעמא דמלתא משום דהתם כפייה מוכחא וצ"ע ולענין מעשה להחמיר.

וכתב בעל ה"ג ז"ל, וקטנה דאיתיה לאביה במדינת הים ואנסיבתה אמה אשתאילת כמה זימני הדא מילתא קמי רבנן ואמרי דשפיר עבדת עמה דנישואין תקינו לה רבנן וכו'.

ויש מרבותינו הצרפתים ז"ל מחמירים בה ואומרי' שיש לחוש שמא יקדשנה אביה במדינת הים לאחר לפיכך אסורה לישב תחתיו של זה ולשמשו ואחרים השיבו אם כן בת כהן שהלך אביה למדינת הים לא תאכל בתרומה שמא קדשה אביה לישראל ועבד כהן לא יאכל בתרומה שמא מכרו רבו לישראל ועוד דמת אין לה היתר לעולם שמא קדשה אביה.

ואין הנדון דומה לראיה, דכי מת אוקמה אחזקתה ואין חוששין שמא קדש אבל הכא חוששין שמא יקדשנה ואין מתירין אותה לזה ואף עפ"י שיש לומר כל שעתא ושעתא לימא עדין לא קדש כיון שהיא ברשות אביה אינה עומדת בחזקתו של זה כדי שנאמר כן ואינה דומה לעבד ובת כהן שאוכלין בתרומ' דסת' קיימי בחזקתיהו ועוד דהתם לא עביד הכי כדי שלא יהא מכשילן אבל הכא מי ידע דמקדש לה אמה שלא לדעתו ואפי'

לשמא ימות לא חיישינן (ס"א ואפי' שמא ימות חיישינן לשמא מת לא חיישינן) והדבר ראוי להחמיר:

הא דאמרינן **הא דשתיק מרתח רתח קאמר**. כלומר חוששין נמי שמא לא נתרצה כדחיישינן בקדושין עצמן ואין מתירין לה לאכול וי"ל משום דנישואין מלתא רבתי היא ובעו קרובים מיחדה לחופה וכל שכן אב וכיון דשלא מדעתו עבדא עשוי הוא לכעוס בכך ואע"ג דאידחי דרב ושמואל כשנתקדשה שלא לדעת ונשאת שלא לדעת כיון דכולהו חיישי אנן נמי חיישינן הואיל ועשה בה מעשה יתום' בחיי האב וצריכה גט ומיאון ומשמע אפילו בלא שדוכין:

דף מו.

לומר שמשלם קנס כמפותה. אין פירושו ברור אצלי, שאם האב רוצה לקבל קדושיה בע"כ ודאי אינו משלם קנס שאין המפתה נותן אלא לכשלא יכנוס ואם אמר האב רוצה אני אם היא רוצה וקא משמע לן שכיון שאינו רוצה משלם קנס פשיטא שזה העיכוב של אב הוא שאינו רוצה אלא אם כן רצתה היא ונראה כגון שאמר האב בשעת העמדה בדין רוצה אני ובאה היא ואמרה אחרי כן איני רוצה והאב אינו רוצה לקבל קדושין בע"כ וחוזר ותובע קנס או שמת האב קא משמע לן דמשלם קנס משום מיאונה שאלו משו' מיאונו של אב מכיון שאמר בבית דין רוצה אני ונפטר הלה ממנו שוב אינו יכול לחזור ולומר אין אני רוצה שהרי לא מיאן בשעת העמדה בדין וכל שכן כשמת ולא מיאן כלל בסוף שנפטר הלה משום מיאון שלה משלם:

א"ל אביי צריכה קדושין לדעת אביה. פי' אביי מדחא דחי לה לדרב יוסף לומר שקדושין שלא מדעת האב אינו כלום ואף על פי שנתרצה לפיכך הכונס אותה צריך לקדושין אחרים ויש לפרש דלאביי מוקי קרא בשלא נתרצה האב בפי' באותן קדושין וקרא קמ"ל שאעפ"י שהוא אינו ממאן ורוצה שיכנסנ' צריכ' קדושין לדעתו או (שיוצ') [שירצה] באותן קדושין בפירוש:

והא מלוה היא. דכיון דלא גמרי לה קידושין הויא ליה הלואה. פירוש שכיון שהוא נותן לה שתים ושלש ומקדש אותה בכולן אין בהם שם קדושין ואין לה רשות להוציאם עד שיתנם לידה אבל מכיון שנתנן אעפ"י שלא חלו הקדושין אין כאן הלואה דיש לה רשות להוציאם ואינה כשולחת יד בפקדון שתעשה מלוה כדאמרינן הרי את מקודשת לי אחר ל' יום שמקודש' אעפ"י שנתאכלו המעות ואף על פי שלא חלו הקדושין עד

לאחר שלשים יום מכל מקום ברשות הוציאה וגמר נתינתם מעתה והכי נמי אמרינן לקמן במקדש באלו דמקדשה בהו:

דף מו:

וש"מ מעות חוזרים. פירש רש"י ז"ל מדקרי להך ראשונה מלוה דכיון דאכלתן וליתנהו בשעת גמר קדושין לא מקדשה בהו דהוי כפקדון שאכלתו דאתעביד מלוה דאי אמרת מעות בעלמא מתנה ואי לא גמיר קדושין לא בעינן לאהדורינהו הכא דגמיר לאו מקדש במלוה הוא וה"נ מתנה לא הוו דהא ע"מ קדושין נתנם וגמר דבריו.

ולא מחוור, דאי משום מתנה לא הוו דהא ע"מ קדושין נתנם ליכ' למשמע מינה דמעו' בעלמ' חוזרים דהיכ' דאיכ' למימר לשום מתנה אמרינן לשום מתנה היכא דליכ' למימר לשום מתנה הוה אמרינן לשום פקדון ועוד דאם אפשר לומר לשם קדושין נתנו בין למאן דאמר מעות בעלמ' חוזרין בין למאן דאמר מתנה הוא הוה אמינ' לשם קדושין נתנו ואעפ"י שנתאכלו מקודשת שלא אמרו מעות בעלמ' פקדון ומתנה אלא במקום שאין קדושין תופסין ואי אפשר שלשם קדושין ניתנו כדמפרש בגמר' אדם יודע וכו' ותו קשי' לי אי כפרש"י ז"ל שמואל דאמר מעות בעלמ' מתנה אמאי אוקמ' למתני' אריש' והא ניח' ליה מתני' כפשטה דאסיפ' קאי ואפי' בקמיית' מקודשת דכיון דליכ' למימר מעות מתנה קדושין הוי ואעפ"י שנתאכלו מקודשת.

ויש לתרץ בכל זה ולומר דהכי דייקינן בגמר' והכי קאמרינן שמע מינה מעות בעלמ' חוזרין ופקדון הם ביד האשה ואין לה רשות להוציאם אעפ"י שנתנו לה לטבועין לשם קדושין דהיינו שלא להחזיר ואף כאן נמי יש לומר דכל זמן שלא נגמרו הקדושין נמי המעות פקדון הם ביד האשה ואין לה רשות להוציאם הלכך כשאכלתם נעשו מלוה שאם תאמר מעות בעלמ' מתנה דאפי' במקום שאינן קדושין כלל כגון מקדש אחותו כיון דאמר לה בלשון קדושין דהיינו שיהו שלה אינן חוזרין ויש לה רשות להוציאם לעצמה כל שכן הכא דיש לה רשות להוציאם מעתה והוה ליה כדין מקדש באלו דכי אכלה דנפשה קא אכלה הלכך אינן נעשים מלוה לעולם ואפי' אוכלת אם יש בכולן שוה פרוטה מקודשת והיינו דקשה ליה לשמואל ומוקי לה אריש' והא דאקשי בגמר' בפשיטות והא מלוה היא דכיון דלא גמרי קדושי הוה ליה הלואה ואמר רב וכו' משום דמתני' קתני באוכלת אם יש באחת מהן דאלמ' הראשונות אינן מצטרפים (ועכ"ז) [ועכצ"ל] משום דהלואה נינהו משום הכי נקיט בגמ' סברא דמעות חוזרין ומקשי לה בפשיטות מדרב כנ"ל על דרך פירוש רש"י ז"ל.

ושוב מצאתי נוסח' ישנה שכתוב בה והא מלוה היא אמר ר' יוחנן הרי שלחן וכו' ומפקא כל אידך לישנ' דכיון דלא גמרי קדושי ואמר רב וכו' וכמה היא מיושרת נוסח' זו דממתני' גופה קא דייק לה דמלוה היא ואינה מקודשת במלוה דאלמלי מתני' לא הוה קושי' כלל לרב דאיכ' למימר לאו מלוה היא כדפרישית.

וי"מ אותה בלשון אחר לומר דהא דאמרינן שמע מינה מעות בעלמ' חוזרין הכי פירושה דהכא נמי י"ל מעות פקדון או מתנה דכיון דלא גמרי קדושין ולא ערבן לגמרי לומר התקדשי לי באלו לרב הוו פקדון ולשמואל מתנה וקא דייק רבא מדקתני אוכלת דבעינן שוה פרוטה באחרונה שמע מינה מעות בעלמ' חוזרין ולהכי קתני בזו ובזו במנחת אם יש בכולן דהוו פקדון ובאוכלת אם יש באחרונה שנעשו מלוה דאי ס"ד מעות בעלמ' מתנה מ"ש אוכלת ומ"ש מנחת אי (הכי) [הני] מתנה הוו אפי' מנחת עד שיהא באחרונה פרוטה ואי לא הוו הכא מתנה משום דאפשר לן לצרופינהו אפי' אוכלת עד שיהא בכולן ולהכי קשי' מתניתין לשמואל כדפרישית:

הא דאמרינן **אין מפרישין חלה מקמח**. משום דכתיב עריסותיכם. איכ' דקשי' ליה בתרומה נמי כתיב דגנך והיינו לאחר מירוח דאידגן ואף על פי כן אם בשהקדימה בשבלים תרומתו תרומה אלמא כי כתיב קרא לכתחילה כתיב לומר שלא נתחייב עד שעת דיגון ואם הקדים יצא הכא נמי נימ' הכי וצריך תלמוד ואיכ' למימר התם דרחמנ' רבי דכתיב והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר ולא תרומה ותרומת מעשר מן המעשר ומוקמי' לה בשהקדימו לוי לכהן בשבלים כדאית' בברכות דף מ"ז ע"א ובפסחים דף ל"ה ע"ב וממיל' שמעינן דחייל עליה שם מעשר בשבלים ול"נ דאף חלה נמי כתרומה מה התם דגן ולא פחות משליש אף הכא עיסה ולא קמח ומה התם אוכלין עראי עד שימרח ואם תרם תרומתו תרומה אף הכא נמי אוכלים עראי עד שתתגלגל ומשנתנה מים אם הפרישה חלתה חלה. קצרו של דבר קמח כפירות מחוברים נתן מים כמי שתלש ולא מרח גלגל כמירוח:

ואי בעית אימא לעולם כהן מיצת ציית. פרש"י ז"ל משום שהכהנים זריזים הם דאין נותנין תרומה לכהן עם הארץ ואפשר לפרש משום שהוא עצמו אוכל חלתו ואינו מפסיד בהפרשתו כלום:

והא דאמרינן **יודע ואינו יודע**. ואקשי ותהוי תרומ' ויחזור ויתרום קשה לי כיון דקסבר ב"ה דמשום טריח' דכהן הוא אמאי ליהוי תרומה ויחזור ויתרום הא אלו היה יודע שכן לא היה מפריש ומן הדין הוא גזל ביד כהן והשת' לא צריך כלל לטעמ' דנתקנה עיסתו. ואפשר דאי לאו משום דגמר ונתן משם מתנה לא הוו מעייל נפשיה לספקא דכיון דחזא

שאין מפרישין חלה מקמח לא הוה מקדים לה בקמח שמא לא נתקנה עיסתו והפסיד וי"ל דהשת' לאו אקושי' גופה דמהכא קיימ' אלא הכי קאמר כיון דאמרת תרומה בטעות היא מאי שנא הכא דאמרת אינה תרומה ומאי שנא התם דאמרת תרומה ויחזור ויתרום דהתם טעמ' מאי דכיון שתרם בטעות לא ראו חכמים לבטל תרומתו לגמרי ולהחזירה לחולין אף כאן כיון שהוא טוע' לומר בדעתו שהיא חלה גמור' הואיל והכהן מחל וסבר נתקנה עיסתו אם כן נימ' ליה שהיא תרומה כמו שחושב ואף על פי שאומרים לו להפריש אחרת מיצת ציית שנראה לו אמת לפי מחשבתו כמו שאנו אומרים במקומות אחרים תרומה וחוזר ותורם ומפרקינן אי אמרת ליה הכי כל שכן דלא ציית בחד מנא כיון שאתה מודה לקצת דבריו לומר שהיא תרומה:

דף מז.

ה"ג וכן גרסת ר"ח ז"ל: **בזו ובזו ובזו**. בווי"ן אם יש בכולן שוה פרוטה מקודשת ואם לאו אינה מקודשת בזו בלא ווי"ן נטלתו ואכלתו בזו נוטלתו ואכלתו ועוד בווי"ן בזו ועוד בזו אינה מקודשת עד שיהא באחד מהם שוה פרוטה ומשום הכי אוקימנ' דבסיפ' כר' דאמר ל"ש כזית כזית ולא שנא כזית וכזית פרטא הוי משום דקתני בזו בזו בלא ווי"ן וקתני נמי ועוד בזו ועוד בזו בווי"ן ואמר דתרווייהו פרטא דבעי באחת מהן שוה פרוטה ופרש"י ז"ל ומיהו רישא דקתני בזו (בזו) [ובזו] אם יש בכולן דלא כר'.

ויש גורסין בה בזו ובזו ובזו אם יש בהן שוה פרוטה ומפרש להאי פירוק' בתרא דמאי בהם בכל אחת מהן אבל אין הנוסחאות מודות להם.

ואני אומר למאי דמתרצינן השתא כר' כיון דמציעת' וסיפ' פרטא קתני ולא מבעיא קאמר מאי אם יש בכולן שוה פרוטה דקתני (מציעתא) [רישא] אם יש בכל אחת שוה פרוטה כסיפ' דלא מבעיא קאמר וחד גוונא קתני להו:

תמהני שלא כתב רבינו [הגדול] מה שאמרו בגמר': **ושוין במכר שזה קנאו ואי מלוה להוצאה נתנה במה קנאו**. ובירושלמי [ב,ה] ר"ח בשם ר' יוחנן קדושי מלוה לחומרין ובקרקעות לא קנה ובמטלטלין אין מוסרין אותו למי שפרע וכן הל' בקרקעות ומטלטלין ורבי' ז"ל סמך על מה שכתב שאין האשה מתקדש' בה שהנקנין בכסף שוין הם עוד אני תמה היאך לא כתב מה שאמרו כגון דאמר לה התקדשי לי במנה ונמצא מנה חסר דינר דת"ק סבר כסיפה לה מלתא למיתבעי ואינה מקודשת ומסתבר' דהלכת' כיש אומרי' דאמרי מקודשת מדתניא בפרק קמא התקדשי לי במנה זה ונמצא מנה חסר דינר אינ'

מקודשת דאלמ' במנה סתם מקודשת אעפ"י שלא נשתייר הימנו אלא דינר ולא אמרינן כסיפה לה מלתא למתבעיה, ולפיכך לא כתבה רבינו הגדול ז"ל בהלכות:

התקדשי לי בפקדון אם נשתייר הימנו שוה פרוטה מקודשת. פי' שכיון שאמר לה באותו פקדון שיש לי בידך קבלה עליה ספק אבדתו שכך משמע דבריו אם מעט ואם הרבה תטול ותתקדש לפיכך אינה יכולה לומר סבורה אני להתקדש בכלו ואיני מתרצ' לשוה פרוטה וכבר אמרו בירושלמי שאם אמר לה בכל מה שהפקדתי בידך אינה מקודשת עד שיהו כולן קיימין אבל בעל ה"ג ז"ל כתב וכי נשתייר ממנו שוה פרוטה קידושין תופסין בה מעכשיו ופקדון בעי למלוייה ניהלה וכדרבי אלעזר:

דף מז:

במלוה ברשות בעלים לחזרה וה"ה לאונסין קא מפלגי. פי' ורב דלא כר' שמעון בן אלעזר משמיה דרבי מאיר דרב אפי' איתא בעין נמי אמר אינה מקודשת דלהוצאה ניתנה והא דלא דייקי' עליה לימא כתנאי אמרה משום דהא אתיא כרבים אבל בדרב הונא דהשואל הוא דבעיא הכי משום דאתיא כיחידאה וי"מ כי אמר הכי היכא דשלח בה יד כגון שהוציא ממנה דינר שמעכשיו קנאה ואינה שוב ברשות בעלים לחזרה ולא לאונסין וקמ"ל שאפי' במה שנשאר בה בעין אינה מקודש' ואינהו פליגי בשלא שלח יד כלל דר' מאיר סבר מקודשת דברשות בעלים היא. רש"י ז"ל. ומיהו ק"ל כרבנן הלכך אפי' איתא בעין ולא שלח בה יד אינה מקודשת ואינה ברשות בעלים לא לחזרה ולא לאונסין:

דף מח.

במלוה על פה במאי פליגי בדרב הונא. יש אומרים דמנה לי בידך תנהו לפלוני במעמד שלשתן אינו יכול למחול שאם אתה אומר מחלו מחול במלוה על פה נמי בדשמואל פליגי והיכי אמרת סברין רבנן כי אמר רב בפקדון אבל במלוה לא אי נמי סברי רבנן ה"ה במלוה אינה מקודש' משום דשמואל ויכול אני לדחות ולומר דקי"ל בגמר' דבמעמד שלשתן אי קנה סמכה דעתה ומקודשת דמימר אמרה האי כיון דשניהם היו שם כסיפה לה מלתא דמהדר בהו ומשום הכי צריכין למימ' דרבנן סברי דבמלוה לא תקנו מעמד שלשתן ואם כדברי זה ואם כדברי זה קשה לי למאי דק"ל דרב בין בפקדון בין במלוה אמרה לשמעתי' המקדש במלוה דאחרי' במעמד שלשתן מקודשת, והיה לו לרבי' הגדול ז"ל לכתוב זה.

לפיכך נ"ל דלעולם יכול למחול ולא סמכה דעתה כרבנן וכי איצטריך בגמר' למימר בדרב

הונא אמר רב פליגי אליב' דהנהו פירוקי קמאי דאמרי קמפלגי בדרב ובדרב פפא אבל אליב' דפירוק' בתרא ודאי במלוה על פה ובמלוה בשטר תרוייהו בדשמואל קמפלגי ואם תאמר תרתי למה לי חדא להודיעך כחו דר' מאיר וחדא להודיעך כחן דרבנן דאפי' במלוה בשטר מחלו מחול ולר' מאיר אפי' על פה מחלו אינו מחול אי נמי דר' מאיר במלוה על פה כדפי' רש"י בגמר' לאשמועינן לא שנא מלוה ולא שנא פקדון ורבנן כטעמייהו משום מחילה ולא סמכה דעתה ומשום דתפיס בגמר' שיטה כלישנ' קמא דמפרשי טעמ' דרבנן משום דלא קנתה בעי לפרושה אף להנך לישני אבל לפירוקי בתראי דרבי מאיר כדמוקי דלא שנא מלוה ולא שנא פקדון לרבנן לא צריכה ליה למימר טעמייהו משום דשמואל, כנ"ל.

והיינו דתניא בפ"ק קדשה במשכון מקודשת ופירשנ' בגמר' התם במשכון דאחרים אלמא במלוה דאחרים אינה מקודשת אלא במשכון, וכן כתבה רבינו הגדול ז"ל ופסקה בהלכות.

ומעתה לפי דרכנו למדנו שהמוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול בכל ענין ואם הניח לו משכון עליו ומכרו ומסר לו ללוקח משכונו וחזר ומחלו אינו מחול שאם כן היאך האשה מתקדשת בו לדברי חכמים אלא שמע מינה מחלו אינו מחול:

הכי גרס רש"י ז"ל: **וחכמים אומרים שמין את הנייר אם יש בו שוה פרוטה מקודשת.** ולא גרסי' [ואם לאו] אינה מקודשת משום דבכלהו פירוקי דמפרקינן בגמרא לרבנן ספוקי מספקא להו ואם לאו נמי מקודשת לחומרא.

והא דאקשינן אילימא שטר חוב דאחרים קשיא דרבי מאיר אדר"מ ה"ה דהוה מצי למימר הכא כגון דאקני לה במסיר' ובדר' קא מפלגי דר"מ לית לי' דר' ור' אלעזר אית ליה דר' ורבנן מספקא להו ולעיל פליגי בדשמואל אלא אי רבנן דהכא רבנן דהתם קשיא דרבנן אדרבנן ומיהו מצי למימר דלעולם בדרב פפא פליגי [לעיל] והכא (בדרב) [בדרבי] ודאמר ליה קני לך איהו וכל שעבודא דאית ביה אלא דלא כתב ליה אלא ניחא ליה לתרוצי אליבא דכולהו פירוקי דלעיל ועוד דתיקום רבנן דר' כרבנן דהכא ולא נימא דמספקא להו.

והא דאמרי רבנן שמין את הנייר אם יש בו שוה פרוט' מקודשת. רבי מאיר נמי מודה ולא באו [אלא] לומר שאם אין בו מקודשת ואינה מקודשת.

וי"מ דר' מאיר סבר אינה מקודשת אעפ"י שיש בשטר שוה פרוטה ומשום דמלוה ופרוטה דעתה אמלוה ואף על גב דאיפכא שמעינן להו לקמן בההיא דעשה לי שירים ונזמים וטבעות דאוקימנא כגון שהוסיף לה נופך משלו שאני (התם) [הכא] דלאו דעתה אשטרא ואין דעתה אלא לראיה שבו אי נמי קס"ד השתא דהתם בישנה לשכירות מתחלה

ועד סוף פליגי אי נמי באומן קונה בשבח כלי ולמאי דאוקי' בשטר אירוסין סבר ר' מאיר אין שמין את הנייר ובשטר הוא מקדשה ואין דעתו לקדש בכסף ולשם (נמי) [דמי] הנייר ולא מסתברא לן דאי הכי אמאי אמרינן בגמרא דרבנן מספקא להו נימא דרבנן סברי כר' מאיר בחדא דאינה מקודשת בשטר ומיהו שמין את הנייר ובהא פליגי עליה דר' מאיר סבר אעפ"י ששוה פרוטה אינה מקודשת אלא ש"מ לר' מאיר נמי שמין את הנייר ואם יש בו שוה פרוטה מקודשת ומכאן אתה למד לכל מי שמקדש בשטר והוא פסול שאם הנייר שוה פרוטה מקודשת:

דף מח:

והכא במאי עסקינן שהוסיף לה נופך משלו. יש שואלי' כאן וכי לא הוסיף נמי ליקדש במשכון דהא תפיס ליה אאגריה והוה ליה כמלוה שיש עליה משכון בידה מקודשת כר' יוסי בר יהודה כדאמרינן בפ"ק והם משיבים שמחלוקת היא ואין הלכה כר' יוסי בר יהודה מסוגיא זו שבכאן וזה שלא כדעת רבינו.
ואין דבריהם נכונים, דשאני משכון דקני ליה אי מדר' יצחק אי מדרבי יוסי בר יהודה דלהכי אתפסוה מעיקרא אבל כלי לגבי אומן לאו בתורת משכון אתפסוה מעיקרא תדע דתנן במס' ב"מ דף פ' ע"ב כל האומנין שומרי שכר ומסקינן בה דסתמא כר"מ דאמר שוכר כנושא שכר משלם ודלא כר' יהודה ואלו במלוה על המשכון מודה דהוי כשומר שכר. והא למ"ד אין אומן קונה בשבח כלי עובר משום בל תלין ואלו הוה ליה קנין בגויה כקנינו של משכון אינו עובר אלא כלי אצל אומן בפקדון הוא עד דתבעוה מינה ולא יהבינן ניהלהו דתפסיה אאגריה כדאיתא במלוגא דשטרי, וכן דעת הר' משה פאסי ז"ל כמו שכתב, וכ"כ בה"ג:

דף מט.

הא דתנן **גט פשוט**. מפורש בפרקו (ב"ב ק"ס ע"א):

דף נ.

הא דאמרינן **אלא מסיפא וכן אתה אומר בגיטי נשים היו כופין אותו עד שיאמר רוצה אני. ואמאי הא בלביה לא ניחא ליה**. קשה לי אי משום דברי' שבלב אינן דברים אפי' שלא כדין נמי דהא קאמר בפיו רוצה אני ולא איכפת לן בלביה ואפשר שהיה יכול לומר וליטעמיך אפי' שלא כדין נמי ומסקנא כל דאונסין ליה בידוע דלא ניחא ליה ולאו דברים

שבלב מיקרו. ועוד יש לתרץ דמעושה נמי כל שלא כדין לאו דברי' שבלב נינהו דאנן סהדי דלא ניחא ליה אבל בדין ניחוש דלמ' לא ניח' ליה קאמרינן דכל דאמרינן ליה עביד דינך לא אנסין ליה למיתב ולא מפסיד מדנפשיה כלום הלכך אנסי' לא מגלי לן דעתיה בבירור. והוא מתרץ דודאי ניחא ליה ולא משוי נפשיה רשע, ולא מחוור:

אמאי הא בלביה לא ניחא ליה. מאי דקשיא ליה לרבינו תם ז"ל הא דתנן בתרומות ואיתא נמי בפסחים דף ס"ג ע"א המתכוון לומר מעשר ואמר תרומה תרומה ואמר מעשר שלמים ואמר עולה עולה ואמר שלמים לא אמר כלום עד שיהו פיו ולבו שוין אלמא אמרינן בלביה לא ניחא ליה לאו קושיא היא דשאני טעות דאין דבורו דבור דלשניה הוא דאתקיל ליה אבל הכ' שהי' בלבו לומר רוצה אני ואמר רוצה אני אעפ"י שאין לבו רוצה דברי' שבלב הם ואינן דברים וכן באותו שמכר נכסיו בלבו היה למכור סתם ואמר סתם אעפ"י שהיה דעתו שלא יהא ממכרו ממכר אלא על מנת לעלות לארץ ישראל דברי' שבלב הם ואינן דברים וכן הא דאמרינן בשבועות דף כ"ו ע"ב גמר בלבו להוציא פת חטין והוציא פת שעורים לא אמר כלום משום האי טעמא הוא ודמי למאי דאמרינן האדם פרט לאנוס והכי נמי אנוס הן.

ומאי דאמרינן במסכת כלה (פ"א) במעשה דר' עקיב' שהיה מבטל בלבו, קשה הא דברי' שבלב הן ואינן דברים ובזה תירץ ר"ת ז"ל ואמר דשאני התם דאונס הוה דאמרו ליה לר' עקיבא היאך אתה מגיס דעתך לחלוק על דברי רבותיך ודמיא להא דאמרינן נודרין לחרמין ולהורגים וכו' ואוקימנא בגמרא בדוכתא דאמר יאסרו כל פירות שבעולם עלי אם אינן של תרומה ואמר בלבו היום ואע"ג דאמרינן דברים שבלב אינן דברי' הכא משום אונס הוה ולי נר' במעשה דר"ע שהיה מיפר בלחש בפיו וכל שאינו משמיע לאזן קרי בלבו כעניו שאמרו [ברכות ט"ו ע"א] לא יברך אדם ברכות המזון בלבו משום דהתם עוקר מה שמוציא בשפתיו לגמרי הוא ואפילו במקום אונסא לא היו דברים.

ואי קשה הא דתנן האומר אהא הרי הוא נזיר ואוקימנא בפ"ק דף ה' ע"ב כשהיה נזיר עובר לפניו ואמאי דברים שבלב הן אינו כן דהואיל ואמר אהא הרי הוא כמי שאמר כזה שזה הוא ידות הנדרים שרבתה אותן תורה והואיל והדבר מוכיח על מה אמר הרי הוא נדר גמור וכן הא דאמרינן גלויי דעתא בניטא מלתא היא כגון דגלי דעתיה בדבור סתם בשעת מעשה אבל הכא ליכא גלויי דעתא בעידן זביני כלל דהא לא אמר כלום.

ואיכא למידק הא דתנן בנדרי' דף כ' ע"א נדר בקרבן ואמר לא נדרתי אלא בקרבן של מלכים בחרם ואמר לא נדרתי אלא בחרמו של ים דהוא מותר ואמאי הא דברים שבלב נינהו ודמיא להא דתנן צא והבא לי מן החלון ואמר לא היה בלבי אלא מזה פי' לא היה

בלבי מאותו כיס שהביא אלא מאחר וקתני ב"ה מעל משום דברים שבלב הם ואינם דברים.

ואיכא למימר קרבן גבוה וקרבן שרים שני מינין ושני גופין הן אבל יש להם שם אחד וכשנדר סתם ופי' לא נדרתי אלא מאחד מהן אינו אלא פי' דבורו ואינו עוקר מה שאמר בפיו ולא מתנה עליו תנאים אחרים אבל האומר הביא לי מחלון פלוני מכל מה שיש בחלון אמר שהרי הכל בכלל וכשהוא אומר לא אמרתי אלא מכיס פלוני הוא מתנה תנאים אחרים שאינן במשמע שהרי מחלון זה אמר והוא מודה ומחלון זה הביאו לו ומה שמפרש לא היה בלבי אלא מזה כלו' מן הדלוסקמא ואמרתי חלון טועה הוא דאי הכי למעקר קא אתי והא אמרן דלאו כל כמיניה למעקר תנאיה אעפ"י שמחלק בין תנאי לדבר זה בדברי הבאי אין שומעין לו:

דברים שבלב אינן דברים. כתב הראב"ד ז"ל מהא שמעינן דלא בעינן תנאי כפול בדיני ממונות אלא בגטין וקדושין בלחוד דאמרינן דברים שבלב אינן דברים הא אם הוו דברים בטל מקח ואעפ"י שאין כאן תנאי כפול.

ואחרי' אמרו אי הוו דברים שבלב דברים כמי שכפל תנאו דמי שגלה דעתו שאם אינו יכול לעלות לא יהא מקח כלל אבל מי שלא כפל תנאו הואיל והתנה ולא כפל יש במשמע שבכל ענין יהא מעשה קיים וזה אינו נכון כלל.

ובתוספו' אמרו לאו לענין גיטין מצינו גנוי דעתא בגיט' מילת' היא בפרק השולח (גיטין דף ל"ד ע"א) ואע"ג דבעינן בהו תנאי כפול ואיני מבין דבריהם מה ענין גילוי דעת בביטול הגט ממש למתנה בו תנאה אפי' בדבור לא עקר מעשה עד שיכפול לר' מאיר.

אלא י"ל שאין דרך תנאים אלא במתנה על חבירו כגון תנאי בני גד ובני ראובן אבל מוכר על דעת מעשה של עצמו שדי מכורה לך אם אעלה לארץ ישראל אם לא עלה ודאי בטל מקח שאפי' בעלה קרוב לאסמכת' הוא על דעת כן עשה ולא גמר אלא בכך שהתולה תנאו על דעת אחרים י"ל כיון שגמר ונתן על ספק התנאי אינו רוצה בביטול מעשה שבו אבל זה שתלה תנאו בעצמו ולא גמר ונתן דאי לא תימ' הכי כל אסמכת' קניה עד שיכפול תנאי שבה.

ומכל מקום אי כדברי רבי מאיר צריך היה לכפול, דר"מ לית ליה מכלל לאו הן בשום מקום לא לענין עצמו ולא לענין אחרים והכי נמי מוכח בפרק השולח (גיטין דף מ"ו ע"ב) בענין המוציא את אשתו משום שם רע דאפי' היכ' דלא בעינן תנאי גמור כתנאי בני גד ובני ראובן בעינן כפילה לרבי מאיר וכי לא כפל לאו כלום הוא וכאן כמי שכפל ואמר תחלה אינו מוכר אלא שדעתו לעלו' אע"ג דלא משמע לישנ' הכי אבל אנו קבלנו בשם

רבינו הגדול ז"ל כדברי ה"ר אברהם ואכתוב סברתו לקמן ועוד מפורש במסכ' שבועות שעיקרו שם:

והא דאמרינן **א"ל קום סליק ואי בעי סליק**. דוקא דאמר שדי מכורה לך לפי שדעתו לעלות לא"י דעדין יש לי לעמוד באותו דעה אבל התנה בפי' על מנת שאעלה לארץ ישראל יכול לומר אין רצוני לעלות ובטל מקח אם לא יעלה וטעמ' דמלת' משום דתנאי לא עלה על דעת לקיים בלבד נאמר אלא על דעת לבטל מעש' משמע ואין לנו בתנאין כפיה לקיימן כמ"ש בפרקין לעיל (כ"ז ע"א):

התם כתובות איצטריכ' ליה, תנא קדושין אטו כתובות. איכ' דקשי' לי' א"ה לקדום וליתני [התם] כתובו' ברישׁ' ולאו קושי' היא דקדושין קדמי לכתובו' ועוד כיון דאקדמה הכא אקדמה התם כדי שתהא משנה סדורה בפי הכל בלא שיבוש:

דף נ:

אבל פחות משוה פרוטה וכו' אבל קטן שקדש אימא הכל יודעין שאין קדושי קטן כלום קמ"ל. קשה לן וליתני פחות משוה פרוטה ולא בעי שוה פרוטה לשתי נשים איכ' למימר לא זו אף זו קתני אי נמי דאי תנא הכי הוה אמינ' אשה אחת (בפרוטה) [בפחות מפרוטה] הוא דבעי משום דבין פרוטה לפחות מפרוטה לא בקיאי אינשי אבל שתי נשים בפרוטה דלא מטי לחדא אלא חצי פרוטה אומר אדם יודע שאין קדושין תופסין בפחות משוה פרוטה קמ"ל.

[וקשה] והא אמרי' לעיל ש"מ מעות בעלמ' חוזרין דאלמ' אדם יודע שאין קדושין בפחות משוה פרוטה וגמר ונתן לשום פקדון ולשמואל גמר ונתן לשם מתנה ואפשר דהתם כיון דהדר יהיב לה אחריתי ואמר בזו ובזו נראה שהוא יודע שאין קדושין תופסין בראשונה שהיא פחות משוה פרוטה. אבל עוד הוקשה לי הא דאמרי' בפרק המדיר (כתובות דף ע"ג ע"ב) גבי המקדש בפחות משוה פרוטה ובעל, וכן קטן שקדש ובעל דצריכה הימנו גט משום דאדם יודע שאין קדושין תופסין בפחות משוה פרוטה וגמר ובעל לשם קדושין. ולאו קושי' היא דאדם יודע ואינו יודע הוא. גבי סבלונות להקל שכשם שסמך באותן קדושין בשעת קדושין סומך בהם עכשיו, אבל גבי בעילה מתוך שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות לעולם הוא מתנה בלבו שאם אין קדושיו הראשונים קדושין שתהא בעילתו לשם קדושין דכל הבועל לא מחית לספקא שתהא בעילתו זנות. תדע שהרי אף המקדש על תנאי ובעל אמרינן אחולי אחיל לתנאיה וצריכה גט ואע"פ שי"ל סבור היה שיתקיים תנאו ולפיכך בעל אמרינן לא מחית איניש נפשי' לפי שאינו רוצה שתהא בעילתו בעילת

זנות ואפי' במקדש במלוה נמי ובעל אמרו שם צריכה גט ואי אפשר להעמיד משנתנו כדברי האומר שם אינה צריכה גט הימנו דאי הכי הוו מפרשי לה בגמר' ועוד קשה הלכתא אהלכת' ומפורש הוא בתוספת' המקדש בפחות משוה פרוטה ושלח סבלונות לא עשה ולא כלום שעל מנת קדושין הראשונים שלח בעלו קנו רבי שמעון אומר לא קנו, וזו היא הבריי' ששנויה שם בפרק המדיר:

חיישינן לסבלונות. רבי חננאל והרי"ף ז"ל פירשו חוששין שמא קדש קדושין אחרים בפני עדים והלכו להם ולפיכך שלח סבלונות אבל לא שיהיו הסבלונו' עצמן קדושין וכ"נ שהרי אין קדושין סתם קדושין אלא אם כן היו עסוקים באותו ענין ונתן סתם וכאן לא הוזכר זה ועוד שכיון שאמרו סבלונות אלמא בשם סבלונות הוא שלחם ואי אפשר לחוש שיהו קדושין. וכן נראה שהוא דומה למה שסמכו ענין לו באתרא דמקדשי והדר כתבי כתובה חיישינן שהמפרשי' הושוו בו ואין זו החששא אלא שמא קידש בקדושין אחרים. והא דאמרינן וכי קא משדר סבלונות אדעתא דקדושי משדר. הכי קאמר על דעת קדושין גמורים הוא שולח שקדשה שלא בפנינו לפיכך שלח סבלונות ומיהו אין הלשון מחוור ממה שאמרו הכא הוא דטעו הא בעלמ' הוו קדושין ואפשר שהגאונים ז"ל גורסין הא בעלמ' מקודשת א"נ הא בעלמ' חיישינן, וצ"ע:

ואסקה רב פפא **באתרא דמקדשי והדר מסבלי חיישינן**. ואקשינן מקדשי והדר מסבלי פשיט' לא צריכה דרובא מקדשי והדר מסבלי ומיעוט' מסבלי והדר מקדשי מהו דתימ' ניחוש למיעוט' כלו' הואיל ואין קדושין לפניך אלא שאתה חושש שמא קדש נימא זה מן המיעוט הוא שהרי לא קדש קמ"ל דמיעוט' כמאן דליתיה דמי וחוששין שמא קדש שלא בפנינו שאין אדם שולח סבלונות לעולם אלא אם כן קדש.

ורבינו חננאל ורבינו יצחק ז"ל גורסין שניהם: לא צריכ' דמעוט' מקדשי והדר מסבלי ורובא מסבלי והדר מקדשי מהו דתימ' לא ניחוש למיעוט' קמ"ל וטעמ' דמלתא משום דהאי רוב לאו כרוב גמור הוא שאינו חיוב ואם רצו אין נוהגין כן ואינו דומה למה שאמרי רוב נשים מתעברות ויולדות ומיעוט מפילות שהוא רוב של חיוב וטבע אבל רוב מנהג פעמים שאדם נוהג במנהג המיעוט והואיל והיא אסורא דאשת איש חששו למיעוט זה. והוי יודע שאע"פ שאמרו שניהם לא היו כאן קדושין אחרים מעולם חוששין וכל שכן היכ' דליכ' מנהגא כגון בעיר חדשה ואינון לקוטאי שחוששים לסבלונות שכל מקום שאין בו מנהג רואין אותו כמחצה על מחצה וכל שכן הכא שחששו אף למעוטי וכל שכן לדברי המפרש (זהו פירש"י) לחוש לסבלונות עצמן שהן קדושין וכנותן סתם בפני עדים והעמידו כששידך שאלמל' כן לא היו נקראין סבלונות אלא מתנות חנם הם ולפיכך

חושש והוא גורס מהו דתימ' ניחוש למיעוט קמ"ל.
ואף זו שאמרו הוחזק שטר כתובה בשוק נראה שרש"י ז"ל מפרש אם חוששין שמא קדש בפני שנים והלכו להם ואין זה כדרך הסוגי' לפי פירושו.
אבל כך נ"ל, דרב אחא אסוגיין דלעיל קאי והכי קא מבעיא ליה במקום שאין לחוש לסבלונו' כגון דרובא מסבלי והדר מקדשי אם הוחזק שטר כתובה בשוק מהו לחוש לאותן סבלונות ומסיק רב אשי באתר' דמקדשי והדר כתבי כתובה אם שלח סבלונות ואחר כך כתבו חוששין שמא לשום קדושין שלח והוכיח סופן על תחלתן שאלמלא הוי קדושין לא כתבי כתובה ומה שהקל עליך מנהגם דמסבלי והדר מקדשי החמיר עליך מנהגן בכתובה שאין כותבין אלא אחר קדושין. אי נמי הוחזק שטר כתובה בשוק היינו שכתבו העדים מדעת שניהם לעיני הכל כמנהג החתנות ואח"כ שלח סבלונות דודאי דעתו היה לקדש עכשיו ולמסור לה כתובתה ולפיכך כתבוה שאלמל' לא היה מקדש על מה הקדים וכתבה כל כך ולשון הוחזק בשוק משמע כן, וזה ענין נכון לפי שיטת רש"י ז"ל:
כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו. איכא דקשיא והרי האומר זו תמורת עולה תמורת שלמים שהיא תמורת עולה ושלמים ואלו אמר בזה אחר זה אין האחרון תופס וזה שבוש דשאני התם ששניהם מתקיימים ותמכר ודמי חציה עולה ודמי חציה שלמים:

דף נא.

שאני מעשר דאי אמר תקדש פלגא דחטתא קדשה. פירש רש"י ז"ל והשת' נמי כשהפרי' בבת אחת יש לו למעשר לחול על כל חטה וחטה לפי חשבון ואם כן היכי אקשינן והרי מעשר בהמה דליתיה לחצאין דאלמא אם איתא לחצאין ניח' (נימ') הא דאמרי' עשירי ואחד עשר מעורבין זה בזה והא אפי' מעשר דאיתיה לחצאין לא קדיש אלא לחצאין כלומר פלגא פלגא דחטתא והכא אחד מהן עשירי וקדוש כלו ואחד מהן י"א וקרב שלמים לגמרי אלא שמעורבין אלא הואיל קאמרינן כלומר הואיל ואי אמר תקדש פלגא דחטתא נתקדש ראוי לתפוס בזה אחר זה למחצה הלכך בבת אחת דתפיס כולו והמעשר מעשר והמותר טבל ומעורבין זה בזה:
והרי תודה דלית' בטעות ולית' נמי בזה אחר זה. פירש הראב"ד ז"ל וליתא נמי בחצאין דאי אמר תקדוש פלגא דכל חדא לא קדשה דהוה ליה פרוס ותנן אחד שלא יטול פרוס ותניא נמי בספרי וחלת מצה אחת מן הסל שנפרסה או חסרה פסולה ואם אמר חצי כל אחת תקדש הרי היא חסרה ופרוסה:

ודאמרינן **מר סבר לאחריות קא מכוין**. מפני שאחריותן עליו, מה שאין כן בשאר אלו הנזכרים:

אילימא דאמר כלכם קני ואת וחמור הוא ואת וחמור לא קנה. בדין הוא דהוה ליה לאביי למימר דסבר לה כרב נחמן דאמר קנה מחצה וכן הלכתא אלא לרווותא דמלתא לתרוצה אפי' לרב ששת כוון ותמהני על ר' שמעון בעל הלכות גדולות שכתב בפסק הלכה ואוקימנא כגון דאמר הראויה מכם לביאה תתקדש לי דאי לאו הכי את וחמור הוא ולא קנה ויפה כוון רבינו שכתב משנתנו כפשטה:

דף נא:

והא דאמרי' **אלא דאמר להו א' מכם**. מב' אחיות, דלאו את וחמור הוא שכל א' מהן ראויה היא להתקדשה לו ואילו פירש איזו מהן הית' מקודש' ואע"פ שעכשיו אינ' מקודש' כיון שראויה היא לקדושין הללו לאו כחמור הוא אבל באומ' כולכן כיון שפי' שהוא מקדש שניה' ואין קדושין חלין בהם הרי הן כחמור, וכן פרש"י ז"ל, ואינו צריך לפנים.

אבל הראב"ד ז"ל כתב דבשתי אחיות הכל יודעין שאין קדושין תופסין בהן הלכך לנכריות נמי קני כחמור אמר להו אבל לא' משתי אחיות דילמא קסבר קדושין שאין מסורין לביאה (לא) הוה קדושין ולאו מלתא היא דהיכא דאמר קני את וחמור לא תליא מילתא בידיעה דיליה אפילו אינו יודע נמי למ"ד לא קנה דהא עיקר פלוגתייהו בההוא דאמר נכסי לך ולבנך ואין הכל יודעין שאין אדם מקנה לדבר שלא בא לעולם ופלוגתא דרבנן (נמי) [ור"מ] היא. ועוד דבשתי אחיות נמי איכא כמה אינשי דסברי בבת אחת שתיהן מקדושות אטו כ"ע גמירי דרבה ואנן לא ידעינן ואינהו היכי ידעי וקדושי פחות מש"פ מספקא להו לאינשי והיכי פשיטא להו אלא ודאי דברי הבאי הן, והפירוש מפורש:

דף נב.

כל אחת ואחת צריכה חמשה גיטין. מצאתי בתוס' הצרפתים ז"ל בשם ר"ת שאם שידך ראובן אחת מבנותיו של שמעון ידועה ונתן לו קדושין סתם ואמר לו הרי בתך מקודשת לי אותה הבת המשודכת מקודשת והשאר מותרות שלא כיונו אלא לאותה ששדכו ורגלים לדבר ושארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב אלא בדבורן הן עומדים ואותה המקודשה היא ששדכו. אבל מצאתי שרבינו סעדיה הגאון ז"ל השיב שכולן צריכות גט. שוב ראיתי בתוספתא (ד,י) וכן שני אחין שקדשו שתי אחיות זה אינו יודע לאיזו קדש וזה

אינו יודע לאיזה קידש שניהם אסורין מן הספק אם היו עסוקים בגדולה לגדול ובקטנה לקטן אומר אני גדולה לא נתקדשה אלא לגדול וקטנה לא נתקדשה אלא לקטן אבל אינה ראיה גמורה דהתם כיון שקדש כל אחד אחת מהן ידועה ועכשו לא ידעו איזו מהן קדש זה לפיכך הולכין אחר קידושין והעסק שנתעסקו בהן אבל מקדש סתם אפשר שאין הולכין אחר אומדן דעתן.

ובספר היראים ראיתי שמעשה היה בבית דינו של ר"ת ז"ל ולא היה כח בידם להתירה בלא גט ובמקום שיש לחוש לקלקול ודאי חיישינן:

יע"ל קג"ם. פי' רבותינו ז"ל, ל - לחי העומד מאליו בפ"ק דעירובין דף ט"ו ע"א, ור"ת ז"ל היה אומר לידה ימי לידה שאינה רואה בהן אם עולין לה לימי הזיבה דאיפלוגו בה במסכת נדה דף ל"ז ע"א ועל הקבלה אנו סומכין, ועוד שהיה לו לומר יו"ד של ימי לידה. והא דאצטריך למפסק הלכתא כאביי בקדושין שאינן מסורין לביאה לאו משום היא גופ' דכיון דאיתותב רבא פשיטא אלא משום דלית הלכתא כותיה אלא בהני מתנח בהו סימנא וכן נמי ביאוש איתותב בפרק ואלו מציאות דף כ"א ע"ב:

דף נב:

לית דחש לה להא דרבי שמעון דאמר סתם גזילה יאוש בעלים. פי' שאלו נתיאשו הבעלים קנאתו האשה ביאוש ושנוי רשות וכיון שהיא קונה אותו אף הוא קונה אותה אעפ"י שהוא לא קנה גזילה כשהיא ברשותו דיאוש לא קני:

א"ל מאן פלג לך. יש אומרים שאם נתן שוה שתי פרוטו' כיון שאחת מהן שלו ודאי מקודשת וא"כ לדבריהם אף בשוה פרוטה מקודשת מספק שמא מחצה שלו שוה פרוטה במדי אלא שאני הכא דאמר לה התקדשי לי בזה במוזא קדיש בפלגי דמוזא לא קדיש עד שיאמר לה התקדשי לי בחלקי שבמוזא:

לא אמרו כלך אצל יפות אלא בתרומה בלבד. קשה לן והא אף בתרומה לא אמרו כלך אצל יפות אלא בשעשאו שליח דהכי אוקימנא בב"מ דף כ"ב ע"א ואלו לאו הכי לא הוי תרומתו תרומה ואפשר דקס"ד דכי היכי דעשאו שליח ותרם מיפות הוי כלך אצל יפות גלוי דעתא אעפ"י שמתחלה לא נעשה שליח מסתמא אלא לבינונית הכי נמי הכא הוי גלוי דעתא ואמרינן דמינח ניחא ליה וגבי קדושין כיון דהשתא ניחא לה מקודשת כל זמן דאיתנהו בידה ולא נתאכלו דהשתא מיהת חלין אבל גבי תרומה כיון דמעיקרא לא שויא שליח לא חיילא השתא דבעינן אתם גם אתם לרבות שלוחכם מה אתם לדעתכם אף שלוחכם לדעתכם וכל שכן לאביי דאמר יאוש שלא מדעת לא הוי יאוש כדאיתא

התם אבל רש"י ז"ל [כתב אבל] לענין מי שנטל לעצמו משום כיסופ' הוא דקאמר דלא ליכסוף אבל למפרע לא ניחא ליה. משמע דמכאן ואילך ניחא ליה ואתיא כשמעתיה דרבא דיאוש שלא מדעת דהוי יאוש:

אבל לאחר שחיטה כי קא זכו משלחן גבוה קא זכו. פרש"י ז"ל בין כהנים בחזה ושוק בין בעלים בבשר ומשמע דפליגא הך סוגיא אההיא דגרסינן בבא קמא דף י"ב ע"א דאקשינן ומחיים מי אמר והתנן ובז' ומסקינן מתנות כהונה קא אמרת שאני מתנות כהונה דכהנים כי קא זכו משלחן גבוה קא זכו פי' ואפי' מחיים נמי לאו ממונו הוא אבל בחלק בעלים הוא דאיכא לאפללוגי ולומר דלאחר שחיטה משל גבוה ומחיים הוי ממונו.

ואפשר לצאת ידי שתיהן, דמשום חלק בעלים תנא בחלקו כלומר לאחר שחיטה בשל גבוה הוא ומחיים הוי ממונו אבל משום חלק כהנים ה"ה מחיים דאינה מקודשת דאינהו אפי' מחיים משל גבוה זכו והיינו דנפקא לן מדכתיב מן האש כאש מה אש ניתן לאכילה אף האי נמי ניתן לאכילה כלו' וכיון דלאחר שחיטה לא ניתן אלא לאכילה אף מחיים לא זכו כהנים אלא על מנת לשחוט ולאכול אבל בעלים ולאחר שחיטה ודאי ככהנים הם ומחיים מעצמם הם זוכין שעדיין לא זכה גבוה בהם.

ויש שהוקשה להם באותה שמועה היכי אקשינן ומחיים מי אמר אי מחיים לא אמר כל שכן לאחר שחיטה ובמאי אמרה. ואי אפשר לפרש ומחיים מי אמר בראוין להקרבה ולימא דקא סלקא דעתין דלא אמרה אלא בכגון בכור בזמן הזה או מחוצה לארץ דלא חזי להקרבה כדאיתא התם דאי הכי אדמקשי ליה מבכור לסייעיה משלמים דאמר בן עזאי לרבי יוסי הגלילי ממונו הוי אע"ג דחזו להקרבה בכ"מ ובכל זמן.

לפיכ' פי' ואמרו דהכי פריך ומחיים מי אמרי במתנות כהונה וכו' ומפרקינן אלא מתנות כהונה שאני דכהנים כי קא זכו משלחן גבוה קא זכו, והכי גריס ר"ח ז"ל, וה"פ: אלא ליכא חילוק בין מחיים לאחר שחיטה כלל ושאני חלק כהנים דמשלחן גבוה הם זוכין בין מחיים בין לאחר שחיטה ולא אמר רבי יוסי הגלילי בהם ממונו הוי והיינו דתנן אינה מקודשת דבחלק כהנים תנן ולפי פי' זה לא אתיא שמעת' אלא למאי דס"ד מעיקרא התם ואע"ג דאמרינן דיקא נמי דקתני לא קיימא הדיקא במסקנא ואשכחן בתלמודא דכוותה. ואי אמרת היכי אפשר דהתם דאגב גררא דייקינן עלה טובא ואיפריכא לה הך אוקמת' והכא דעיקר מפרשינן לה באוקמת' דלא קיימא לא קשיא דבמלתיה דרבי יוסי הגלילי התם עיקר דכולה הלכתא בדידיה רהטה והכא אגב גררא דמתני' אייתי לה הכא ומשום הכי לא ארווח בה תלמודא כולי האי כי התם:

דף נג.

הא דאקשינן **והרי חלה ולא המקדש בחלה ובשביעית תנן**. מפרש' במתני' אלא שהיא בכלל תרומות ושביעית נפק' ליה מההיא דלעיל וכן הא דאקשינן והרי שביעית דכתיב בה יובל היא קדש ולא כתב אלא ביובל עצמו שהיובל ושביעית דינן שוה בכך וכתוב הקישן וסמכן זה לזה:

דף נג:

משום אונסא דאורחא. פרש"י ז"ל דע"כ אונס עליה רמי שהמעשר אין בו כאן שוה פרוטה שאפילו תמכרנו הדמים נתפסין בקדושתו וקדושין צריכין שיהו שוה פרוטה ולא מחוור אם אין בו כאן שוה פרוטה היאך היא מתקדשת ודאי ועוד אם נתן לה ק' כורים של חטים אינן שוים פרוטה כאן והרי היא תמצא שיתן לה מנה ויעלם ויאכלם הפירות עצמן בירושלם והמעות יהיו בידה חולין ולא יתחלל המעשר עליהם והא לא דמי לטובת הנאה דמידי דנפשיה מזבין.
לפיכך נראה כלשונות האחרות שפי' רש"י ז"ל דלא ניחא ליה באונסא שלא תתרעם עליו ותאמר לו קדשתני בדבר שלא נהנתי בו ומלאתי בירושלמי רבי חזקיה ר' ביבי בשם רבי אליעזר מקדשין בפרוטה של מעשר שני משמע דאפי' מעשר קימעא שאין דמי חולין אלא פרוטה מקודשת דבתר שיעורא אזלי בגופיה ולא בתר דמים שבירושלם:
ה"ג כדגריס רש"י ז"ל וכן גריס ר"ת ז"ל: **חנוני כבעל הבית דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר חנוני כשולחני**. ולענין דינא פליגי בה נמי בפרק המפקיד (בבא מציעא דף מ"ג ע"א) וסבר ר' מאיר חנוני כבעל הבית ורבי יהודה סבר כשולחני ואי קשיא היכי אמרינן ר' מאיר לדבריו דרבי יהודה קאמר ליה לדידי אם הוציא נמי לא מעל אלא לדידך אודי לי מיהת דחנוני כבעל הבית דאם כן מעל ולאו אודי לי הוא דאיהו סבר לא מעל כבר פרש"י ז"ל דהכי קאמר אודי לי מיהת דחנוני כבעל הבית ולא מעל גזבר ואמר ליה לא כשולחני ומעל גזבר ומשמע דמשום דפליגי בה לענין דינא קאמר ליה הכא נמי אודי לי שאסור לו להשתמש בהן ושלא מעל גזבר ורישא דמתני' דקתני אצל שולחני אם צרורין לא ישתמש בהן לפיכך אם הוציא מעל וכו' לא רבי מאיר קתני לה אלא תנא אחרינא דסבר לה במעילה כרבנן. ודברי רבי מאיר לא קאי אלא אחנוני כבעל הבית וכל המשנה גרסא זו ידו על התחתונה:

דף נד.

ה"ג וכן גריס רש"י ז"ל: **ולא מצינו הקדש במזיד מתחלל בשוגג אינו מתחלל אלא אחד בשוגג ואחד מזיד מתחלל ומשנתנו בכתנות כהונה הואיל וניתנו ליהנות בהן שלא ניתנה התורה למלאכי השרת.** וקשה לן אי משנתנו היא בכתנות כהונה בשוגג לר' יהודה היכי נפקי לחולין והא תנן אין מועל אחר מועל במוקדשין אלא בהמה וכלי שרת בלבד והאי כלי שרת הוא וליכ' למימר ההיא רבי מאיר היא ובשוגג (מודה) [מיירי] דהא נסיב לה תלמוד' הואיל וניתנו ליהנות בהן דאלמ' אי לאו הכי אף באלו בשוגג קדש וחלל ונראה דאין כתנות כהונה קדושי הגוף ככלי שרת שאינן אלא מכשירי עבודה ואין משתמשים בגופן.

ור"ח ז"ל כתב כך: יש מי שגורס בין בשוגג בין במזיד מתחלל וסוגי' דשמעתת' לאו הכי סלקא אלא לא מצינו שאמר ר' מאיר וכו' אלא בין בשוגג בין במזיד אינו מתחלל ומתני' דקתני במזיד מתחלל בכתנות כהונה הואיל וניתנו ליהנות בהן וכו' פי' משום הכי קילא קדושתייהו ויוצאין לחולין במזיד ובשוגג אין יוצאין מפני טעם זה בעצמו שניתנו ליהנות בהן ולפיכך היכא דבלו מועלין בהם אף בשוגג שהרי לא ניתנו ליהנות בהן ומשמט להאי פירוש' דסבי' ליה לרב כבר פדא דאמר ולא אמרו בשוגג מתחלל אלא דרך אכילה דאי לא תימא הכי מעילה דאמר רחמנ' היכי משכחת ליה בעלמ' כדאקשינן לקמן וכי מאחר שאינו מתחלל רבנן במאי מחייב ולפי זה י"ל שאעפ"י שכתנות כהונה ככלי שרת יוצאין הן לחולין דקילא קדושייהו מפני שנתנו ליהנות בהן וכשם שנשתנו מכל שאר הקדשות כך נשתנו משאר קדשי הגוף:

הא דאקשינן מדתנן **רבי מאיר אומר אף מועלין בעתיקין שהיה רבי מאיר אומר מועלין בשירי לשכה.** לא מחוור' קושיין, דילמ' מאי מועלין בשירי לשכה כשלקחו בהן דבר שלא ניתן ליהנות בו. אבל בחומת העיר ומגדלותיה שניתנו ליהנות לא ואפשר דכיון דקתני מועלין בעתיקין דהיינו במעות עצמן אי ס"ד אין מועלין בחומת העיר אף בהם אין מעילה שהרי הם עומדים לדבר שאין מועלין בו ואין מעילה אלא במיוחד לה ופי' ניתנו ליהנות בהם שמתחלה על מנת ליהנות בהן נתנו ואין לך זר בירושלם שאינו נהנה בהם ואע"פ שכל המחובר לקרקע אין בו מעיל' בתלוש נמי נהנו שהרי על מנת להנות נתקנו וחברו והעלום לדימום ובעלמ' בכי האי גוונא מועלים כדאמרי' בסוף מעילה גבי בנאה לתוך ביתו וכו' ורש"י ז"ל פירש שאין אדם זהיר מליהנות מן החומה לשכב עליה או לישב בצדה ואינו מחוור לי שאם לא נתן ליהנות בשעת מעילה כלומר בתלוש למה

לא ימעל באבנים שנתלשו והא דתנן מועלין ודאי בתלוש קאמרינן דאי במחובר אין לך דבר שמועלין בו:

לא תימא רבי מאיר אלא אימ' רבי יהודה אי רבי יהודה וכו'. תרי תנאי ואליב' דרבי יהודה. איכא למידק אמאי משבש לבריית' ואמר לא תימא רבי מאיר ואימא רבי יהודה ולא אמר תרי תנאי אליב' דר' מאיר ואיכא למימר ההיא מתני' גופא דקתני רבי יהודה אומר כל האומר בירושלם וכו' כתנאי אוקימנ' לה במסכת נדרים דף י"א ע"א ואפי' בשת"ל הא דתניא אבני ירושלים שנשרו מועלין בהן רבי מאיר ההיא נמי תנאי היא אליב' דרבי יהודה לפיכך לא רצו לומר תנאי היא אליב' דר' מאיר כיון שלא מצינו כך, כן תירצו רבותינו הצרפתים ז"ל:

דף נד:

ולא אמרו בשוגג מתחלל אלא לענין אכילה בלבד. י"מ להוציא כל ההנאות, וכן פר"ח ז"ל. ואי הכי לית לר' מאיר הא דתנן הנהנה שוה פרוטה מן ההקדש מעל וק"ל נמי הא דתניא כתנות כהונ' מועלין בהם ואמאי הא לית לרבי מאיר מעיל' בשום הנאה ואי אפשר לומר דבר פדא סבר לה כרב ושאני כתנות כהונה וכפי מה שפר"ח ז"ל דאי הכי הוה לן למימר הכי והוה לן למימר נמי וכן אמר עולא משמיה דבר פדא ואפשר לידחק ולומר משכחת לה כגון שבלו ועשאום פתילות כאותה ששנינו ממכנסי כהנים שבלו היו עושים פתילות ובא זה והדליקן נהנה בהם שהנאה זו כאכילה היא שכל שכלתו כאכילה לגמרי היא, ואבני ירושלים שנשרו כדרבי יהודה מתני לה.

ולפי מה שכתב רש"י ז"ל נרא' שהוא הדין לכל נהנה מן ההקדש ואפי' חפר בקרדומו שמעל לפי טובת הנאה שנהנה ממנו אבל לא שיצא לחולין וימעול כנגד כלו ולפיכך אין אשה מתקדשת בשגגת הקדש ונ"מ למשאיל קרדום של הקדש לחבירו שהוא מועל לפי טובת הנאה שבו ואותה הנאה מתחללת לפיכך חברו מותר לבקע בו לכתחלה ואי קשי' הא דתנן אין מועל אחר מועל במוקדשין אלא בהמה וכלי שרת בלבד הרי בשאר הקדשות יש מועל לא קשי' דהא אוקימנ' כרבי יהודה ואי קשי' והיכי ס"ד לאוקמ' כרבי מאיר פרש"י ז"ל דהא דקאמר ההיא רבי יהודה היא כלומר כבר אוקימנ' כר' יהודה מדקתני אין מועל אחר מועל דאלמא מקמא נפיק לחולין אע"ג דשוגג הוא וראשון מעל ושני לא מעל ועיקר קושיין דמעיקר' כי קושיין דבסוף כלומר דמדרבי יהודה נשמע לדרבי מאיר ואפשר עוד לומר דכי קס"ד לאוקמה כרבי מאיר משום דסביר' לן כרבי יוחנן דמפרש מתני' משום מקח טעות כדאמר רבי יעקב לעיל, וכן אתה צריך לפרש לפי

פי' ר"ח ז"ל.
ואחרים אמרו שאם גזל כלי של הקדש ונהנה ממנו מעל כנגד כולו ואפילו לבר פדא שהוא כאכיל' שהרי כל הקרן של הקדש ויצא מרשותו ונתחלל אבל נהנה ממנו על מנת להחזירו ולא נתכוין לגזלו מעל לפי טובת הנאה שבו והא דתנן אין מועל אחר מועל במוקדשין בגזל קאמר ובמועל כנגד כולו שבשאר ההקדשות אין בהם ובבהמה ובכלי שרת אפי' ק' נהנים מהם על מנת לגזלם מעלו כנגד כלו אף על פי שלא יצאו לחולין.
ואלו מביאין ראיה ממה שמצאו בתוספת' (מעילה ב,א) לקח קרדום של הקדש ובקע בו ובא אחר ובקע בו ובא חבירו ובקע בו כולן מעלו נתכוון אחד לגזול הוא מעל וחבירו לא מעל לפיכך קס"ד לאוקמה להההיא דתנן אין מועל אחר מועל במוקדשות כרבי מאיר שאם גזל קרדום של הקדש ובקע בו קנאו ומעל חבירו לא מעל ובבהמ' וכלי שרת מעלו כלן בכל ענין.
ויש לפרש דבר פדא לא אמר אכילה דוקא אלא הכי קאמר לכל הנאות שבעולם ולא בא למעט אלא שאינו מתחלל בשוגג דרך מקח וממכר כטעמיה דרבי יעקב שאמר משום רבי יוחנן בקדושי אשה ורב חסדא דאמר אף במכר לא קנה:
ב"ה גמרי קדש קדש ממעשר. איכא דקשיא, ולגמר מיניה מה מעשר יש לו פדיון ולמה ליה הלולים דאיצטריך דאחליה לקדושתיה כדאמרי' בפרק כיצד מברכין (ברכות דף ל"ה ע"א) ובכמה מקומות בתלמוד וניחא ליה אי לא כתיב הילולים גמרינן קדש קדש משביעית שאין לו פדיון.
ואחרים אמרו איצטריך דאי לאו הכי הוה אמינ' בשביעית שאין בו מעשר שני לא יהא נוהג בו רביעי כדגרסי' בירוש' במסכת מעשר שני פ"ה שמואל בר אבא בעי ב"ש אומ' לא לימדו נטע רביעי אלא ממעשר שני כדאמרי' אין מעשר שני בשביעית ודכותא אין נטע רביעי בשביעית דכוותא שלישית וששית הואיל ואין בהם מעשר שני לא יהא בהם נטע רביעי אמר רבי יוסי שלישית וששית אף על פי שאין בהם מעשר שני יש בהם שאר מעשרות שביעית אין בה מעשר כל עיקר ועי' בכל אותה הסוגיא שכולה על דרך זו:

דף נה.

הכא בבא לחוב בדמיהם עסקינן. פרש"י ז"ל יביא שני דמים אחד לעולה ואחד לשלמים ואמר אם עולה היא מחוללת על אלו. ואקשי' וקדושת הגוף מי מתחלל בלא מום וכן פירש הא דאמרי' תהא בה רבי יוחנן וכי אומרים לו לאדם דכל בהמת מזבח אסור לחללה תמימה ותימ' הוא אם בפדיון הדברים אמורים היכי אקשי מהא דאמרי' אין

מועל אחר מועל דמיירי בנהנה בשל הקדשו לענין מעילה ומאי שייכה נמי במזיד דר' מאיר ובשוגג דר' יהודה דמתני' דאינהו לאו בפדיון מיירי והוה לן לאתויי הכא הא דאמ' בעלמ' (תמורה ל"ב ע"ב) בבעלי מומין שיפדו הכתוב מדבר והול"ל יכול על מום עובר וכו' ולמימר דאפילו פדאן אינן פדויין.

אלא הכי פירושו: במי שבא ליהנות בהן כדי שיצאו לחולין ויתחייב בדמיהן שהרי מעל ויעשה להם תקנה שיקרבו והיינו דאקשינן לקמן אומרים לו לאד' עמוד וחטא בשביל שתזכה כלומר וכי אומרין לו שימעול בקדשים כדי שיתחייב בדמיהן והכי אית' בירושלמי (ב, ז) אמרו לו לרבי יוחנן וכי אומרין לו לאדם צא מעול בקדשים וכו':

דף נה:

ודלמא תודה היא דמייתי נמי תודה. פי' ומשום הכי לא מתני בההיא של שלמים עצמה לימא דאי תודה היא ליהוי תודה ואי שלמים שלמים משום לחמי התודה שאם היא שלמים מה יעשה בלחם וא"ת יקדישנו בפ"ע אין מקדשין לחם בפ"ע:

ודלמא אשם הוא. פרש"י ז"ל וליכא למימר דמייתי נמי אשם שאין אשם בא נדבה. ויש לדקדק בה ולתני בבהמה של שלמים ולימא אם אשם הוא תקרב היא אשם ואם היא שלמים תקרב שלמים ואם עולה יהיו שלמים נדבה וזו עולה תחתיה ואם תאמר שמא אשם שנתכפרו בעליו דנתק לרעיה ודמיו עולת נדבה נתני בבהמה אחרת של עולה שאם אשם הוא ונתכפרו בעליו שיהא זו עולה במקומה ואם לאו נדבה.

ויש משיבים משום דקא ממעט באכילת קדשים דשלמים נאכלין לשני ימים ולילה אחד ושמא אשם הוא וליום ולילה ולא יותר נמצא מביא קדשים לבית הפיסול וכן פי' הראב"ד ז"ל ואם כן צריך למעט באכילה ששלמים הבאים מן הפסחים אינן נאכלים אלא ליום ולילה למדת שאין חוששין כאן להבאת קדשים לבית הפסול.

ויש אומרים מפני הנסכים הבאי' עם השלמים שאם אשם הוא מה יעשה בהם ואם תאמר יקדישם בפני עצמן שהרי מנדב אדם נסכים בפני עצמן אינן דומין שאלו מזלפין על האישים ואלו לספלים וזה התירוץ אליב' דמאן דאית ליה הכי אבל אליב' דמאן דאמר שניהם לספלים מאי איכא למימר אלא עיקר פירושה דליכ' למימר דמייתי נמי אשם מדלא קתני בבריית' הכי ומה שאמרו דמייתי תודה מפני שהיא בכלל שלמים וקתני בבריית' זכרים עולות נקבות שלמים שפי' אף עולות והוא הדין לשלמים והיינו דלא בעינן נמצא בן שתי שנים מאי כדבעינן לקמן גבי חטאת דפשיט ליה דמייתי נמי (התם) [אשם] ומתנה:

פסח בזמניה מזהר זהירי ביה שלא בזמניה שלמים הוא. אי קשיא כיון דבזמניה זהירי ביה שלא בזמניה היכי משכחת לה הכי קאמר אם נמצא בזמנו אם היה פסח אי אפשר שלא ישמר שהם זהירים בו וכשאבד הם יוצאים ומבקשים ורודפין אחריו ועדיין יש לחוש שמא חפשו ולא מצאו הרי שלמים הוא קרב:

דף נו:

טעמא דברח (**הוא**) [**הא**] **לא ברח קנסינן ליה למוכר**. לאו אדשמואל בלחוד קפריך אלא אעיקר ברייתא דקתני יחזרו דמים למקומם אלא דמעיק' לא ס"ד דמשום קנסא הוא אלא מדינא שהמעות של מעשר הן בכל מקום ואם ברח אין קונסין ללוקח אבל השתא דאמר דכשברח קונסין בשלא ברח נמי היה הדין לקונסו ללוקח:

הא דתנן **המקדש בערלה אינה מקודשת**. איכא למידק הא מותר' היא שלא כדרך הנאתן כדאמרינן בפסחי' דף כ"ה ע"ב דרבינא דהוה שייף לברתיה בגהרקי דערלה לא קשיא התם חולה היתה ושלא כדרך הנאה שרי אעפ"י שאין בו סכנה אבל בלא חולי אסור בכל ענין דלא אמרי' אלא שאין לוקין עליהם אלא דרך הנאתן מלקו' הוא דליכא הא אסורא מיהא איכא ואע"ג דמשמע דאסורייהו מדרבנן מדאין לוקין עליהם הא ק"ל דמקדש באיסורין מדבריהם אינה מקודשת ואי קשיא והרי כל הנשרפין אפרן מותר י"ל הכא כשאין באפרה שוה פרוטה.

והאי דלא תנא איסורי ע"ג משום דבעי למיתני מכרן וקדש בדמיהם מקודשת ותני עלה בתוספתא המקדש בע"ג בעיר הנידחת ויושביה בעורות לבובין באשרה ופירותיה במרקוליס ומה שעליו ובכל דבר שחל עליו איסור ע"ג אע"ג שמכרן וקדש בדמיה' אינה מקודשת ותנא ושייר חמץ בפסח שאם קדש בו אינה מקודשת ומכרו וקדש בדמיו מקודשת ושייר נמי נותר ופיגול ואפשר שהם בכלל קדשים ששנינו למעלה אינה מקודשת:

ובצפרי מצורע. פי' בשתיהם אינה מקודשת ששתיהם אסורות אי משעת (שחיטה השחיטה) [שחיטת השחוטה] אי משעת לקיחה אלא ששילוח המשולחת מתיר אותה אבל רש"י ז"ל פירש למאן דאמר משעת לקיחת שתיהן אסורות ולמאן דאמר משעת שחיטה שחוטה נאסרת ולא משולחת:

מכרן וקדש בדמיהן מקודשת. מצאתי בירושלמי (ב,ח) רבי חגי בשם ר' זעירא כשאין (גמר) דמיהן אמר רבי חנינא זאת אומרת שמקדשין בגזלה פי' לפיכך מקודשת שאינן דמיהן שמאחר שאין תופסין את דמיהן לאסור כדאמר בגמר' דילן אעפ"י שהוא נהנה

בהן עכשיו מותר שאינן אלא גזל בידו שהן אין להם דמים ואמר רבי חנינ' זאת אומרת שמקדשין כו'. מכאן יש ללמוד שאף הוא עצמו מותר בהנאת אותן דמים שאינן דמים לאיסורין.

ומה שאמר רש"י ז"ל [חולין ד' ע"ב ד"ה מפני] אם כן מצינו דמים לחמץ בפסח לא מצינן שאינן דמים אלא גזל הוא בידו ואם ידע הלה ולקח מתנה הוא שרצה ליתן לו.

ומסתברא לדידן דקיי"ל (נ"ב ע"א) קדשה בגזל לפני יאוש אינה מקודשת מכרן וקדש בדמיהן אינה מקודשת אלא א"כ ידע הלה שהוא איסור הנאה ולקח או שמכרן לנכרי וי"ל בנותן דמים כיון דלאנפוקינהו יהביהו ניהליה הלואה הן בידו ומקדש בהן ואע"ג דמקח טעות הוה [מה ד]עבד, כשיבא לחזור בו משלם מביתו:

גמרא: **וכדרבי אבהו אמר רבי אלעזר**. בדין היא דהוה ליה למימר מדחזקיה דאיהו נמי מודה בלא יאכל דמשמע לא יהא בו היתר אכילה אלא משום דחזקיה לא אמרה בפי' אלא בחמץ בפסח אבל רבי אבהו אמר כל מקום שנאמר ואי קשה לר' אבהו נהנה מן החמץ בפסח יהא חייב כרת דכתיב כי כל אוכל מחמצת ונכרתה איכ' למימר אוכל לא גמרינן מלא תאכל ומלא תאכלו:

דף נז.

שחטה ונמצאת טרפה ואי ס"ד מחיים אסורה אמאי מותרת בהנאה. פירש רש"י ז"ל דקס"ד כשבדק בס נין ונמצאת שנטרפה בשחיטתה וא"ה הוה ליה למיתני ונתנבלה בידו דק"ל כל שאירע לה פסול בשחיטה נבלה ואי אליבא דמאן דאמר טרפה מסתמא לא מוקמינן לה כיחידאה ודלא כהלכתא ותקשי לן.

אלא ה"פ: דקס"ד מדקתני ונמצאת אלמא מתחלתה לא היה בה טרפות זה אלא עכשיו נמצא ואמאי מותרת הרי נאסרה משעת לקיחה ומפרקינן כגון שנמצא' טרפה בבני מעים כגון שנמצאת בהן יתרת שטרפותה נולד עמה ובידוע שטרפה היתה משעת לקיחה ומאי דקתני שחטה ונמצאת טרפה משום שאין הדבר ניכר עד לאחר שחיטה:

דף נז:

והרי רובע ונרבע דבעלי חיים נינהו ואסירי. פי' רובע ונרבע בעדים לאחר שנגמר דינן דגמרינן משור הנסקל ובדין הוא דהוה ליה לאתויי שור הנסקל שהוא בנין אב שבהן אבל הביא אלו מפני שהם שנים ולא טרח להביא את השלישי:

הא דאמר ר' יוחנן **לא מצינו רוב בעלי חיים שאסורים**. ק"ל כיון שאמר שאינ' נאסרת אלא משעת שחיטה דין הוא שתאסר השחוטה בשחיטה שלה והלה במה תאסר לפרש"י ז"ל וי"ל דר' יוחנן מהכא יליף דשחיטה אסרה להו מדאסר רחמנא שחוטה ושרא משולחת, וכן פירש הרב אב ב"ד ז"ל:

דף נח.

הא דאקשינן **אלמא חולין שנשחטו בעזרה לר' שמעון לאו דאורייתא**. איכא למידק וליהוו נמי דרבנן אמאי מקודש' מי לא אמרי' המקדש בחמץ משש שעות ולמעלה אפי' בחטי קרדנייתא אין חוששין לקדושיו ואעפ"י שהיא מדבריהם ואפשר דשאני איסור חמץ שיש לו עיקר מן התורה אבל חולין שנשחטו בעזרה למאן דאמר לאו דאורייתא כיון שאין להם עיקר בתורה והן מותרין לגמרי אעפ"י שהן אסורין מדבריהם מקודשת ואפשר דהא דדייקינן הכא לאו דאוריי' לאו למימרא דאי מדרבנן מקודשת אלא דאי דאורייתא ודאי אינה מקודשת אבל אי דרבנן אפשר דסבר ר' שמעון מקודשת ולית ליה דרב אי נמי הכי קאמר לאו דאורייתא אלא דרבנן וקסבר רבנן לא אסרום בהנאה אלא באכילה משום דלא ליתיה למשחטיה התם ומחליפי בקדשי' והיינו דאקשינן מישרפו. ובירושלמי בפ"ק [ה"א] גרסינן בחמיה הא באיסור הנא' מדבריה' מקודשת אין תאמר כן לית הדא פליגא על רב דרב דברי רבי מאיר המקדש בחמץ משש שעות ולמעלה [לא עשה ולא כלום תמן בגופו קדש וחמץ משש שעות ולמעלה] טב הוא כלום.

ויש מביאין ראיה מדתניא [תוספתא ד,ז] המקדש בעורות לבובין ובכל מה שחל עליו שם ע"ג אינה מקודשת והא תקרובת ע"ג דרבנן משום דכתיב ויצמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים נפקא לן שהוא מדברי קבלה ואסמכת' דרבנן ואעפ"י כן אינה מקודשת אף בכל איסורין של דבריהם כן.

וזו הראיה אינה נכונה ואעפ"י שהדבר אמת דאיסו' תקרובת ע"ג מדאורייתא מדגרסינן בפרק מרובה (בבא קמא דף ע"א ע"ב) השוחט לע"ג משלם ארבעה וחמשה ואקשינן מכיון ששחט בה פורתא אסרה אידך איסורי הנאה הוא ולאו דמריה קא טבח ואי ס"ד דרבנן ודאי דמריה קא שחיט שהרי מן התורה לא אסרה כדאתמר התם גבי שוחט חולין בעזרה ואפי' למאן דאמר נמי שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה הא שחיטה ראויה היא כדאקשינן התם במעשה שבת אלא למאן דאמר דרבנן מ"ט דרבנן דפטרי דהא שחיט' ראויה היא אלמא משום דרבנן לא מפטר ואפי' למאן דאמר שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה וכל שכן למאן דאמר שמה שחיטה דכי טבח דמריה קא טבח

ותו דגרסינן במסכ' חולין דף מ' ע"א כפרק ב' השוחט בשבת בחוץ לעבודת גלולים חייב ג' חטאות ואקשינן כיון ששחט בה פורת' אסרה אידך מחתך עפר בעלמ' הוא אשחוטי חוץ אמאי מחייב ואמאי כיון דמדאורייתא אינה נאסר' לא ליחייב אשחוטי חוץ.

ומי שדחה באכיל' הן אסורין מן התורה אבל לא בהנאה טעה דאי הקישא עיקר מה מת אסור בהנאה אף תקרובת ע"ג ואי היקשא דרבנן אסור אכילה מנא לן ועוד מההיא דפרק מרובה תיובתיה דאפי' אסורה באכילה למ"ד שחיט' שאינה ראויה שמה שחיטה משלם: **הא ניחא למאן דאמר שני כתובין הבאים כאחד אין מלמדין**. קשיא לן והא לאו באין כאחד הן שהרי שביעית לדבר שנתחדש בה נשנית לומר שאחרון אחרון נתפס ובע"ג כולן אסורין כדאיתא בפרק ר' ישמעאל (עבודה זרה דף נ"ד ע"ב) איכא למימר דעדיפא מינה אקשי ליה דלא תיסוק אדעתיה למימר מדלא כתב רחמנא שאין שני דמים אסורין בה וכתב שהיא תופסת דמיה שמע מיניה לשני כתובי' הבאים כאחד הוא דכתב: **הכא בישראל שנפלו טבלים מבית אבי אמו כהן וקסבר וכו'**. בדין הוא דלוקמא בשנפלו לו תרומו' ומעשרו' אלא משום דאי הכי מאי ואפי' ישראל פשיטא ישראל וכהן ודאי שניהם שוין בכך ומאי קא משמע לן משום הכי אוקמא בשנפלו לו טבלים וקמ"ל דמתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין:

דף נח:

דמר סבר טובת הנאה ממון. פי' ומאי דמי טבלו לפי טובת דמי הנאה שבו שהם דמי חולין שבו לגמרי ודמי הנאת התרומה:

ה"ג רש"י ז"ל **ואיבעית אימא דכ"ע מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין וטובת הנאה אינה ממון**. וכן היא גרסתו של ר"ח ז"ל ונסחי דכתיב בהו לאו כמי שהורמו דמיין משבשן דאי הכי מתני' אמאן מהנך תנאי תרמייה.

ואי ק"ל הא דאמרינן בפרק יש נוחלין (בבא בתרא דף קכ"ו ע"ב) גבי ירוש' בנו הבכור שנוטל בזרוע לחיים וקיבה ואמרינן עלה וקסבר מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין ואוקימנא כר' איכא למימר ההוא תנא סבר לה כותיה דר' בחדא ופליג עליה בחדא אי נמי איבעית אימא קאמרינן כלומר מהכ' ליכא למיפשט דבהא פליגי ואי מההוא אין תפשוט.

וכתב ר"ח ז"ל דאע"ג דאיכא שמעתתא דסלקן דטובת הנאה אינה ממון ק"ל דממון היא דהכי אסיק רבא למתני' דבמסכת נדרים דף פ"ה ע"א בפרק ואלו נדרים דטובת הנאה ממון:

הא דתנן **הנוטל שכר לדון דיניו בטלין להעיד עדויותיו בטלין**. כל דיניו קאמר ולא זה בלבד קאמר שנטל עליו שכר ומשו' הכי לא קתני אין דינו דין ואין עדותו עדות.
ומפורש בירושלמי פ"ק דסנהדרין כך היא מתנית' החשוד להיות נוטל שכר לדון דיניו בטלין ובתוספתא דבכורות כך היא שנויה החשוד להיות נוטל שכרו ומעיד כל הדינין שדן וכל העדויות שהעיד הרי אלו בטלין ונראה שאינו בכלל הפסולין מדבריהם שהי' צריך הכרזה אלא מעצמם הם בטלין שכיון שהיה יודע לו עדות ולא רצה לומר אלא מחמת שכר אין זו עדות והחשוד בכך עדויותיו בטלין עד שיודע לך שלא נטל שכר בעדות זו ובכך הוא עדות כשרה אעפ"י שלא עשה תשובה וכן אם החזיר ממון לבעלים וחזר והעיד באותו עדות עצמה היו מקבלין הימנו שאין זה פסול לא מתחלתו ולא בסופו אלא שכל זמן שהוא נוטל בו שכר קנסוהו חכמים לבטל מעשיו משום דקא עבר על מה אני בחנם אף אתה בחנם ואעפ"י שנטל משניהם:
והלך זה וקדשה לעצמו מקודשת לשני. תמיה לן, פשיטא אטו משום שנהג מנהג הרמאין לא תהא מקודשת ואי לאשמועינן שנהג מנהג הרמאין אתא הוה ליה למיתני הכי בהדיא אף ע"ג דקתני והלך ואפשר דמשום סיפא תנא הכי דבעי למיתנא מקודשת לשני ולאו טעמא הוא ואיכא דאמר ס"ד אמינא יהא כמו שלא מדעתה שאלו היתה יודע' שהלה עשאו שליח לקדש' לא היתה מתקדש' לו, קמ"ל:
ובא אחר וקדשה בתוך שלשים יום מקודשת לשני. מדלא קתני אינה מקודשת לראשון שמע מינה שאם גרשה שני בתוך שלשים חלו קדושי ראשון וכן מפורש בירושלמי לפיכך אם מת השני בתוך שלשים יום או גירש חלו עליה קדושי ראשון לאחר שלשים מת לאחר שלשים או גירש לא חלו עליה קדושי ראשון ועוד אמרו הם שאם מת השני והיה לו אח מכיון שהיא זקוקה ליבום לא חלו עליה קדושי ראשון ומסתברא לן דהשתא דק"ל יבמהשנתקדשה בעניותנו צריכה גט הא נמי צריכה גט מראשון משום דזיקתה אינה מונעת שלא יחולו בה קדושין וירושלמי סבר כרב דאמר אין קדושין תופסין בה דליכא למימר מכיון שהיא זקוקה לאחר אינה מתרצה בקדושין הללו של ראשון דאפי' לרבי יוחנן דאמר חוזרת לא אמר אלא כשחזרה ואמרה כן ומשום דאתי דיבור ומבטל דבור אבל בלא חזרה בדבור ממש לא ועוד דאדרבא ביבום לא ניחא להו לנשי ואם תאמר משעה ראשונה שפשטה ידה וקבלה קדושין חזרה בה, (אי נמי) [א"כ] כשמת שני בתוך שלשים ואין לה יבם נמי לא תהא מקודשת לראשון:
מקודשת לשני בת ישראל לכהן תאכל בתרומה. תמיה לי למתנא הכי אם התירוה לשני ולא אסרוה מחמת ערוה החמורה היאך יאסרו עליה אכילת תרומה הקלה וכן

נמי סיפא דקתני בת ישראל לכהן ובת כהן לישראל לא תאכל למה לי פשיטא ומצאתי עלה בירושלמי לכן צריכה שאפי' השני כהן ולפי זה אפשר דסד"א כיון שהשני כהן ואביה כהן אין כח בקדושי ראשון להוציאה מחזקתה שהיתה אוכלת ברשות אביה קמ"ל ומשום סיפא תנא רישא:

דף נט.

גמרא: **אזל זבנה לנפשיה**. אי קשיא לך הא דתניא בתוספתא ואיתא נמי בירושלמי בפרק איזהו נשך תני הנותן מעות לחבירו ליקח לו פירות למחצית שכר ולא לקח לו אין לו עליו אלא תרעומת ואם ידע שלקח מוציא ממנו בע"כ לא דמיין דהכא בזוזי דנפשיה הוא דזבן, וזה מצאתי בשם בעל מתיבות ז"ל:

עני המהפך בחררה. אפרש בפרק חזקת (ב"ב נ"ד ע"ב) בס"ד:

אע"פ שנתאכלו המעות. פי' לפי שמלוה כגון זו קונה, שלא אמרו מלוה אינו קונה אלא לפי שמשע' ראשונ' שלה היא ולא גמרה ומקניה נפשה אבל במלוה כיוצ' בזו מתקדשת היא אעפ"י שאין כן בשטר שאלו קדש' בשטר ונשרף קודם קדושין ואפי' הלכה והניחתו בר"ה אין חוששין לקדושין כדאמרינן לקמן (ס' ע"ב), ובמס' גיטין דף ע"ב ע"ב גבי גט, ובכתובות דף פ"ו ע"ב לענין משוך פרה זו ולא תקנה לך אלא לאחר ל' יום דלא קנה אלא אם כן אמר לה מעכשיו כדאיתא בפרק האשה שנפלו לה נכסים דף פ"ב ע"א וכ"כ בה"ג, אבל אם כתב שטר אירוסין מעיקרא והשתא לאו איתיה לא הוו קדושין:

איתיביה ר"ל לר' יוחנן כל הכלים יורדין לידי טומאתן במחשבה וכו' אלא מיד מחשבה מיהא תיפוק. איכא למידק ולדידיה מי ניחא והא איהו מודה בדבור ודבור גרידא דאתי חד ומבטל חבריה כי ההיא דתניא אם עד שלא תרם בטל אין תרומתו תרומה איכא למימר מסבר סבר ר"ל דלא אתי דיבור ומבטל דיבור כלל ומיהו אמר לא קשיא לי הא דתנן בטל אין תרומתו תרומה דאנא דאמרי אפי' להההוא תנא אבל לדידך קשה הא ולא מצית לתרוצי אליבא דידך.

ול"נ דר"י ור"ל בסתמ' אפליגו באתי דבור ומבטל דבור ופרכיה ר"ל תחלה לרבי יוחנן מכל הכלים והדר פרכי' ר"י לדידה תרומה והדר ביה ר"ל מדבור לדבור גרידא וקם בשיטתיה דנתינת מעות ליד האשה דהוא מעשה זוטא וגמרא הוא דאקדים פירכא דרבי יוחנן עליה דר"ל דבהא מקדים רבי יוחנן לר"ל לעולם.

ועוד יש לתרץ ולומר דקס"ד דטומאה דמחשבה הואיל ואקשה רחמנא למעשה כמעשה כל דהוא דמי ובנתינ' מעות ליד האשה דמי וא"ל ר' יוחנן לא כמעשה מעליא חשיב

א"נ מחשבה דטומאה כיון שהוא מוריד כלי לידי טומאתו והרי הוא מזומן מי שחשב עליו לקבל טומאה מעש' כל דהוא הויא דהא אהני מחשבתו שהוא מקבל עליו טומאה בסתם בלא דבור ומחשבה אחר כי היכי דאהני נתינת מעות ליד האשה שהיא מקודשת לאחר שלשים יום אעפ"י שנתאכלו ואעפ"י שלא חזר וקדשה בדיבור אחר ואלו לא נתנם לה לשם קדושין אם נתאכלו לא היתה מקודשת ועוד היה צריך לקדשה בפירוש אבל העושה שליח לתרום אין כאן מעשה של כלום כל זמן שלא תרם שאם רצה השליח לחזור בו חזר ועדיין הן צריכין לעשות מעשה ולתרום ואיכא נסחי דכתיב בהו איתיביה מסתמא ומשבשן דהא הסוגיא דהוי ליה רבי יוחנן לר"ל קיימין ובהא ליכא לאוקמא לקושיא לריש לקיש.

ומי שפירש דהכא נמי שאני נתינת כלי ליד בהמה דכמעשה דמי לא אמר כלום דהכא אפי' במחשבה גרידא יורדין לידי טומאתן כגון שחשב על הענבא שלא לקובעה ועל הכלי שלא לשוף ושלא לשבץ שעל כולן יורדין לידי טומאתן ואין עולין מהן במחשבה:

דף נט:

קשיא הלכתא אהלכתא. קשיא ליה לרב אב ב"ד ז"ל למאי דקא סלקא דעתין מעיק' דהא דאמר (אינו) חוזר ומגרש בו משום דלא אתי דיבור ומבטל דבור ליקשי ליה ממתניתין ופריק הלכתא אהלכתא אלימא ליה לאקשויי וליתא דהיכא דאיכא לאקשויי ממתני' לא מהדרינן בתר פירכי אחריני ועוד דרב נחמן אמתני' אמרה ואיהו גופיה הא קאמר לאחר שאמר בטל היא ונתבטל השליחות חוזר ומגרש בו ואהדורי פירכא למה לי.

אלא היינו טעמא, דמתני' לא קשיא ולא מידי משום דשליחות שליח דבור גרידא הוא ומצי לבטולי דאתי דבור ומבטל דבור אבל (נתינת) [כתיבת] הגט מעשה כל דהו הוי כיון שנכתב לשמה וכדין ודמי לנתינת מעות ליד האשה ומשום הכי אמר רב נחמן שאינו יכול לבטלו וחוזר הוא ומגרש בו אבל השתא דקיימא לן כרבי יוחנן דאמר אתי דיבור ומבטל מעשה כל שאינו גמר מעשה כגון נתינת מעות ליד האשה גיטא נמי ליבטיל אף על גב דאית ביה מעשה כל דהו ומפרקינן נהי דבטליה מתורת שליח מתורת גט לא בטליה, זו היא גירסתו של ר"ח ז"ל, ומשמע להך גרסא שאם בטלו בפי' ואמר יהא בטל גט עצמו לגמרי שלא יהא כשר לחזור ולגרש בו שהוא מבטלו דאתי דיבור ומבטל דבור. ואחרים גורסים: נהי דבטליה מתורת שליח מתורת גט מי קא בטלי', ואומרים שאפי' בטלו אינו מבוטל שמאחר שנכתב ונחתם כהלכתו היאך יבטלנו שלא יהא גט כשר מה שכבר נעשה אין אדם יכול לבטל למפרע למה זה דומה לאומרת הריני חוזרת בי שלא

אתקדש בכסף זה לפלוני לעולם שאם חזר וקדשה בו מקודשת וכבר הכרעתי בדבר זה במסכת גיטין (ל"ב ע"ב):

לרב מספקא ליה אי תנאה הוי אי חזרה הוי. פי' רש"י אם לא אחזור בי בתוך שלשים יום יהו קדושין מעכשיו וזה אינו מחוור בעיני שלא מצינו מקדש מעכשיו שזה יכול לחזור בו ועוד אם אתה אומר שהתנה על החזרה נימא נמי שהתנאי שלה נמי הוא שאם לא חזרה בה בתוך שלשי' תהא מקודשת כשם שהתנה הוא בעצמו אם לא חזר בו שהרי סתם אמרו לאחר שלשים ומשמע נמי אם לא חזרו אחד מהן יהו קדושין ואם חזרו בהן לא יהו קדושין וכיון שכן אם קדשה עצמה בתוך שלשים הרי חזרה בה כל זמן שהיא מקודשת לשני ויתפשו בה קדושי שני ותהא מקודשת לו לגמרי ממה נפשך בין בתנאה בין בחזרה ועוד היכי מצית למימר תנאה אחרינא אתני בהדה ותהא בספק כל התנאין שאדם מתנה עם אשתו.

אלא ודאי משמע דלא מספקינן לה בתנאי שלא פירש והאי תנאה דקא אמרינן שאם מת הוא בתוך שלשים יום לא תהא מקודשת והכי קאמר מעכשיו יחולו הקדושין ואם יבואו ל' כלומר אם יקיים הב"ה אותנו ויגיענו לשלשים יום לומר שאם מת בתוך ל' יום לא תהא זקוקה ליבם וכן היא שמתה תוך זמן אינה מקודשת ואין התנאי' כאן מדבר אחר אלא התנאי הוא אחר שלשים יום שאמר בפי' וכן הרי זה גיטך מעכשיו ולאחר מיתה דמספקא לן אי תנאה היינו נמי תנאה שאם מת יהא גט מעכשיו אבל אין חוששין לתנאי שלא הוזכר כאן שהתנאי שבלב אינו תנאי:

דף ס.

אפי' מאה תופסין בה. פי' תפיסה גמורה ולאו משום ספקא אלא כדפריש בגמ' אסברא לך טעמא דרבי יוחנן משום דמשוו אנפשייהו כשירגא דליבני וכדפי' [רש"י] ז"ל.

וק"ל כיון דשיורא הוא כדאמרינן כל גיטא דמשייר ביה לאו כלום הוא קדושי נמי לא הוו דכל קדושי דמשייר בהו לאו קדושין נינהו דהכי פשטינן בגמרא בפרק המגרש (גיטין דף פ"ב ע"ב) מדכתיב ויצאה והיתה.

ואיכא למימר ודאי קדושי דמשייר בהו שיור גמור כגון חוץ מאיש פלוני לאו קדושין נינהו, אבל הכא שיורא ליתיה אלא עד שלשים הלכך מעכשיו הם חלים וגמרי לאחר שלשים ואמרו בירוש' כל שלשים יום קונה ואינו קונה לאחר שלשים יום קונה קנין גמור אבל במגרש מעכשיו ולאח' מיתה כיון שלאחר זמן אינו זמן קדושין וגירושין וכל זמן שהוא חי שייר ולאחר מיתה אינו נגמר שאינו יכול לגרש ולא לגמור גירושין.

ולפי זה הפירוש נתברר לנו טעמו של רבא גט להוציא מיתה להוציא שהיה קשה לנו היאך עלה על דעתו לומר כן הלא מיתה אינה להוציא מיבם כדאקשי ליה אביי ומתני' במקום יבם היא והיאך טעה רבא בזה ועכשיו דפירש שהיה רבא סובר שכיון שמחיים התחילו גירושין מעכשיו יצאת מרשותו של בעל וכל שיצא' מרשותו של בעל כלל אינה מתיבמ' (ס"א מקודשת) ואעפ"י שלא (אמר) [גמר] גירושין מחיים ולא היתה מותרת להנשא לאחר מיתה מותרת (ואמר) [וגמר] להתירה לשוק שהמיתה מתרת שלא במקום יבם. וכאן מחיים יצאת מתחת זיקתו של יבם כיון שהתחילו בה גירושין ואביי אקשו ליה כיון שהוא תלה גמר גירושין במיתה ומיתה מכנסת לרשות יבם לא יצאת מרשות יבם ושיור הוא בגט עצמו ואינו גט זהו מה שנראה לי בפירו' של שמועה זו ודבר נכון הוא.

אבל יש לאומרה בלשון אחרת דרבי יוחנן סבר לה כי ההיא דבעי רבי אבא ע"כ לא אמרי רבנן התם אלא דבעינן כריתות וליכא אבל הכא קנין כל דהו כדחשו לה נמי בההיא סוגיא דאמר אביי אם תמצא לומר איתא לרבי אבא וכו' ומשום הכי סבר רבי יוחנן בכל שלשים יום קונה אעפ"י שיש בו שיור ושיוריה הוי לעולם דכי באי ק' וקדשי נמצא שיש לכל אחד ואחד שיור בקנינו לעולם ואפי' הכי הוו קדושין אבל גיטא לא הוו דבעינן כריתות ואע"ג דאמרינן אשה ולא חצי אשה הכא לאו חצאין הוא אלא חצי קנין הוא וזה כתב הרב אב ב"ד ז"ל וללשון הזה טעמא דרבא אף על גב דבעינן כריתות בגט להתירה כיון דלא משייר מידי (לא) לאחר מיתה מהשתא מתסרא ליבם ואף על גב שאין בגט זה כח להתיר ולית לן לדקדוקי בה טפי דהא אתא אביי ופרכא ואף הלשון הזה עולה כהוגן.

וההיא דאמרינן התם אלא אשת שני מתי' היכי משכחת לה וכו' במלתי' דרבי אבא קאמר אבל ודאי משכחת לה נמי בדאורייתא כדרבי יוחנן והכי אתמר בירושלמי.

ולענין הלכה ראינו לר"ח ז"ל שפסק כרבי יוחנן שאפי' ק' תופסין בה ורבינו הגדול ז"ל פסק כרב סתם וכתב במסכת גיטין אהא דתנן חולצת ולא מתיבמת משום דמספקא לן אי תנאה הוי אי חזרה הוי ואיברא סוגיין בכוליה תלמודא הכי כדאמרינן במס' ב"ב דף קל"ו ע"א התם מספקא לן אי תנאה הוי אי חזרה הוי אבל הכא ה"ק ליה גופא קני מהיום ופירי לאחר מיתה ובדוכתא במסכת גיטין דף ע"ב ע"ב לא משמע דמשום גזירה אלא משום חששא ובמסכת יבמות דף ל"א ע"ב נמי לא משכח בגמרא זיקת שני יבמין אלא מדרבנן ואלו לרבי יוחנן דאורייתא נמי משכחת לה בכה"ג ושמעתין נמי כרב דייקא ורבי יוחנן איצטריך לשנויה ולדחוקה משום גזירה ולא סמכינן אשנויי כהני וכל שכן לפי לשון אחרון שפירשתי דאין הלכה כרבי יוחנן דהא בעי ויצאה והיתה כדהדר פשט' ואעפ"י שראיתי לרב ר' משה הספרדי תלמידו ז"ל שפסק כההיא דאמרינן התם אם

תמצא לומר איתא בדרבי אבא והסמיך ליה דברי רבי יוחנן שבשמוע' זו כפי פירוש האחרון שכתבתי אין לחוש כלל דלא מדחי' פשטה משום אם תמצא לומר כל שכן הכא דק"ל בכל מקום ויצאה והיתה והיא פשטה דכלהו בעי בכמה דוכתי ועוד דהתם איכא למימר נמי דאפשטא קאמר אם תמצא לומר איתא לדרבי אבא בעיי ופשטי ולא אמרי לכ"ע (לא הוו) קדושין אלא (הוו) קדושי (או) לדברי הכל וא"נ לפשטין דויצאה והיתה לרבי אליעזר הוו קדושי כדאשכחן סוגיי ובעיי טובא אליבא דיחידאי וכל שכן הכא אי לר' אליעזר אי לרבנן בעי ועוד דודאי סוגיין דרב כדפרישית ומיהו מספקא לן אי קי"ל כאביי או דלמא האי לישנא משמע תנאה ומשמע חזרה ואפי' מק' צריכה גט שלא כתב רבינו הגדול ז"ל מילתא דאביי ומשמע דהלכתא כאביי דכיון דליכא בגמרא מאן דפליג עליה אליבא דרב ע"כ כותי' ק"ל ורבינו ז"ל לאו לדחויי השמיטה אלא מפני שלא רצה לפרסם בה קולא מפני שהוא חושש לדברי מי שפסק כרבי יוחנן בכך דרכו לחוש ולהחמיר האריך עלינו את הדרך תנוח דעתו בעולם שכולו ארוך:

איכא בינייהו שפשטה ידה וקבלה קדושין לרב הונא לא הוו קדושי. פירוש (כנ"ל) [כלל], ולרב יהודה הוו קדושי פי' קדושי ספק דאמרי לקמן בשמעתין ולרב יהודה אדמפליג במהיום ולאחר מיתה ליפלוג בע"מ ופירש רש"י ז"ל דהוי גט ואינו גט אלמא לרב יהודה ספוקי מספקא ליה אי משמע מעכשיו או לא והא דאמרינן לקמן בסמוך איכא בינייהו שנתקרע הגט או שנאבד בדין הוא דלימא נמי פשטה ידה וקבלה קדושין מאחר אלא כיון דלרב יהודה גופיה קדושי ספק הוו לא נפקא ליה מידי בינייהו דקדושי ספק נמי צריכה גט ואוסרים אותה כשם שאוסרין אותה לרב הונא דאמר קדושי ודאי הם ואע"ג דאיכא בינייהו לענין קדושי אחר ולענין אחותה מיהו בקדושין עצמן לשניהם צריכה גט ולדברי שניהם קדושין הן מה שאין כן בגט שלדברי רב יהודה אעפ"י שהוא גט להחמיר כיון שאין עושין בו מעשה ואין מתירין אותה לינשא ולדברי רב הונא מתירין אותה טובא איכא בינייהו.

ולא מסתבר לי כדפרש"י ז"ל [דלר"י הוי ספק] (מההיא) [דההיא] דאמרינן ליפלוג בע"מ לאו משום דע"מ לרבנן הוי גט ואינו גט כמהיום ולאחר מיתה דמ"מ לא שייכי באחד טעמא ולא שמעינן חדא מכלל חבירתה אלא מלתא [מקשי] האי דתני פלוגתא דר' ורבנן בגיטין דף ע"ד ע"א (דש"מ מתני') נמי פלוגתא דע"מ אם מתי ומתרץ דכח דהיתרא חביבה ליה ותנייה וע"מ לא תנייה התם והאי דקאמר הכא נתקרע גט איכא בינייהו אף נתקרע הגט או שאבד קאמרינן וההי"ד להך דפשטה ידה ויש כיוצא בה בתחלת מסכת נדה דף ג' ע"ב אי נמי אורחא דמלתא קאי בגירושין אמר גירושין קאי בקידושין אמר קדושין:

דף ס:

לאחר לא תנשא עד שתתן. כבר פירשתיה במקומה במסכת גיטין (פ"ג ע"א):
וניחוש שמא יש לו. פי' לפי שאמר בשעת הקדושין ע"מ שיש לי יש לחוש שמא יש לו שאלו לא היה לו לא היה אומר כן שהרי דעתו לקדש לפיכך אעפ"י שאמר עכשיו אין לי חוששין ושנו בתוספתא על מנת שיש לי ביד פלוני אעפ"י שאין לו בידו מקודשת שמא עשו קנוניא (וקבל) מפני זה הטעם שפירשתי.
והוי יודע שכל התנאין שהוא מתנה עמה שהן תנאין שלו בלבד כגון שאמר על מנת שאדבר עליך לשלטון או על מנת שאלך למקום פלוני אם אמר עשיתי והיא אינה יודעת נאמן ואינו צריך עדים וכן אם אמר לא קיימתי התנאי נאמן וכל תנאה שהוא תנאה שלה כגון על מנת שתעשי דבר פלוני היא נאמנת כל זמן שאינו מכחישתה וכל תנאי שהוא בינו לבינה כגון על מנת שתתני לי מאתים זוז או שאתן לך מאתים כלל גדול אמרו המוציא מחבירו עליו הראיה לפיכך בקדושין היא נאמנת ומותרת לשוק בגירושין הוא נאמן ואסורה.
וגרסינן בירושלמי (ג,ב) הגיע זמן הוא אומר נתתי והיא אומר' לא נטלתי א"ר בון מכיון שמבקש להוציא סמפון פי' שטר התנאי.
ושם מפורש סדר הסמפון כך הוא אלא פלן בר פלן מקדש ליך אנת פלניתא ברת פלן על מנת ליתן ליך מקמת פלן ומכנסיך ליום פלן דאי אתא יום פלן ולא כנסתיך לא יהבי לי עלך כלום פי' מכסף הקדושין או שהתנה עליה תנאי מיד האשה עליו להביא ראיה הגע עצמך דלא הוי סמפון אלא ספק אמר ר' יוסי מכיון שהוא מבקש לאוסרה עליו להביא ראיה הגע עצמך שכנסו בתוך סמפון אתא עובדא קמי רבי אבהו ואמר ליה זיל הב לה א"ל רבי אשה לא קנית ואת אמר לי זיל הב לה אמר רבי אבהו מימי לא שחק בי אדם אלא זה חזר ואמר אין הוא חוזר ביה יתן אין היא חוזרת בה תתן ולא דההיא קדמיתא חזר ועשה מעשה בית דין.
פי' כנסו בתוך זמן התנאי ובתוך התנאי זה אומ' נתקיי' וזה אומ' לא נתקיי' מי מהימן כיון שכנס, ומייתי (ראיה) מדרבי אבהו שאמר לו לבעל ליתן שהאמינה לאשה והיה כופה לבעל לקיים התנאי ואמר לו אותו בעל והלא לדבריה שהיא אומרת שלא נתקיים התנאי קודם כניסתה לחופה אינה מקודשת לי ולמה אתה רוצה לכופני לקיים התנאי ולהיותה מקודשת לי הא ודאי אין לך עלי כפיה אלא אם תאמין לדבריה לא תהא מקודשת לי אם לא אתן ואמר רבי אבהו שהדין עמו וחזר בו אחר כך ואמר מכבר שכנסו מעתה היא מקודשת ונתקיים המעשה ונתחייב בתנאי שלא רצו לכנוס על מנת שיהא התנאי בטל

אלא על מנת שיתחייב בו מעתה שמעכשיו אין קדושין תלויין בתנאי אלא אעפ"י שלא קיים תנאו מקודשת אבל חייב הוא לקיים התנאי כיון שלא ביטלוהו לפיכך אם הוא חזר בו בתוך זמן הסמפון ואינו רוצה להשלים תנאו אעפ"י שאומר קיימתי יתן ע"כ שאינו נאמן לומר קיימתי תנאי בתוך הזמן ואם היא חוזרת בה ואינה רוצה להשלים תנאה תתן מה שהתנית עמו או תחזור כסף קדושיה אם לא היה תנאי בדבר אחד ואף על פי שהיא מקודשת לו משעה שכנסה וצריכה גט שהתנאי במקומו עומד וזהו שהקשו ולא דא היא קמייתא כלום' זהו שאמר רבי אבהו בתחלה דאמר לה זיל הב לה ומפרקינן חזר ועשה מעשה ב"ד כדבריו הראשונים וחזר בו מדבריו האחרונים שראה דברי האיש.

עכשיו למדת שכל תנאי שבינו לבינה בקדושין היא נאמנת לומר לא קיימת תנאך וכן נמי באומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שלא אשתה יין עד יום פלוני והיא אומרת לא נתקיים התנאי נאמנת אבל בגיטין אם אמר לה על מנת שלא תשתי יין עד יום פלוני נראין בעיני הדברים שאעפ"י שאמר לה הוא עברת תנאך מגורשת ולא כל הימנו לאוסרה שכל תנאי שהוא בבטול מעשה אין חוששין שמא בטלתו ולא דמי להיא דאמרינן בגיטין דף ע"ו ע"ב ניחוש שמא פייס דהתם כיון שהתנה אם אעבור מנגד פניך וראינוהו שעבר חוששין שמא על פיה עבר שאלמלא שבטלה לא היה עובר על תנאו אבל זו שתלה בה אין מקום לחוש וצ"ע ובדיקה.

ולפי שהסכימו הגאונים ז"ל שבכל תנאי שהוא בביטול מעשה מתירין אותה לינשא מיד ואין חוששין שמא תבטלנו הדבר מוכרח שאין הבעל יכול לומר לה עברת על תנאך שא"כ היאך מתירין אותה ליכנס לכתחילה והלא צריכה להיו' עדים עמה תמיד כל היום שלא יטעון עליה עברת על תנאך ביום פלוני ויקלקלנה בב"ד, אלא ודאי היא נאמנת:

דף סא.

נהי נמי דבהדי ארעא לא קדישו ליקדשו באפי נפשייהו. פי' הר' שמואל רומרוגי' בפי' בבא בתרא שלו דף ק"ג ע"א נהי נמי שאינן בכלל השדה לענין פדיון יפדו בפני עצמן לחשבון בית זרע חומר שעורים בחמישים שקל כסף דכיון דע"כ קדושים הן בכלל השדה דלא עדיפי מבור וגת דתנן התם הקדיש את כולן ליקדיש באנפי נפשייהו ונפקא מינה שיגאלו בפני עצמן וקשה לן הא מקדיש שדה אחוזה דברי הכל לוה וגואל וגואל לחצאין. ומשמע דסבירא ליה לרב ז"ל דהא דאמרינן גואל לחצאין לא שיאמר הילך חצי דמיו ותן לי חצי שדה דאמר ליה שדה לקחתי ולא חצי שדה אפי' בחצי דמים למה זה דומה לממשכן שדה לחבירו שהדין נראה שאינו יכול לפדות חציו בחצי דמיו וה"ה לשתי

שדות בהלואה אחת והכי נמי משמע במס' ב"ב דף ק"ז ע"א בשמעתא דבטלה מחלוקת והכי נמי הוי דינא במטלטלין כדאמרינן כור בשלשים אני מוכר לך יכול לחזור בו אפי' בסאה אחרונה אלא לומר שמה שיכול לכופו לקבל חצי הדמים ולכשיהיו לו חצי דמיו האחרים יתנם לו ויהיה שלו ונפקא מינה במוכרין ליוקרא וזולא כדאיתא בפ"ק דמכילתין בעבד עברי ומוכר שדה אחוזה את"ל נגאל לחצאין היינו שיאמ' לו הא לך חצי דמיו שעד היובל לפי דמיו של עכשיו ואוכל אותו חצי השנים ואחר כך החזירוהו כולו אבל לא להעביר חצאין ולפיכך אמרו כן אין נמדדין עמה לומר דנגאל לגמרי לחצאין דהוה ליה כמקדיש זה לעצמו וזה לעצמו.

אבל רש"י ז"ל פירש גבי בתי ערי חומה אם נתן חצי דמיו בתוך שנה מפריק פלגיה וכן נראה עיקר וטעמא דמלתא דמכירה גמורה היא ורחמנא אוקמה אפדיון הלכך אפי' בחצי נמי דרחמנא אזהריה ללוקח לחזור ולמכור שדהו או חציו למוכר לפי פי' רש"י ז"ל הכא הכי קאמר נהי נמי שאין נפדין לחשבון בית זרע חומר שעורים מחמת השדה שאין מצרפינן עמו מכל מקום היה להם לפדות בכך מחמת עצמן כלומר ומאי נפקא לך אם נמדדין עמה או לאו.

ואחרים פירשו נהי דבהדי ארעא לא קדשו להיות נמדדין עמה שיעלה שיפוען ומדרון שלהם בחשבון לקדשו באפי נפשייהו ויפדו לפי חשבון בית זרע חומר שעורים ולא ימדד שיפוען ומדרונן ולא מחוור לי דלמא הכי נמי קתני אין נמדדין עמה אבל נמדדין בפני עצמן ואין מדרונן כלל ועוד דאין בית מדרון שלהם ראוי לזריעה כלל כדי שימדד ויפדה לחשבון בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף:

הא דאקשינן בגמרא **אי הכי פחות מכאן נמי**. קשיא לן, ומעיקרא נמי אמאי לא קשה לן סלעים ואיכא למימר דסלעים יש במשמע אף סלעין הראויין לזריעה שהרי יש בהן שהן ראויין לכך אבל רובן אינן ראויים לזריעה והנקעים יש מהן ראויין לזריעה ויש מהן שאינן ראויין לזריעה והשתא דייקינן מדקתני נקעים דומיא דסלעי' שמע מינה דבסלעים שאינן ראויין לזריעה עסקינן ולפיכ' שנה סלעים בהדי נקעי' ומשום הכי אקשינן אי הכי דהא אפש' לומר דכולן בראויין לזריעה:

מתני': **כל תנאי שאינו כתנאי בני גד ובני ראובן וכו'**. פרש"י ז"ל לומר דבעי תנאי כפול ותנאי קודם למעשה והן קודם ללאו רבי חנינא בן גמליאל אומר צריך היה הדבר לאומרו אתנאי כפול פליג למימר דאינו צריך לכפול דמכלל הן נשמע לאו ומשמע מהאי פי' דמודו ליה רבנן לרבי מאיר בשאר דיני התנאי ולא משמע הכי בפרק השוכר את הפועלים (בבא מציעא דף צ"ד ע"א) דתנן כל תנאי שיש בו מעשה בתחלתו תנאו בטל

ואוקימנא בגמרא כרבי מאיר ורבנן לית להו הכי. ואפשר דרבי חנינא בן גמליאל לא פליג עליה דרבי מאיר אלא בתנאי כפול אבל בתנאי קודם למעשה לא פליג עליה אע"ג דרבנן פליגא עליה ומשמע דרבי מאיר אריש דמתני' קאי דתנן הרי את מקודשת לי על מנת וכו' וקאמר רבי מאיר אינו תנאי כלום עד שיכפול ושמע מינ' שר' מאיר בתנאי כפול יחידאה הוא וה"נ מוכח בפ' קמא דנדרים דף י"א ע"א והכי נמי תניא בגיטין דף ע"ה ע"ב על מנת שתשמשי את אבא על מנת שתניקי את בני רבי מאיר אומר אף על פי שלא נתקיים התנאי הרי זה גט מפני שלא אמ' לה אם תשמשי ואם לא תשמשי דאלמא בעל מנת נמי בעי ר' מאיר תנאי כפול.

ומשמע דהלכה כרבי מאיר בתנאי קודם למעשה כסתמא דמתני' שבפרק השוכר את הפועלים וכן נמי ק"ל שאין תנאי בחליצה משום דגמרינן מתנאי בני גד ובני ראובן דרבי יוחנן הכי ס"ל בפרק מצות חליצה (יבמות דף ק"ו ע"א) ובפ' המדיר (כתובות דף ע"ד ע"ב) וההיא לאו פלוגתא דרבי מאיר ורבנן היא דהא אפילו למאן דאמר דבעי תנאי כפול דגמר מבני גד ובני ראובן אפשר דלית ליה תנאי בחליצה כדאמרינן במס' יבמות דף נ"ג ע"א רבינא אמר דכ"ע יש תנאי בחליצה והכא בתנאי כפול קמפלגי שמע מינה דתנאי חליצה לא שייך בפלוגתא דרבי מאיר ורבנן ומיהו בתנאי כפול והן קודם ללאו ותנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחד פליגי ר' מאיר ורבנן ולא איפסיקא הלכתא כרבי מאיר בהדיא אלא מדאשכחן לשמואל דאתקין בגיטא דשכיב מרע הכי אפשר דלחומרא אתקין אבל בדיני ממונות לא קי"ל כותיה דרבים פליגי עליה כדאשכחן בכמה דוכתיה בתלמודא לאו רבי חנינא בן גמליאל בלחוד הוא דפליג עליה.

ורבי' הגדול ז"ל כך כתב בתשובותיו ואלו התנאין כולן אינן צריכין אלא בגיטין וקדושין שהן אסורים פי' לפירושו משום דלא ק"ל כרבי מאיר אבל מיחש חיישי לה בגיטין וקדושין מתקנת שמואל בגיטין. וכן צריך לפרש דלאו דוקא כולן קאמר שהרי במעשה קודם לתנאי הלכה כר' מאיר כסתמא דמתני' שבפרק השוכר והרי הרב ז"ל אומר כן שכתבה על מנת הלכה היא, וכבר הארכתי יותר מזה בפרק מי שאחזו (גיטין ע"ה ע"ב):

דף סא:

גמרא: **הא מקמי דנימא ליה רבי מאיר ונאחזו הא לבתר דאמר ליה רבי מאיר ונאחזו.** קשיא לי בתר דאמר ליה רבי מאיר ונאחזו לימא מאי בתוככם בארץ כנען דהא פשיטא לן שאין נוטלין בארץ גלעד טפי מארץ כנען כדתנן שאף בארץ כנען לא ינחלו וכ"ש בארץ גלעד ואפשר שלשון בתוככם הוא משמע ליטול במה שהיו בתוכם בכיבוש אבל ארץ

כנען שלא היו עמהם בכיבוש איני קורא בה בתוככם.
עוד י"ל מפני שדעתנו לקנסן וארץ כנען שוה יותר מארץ גלעד לפיכך הייתי אומר מאי בתוככם בארץ גלעד כדי שיהו מפסידין חלק הטוב שהיא ארץ כנען אבל אם שתק ולא אמר להם כלום יש במשמע שאף בארץ כנען לא ינחלו וכל שכן בארץ גלעד שהתנאי עליה.
וקשיא לן מקמי דנימא ר' מאיר ונאחזו אמאי אמר רבי חנינא בן גמליאל שאף בארץ כנען והוא הדין בארץ גלעד לא ינחלו מנא חיתי הא שלא ינחלו כלל בארץ הגלעד שסייעו בכיבושה הא ודאי כפי חלקם שבה היה להם ליטול וניחא לן שאין אדם מישראל זוכה בארץ עד שתכבש כולה לפיכך מי שלא סייע בכיבוש כולה אינו ראוי ליטול בה חלק של כלום אף במה שסייעו משל למה הדבר דומ' למי שאמר פלוני בני יטול שדה פלוני ופלוני שאינו בני יתן מאתים זוז ויטול שדה פלוני שאם לא נתן לא יטול כלום אף כאן אלו לא עברו בני גד ובני ראובן את הירדן לא היו ראויים ליטול מן הדין אף בארץ הגלעד שסייעו ונמצא משה עם בני גד כאדם שמתנה עם מי שאינו ראוי לירש שמי גרם לו שיטול כלום כפלו ואם אמר משה ונאחזו בתוככם היינו אומרים לכך בא הכתוב לומר שזוכין בה על יד בשעת כבוש ובמה שסייעו בכיבוש דינן ליטול אבל לא בארץ כנען והלכך המשל דומה למתנה עם בניו כדפרישית:

דף סב.

אמר רבי תנחום הנקי כתיב. קשיא ליה לר' אברהם ז"ל אם כן שבועה שיש בה אלה היא ואמרינן במסכת סוטה דף י"ח ע"א חד לשבועה שיש בה אלה וחד לשבועה שאין בה אלה ואיכא למימר אלה דהנקי לא מפרשה דכיון דקרינן הנקי שמע מינה אף שבועה שאין בה אלא שבועה היא ולמגמר מינה לעלמא איצטריך.
הקשה כאן ר"ת והא לאו קודם להן הוא ותנאי בני גד הן קודם ללאו ותירץ הכי קאמר אם לא שכב איש אותך תשארי תחת אישך ואם שכב מבלעדי אישך הנקי דומיא דבני גד דאמר להם אם יעברו ישארו בארץ הגלעד ותהי שלהם ואם לאו גרשום ממנה והקשה לעצמו ז"ל והא גבי כי שטית נמי כתיב תחת אישך ופריק ההוא להודיעה שאין המים בודקין אותה אלא אם נטמאת תחת אישה.
ועוד שאל מפני מה אין דורשין כן (במדרש) ראשון השיב משום דמוכחבר אשון אחר (השנויה) כתיב טומאה ולא אשכחן טומאה אלא באישות ובמקרא האחרון כתיב כי שטית תחת אישך ואחר כך כי נטמאת ללמדך שלא בא לדרשה כדאמרינן וראשון

להבטיחה שאם לא שטית טומאה תשארי תחת אישך ולהידיעך שהוא הן קודם ללאו ופי' הנקי תצא רוחך ונפשיך מגופך וישאר הגוף בלא נפש כדכתיב נקי כפים ופי' בלא עון כמו נקיות וכן נקיון שנים וכן יצא פלוני נקי מנכסיו וכן ונקתה לארץ תשב ויש מי שפירש הנקי אם שטית הנקי מי המרי' כלו' כיון (שיצאו) כך דין (דמצאו) המים המרי' נקיים נאמני' בשליחותן והשיב הרב ז"ל על זה הפירוש דלא כתיב הנקי מי אלא הנקי ממי.

ואחרים יש מפרשים הנקי הסוטות האחרות ששתו ושישתו ממי המרים לומר שטהורות היו שלא אירע בהם כמו שאירע בך בתת ה' את יריכך נופל' ואמרו הנקי הן הוא והנקי לאו ויש אם למקר' ולמסורת ושניהם במשמע ולפי דעתו אין צורך לדברים הללו שאין זה תנאי כדי שיהא צריך להן קודם ללאו ולתנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחד שהן גזירת הכתוב בתנאין ואעפ"י שכפל אבל היא אלה ושבועה ואין זה ממין זה כלל ולא דמו אותם אלא לענין כפל בלבד שכיון שאמר רבי מאיר אין אומרים מכלל לאו אתה שומע הן בכל דבר ראוי לומ' כן אבל שאר דיני התנאין לא שייכי הכא כלל:

בשלמא לרבי מאיר היינו דכתיב הוא יתחטא בו ואם לא יתחטא. קשיא לי, והא אמרינן במסכת שבועות פרק שבועת העדות (שבועות דף ל"ו ע"ב) כי לית ליה לר' מאיר מכלל לאו אתה שומע הן בממונא אבל באיסורא גרידא כגון שתויי יין ופרועי ראש אית ליה מכלל לאו אתה שומע הן וסוטה שאני דאיסור' דאית בה ממונא הוא והכא אסורא גרידא הוא והיכי ניחא ליה לר"מ ואפשר דכיון דסברת רבי מאיר דאין אדם שומע בכל מקום מכלל לאו שומע הן ובתנאי ממון צריך לכפול אף באיסורין פעמים שכופל אותן תורה שלא ליתן מקום לטועה לטעות אלא אי אמרת בכל מקום מכלל לאו יש לשמוע הן ואפי' בתנאי ממון למה כפל כלל בשום מקום. עוד י"ל דמצינו למימר ליה וליטעמיך לרבי מאיר מי ניחא וכבר אמרתי לך שאין דרכן בתלמוד בכל מקום לומר כן כ"ש בכאן דדילמא לא קיימא ליה ההיא מסקנא דמסכת שבועות:

דף סב:

הא דאמר **רבי יוחנן גר צריך שלשה**. פירשתי בפרק החולץ (יבמות מ"ו ע"ב):

תפשוט דבעי רבי אושעיא. איכא למידק רבי אושעי' גופי' היכי פשיטא ליה הא ומבעיא ליה האי ואיכא למימר דתרי אמוראי נינהו חד ר' אושעיא וחד רב הושעי' משום הכי אמרו תפשוט ולא מקשינן מאי שנא הא דמבעיא ליה והא דפשיטה לי' ואי אמרת מעיקרא נמי תפשוט הא מהא ומ"ש דפשטי לה השתא מדרבי יוחנן איכא למימ' משו'

דקא סלקא דעתן דרבי יוחנן ורב הושעיא פליגי ור' אושעיא מספקא ליה אבל השתא דאמרת דרבי יוחנן ורב הושעיא לא פליגי תפשוט אי נמי דרב הושעיא לאו דסמכה כולי האי ורבי יוחנן דסמכה טפי ולדידי לא קשיא דמעיקרא קס"ד טעמא דהנותן פרוטה לאשתו וכו' שאינ' מקודש' לכשיגרשנה מפני שהיא מחוסרת גרושין ואעפ"י שבידו לגרשה כל דבר שמחוסר מעשה אעפ"י שבידו לעשותו כדבר שלא בא לעולם דמי ובנותן שתי פרוטות לפנויה כיון שמעכשיו אינה מחוסרת גירושין ויש לה יד תופסין בה משום דלאחר גרושין שהריעכשיו בעולם היא וכיון ששניהם רוצין הרי יש בידה לקדש ולגרש אבל השתא דאמרת כל שבידו לאו כמחוסר מעשה דמי אבל גירושין וקדושין [לאו] בידו הוא אם כן נותן שתי פרוטות נמי ומ"ש דפשיטא ליה בהא ולא פשיטא ליה בהא:

אמר אביי רבי אליעזר בן יעקב ור' ורבי מאיר כלהו סבירא להו אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. איכא דמפרש דאביי לא סבירא ליה כרב יוסף ורבה אלא סבירא ליה דבין בשחת ובין באגם אמר רבי אליעזר בן יעקב דלדידהו לית ליה לרבי אליעזר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ומשום הכי מהדרי לפרושה בשחת ולא באגם כדי שיהא דבר שבא לעול' ורבי חנינא נמי דאמר אבל אשתו מעוברת דבריו קיימין דברי הכל קאמר דלא שביק רבנן ואמר כיחידאי דשיטה.

ולהאי פירושא אשתו מעובר' כשהוכר עוברה דמדמי לה לשחת דבי כיבשא דבר שבא לעולם הוא לדברי הכל והלבה כן ואינו נראה דק"ל בפרק מי שמת (בבא בתרא דף קמ"א ע"ב) המזכה לעובר לא קנה וליכא פלוגתא בין שהוכר עוברה בין שלא הוכר דהא לא מפלגינן בהו התם וההוא דאמר נכסי להאי דמעוברת הוכר עוברה משמע ואסקינן דלא קנה ותו דאקשינן ממתני' דקתני אם ילדה אשתו זכר יטול ואמרינן אינו יודע מי שנאה ואקשינן טובא ולא מתוקמא לן כשהוכר עוברה ודברי הכל דדבר שבא לעולם מיקרי כדאמרת ותו הוי התם תינוק יום אחד נוחל ומנחיל עובר לא אלמא דבר שלא בא לעולם הוא.

אלא ודאי רבה ורב יוסף נמי סבירא להו אליבא דרבי אליעזר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ורבי חנינא סבר לה בעובר כמאן דאמר (לא) קנה דבר שלא בא לעולם הוא והאי דקא מהדרי לפירושה בשחת משום דכתיב בברייתא לכשיביאו שליש ויתלשו ואלו אמרה אף קודם שבאו לעולם כלל הוה ליה למימר לכשיבואו לעולם ויתלשו ורבי חנינא כרבי אליעזר סבירא ליה. ואביי אליבא דרבי אליעזר בן יעקב נמי כרבה ור' יוסף סבירא ליה ע"כ דהא ברייתא דרבי אליעזר בן יעקב לעיל דייקא הכי כדאמרי והיינו דלא אמרינן בגמרא ופליגא דאביי.

והא דאוקמינהו בשטה משום דמכל מקום כלהו סבירי להו אדם מקנה דבר שלא בא לעולם וחבריהם חולקים עליהם ובעו דבר שבא לעולם לגמרי בין לקנות בין להקנות.
וכן תמצא במקומות רבות בתלמוד שלא אמרו דבר אחד לגמרי אלא חולקין ומוקמינן להו בשטתא חדא במסכת סוכה דף ז' ע"ב כולהו סבירא להו סוכה דירת קבע בעינן ואית מינייהו דפליגי אהדדי בהדיא דמר בעי כדי ראשו ורובו ושלחנו ומר בעי ד' אמות ובמסכת בבא בתרא דף ע"ח ע"ב כולהו סבי' להו כל דזבין איניש איהו ותשמישתיה זבין ופליגי אהדדי דוק ותשכח ואעפ"י כן אמרו הגאונים ז"ל דשטה נינהו ולית הלכתא כותייהו.
והר' שמואל מרומרוגי' ז"ל מפרש כן כל שיטה שאמורה בלשון כלהו סבירא להו וכשהן שוין לגמרי לא מתמר עלייהו הכי אלא אמרו דבר אחד.
ומפני זה שפירשתי לא חשש רבינו הגדול ז"ל לכתוב בהלכות זה, אבל הר' משה תלמידו ז"ל [פ"ז מאישות הלכה ט"ז] כתב בהוכר עוברה מקודשת ויראה לי שצריכה קדושין אחרים אחר שתלד כדי שיכניס אותה בקדושין שאין בהם דופי:

דף סג.

לכשאקחך הרי עצמך קנוי לך מעכשיו. פי' נראה לי מדקאמרינן מעכשיו ש"מ דמשעת כתיבה זכה בשחרורו ומיהו לאו למימרא שנעשה משוחרר למפרע ובנים שנולדו קוד' מקחו של זה כשרים הם שאין אדם משחרר עבדו של חבירו וכן נראה שאם נתקרע הגט או שאבד שאינו משוחרר דהא לא חייל שחרור עכשיו אלא לומר שכיון שכתב אינו יכול לחזור בו ומיד שלקחו נשתחרר ומיהו לאו דוקא במעכשיו הוא נמי דתנן לאחר שאתגייר לאחר שימות בעלך רבי מאיר אומר מקודשת ולגבי לכשיביאו שליש ויתלשו ואם תלד אשתך נקבה נמי לא קתני מעכשיו אלא הכי אורחא דמלתא נקט שכות' שחרור לעבד קודם שלקחו אם בלא מעכשיו כתב לו מאי מהני ליה אם בא לחזור חוזר הוא בשעת המקח ואם רוצה בשחרורו ישחררנו לאחר שלקחו אבל כל שנוהגין בכך מעכשיו (אין) [הן] כותבין ואין יכול לחזור בו מעתה ואף על פי דלא חייל שחרור מהשתא דומה קצת כהא דאמר רבי שמעון בן לקיש אינה חוזרת וההיא דאמר רב התם שדה זו לכשאקחנה קנויה לך מעכשיו קנה ואוקימנא כרבי מאיר חד דינא וחד טעמא הוא מפני שדרך המקדימין להקנות לאחרי' מעכשיו הן מקנין שלא יחזרו בהן שאלמלא כן מה הם מועילי' אי נמי תרוייהו רבות' אתא לאשמועינן שעד שלא באו עדיין לעולם נמי קונין כמעכשיו שלהן שאם בא להחזיר אינו חוזר ודוקא במעכשיו ולכשיבא לעולם

אבל אמר לו מעכשיו גרידא לא קני כדאמרן בתרומה במחובר דאם אמר מעכשיו לא אמר כלום ואעפ"י שנתלשו ואם אמר לכשיותלשו מהני ולר' מאיר נמי לאחר קתני אבל במעכשיו ולכשיבא קני מדר' דשמעתין ומדרב דהתם בפרק שנים אוחזין (בבא מציעא דף ט"ז ע"ב) והא נמי אתי לאשמועינן.

ואי קשיא והא רב הונא דסבר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם וקאמר התם במוכר פירות דקל לחבירו עד שלא באו לעולם יכול לחזור בו משבאו לעולם אינו יכול לחזור בו י"ל בדבר שלא בא לעולם כלל לא מהני מעכשיו כלל דלא חייל קנין כלל בדבר שאינו כלום אבל בדבר שלא בא לרשותו אהני מעכשיו שאינו חוזר. אי נמי התם בשאמר סתם פירות דקל זה מכורין לך (וק"ל) [וקמ"ל] דלא אמרינן גוף דקל לפירותיו אקני ליה מהשתא אי נמי סיפא אתא לאשמועינן:

וכי תימא הכא נמי כגון דיהיב לה והא בשכר קתני. קשיא לי וליקשי נמי אי הכי רישא אמאי אינה מקודשת ואפשר דהכי קאמרינן וכי תימא דיהיב לה ואמ' התקדשי לי בפרוטה שנתתי לך כדי שירכיבוך על החמור אינה מקודשת משום דהוה ליה מלוה אבל התקדשי לי בשכר שארכיבך כלומר הילך פרוטה כדי שתרכוב על החמור מקודשת ואף על גב דאיכא למיקשי למה לי למימר חמור דעדיפא מינה אקשינן אי נמי הוה אמינא רישא דיהב לה ואפי' הכי אינה מקודשת כגון שהיתה חייבת לו שכר החמור ומלוה ופרוטה דעתה אמלוה וסיפא כיון שהוא נותן לה עכשיו פרוטה ולא הרכיבה אלא אחר זמן דעתה אפרוטה שהרי מעתה היא מקודשת הלכך לא קשה אלא הא דקתני בשכר.

ואי קשיא לך למה לי' לאהדורי אפירכיה לייתא הך דתניא עשה לי שירים ונזמים דפליגי בה תנאי לא קשיא דהוה אמר לך רבי שמעון התם בקבלנות ובאומן קונה בשבח כלי אבל (דע"כ) [דכו"ע] ישנה לשכירות מתחל' ועד סוף והאי דאקשינן מאי דוחקיה דריש לקיש לאוקמה למתני' וכו' ולא אמרינן משום דאיהו סבר לה הכי משום דניחא ליה לריש לקיש למימר דסבירא ליה כתנא ברא וליתא למתני' ולא לפרש למתני' בהכי דלא קתני בשנתן לה פרוט' ואמר רבא דמתני' קשיתיה דאדרבא דוקא למתני' כשנתן לה הוא אע"ג דלכאורה לא משמע הכי:

מאי על מנת שירצה אבא אילימא על מנת דאמר אבא אין. פי' מאי לשון ירצה אילימא דאמר אין ומי שאמר סתם בלשון הזה על מנת שירצה משמע הוא שיאמר הן בשעת ששמע ומשום הכי קתני רצה ואמר אין מקודשת ואם לאו שלא אמר אינה מקודשת ובטלו קדושין לגמרי ויש לפרש רצה שאמר אין מקודשת לא רצה שלא אמר אין אינה מקודשת אלא עדיין בידו למחות ולומר אין שאין תנאי זה לשעת שמועה בלבד ואינה

מקודשת דקתני היינו שלא נתקדשה עדיין אי נמי לא רצה שלא אמר אין בכל ימיו עד שמת האב וכן עיקר דבכלהו תנאי דפרקין הכי תנינן קיים מקודשת לא קיים אינ' מקודשת ויש בידם לקיים לעולם:

אי הכי אימא מציעתא מת האב הרי זו מקודשת (ואמר) הא לא אמר אין. דאי בשאמר אין פשיטא אפי' חוזר ואומר אין אני רוצה לא כל הימנו מכיון שאמר אין דהא תנא ליה רישא רצה האב מקודשת אבל סיפא לא קשיא דאיכא לאוקמה מלמדין כשהיה שותק ומלמדין אותו שלא ירצה לעולם.

ויש לפרש ללשון שני דסיפא נמי קשיא דאעפ"י שאמר איני רוצה חוששין שמא יחזור וירצה ויאמר אין ואין פוטרין אותה מן היבום על הספק וסמך זה אלא כיון דמציעתא בהדיא לא מיתוקמי באומר אין לא קפיד למידק בסיפא אלא על מנת שישתוק כלומר מי שאמר על מנת שירצה משמעו שישתוק והיינו בשעת שישמע כדקתני רצה האב דהיינו שמע ושתק מקודש' לא רצה שמיחה בטלו קדושין לגמרי, וכן פירש רש"י ז"ל:

דף סג:

אימא סיפא וכו'. פי' בשלמא ריש' ניחא ומציעתא נמי אעפ"י שלא שמע שהרי מת קודם לכן מ"מ כיון שלא מיחה ולא ימחה מקודשת שכל האומ' שישתוק אינו מקפיד ברצונו אלא שלא ימחה וכאומר שלא אמחה דמי ומוסף עליו שאשתוק שאם שתק בשעת שמיעה אפילו צווח לאחר מכאן לא כל הימנו וליכא למימר דכשמת לאחר ששתק דאי הכי אפי' חי ומיחהמקודשת ואין צריך לומר מת וה"נ קשה כשישתוק כדקשיא בשאמר על מנת דאמר אין אלא סיפא קשיא דקתני מלמדין ואמאי הרי שתק ושוב אינו יכול למחות ואם תאמר כשלא שמע עד עכשיו ובא לומר לך שכשמודיעין אותו מלמדין אותו שיאמר איני רוצה אין לשון מלמדין כן אלא במי שהיה שותק ומלמדין אותו שלא יעשה כן אלא דאמר על מנת שלא ימחה פירוש תני בסיפא שלא ימחה והיינו לישנא דגמרא דאיתמר מעיקר' אלא על מנת שישתוק והכא אתמר אלא דקאמר ע"מ שלא ימחה כלומר דאמר הכי בפירוש ומת הבן מלמדין את האב לומר איני רוצה ומכיון שמיחה בטלו קדושין לגמרי שאין בידו לחזור ולומר רוצה אני לעולם:

ה"ג וזו היא גרסתו של ר"ח ז"ל: **רישא ומציעתא בחד טעמא וסיפא בחד טעמא. א"ר ינאי אין**. והסיפא הוא דמוסיף ר' ינאו ותני על מנת שלא ימחה אבל סתם לשון ירצה הוא שישתוק כדקתני רישא ופרש"י ז"ל ורישא ליכא לאוקמה בהכי דאם כן מאי רצה האב מקודשת והלא יש בידו למחות לעולם ואין כאן קדושין לעולם ושמעינן מהא דאע"ג

דאמר נמי אין יכול לחזור בו ולמחות דאי לא תימא הבי לוקמה כולה בשלא ימחה ומאי רצה דאמר אין ולא רצה דלא אמר אין ולא אינה מקודשת שהרי בידו למחות לעולם. אעפ"י ששתק תחלה ומציעתא מת האב אעפ"י שלא אמר הואיל ומת מקודשת משום הכי לא לוקמה בדאמר אין משום דרצה האב דומיא דירצה הוא מה שירצה דלא ימחה אף רצה דלא ימחה הא ודאי דחקיה האי דוחקא זוטרתי ומוקמי מתני' בחד טעמא ולא משבשי' לה לאוקמה בתרי טעמי אלא שמא הרשות בידו למחות לעולם אפי' אמר אין דהא תלמוד שימחה (וש"מ) ושתק הרי לא מיחה ואפי' הכי חוזר ומוחה אחר זמן שאין התנאי לשעת שמיעה אף בשאמר רוצה אני חוזר ומוחה לאחר זמן.

וליכא לפרושי הא דאמרינן אלא על מנת שישתוק ולא ימחה כלומר דאמר הכי בפי' אבל האומר סתם על מנת שירצה שיאמר רוצה אני משמע דאם כן רישא ומציעתא דמוקמינן בחד טעמא שישתוק הא מתני' קתני שירצה. ואם תאמר רבי ינאי תני שישתוק הוה ליה למימר הכי תני שישתוק ועוד דהוה ליה לאוקמה למציעתא בסיפא ושלא ימחה רישא בשירצה ומאי רצה דאמר אין ולא הוה לן למימר רישא ומציעתא בחד טעמא דהיינו כשישתוק ולשבושה למתני' ומחלף שירצה בשישתוק ועוד דאמר רשב"ל שמע מינה מדרבי ינאי דחקינן ומוקמינן מתני' בתרי טעמי ולא מוקמינן בתרי תנאי כלומר מדלא אמר רבי ינאי תנאי היא דתנא דרישא סבר שירצה לשון שתיק' הוא ואוסופי הוא דמוסיף רבי ינאי במתני' שישתוק ושלא ימחה וכל שהן בכלל לשון שירצ' פי' ר' ינאי שהוא לשון שישתק ור"ל נמי מספקא לי' מאי לשון שירצה ולפיכך אמר דאפשר לאוקמה כתנאי ולומר דפליגי בפירוש לשון שירצה והכי דיוק לישנא דגמ' כדתירץ ורב יוסף פירש שהוא לשון שלא ימחה ותני במתניתין עד ל' יום ומסתברא דהלכתא כרב יוסף דמוקי למתני' כפשטה ולא דחיק לה לאוקומה בתרי טעמא ושמעינן מינה שכל האומר שירצה שלא ימחה קאמר וכל זמן שירצה יכול למחות ואינו צריך למחות בשעת שמיעה ולא עוד אלא אפי' אמר רוצה אני חוזר ואומר אין אני רוצה והויא מחאה כדפרישית.

ומצאתי דתניא בתוספתא (ג,ז) על מנת שירצה פלוני אעפ"י שאמר איני רוצה מקודשת שמא ירצה לאחר שעה (אעפ"י) [עד] שיאמר רוצה אני אם אמר רוצה אני מקודשת ואם לאו אינה מקודשת על מנת שירצה אבא אעפ"י שלא רצה האב הרי זו מקודשת שמא נתרצה פי' שמא יתרצה שעה אחר' מת האב מקודשת מת הבן זה היה מעשה ובאו ולימדו את האב שיאמר איני רוצה והך ברייתא יש לומר דאתיא כרב יוסף דשלא ימחה משמע שאין הדבר בשע' שמיעה אלא כשם שהוא מוחה והולך כל זמן שירצה ואפילו אמר מתחילה רוצה אני כל זמן שירצה מבטל מחאתו הראשונה אלא אם כן אמר מכאן

ועד שלשים יום שכיון שעברו שלשים אין בידו למחות ולא לרצות ואין זה נכון דכיון שמיחה בטל תנאו ובטלו קדושין מעתה מכל מקום הברייתא חוששת לעולם אלא שיש לומר שהיא משובשת או על מנת שיאמר אין בפי' קתני רישא ואומר אין לעולם ומת האב במציעתא, וסיפא נמי בשלא ימחה ובתרי טעמי מתוקמה.

ומ"מ שמע מינה בתנאין דאומר וחוזר ואומר הפך בדבר שאינו תלוי בשעת שמיעה ואם אמר שישתוק בפי' הכל תלוי בשתיקה ראשונה של שעת שמיעה ואם מת אעפ"י שלא שמע כיון שלא צווח מקודשת וכדמפרש בגמרא דבהא לא פליגי אלא בלשון שירצה דפליגי כדפרישית ואם אמר על מנת שיאמר אין מסתברא שאין הדבר תלוי בשעת שמיעה אלא אפילו שתק ואפילו מחה חוזר ואומר אין שכל התנאין בלשונם עד שיתקיימו משל לאומר על מנת שיתן לי מאתים זוז נתן כל זמן שירצה מקודשת מת ולא נתן אינה מקודש' ולא ימחה נמי מחה נתבטלו מיד לא מחה ואפי' קיים חוזר ומוחה לעולם משל לאומר על מנת שלא אשתה יין שתה נתבטל מעשה לא שתה עד שמת מקודשת כך הדין בכל התנאים שכל שתנאו בקום עשה קיומו מיד בעשה ואין בטולו עד שיעבור עד זמן הקיום וכל שתנאו בלא תעשה בטולו מיד בעשה ואין קיומו עד שיעבור כל זמנו אבל על מנת שישתוק שתק מקודשת מיד שהרי קיים מיחה נתבטלו מיד כדברי רש"י ז"ל לפי שהתנאי זה (בביטולו לקיומו) כלום או יתקיים או יתבטל מיד ואין הדבר תלוי אלא בשעת שמיעה מת האב קודם ששמע מקודשת כדפי' לעיל והלכתא רבוות' איכא למשמע מהך שמעתתא ולפיכך פירשתיה בארוכה:

נאמן ליתן גט. פירוש שמותרת בגיטא לינשא לשוק כדפרש"י ז"ל לפי שאין אדם חוטא ולא לו ואף על פי שמתחלה שמא לכונסה כוון מיהו כיון דאמרו שלא ישאנה לא היה כותב לה גט להתירה שאין אדם חוטא ולא לו ואותבינן עליה דרב מהא דתנן אם רצו אחד נותן גט ואחד כונס אלמא נאמן לכנוס וכי תימא משום שהנותן גט נאמן ליתן גט ולהתירה בגיטו לכל מה שתרצה הני מילי כשהיא לבדו שכיון שהוא נותן גט מימר אמר בגט זה תנשא לשוק ואלו לא היה הוא המקדש לא היה חוטא להשיאה לאחרים אבל הכא כשבא אחר עמו מימר אמר אעפ"י שאני נותן גט עדיין תהא אסור' לשוק מחמ' ספקו של אח' השני לפיכך אפשר שהוא נותן גט אף על פי שאינה אשתו ולא היה להם להתיר' לזה אלא ש"מ משו' שנאמן הוא לכנוס:

הא דאמרינן **ואזדא רב חסדא לטעמיה דאמר בני זה בן תשעה שנים ויום אחד וכו'**. לא נהירא לי מאי לטעמיה, דהתם לא האמינה רחמנא לאב אלא שנאמן משום דעד אחד נאמן באיסורים לקרבן וי"ל בתי זו בת שלש שנים ויום אחד רחמנא האמינה דכתי'

את בתי נתתי לאיש הזה וכל נתינות במשמע אפי' ביאה ואפי' היה באותה ביאה ספק בשנים שלה ואעפ"י כן קאמר אין סוקלין כנ"ל ועוד י"ל דאזדא לטעמיה דאשכחן לקרבן ולא לעונשין:

דף סד.

הא דאמרינן **בנישואין הימניה רחמנא לאב בשבויה לא הימניה**. ק"ל ונהי דלא מפרש ביה קרא נאמנות מכל מקום נהמניה במיגו לגבי כהונה ואפי' לתרומה נמי מיגו דמצי למימר קדשתיה בביאה לאיש פלוני ממזר ליהמניה הכא דהא ואת בתי נתתי כל נתינו' במשמע ובכלהו גברי משמע וי"ל דילמא לא משמע ליה איסור נשואין אבל לפסול כהונה בנישואי איסור לא מהימן בהו כיון דליכא מיגו לפסלה לגמרי לא מהימן בשבויה לחצאין אי נמי לא אמרינן מיגו להמני איש על אחרים במה שאינו בידו דעדות היא ואין בעדות דין מיגו דיכול למימ' הכי כי אמר הכי מהימן:

נימא מתני' דלא כר' נתן. פי' אבל [כרבי] אפשר דאתיא מתני' וכי אמר ר' אינו נאמן לאסור לאו משום דאמר בשעת קדושין יש לי בנים או אין לי אחים אלא ה"ה אפי' שתק בשעת קדושין והא דנקט בשעת קדושין אמר יש לי בנים ואין לי אחים להודיעך כחו דר' נתן אמר דאי לא תימא הכי מתני' אמאן תרמייהו משום האי טעמיה לא אמרינן בגמרא נימא מתני' רבי הוא ולא רבי נתטן אלא אמרינן סתם נימא מתני' דלא כרבי נתן דכר' אפשר דאתיא ואפשר נמי דלא אתיא כותיה:

דף סד:

ר' סבר מה לי לשקר כעדים דמי. פי' לאו ממש כעדים דהא מה לי לשקר במקום עדים לא אמרינן ואפי' במקום חזקה בעיא ולא איפשיטא בפ' קמא דבבא בתרא דף ה' ע"ב ובפרק האשה בתרא ביבמות דף קי"ד ע"ב גבי החזיקה היא מלחמה בעול' ובמס' כתובות דף י"ח ע"ב נמי אלא שאין כל מה לי לשקר במקום עדים שוין ולא כל החזקות שוות והאי מה לי לשקר כיון שהוא בידו לגרשה נאמן אף לעקור חזקה זו מה שאין כן באותן הספקות שכתבתי שאין בידו לעשותו אלא שהיה יכול לומר טענה אחרת שהוא נאמן עליה וזמנין דמערים וסבר שהיא נאמן על טענה זו יותר מחבירתה ורבי נתן סבר מה לי לשקר כחזקה דמי פי' והוו להו שקולות ואלו שתק ולא חזר בו מתירין אותה לינשא שכל מי שאינו מוחזק באחים ולא בבנים אין אוסרים את אשתו אבל מאחר שחזר בו חוששין לה וכבר מפורש בפי' רש"י ז"ל.

ור"ת ז"ל פירש אהא דאוקימנ' דמוחזק לן באחים ולא מוחזק לן בבני לא אמר כלום בשעת מיתה אלא הכי קתני מי שהיה מוחזק לן באחים ואמר בשעת קדושין אין לו אחים נאמן וכן מי שהיה מוחזק לנו כשאין לו בנים ואמר בשעת קדושין יש לי בנים נאמן להתיר ואינו נאמן לאסור כלומר אלו לא היה מוחזק לנו ואמר יש לי אחים לא היה נאמן ורבי נתן אומר אף נאמן לאסור כלומר חוששין לחזקה ואוסרין אותה ולא מחמת נאמנותו כלל אלא כך הדין נותן ונאמן לאו דוקא שהרי לא אמר כלום ומשמע דהא דקתני בברייתא בשעת מיתה אמר הכי קתני הוא אמר בשעת קדושין יש לו בנים ואנו היינו חוששין לשעת מיתתו שיש לו בנים ואעפ"י שאין לשון הברייתי' מחוור.

(אפי') [אבל] כפרש"י ז"ל יש לדקדק דכל מה שאדם נאמן עליו בשע' שאומר הדבר אעפ"י שחזר והכחיש דבורו נאמן וכן מצינן בכל מקום שכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד ואע"ג דרבא קס"ד הכי משום שהיה סומך על שעת מיתה הוא לומר שאין אדם משקר בשעת מיתה ומכי אותביה אביי אידחיא לה מילתא לגמרי:

מחלוקת בשתי כיתי בנות. כלומר משתי נשים אבל בכת א' כלומר מאשה א' לא מאי טעמא מ"מ אמצעית שמא אית לה ואפי' היה לו ד' בנות גדולה ממש וקטנה קטנה ממש וכל האמצעיות שמא אית להו ואפי' הן מאה ודאקשינן אלא מעתה אמצעי' שבכת שניה לישתרי אבבא דרישא אקשינן אבל אבבא דסיפא אמצעית שבכת ראשונה שריא דההיא שמא אית לה אבל שבכת שניה אסורא כיון דקטנה היא יותר מכל אותן שבכת ראשונה קטנ' קרו לה.

ולהאי סברא דאביי דאמר פליגי גבי פסח בלישנא בעלמא פליגי מר סבר עד קמי פסח ומר סבר עד דמפני משמע לא צריכין למימר איפוך אלא משום דברייתא איפכא תניא הלכך מסתברא מתני' עדיפא והלכתא כרבי יוסי דמתני' ואע"ג דבמסכת נדרים דף ס"א ע"ב לא מדכירינן אלא איפוך הך סוגיא דבתראי עדיפא ועוד דלחומרא היא ובזה סמכתי בתשלום ההלכות שלי פסקתי כר' יוסי אבל הר' משה פאסי ז"ל פסק כתריצתא דאיפוך:

דף סה.

הא דאמרינן **ואם נתן גט מעצמו כופין אותו ליתן כתובה**. כשכתב לה כתובה קודם אירוסין עסקינן שאעפ"י שאינה מקודש' אלא מספק פעמים שכותבין כתובה קודם אירוסין כדאמרינן לעיל באתרא דכתיבי כתובה והדר מקדשי אבל לא כתב כתובה אינה כלום שהרי ארוסה אין לה כתובה דהא לא איפשיטא בפרק הכותב (כתובות דף פ"ט ע"ב) ובפרק שנים אוחזין (בבא מציעא דף י"ז ע"ב) והסכימו הגאונים וכל רבני

ספרד האחרונים ז"ל שאין לה כתובה ובמסכת כתובות פירשתי אותה שמועה בפרק נערה שנתפתתה מאימת גביא שנתלו בה קצת הצרפתים ז"ל לומר שיש לה כתובה מן האירוסין:

דף סה:

אי דאית ליה סהדי להאי ואית ליה סהדי להאי מי מצי אמרה אלו שני עבדי וחבילה שלי. קשה לן ודילמא אית לה סהדי לדידה שאלו שני עבדיה וחבילה שלה וצריכה שני גיטין דהוה לה כשנים אומרים נתקדשה ושנים אומרים לא נתקדשה דתניא במסכת כתובות דף כ"ב ע"ב הרי זו לא תנשא.

ונ"ל משום דלא קתני הך ברייתא ושניהם צריכין גט זה מזה והיא משחררת את שניהם ואע"ג דגבי ערעור דפגם משפחה אמרינן בכתובות דף כ"ה ע"ב גילוי מלתא בעלמא היא וכשרי' הכא בשאינן מוחזקין משמע והכי אקשינן אי דאית ליה סהדי להאי ואית ליה סהדי להאי כנגד האשה לומר שהיא אשתו וחבילה שלו ועל עצמן ודאי אין לאחד מהם עדים שאלו היה כן היו צריכין גט שחרור:

והא דאקשינן **מי מצי אמרה אלו שני עבדי וחביל' שלי**. פרש"י ז"ל מי מצי אמרה הכי למהוי מות' הכתובה בספק שלה ושלהן דכיון דלא קתני דינא דחביל' שמע מינה דהכי קתני נוטלת כתובה יותר על הדין הקצוב בשנים אוחזין וכן הוא דבמותר החבילה נוטלת שליש בשבועה על דרך שנים אוחזין בטלית וכן הוא דמותר החבילה נוטלת שליש או שתהא מונח' עד שיבא אליהו כפי הדין הפסוק שם.

ותמהני על הרב הבר"גלוני ז"ל שאמר הואיל וקבלה שני הגיטין והכחישה טענתה אין לה דנהי דהכחישה מה שאמרו אלו שני עבדי ועכשיו קבלה שני גיטין מ"מ לא הכחישה הטענה שאמרה אחבילה שאפשר שהיא נכסי שלה או שנתן לה הבעל במתנה או אחר אבל צריכה היא שתזהר בתביעת הכתוב' שאלו באת לבית דין ואמרה תנו לי כתובתי מחבילה זו ולא תבעה אותה לעצמה אומרים לה גלית אדעתך דדידן היא ולא דידך וגדולה מזו אמרו במס' ב"ק ד' מ"ו ע"ב כיון דתבעי' (לבעל הפרה) ולא גלית אדעתך דשותפ' אית לי' וכו' אלא תתבע החבילה כולה לומר שהיא שלה וכי אמרו לה שאינה שלה תאמר תנו לי כתובתי ממנה שאתם מודי' לי ויש לי ממה נפשך והשאר בפיהם של דיינים הילכך מגבין לה כתובתה מעתה ממה נפשך ואחר כך חולקים אותה שלשתן בשוה או מונחת לשלשתן ביד אליהו ואין מגבין לה שתי כתובות מפני שכל אחד אומר שכתובה אחת יש לה על החבילה ולא יותר ואם המתינה ולא תבעה כתובה עד שיחלוקו על פי

בית דין ונטל כל א' שליש החבילה אינה יכולה לתבוע במותר בחובתה כלו' דאי תבעה חד מנייהו בכתובה אמרי לה כל חדפאת לא הוית דאית לך עלי כתובה והשתא נמי מחברי קבילת נמי גט ליתן לה איהו כתובה ואי אמרת הבו לי ממה נפשך דכולה שלי דלמא כיון שחלקו להן בית דין הלכה לה טענת כולה שלי שכבר נטלה ספקא והלכה לה ודמיא להההיא דקי"ל בספק ובני יבם קם דינא ואע"ג דאתו ממה נפשך כ"ש דבההיא טענה גופא שדנו עליה לחלוק שוב אין אותה טענה (במה) לכלל הדין.

ובודאי מודה אני שאם באה אשה עם בעלה הוא אומר חבילה שלי והיא אומרת חבילה שלי נכסי מלוג או מתנה דבעל לא כל הימנה דנכסי' בחזקת בעליהן וגדולה מזו שנינו בתוספתא בב"ב מי שיצא הוא ואביו למדינת הים ומת הבן או מת האב לעולם נכסים בחזקת זקן אלא הכא אין כאן בעל ודאי אפי' חזרה ואמרה זה בעלי אבל חבילה שלי נאמנת בדין מיגו כ"ש בכאן שהחבילה אינה ברשות הבעל שהיא קבלה שני גיטין ונמצא מחלקתה עם מי שאינו בעלה ואין ספק אצלי בדין זה אעפ"י שראיתי מקצת הראשונים ז"ל נושאין ונותנין בו הרבה. אבל אם שחרר אחד מהם את חבירו וקבל גיטו ודאי הפסיד חלקו של חבילה שהרי הודה שהוא עבד ומה שקנה עבד קנ' רבו.

ומה שמצינו בירושלמי בפרק שנים אוחזין (ב"מ א,ב) צריכה גט משניהם והיא משחררת את שניהם ושניהם משחררין זה את זה ובבהמה ובמשוי שלשתן שוים התם היינו טעמא מפני ששלשתן הכחישו טענתם הראשונה שקבלו גט ממנה וכל אחד מחבירו נמצאת טענתם והכחשתם שוה לפיכך שלשתן שוין בחבילה והאי דלא קתני נוטלת כתובתה דרבנן היא דאמרי מטלטלי לא משתעבדי לה והוי יודע דלאו דוקא משחררין אלא שחררו קאמר כדקתני נמי צריכה שני גיטין ומפרקינן בגמ' דילן הכא דלאו דוקא אלא אם נתנו קתני התם נמי אם שחררו קאמר:

ור' מאיר היא דאמר מטלטלי משתעבדי לכתובה. מהא משמע דרבנן אפי' מחיים דבעל נמי סברי מטלטלי לא משתעבדי לכתובה דאי אמרת מחיים מודו רבנן הכא נמי למה לי לאוקמא כדר' מאיר ומי שפירש דהכי קאמר דאפי' מת נמי גובה ואצטריך למימר הכי דאי לא מאי קמ"ל לא אמר כלום דקמ"ל שאם נתן גט כופין אותו ליתן כתובה כדאמר רב לעיל ועוד דינא דחלוקה קמ"ל כדרך משנת שנים אוחזין בטלית ועיקרא של ברייתא לא למטלטלי משתעבדי לכתובה אתא דאם כן לאשמועינן בעלמא אלא ש"מ לרבנן אפי' מחיים דבעל אין כתובת אשה נגבית אלא מן הקרקע דגריעה מבע"ח דעלמא דאלו בעל חוב דעלמא אע"ג דמטלטלי דיתמי לבע"ח דעלמא לא משתעבדיה מיניה אפי' מגלימא דעל כתפיה כדאמרינן בפ' ארבע אבות נזיקין דף (י"א ע"ב).

ור"ח ז"ל הביא לראיה הא דתנן במסכת נדרים דף ס"ה ע"ב מעשה באחד שהדיר את אשתו בא לפני רבי עקיבא וחייבו ליתן לה כתובה א"ל רבי שמונה מאות זוז הניח לנו אבא נטל אחי ארבע מאות זוז ואני ארבע מאות לא די שתטול היא מאתים ואני מאתים א"ל אפי' אתה מוכר שער ראשך חייב אתה ליתן כתובה ודייקינן עלה בגמרא שמע מינה מטלטלי משתעבדי לכתובה אלמא אפי' מחיים נמי לרבנן לא משתעבדי דגריעה מבעל חוב כדאמרינן.

והוי יודע דלרבי מאיר עדיפא מבעל חוב דאפי' לאחר מיתה גבי' מטלטלי דיתמי מה שאין כן בבעל חוב דלדברי הכל מטלטלי דיתמי לבע"ח לא משתעבדי ממאי דגרסינן ביבמות דף צ"ט ע"א יש מוכר את אביו להגבות לאמו כתובה כיצד ישראל שלקח עבד ושפחה מן השוק ולהן בן ושחרר את השפחה ונשאה וכתב כל נכסיו לבנה נמצא מוכר את אביו להגבות לאמו כתובתה ואוקימנא כרבי מאיר וקמ"ל מטלטלי משתעבדי לכתובה והא הכי דמקבל מתנה כיתמי דמי ועדיף נמי מיתמי דהיינו לקוחות כדמוכח בהנזקין דף נ' ע"ב ואפי' הכי אמר רבי מאיר גובה מן המטלטלין אלמא מטלטלי משתעבדי לרבי מאיר לכתובה בקרקע בין מיתומים בין מן הלקוחות מאי טעמא לכל יש כתובה ואית לה קלא ואפי' אתה מעמידה כשנתן לו במתנת שכיב מרע כמו שסברו מקצת החכמים מכל מקום למדת שגוב' ממטלטלי דיתמי דמתנת שכיב מרע אפי' תימא כירושה שויוה רבנן לכל מילי מיהו לא גריעה מיניה ואין לך גובה ממקבל מתנת שכיב מרע שאינו גובה מן היתומים.

נמצאת אומר דרבנן סברי מטלטלי לא משתעבדי לכתובה לא מחיים ולא לאחר מיתה וגריעה מבעל חוב ורבי מאיר סבר מטלטלי משתעבדי לתת לכתובה בין מחיים בין לאחר מיתה ועדיפא מבעל חוב והיינו לישנא (דאימור התם) [דאיתמר סתם] משתעבדי ולא משתעבדי ועיקר פלוגתייהו במס' כתובות דף פ"א ע"ב גבי יבם, כל זה שמעתי.

וקשה לי שהרי שנינו שם וחכמים אומרים פירות המחוברים לקרקע שלה והתלושין מן הקרקע כל הקודם בהם זכה בהן ופרש"י ז"ל קדמה היא בהן מחיים זכתה ואם תאמר שאפי' מחיים אינן משועבדים לה מה תפיסה מועלת בהן ועוד שנינו בפרק הכותב (כתובות דף פ"ד ע"א) מי שמת והניח אשה וב"ח והיו לו פקדון או מלוה ביד אחרים רבי טרפון אומר ינתנו לכושל שבהן ופריש רבי יוחנן לכתובת אשה משום חינא ושמא נאמר דשלש מחלוקות בדבר דלרבנן אין בית דין מגבין כתובה מן מטלטלי לא מחיים ולא לאחר מיתה אלא שאם תפסה מחיים תפסה ולרבי טרפון אפי' לאחר מיתה מהני'

תפיסה, וכן משמע בפרק אלמנה נזונית (כתובות צ"ו ע"א) בדעת רבינו אלפסי ז"ל, ושם מפורש:

הא דאמרינן **התם לא חייבה לאחרינא הכא חייבה לאחרינא**. קשיא ליה ואי חב לאחרים כי מודה נמי בפני פלוני ופלוני שהלכו להם למדינת הים לא להמניה דכל שחב לאחרים בין שהודה בפני אחרים בין שהודה בינו לבין עצמו אינו נאמן וי"ל התם חוששת לעצמה שמא יבואו ויעידו הלכך אפי' מתו פלוני ופלוני אסורה לעולם אבל שלא בעדים לא חיילי כלל אי נמי כיון שהמעשה מתחלתו חוב הוא ואין בדין לחוב לאחרים בהודאה בלא עדים אין הקדושין חלין שלא קראה התורה קיחה אלא זו שהיא בכל דיני אישות להחמיר ולהקל הלכך מותרת לכל אדם אבל בפני פלוני ופלוני כיון שחלו הקדושין חוששת לאיסור שיודעת על עצמה ודאמרינן לא איברו סהדי אלא לשקרי בממון קאמרי' כלומר עדים בממונו של אדם לא הוזכרו אלא משום שקרנין ואיברו לאו דוקא אלא משום דעדים בממון כתיבי קאמר איברו אבל בקידושין כיון שהם צריכים בכופרים צריכים במודים דהא מחייבה לאחריני בלא מודו כטעמא דפרישית:

והלה שותק נאמן. איכא למידק הכא מהא דגרסינן פרק הנזקין דף נ"ד ע"ב היה עושה בטהרות ואמר לו טהרות שעשיתי עמך נטמאו נאמן אבל אומר טהרות שעשיתי עמך ביום פלוני נטמאו אינו נאמן מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא אמר אביי כל שבידו נאמן אלמא אינו נאמן אלא אם כן בידו.

ור"ת ז"ל היה מתרץ דהכא משום הכי מהימן משום דשתיקה כהודאה דמיא אבל אומר איני יודע אין העד נאמן והתם כשאמר איני יודע ולפיכ' אין העד נאמן מדין עדות אלא בדבר שבידו מתוך שיכול לטמא ורבא דמתרץ התם כגון דאשכחיה ולא אמר ליה וכו' כולם שבידו מוקי לה אבל הוציאה מידו לעולם אינו נאמן אלא בשותק ומשום הודאה ואמר הרב ז"ל דהיינו דאמרינן הכא אבל נטמאו טהרותיך האי דשתיק סבר חזי לי בימי טומאתו כלומר ולא הויא הודאה קא משמע דהא דשתיק משום דמודה הוא וסייעיה הרב ז"ל להאי פירוקא מהאי דגרסינן ביבמות דף פ"ז ע"ב עד אחד דמהימן מנא לן דתנן אמר לו עד אחד אכלת חלב והלה אומר לא אכלתי אינו נאמן טעמא דאמר לא אכלתי הא אשתיק מהימן ודחינן ממאי דמהימן דילמ' משו' דאישתיק ושתיקה כהודאה דמיא. ולדידי לא מסתבר האי פרוקא דשמעתין דמוכחא דאפילו אמר נמי איני יודע מהימן. ממאי מדאמרינן אשתו זנתה בעד אחד מהו ואמר אביי היא היא ורבא אין דבר שבערוה פחות משנים ואי אמרת אביי לא אמר נאמן אלא משום שתיקתו של זה דהוי כמודה אף בדבר שבערוה למה לי שנים הרי מודה לו שזנתה ושויה אנפשיה חתיכא דאיסור' ואי

רבא לא סביר' ליה שתיקה כהודאה דמיא אף בהנך נמי לא להמניה ומ"ל דבר שבערוה מ"ל דבר אחר.

ועוד מההוא סמיא דהוי אזיל שלית בחדא ארחא אתא איהו בחדא ואמ' אשתו זנתה ואמר אביי דמהימן והא הכא דשתיקתו לאו כהודאה היא שהרי העד עצמו מודה שבשעה שראה לא היה שם הבעל שהרי בא בחדא אורחא וליכא למימר ששתיקתו הודאה היא ואפילו הכי מהימן וליכא למימר שמאחר ששתק מודה הוא שזנתה בפניו אם לא עכשיו פעם אחרת שהרי אין העד מעיד אלא זנות זה וכיון שאינו מודה לדברי העד אין שתיקתו משום פעם אחרת כלום שהרי אין כאן עדות אלא על זו ושתיקה שלא מחמת עדות אינה כלום, ועוד מדקאמר ליה שמואל אי מהימן לך זיל אפקה ואמר ליה אביי אי מהימן לך דלאו גזלן הוא משמע שהוא לא היה מודה שאלו היה מודה מחמת עצמו יוציא ואם תאמר דהכי דאמר ליה אי מהימן הוא כיון ששתקת אוסרין אותה עליך שהרי הודית ולא כל כמינך למימר דלאו משום הודאה שתקת לאו מילת' היא כיון דאמר ליה מהימן עלך אלמא ה"ק ליה אי לאו חשיד לך בגזלן אפקה ואי לא אלא דחשיד לך לא תפקה אעפ"י שאין עליו עדים שהוא פסול אלמא בדעתו תלה הדבר וכיון שכן לימא ליה אם שתיקתך משום הודאה שאתה מודה בודאי אסורה ואם לאו לשם הודאה בודאי מותרת היא שכמו שהאמינו על העד אם הוא חושד אותו בגזלן, כך יש להאמינו על שתיקתו אם היא לשם הודאה, אלא שמע מינה דעד נאמן בלא הודאתו של בעל. וא"ת שהיא היתה שותקת לאו מלתא היא שאין שתיקתה כלום, ואפילו אמרה נטמאתי כדתנן האומרת טמאה אני לך תביא ראיה לדבריה. ועוד מדלא אמרינן בגמרא שהיתה היא שותקת שמע מינה שאין צורך לשתיקתה ולא לשתיקתו ומשום הכי לא מסיימי בגמר' ושתק ולא אמר איני יודע משום דודאי אומר איני יודע הוא שהרי לא היה שם בשעת ראייתו של עד.

ועוד ממעשה דינאי דאמר אביי עד אחד נאמן וכן בבן גרושה או בן חלוצה במשל דר' טרפון והתם ליכא למימר משום דמודה שהרי הוא אינו יודע באמו ושתיקתו אינו אלא אינו יודע ואם תאמר שמא שמע כדאמרי' שתוק חלל פסול הא נמי משמע דינאי לא שתק שהרי הוא היה מחזיק עצמו בכהן ושמש בכהונה גדולה ארבעים שנה ועכשיו בכהן היה מחזיק עצמו ומתריס כנגד האומרים עליו שהוא חלל צא וראה מה עשה בהן ועוד דהוה ליה לפרושי בגמר' דשתיק ולא אמר איני יודע ולא הכחישן ועוד מדאמרי' מקוה פסולו ביחיד ובעל מום פסולו ביחיד ואל יוכיח בן גרושה וכי מה קולא וחומרא היא זו אם בשותק ומטעם שזו שתיקה כהודאה וזו אינה כהודאה, ועוד מקוה שפסולו ביחיד

בשתיקת מאן אלא ודאי משמע דאפי' אמר איני יודע עד אחד מהימן לפיכך לא הוצרכו לפרש כלום ושבודאי באומר איני יודע הן עסוקים ועוד מדאמר אביי נאמן ואמרי' הא אשתיק מהימן שמע מינה לאו משום דשתיקה כהודאה דמיא שאם כן אינו מן השם משום שנאמן אלא משום שהלה מודה כדאמרינן התם ביבמות ד' פ"ז ע"ב ממאי משום דמהימן דילמא משום דשתיק ושתיקה כהודאה דמיא ועוד דשמעתא שם במסכת יבמות במסקנא משמע דמהימן אף על גב דלא שתיק כמודה דאמרי' אלא סברא הוא מידי דהוה כחתיכה ס' של חלב ס' של שומן ואתא ע"א ואמר ברי לי דשומן הוא דמהימן ודחינן מי דמי התם לא אתחזק אסורא הכא אתחזק אסורא דאשת איש והוי דבר שבערוה ואין דבר שבערוה פחות משנים אלמא בכל היכא דלא אתחזק איסור' אי נמי לא הוי דבר שבערוה עד אחד נאמן הלכך לאסור המותר ודאי מהימן דלא אמרי' בשום דוכתי' אתחזק היתר' בכה"ג ובעיקר קושין דאתיא עלה מיהת איכא למימר דאביי סבר דאין פועל נאמן אלא כשמלאכתו בידו אבל הוציא מלאכה מידו והחזיר לב"ה אינו נאמן דאלו הוה הכי בשעה שמחזיר מלאכתו היה אומר ולא היה מחזיר לו עד שמודיעו כעין פירוקיה דרבא אלא דרבא סבר אף על פי שהחזיר לו מלאכתו נאמן אלא אם כן אשכחיה ולא אמר ליה ובתר הכי אמר ליה אבל כשהחזיר לו שמא מתירא היה שלא יעכב שכרו או שלח לו מלאכתו ולא ראהו אבל אם משפרעו מצאו ולא אמר לו ובתר הכי אמר לו אינו נאמן וכל הדברים הללו בפועל דרמי עליה לאודועי והוה ליה בשעה ראשונה כאומר לו טהורות הן וכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד אבל עד אחד דעלמא אעפ"י שמצאו ולא אמר לו אם א"ל אח"כ נאמן דמילתא דלא רמיא עליה דאיניש לאו אדעתיה כל שעתא למימר (אלא) [ולא] אמר ואזיל אנפשיה תדע דאלו כשלא החזיר מלאכתו ועדיין היא בידו היכי אמר רבא דכיון דאשכחיה ולא אמר ליה לא מהימן והלא עדיין זמנו הוא לומר כל זמן עד שיחזיר לו פעולתו וכן הדרך לפיכך האומר לחברו נאסר יינך והלה שותק או אומר אני איני יודע נאמן ולדברי ר"ת ז"ל אומר איני יודע אינו נאמן.

ובתשובה לדברינו הא דאמרי' בסנהדרין דף ל' ע"א הרי שבא אחד ואמר אני ראיתי את אביכם שהטמין מעות בשדה תיבה ומגדל ואמר של פלוני הם של מעשר שני הם בבית לא אמר כלום בשדה דבריו קיימין כללו של דבר כל שבידו ליטלן דבריו קיימין אלמא אין עד אחד נאמן לאסור שלו עליו דהא של מעשר שני הם כאומר אסורין עליכם דמי ויש לי לומר דהתם כיון שאינו מעיד אלא מפי השמועה שאמר אביהן בשעת הטמנה של מעשר שני הם תולין בשמועתו שמא שלא להשביע את עצמו אמר או משטה היה בו וכשבידו ליטלן דבריו קיימין דהא הימניה כשהאמין בו להטמין בפניו במקום שידו

שולטת שם וכשמפקידן אצלו לשם מעשר הוא וזה התירוץ דומה יפה ולי נראה דהתם דבר שבממון הוא ודברי הכל אין דבר בפחות משנים הלכך לא כל הימנו שיעמיד ממון בחזק' פלוני ולא בחזקת מעשר שני אבל באיסורין נאמן:

טעמא דאמר לא אכלתי הא אישתיק מהימן. אי קשי' לפום מאי דפרישית ממאי דמהימן דילמא משום דמודה ושתיקה כהודאה דמיא כדדחי' ביבמו' דף פ"ז ע"ב איכא למימר אביי הכי דייק טעמא דאמר לא אכלתי הא לא אמר לא אכלתי אלא ששתק או שאמר איני יודע נאמן והתם ביבמות לא מהא מתני' דחי לה אלא מדתניא או הודע אליו ולא שיודיעוהו אחרים יכול אף על פי שאינו מכחיש תלמוד לומר או הודע אליו משום הכי דחי לה מינה ואמר דהכי קאמר יכול אעפ"י שאינו מכחיש אלא שותק לא יהא חייב תלמוד לומר או הודע אליו וקרא כי אתא לשותק אתי ללמדך דשתיקה כהודאה דמיא ואכתי מיבעי מדאוריית' מנא לן אבל מתני' דהכא כיון דקתני לא אכלתי פטור משמע הא אינו אומר לא אכלתי מהימן והתם לא מצי אמר ליה ממתני' דמדאוריית' קא מבעיא ליה מנלן, וסוגיא מפורשת היא במקומה.

ואי קשי' לאביי דהכא היכי אומר דמשום דמהימן הוא הא משום נאמנותו של עד אי אפשר לחייבו כדאמרי' התם מאי טעמא מחייבי רבנן אילימ' משום דנאמן והא תרי דאף על גב דמכחיש להו אינהו מהימני וקא פטרי רבנן אלא לאו משום דשתיק ושתיקה כהודאה דמיא וא"ל אביי דייק ממתני' דנאמן וחייב ואי קשי' לרבנן לוקמה כרבי מאיר דאמר בשנים אעפ"י שמכחישן חייב הואיל והם נאמנין והכי נמי אוקמוה בדוכתיה בכריתות דף י"א ע"ב כרבי מאיר ועוד דהא התם איכ' לישנ' אחרינ' בטעמייהו דרבנן משום מיגו כמתרצי לישנ' לא אכלתי שוגג אלא מזיד ולהאי לישנ' משום דמהימן הוא וכי.פטרי רבנן בשנים משום דלא מהימני בהא דאיכ' מיגו וההיא דחייתא דיבמות לאו אליב' דהך לישנ' אתמר אלא למאי דאמרי' התם בכריתות דף י"ב ע"א אדם נאמן על עצמו יותר ממאה עדים, וכבר כתבתי זה בפרק האשה (יבמות פ"ז ע"ב) בסיוע שמים:

דף סו.

ודאמרינן **וצריכה דאי אשמועינן רישא הוה אמינא וכו' אבל נטמאו טהרותיך וכו'**. הכי קאמר, דאי אשמועינן רישא הוא אמינ' שתיקתו לאו הכחשה היא אבל נטמאו טהרותיך אימא אין שתיק' אלא הכחשה כמי שאינו מקפיד ואינו חושש לדבר שאלו היה חושש היה אומר איני יודע או יודע אני שדרך השותקין בכגון זה מפני שאינן חוששין כדאמרי'

בדרבנן איהו סבר מדאישתיק אודויי אודי ליה ולא היא מיחש הוא דלא חש לה קמ"ל אביי שאין השתיקה אלא מפני שאינו יודע וכל מקום שאין הכחשה לעד נאמן:

הקים להם בציץ שבין עיניך. פרש"י ז"ל דאף על גב דלאו שעת עבודה היא הא אמרינן בפ' שני בגדי כהונה ניתנו ליהנות בהם ולא מחוור דהתם לא להתיר נאמרה אלא לומר שאי אפשר שלא יהנו בהן בשוגג שלא ניתנה תורה למלאכי השרת שלא יהנו בהם אבל ללבשן במזיד שלא בשעת עבודה ודאי לא ומיהו ודאי הכי אסיקנא במסכת יומא דף ס"ת ע"ב דבגדי כהונה במקדש בין בשעת עבודה בין שלא בשעת עבודה מותר שניתנו ליהנות בהן והתם אמרינן היוצא בהם למדינה אסור והכא למדינה הוה.

ויש מפרשים דשאני ציץ דכתיב על מצחו תמיד משמע אפי' שלא בשעת עבודה ואפילו במדינה והכי נמי משמע בפ"ק דמסכת יומא דף ז' ע"ב דקאמרינן מאי תמיד אילימ' על מצחו תמיד מי לא בעי' למיעל לבית הכסא ומי לא בעי מינם אלמא לא אסיר אלא בשעת שינה ובית הכסא ולא דייק לן דהתם הכי קאמר מאי תמיד אילימא על מצחו תמיד ובא ללמד שמותר בכל שעה אי אפשר לומר כן דהא איכא שעת שינה אלא ע"כ לתמיד מרצה אתא לומר שאעפ"י שאינו על מצחו מרצה השת' דאתית להכי לענין היתר לבישה כשאר בגדי כהונה הוא ועוד דהתם הכי קאמר אילימ' על מצחו תמיד במקדש שאין כהן גדול יוצא מן המקדש תמיד מי לא בעי מינם ומיעל לב"ה שצריך לצאת ולחלוץ אלא תמיד מרצה.

ותמיה לי מה ראו חכמים שלא לערער על כהונתו עד עכשיו ואפשר שהיו יודעין שיש עדים מכשירים אותו אבל לפי שעשה שלא כהוגן שהניח את הציץ במדינה והוא אסור מדרבנן כדמוכחינן ואיהו לא אשגח בדרבנן ועוד שהיה בשעת אכילה ושכרות לפיכך אקפיד אותו זקן ואמר לו שיניח כתר כהונה:

אילימא דתרי אמרי אשתבאי ותרי אמרי לא אשתבאי מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני. קשי' ניה לרש"י ז"ל ונוקי תרי לבהדי תרי ונוקי ינאי בחזקת אבהתיה וניחא ליה הני מילי באמו דהוה לה חזק' דכשרות אבל ינאי לית ליה חזקה דכשרות שהרי מעידין על לידתו בפסלות והך סברא דהכא אליב' דרבי אלעזר דאמר לדברי המכשיר בה פוסל בבתה לית לה חזקה דכשרות אבל רבי יוחנן הא אמר לדברי המכשיר בה מכשיר בבתה וע"כ משום דחזקת כשרות דאמה מהניא אברתא דאי ליכא חזקה דכשרות אף על גב דשמא הוא לא מהימנא.

ועוד השיבו לו מהא דגרסינן התם בכתובות דף כ"ו ע"ב ואיתא נמי בפרק חזקת הבתים (בבא בתרא ד' ל"ב ע"א) כגון דמוחזק לן באבוה דהאי דכהן הוא ואיכ' עליה קליה דבן

גרושה ובן חלוצה הוא ואתא עד א' ואמר דכהן מעליא הוא ואסיקניה ואתו בי תרי ואמרי דבן גרושה ובן חלוצה הוא ואחתוניה ואתא עד אחד ואמר דכהן מעליא הוי ודכ"ע מצטרפין דמצטרפים לעדות ואי לא משום דאיכ' מאן דחייש לזילותא דבי דינא הוי מסקינן ליה לדברי הכל משום דאוקי תרי לבהדי תרי ואוקי גברא בחזקת אבהתיה.

ורש"י ז"ל עצמו נשמר מזו הקושי' ופי' שם אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי גברא אחזקתיה דאסיקניה על פי עד אחד שהיה נאמן דההיא שעתא ליכא עוררים ולא מחוור משום דאי לאו חזקה דאבהתיה אדרבא כיון דהשתא אחתוני לא מזדקקין ליה למהדר (ולאפוקי) דכל מקום שעדיות שקולות לא מזדקקין ליה ועוד דחזקה הבאה מחמת עדותן של עדים הללו אינה חזקה כדאמרינן בב"ב דף ל"א ע"א דזה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי האי אייתי סהדי דאבהתי' ואכלה שני חזקה והאי אייתי סהדי דאכלה שני חזקה ואמר רב נחמן אוקי אכילתה בהדי אכילתה ואוקי ארעא בחזקת אבהתיה הדר אייתי סהדי דאבהתי' היא אמר רב נחמן אנן מחתינן ליה ואנן מסקינן ליה ולזילותא דבי דינא לא חיישינן ואמאי נימ' אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי ארעא אחזקתיה דהאי דאתפסנוה מעיקרא מקמי' דליתו עדי אבהתא.

והרב אב ב"ד ז"ל אמר משום דאמיה דינאי איכ' עלה קלא קודם לכן דשבויה הות שמא רצה לומר כאן הוחזק (הכל) קודם לידתו ושם יצא הקול לאתר לידתו נוטה לפרש"י ז"ל וגם הוא אינו נכון דהתם נמי איכ' עליה קלא דבן גרושה הוא לא שנא קודם ולא שנא לאחר דהא מוקמינן ליה אחזקה דאבהתיה והיא גופה אחזקתה דכשרות קיימ' ועוד מנא לן בגמר' דהכי הוה ליה למיפשט מינה עד אחד.

ור"ת ז"ל היה מפרש שאותה העיר כבשוה כרכום והיא היתה שם ובאו עדים שלא נשבית ובאו אחרים ואמרי נשבית ואי אוקמא תרי לבהדי תרי אתתא בחזקת פסולה קיימא ששם היתה בשעה שכבשה כרכום ולא מחוור דמנא ליה דהכי הוה ואי בידוע שכרכוס כבשה כמודיעים בודאי אם כן היכי אייתי מינה אביי ראיה לזנתה בעד אחד שאני התם דבלא עדות עד אחד נמי היתה אסורה שכל כהנות שנמצאו שם פסולות ואי לא אתו בי תרי ומכחשי ליה ודאי פסולה היתה.

וי"מ דכל תרי ותרי ספקא דאוריית' הוא ולא אמרינן אוקי אתתא אחזקה ומייתי ראיה מהא דגרסינן פרק האשה שנתארמלה (כתובות דף כ"ב ע"ב) שנים אומרים נתקדשה ושנים אומרים לא נתקדשה הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא תצא שנים אומרים נתגרשה ושנים אומרים לא נתגרשה הרי זו לא תנשא ואם נשאת תצא ואקשינן מאי שנא רישא ומ"ש סיפ' ומאי ק' תרי ותרי נינהו ואוקמ' אחזקה ריש' חזקה לשוק וסיפ' חזקה לאשת

איש ועוד אמרינן התם נמי שנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא תצא מיכדי תרי ותרי נינהו הבא עליה באשם תלוי קאי ואי מוקמת לה אחזקה הבא עליה בחטאת ולא באשם תלוי. ועוד הביאו ראיה מהא דגרסינן ביבמות דף צ"ב ע"א האשה שהלך אישה ובנה למדינת הים ובאו ואמרו מת בנך ואחר כך מת בעליך ונתיבמה ואח"כ אמרו חילוף היו הדברים תצא והולד ראשון ואחרון ממזר ובעי עלה בגמר' היכי דמי אי דאיכ' תרי ותרי מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני ולא תצא ועוד ממזר ספק ממזר הוא ואי אמרת אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי אתתא אחזקתה הכא דין הוא שתצא שהרי חזקתה לשוק והולד ממזר גמור מאשת אח שלא במקום מצוה אלא ש"מ לא אמרינן אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי אתתא אחזקתה אלא בתרומה דרבנן אבל לא בדאוריית'.

וזה הלשון נכון אעפ"י שאין דינם מתחוור להם, דלענין תרומה בין דאוריית' בין דרבנן אחזקה מוקמינן אלא דלא אמרינן אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי אחזקה לאפוקי אתתא מתותי גברא ולא משוינן ולד ממזר גמור להוציא אשה מתחתיו בשקדם ונשא ולא אמרינן נמי חזקה לאפוקי ממונא מידיה דמריה כדאמרינן בכתובו' דף כ"א ע"ב שלשה שישבו לקיים את השטר וכדפירש רבינו הגדול ז"ל התם וגבי יוחסין נמי החמירו ואין מתירין לכהן לישא בתו של ינאי.

וביבמות דף ל"א ע"א מסקנא דכולן שהיו בהן ספק גירושין כגון שנים אומרים קרוב לו ושנים אומרים קרוב לה חולצת ולא אמרינן אוקי אתתא אחזקתה ובחזקת השוק עומדת וכן נמי הא דתנן בגיטין דף ע"ח ע"א מחצה על מחצה מגורש' ואינה מגורשת למאי הלכתא שאם היה בעלה כהן אסורה עליו ואוקימנ' בתרי כתי ולא אמרינן אוקמה אחזקה אלמא בכל מקום שראוי להחמיר לא אמרינן אוקמה אחזקה. והיינו דאמרינן התם ודילמא תרי ותרי נינהו ותרי נמי ספקא דרבנן הוא ואמרינן אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי אתתא אחזקה פי' ואי ס"ד להאי חזקה אית לה עיקר אפי' תרי ותרי נמי אלא שמע מינה דלא אמרינן אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי אתתא אחזקה ולעולם חולצת והאי הויא מסקנא דשמעתא.

ויש גורסין שם גרסא אחרת דתרי ותרי ספק' דאוריית' הוא ולא אמרינן אוקמה אחזקה וחולצת והולד שנולד מספק זה ספק ממזר הוא וספק הלל ואסור לכהן לישא בתו לפיכך הקשו כאן מאי חזית וכו' והוי ספק חלל והיאך אמרו ולא נמצא הרי נמצא במקצת ואעפ"י שאין כח ביד חכמים לפסלו מן התרומה שהוחזק בה מ"מ נפסל במקצת שאין כהן נושא בתו ואלמנתו ואפשר לעבודה הוא נפסל לפי שאין בודקין מן המזבח ולמעלה

וכיון שהיה שם ספק לא היה עומד ומקריב על גבי המזבח וכתבתי זו הסברה מפני שהיא עיקר וכלל גדול לספקות אבל בכאן אין דבריהם מתחוורין אלו היו עדי טומאה תרי ותרי הדין עמהם אבל שבויה חששא דרבנן הוא ולמה לא יתלו להקל אפי' ביוחסין. ובעיקר קושי' זו של ינאי אין אנו צריכין לפי דעתי לכל זה שאפי' היה כשר גמור מפני שמעמידין אותו על חזקתו לא היה לו מקום לכעוס על החכמים ושיהרגו על כך מאחר שיש עדים שמעידים כדבריהם ולא הוזמו שהרי נמצא מה שאמרו, ואף על פי שהוא כשר:

דף סו:

והא דתנן **כל טהרות שנעשו על גבה למפרע רבי טרפון מטהר**. כשמאי ס"ל דאמר כל הנשים דיין שעתן ולית ליה מטמאות מעת לעת ומפקידה לפקידה כהלל ורבנן כדמוכח בריש מסכת נדה דף ב' ע"ב דמאן דאית ליה גבי נשים מעת לעת כל שכן במקוה שהוא מטמא למפרע משום דאיכ' ב' לריעותא דאיכ' למימר חסר ואתאי חסר ואתאי ולית ליה נמי ההיא דתנן השרץ שנמצא במביי ולית ליה נמי ההיא דתנן היה בודק את החבית להיות מפריש עליה והולך כל ג' ימים ודאי מכאן ואילך ספק ולרבנן הוי טבל גמור (משום) [ומשום] דהדר ביה לגבי' (ורבי) [דרבי] עקיב' לא פליג בהנך.

תימא הוא משל דרבי טרפון למה הוא דומה. והלא אף על פי שנודע שהוא בן גרושה בן חלוצה עבודתו כשרה שהתורה הכשירתו ואלו גבי מקוה אם נודע שהוא חסר ודאי אפי' רבי טרפון מודה שהטהרות טמאות ונ"ל שלא התירה התורה עבודתו כשנמצא ודאי חלל אלא כשנמצא ספק חלל והיה רבי טרפון סובר דטעמ' דמלתא משום שאומרי' אדם זה בחזקת כשר הוא מספק אתה בא לפסלו אל תפסילנו למפרע מספק אעפ"י שמכאן ואילך פסול שאין מכשירין הספקות לכתחילה אבל למפרע מעמידין אותו על חזקתו ואין אומרים אדם זה חייב קרבן היה מספק אתה בא לפטרו ממנו אל תפטרו מספ' והי' מדמה חייבי קרבנות לחייבי טבילו' והכהן המקריב למקוה ורבי עקיב' דימ' אותו לבעל מום שכיון שנמצ' עכשיו בעל מום למפרע קרבנותיו פסולין ואין אומרים עכשיו הומם וכן אין אומרים במקוה עכשיו חסר והא דאמרינן בן גרושה שעבודתו כשרה מנא לן הכי נמי קאמר מנלן דלא ניזלו בתר חייבי קרבנות ויפסל קרבנותיו למפרע ואמר שמואל דכתיב ולזרעו אחריו בין זרע כשר בין זרע פסול כלומר כל זמן שאפשר ליחסו אחריו.

ובהא פירושא מתרץ מאי דרגילי תלמידי לאקשויי דזרעו כשר משמע כדאמרינן בריש מכילתין אין לי אלא זרע כשר זרע פסול מנין והשתא לא קשי' דכיון דכתיב ולזרעו אחריו

משמע כל זמן שהוא מתיחס אחריו דהיינו ספק פסול.
וכן נמי למ"ד ברך ה' חילו, ה"נ משמע חולין שבכהונה דהיינו ספקות אבל חללים אינו חילו שכבר יצאו מן הכלל וכן למ"ד מובאת אל הכהן לרבות ספק שהרי בימיו כהן היה ואלו חלל גמור מעולם לא היה כהן אעפ"י שלא הכיר בו עד עכשיו ובעלי מום בעבודתו פסול משום וי"ו שלום דקטיעא הוא כלומר שלם ולא כשהוא חסר אעפ"י שלא נודע שהיה בעל מום גמור ועוד דלבעל מום אפשר דלא צריך קרא דהא מעטיה רחמנ' מדכתיב איש איש מזרע אהרן וגו'.
ועוד ראיתי בתוספות ז"ל שהם מפרשים דהכא בתרתי פליגי פליגי בטהרות גרידי ופליגי נמי בכהן שטבל במקוה זה ועבד עבודה שרבי טרפון מטהר ומכשיר עבודתו ורבי עקיב' פוסל ומשל דרבי טרפון בקרבנות הללו שיהו כשרים ואפי' תהא מחסרו למפרע כדברך אודי לי מיהת בקרבנות וא"ל רבי עקיב' לא שהוא משל לבעל מום.
ובירושלמי מצאתי דברים שסותרין מה שפירשתי תחילה ומה שפירשו, ואין לנו לדקדק בה אלא שנתפוש דבר כפשוטו כיון שמצא רבי טרפון לענין בן גרושה דבר שהוא כשר למפרע ופסול להבא מדין תורה אמר אף אנו מחזיקין הטובל טהור למפרע אעפ"י שנטמא אותו מכאן ולהבא שלא יתעסק שוב בטהרות שלא אמר רבי טרפון אלא הטהרות שאין להם תקנה אבל הטובלין צריכין טבילה מכאן ולהבא:

דף סז.

מתני': **רבי יהודה היא ונתנייה תנא כל מקום דסיפ' לאתויי**. איכ' למידק ונתנייה בהדיא כדאקשינן לקמן איכ' למימר כיון דתנא ברישׁ' כל מקום משום דלא אפשר למיתני בהדיא תנא סיפא כל מקום לאתויי ואף ע"ג דאפשר למתנייה בהדיא ויש אומרים כיון דסבר רבי יהודה קהל גרים איקרי קהל בכלל ממזרת ונתינה לישראל הוא ולא אצטריך כל מקום דסיפ' לאתויי אלא לאשמועינן דרבי יהודה היא ולאפוקי מדרבי יוסי:
הא דאקשינן **והרי ישראל שנשא חללה דיש קדושין ואין עבירה והולד הולך אחר הזכר**.
ק"ל, כיון דאוקימנ' כרבי דוסתאי שאף חלל שנשא בת ישראל הולד כשר היאך אתה אומר ישראל שנשא חללה שהולד הולך אחר הזכר והרי איכ' נמי שהולד כשר והולך אחר הנקבה והוה ליה למיתני הולד הולך אחר הכשר מה שאין כן ברישׁ' דמתני' ונ"ל דהכי אקשינן בגמר' והרי ישראל שנשא חללה דהולד ודאי כזכר הוא וע"כ אי הולך אחר הזכר הוה ליה למתניה בזה הכלל ואי הולך אחרי הכשר מיקרי וכדרבי דוסתאי אדרב' קשי' דהוה לי' למתניה חוץ מאלו שיש קדושין ואין עבירה ואין הולד הולך אלא אחר

הכשר ופריק בכל מקום מייתי ליה ומשום הכי אקשי' בהא ולתניה בהדיא שלא כדרך הסוגיא דכיון דהני יש מהם אחר האם ומצטריך איזו למעוטי ויש מהם הולך אחר הזכר ומצטריך כל מקום לרבויי נתנייה בהדיא דהא לא אתיא שפיר דלאו הולך אחר הזכר הוא ממש ופריק משום דלא מתנייה ליה, כנ"ל, ועכשיו מתורצת אף הקושי' שכתבנו למעלה יפה:

דף סז:

אלא כל מקום דסיפ' לאתויי מאי. איכ' למיד' ונימא לאתויי ישראל שנשא מצרית ראשונה דיש קדושין ויש עבירה והולד הולך אחר הפגום ואפשר לרב דימי דכיון דתנא למעוטי מצרי שני שנשא מצרית ראשונה שהולד שני אעפ"י שיש קדושין ואין עבירה אי אפשר לו לרבות ישראל שנשא מצרית ראשונה מ"מ שיש קדושין ויש עבירה דהא אפי' במקום שאין עבירה נמי הולד הולך אחר הפגום באלו ואף על גב דלרבה בר בר חנה אפשר לאתויי לרב דימי מקשינן ואי לא הוה ליה פירוק' אחרינ' מפרק לה בהכי אליב' דרבה אלא דעדיפ' מינה קאמרינן וליטעמיך וכו' אי נמי לרבה גופיה כיון דתנא נתינה לישראל לא אצטריך ליה וכל פסול חתון בכלל בין שיש בהם דורות בין שאין בהם:

והא דאקשינן **וליטעמיך לר' יהודה איזו זו דסיפ' למה לי**. קשה לי ודלמא למעוטי מחזיר גרושתו משנשאת דיש קדושין ויש עבירה ואין הולד הולך אחר הפגום אלא כשר גמור הוי כדאמרינן לקמן וביבמו' ד' י"א ע"ב היא תועב' ואין בניה תועבים וביר"ש חזינ' לה להך קושי' ולא פירקו אלא מיהו לגמר' דילן איכ' למימר דכיון שאינה פגומה לישראל אחר לאו אחר הפגום הוא וליתא בכללא דמתני':

מאי פגום שבשניהם אילימ' מצרי שנשא עמוני'. איכא דמקשה ולימא מצרי שני שנשא מצרית ראשונה אי נמי מצרי ראשון שנשא מצרית שניה ולאו קושי' היא כלל דכיון דגבי ברא חד מנייהו כשר שאעפ"י שהוא עצמו פגום לאו פגום שבשניהם מיקרי ועוד דשתי אומות משמע וריש' נמי בשני עממין אוקימנ' ועוד דאיכ' רבין דאמר משמיה דרבי יוחנן שאינו הולך אחר הפגום והולד שלישי:

דף סח.

אי הכי אפילו נדה נמי. אלמא אמר אביי הכל מודים בבא על הנדה ועל הסוטה שאין הולד ממזר. פי' אלמא תפסי בה קדושי דאי לא תפסי בה קדושי ודאי ממזר הוא ודכות' נמי אמרינן לקמן ולר' ישבב אי טעמא דנפשיה קאמר כל שאין לו ביאה בישראל הולד

ממזר אפי' חייבי עשה כי תהיין במאי מוקי לה דאלמא כיון שהולד ממזר ודאי לא תפסי בה קדושי.

ואיכ' דמקשי מהא דגרסינן ביבמות דף מ"ט ע"א שמעון התימני אומר כל שחייבין עליו כרת בידי שמים ומפרש טעמ' בגמר' משום דכתיב לא יקח איש את אשת אביו ובשומרת יבם של אביו הכתוב מדבר וסמיך לי' לא יבא ממזר למה לי הך דרשה דהא הכא מפקינן שאין קדושין תופסין בחייבי כריתות וכיון שכן ממילא ידעינן דהוי ממזר דהא בהא תליא ולאו קושי' היא (דכיון דאקשינן) [דכי אקשינן] הכא מדאביי דאלמא הא בהא תליא לאו משום דסברא הוא אלא משום דמתניתין קתני כל שאין לה עליו קדושין ויש לה על אחרים קדושין הולד ממזר וק"ל דכללא הוא דיש ממזר מכל חייבי כריתות שאין קדושין תופסין בהם דהכי דרשינן קראי כדאמרן והיינו נמי קושיין בדר' ישבב לקמן לפום דרשה דר' עקיב' וההוא כללא דוקא הוא לכ"ע שאין לך שהקדושין תופסין בה והולד ממזר ומיהו כלהו ממדרש קראי דהתם נפקא דהא אף ע"ג דנפקא לן ממזר מהתם איצטריך הכא קרא לקדושין אלא כלהו ממדרש קראי ואי לאו דדרשינן הכי הכא דאין קדושין בעריות ודרשי נמי התם ממזר דידהו מדסמיך ליה לא יבא ממזר מדאוריית' מנא לן ורבי יהושע נמי סבר אין קדושין תופסין בחייבי כריתות וסבר אין ממזר אלא מחייבי מיתות בסנהדרין משום דלא דריש כשמעון התימני כדאית' התם בשלהי פרק החולץ (יבמות דף מ"ט ע"א) ומיהו מצינו שאין קדושין תופסין בה והולד אינו ממזר אלא שאינו מחייבי כריתות והיינו יבמה לשוק אליב' דרב וליתא בכללי דמתני' לא צריך איזו למיעוט' דבהא אין לשום אדם עליה קדושין לא לו ולא לאחרים ומימר' דאביי כבר פרשתיה שם בפרק החולץ (יבמות מ"ט ע"ב):

קולא וחומרא לחומרא מקשינן. הקשה הרב אב ב"ד ז"ל אדרב' קולא היא דמפקת לה בלא גיטא ואינה קושיא שכיון שאותן שהחמיר הכתוב באיסורן יוצאות בלא גט ולא פירשה התורה בזה קולא מפני שהחמיר' בהן בחמורין הוא וחומר האסור קאמרינן ולא חומר הקדושין הללו:

הא דאמרינן **מה יבמה שהיא בלאו לא תפסי בה קדושין**. נ"ל דלאו דוקא הוא דלרב דאמר לא תהיה לאיש זר לא תהיה בה הויה לאיש זר ליכא לאו אלא עשה דכתיב יבמה יבא עליה ולא אחר ולאו הבא מכלל עשה עשה ולשמואל דאמר קדושין תופסין בה הוא דאיכ' לאו דהיינו דאתמר התם ביבמות דף נ"ה ע"ב יבמה לשוק אי למאן דאמר לאו לאו אי למאן דאמר עשה עשה והא דאקשינן אי הכי אפילו חייבי לאוין נמי לחייבי עשה

נמי מצי למיפרך אלא חדא נקט משום דאדרבה ליבמה בלאו וחייבי עשה מלאוין לא אתו כל זה לפי פרש"י ז"ל בפרק הבא על יבמתו (יבמות נ"ה ע"ב), ועוד כתוב שם פ"א:

דף סח:

ה"ג רש"י ז"ל (בבריית') [**נכרית**] **מנא לן אמר קרא בז' עממין לא תתחתן בם**. ופי' לא יהא לך חיתון בהם כלומר שאין קדושין תופסין בהם וקשה לי דהא אמרינן בפ' הערל (יבמות דף ע"ו ע"א) בגירותן הוא דאי' להו חתנות ובנוסחי דידן דלא כתיב בהו אלא אמר קרא כי יסיר את בנך מאחרי בנך קרוי בנך ואין בנך הבא מן הכנענית קרוי בנך אלא בנה דכיון דולדה כמוה ודאי לא תפסי בה קדושי:

בנך קרוי בנך ואין בנך הבא מן הכנעני' קרוי בנך אלא בנה. פי' מדלא כתב רחמנא כי תסיר שמע מינ' שאין מקפיד באותו בן שנולד לו מן הכנעני' שאלו היה אותו הבן בכלל ישראל יותר היה לו להקפי' על אותו הבן שהוא נגרר אחר מעשי אמו ומדבק בדרכיה שהיא מגדלתו מקטנותו עליהם אלא שמע מינה שאין הכתוב מקפיד באותו הבן בהסרה זו:

ואמר רבינא ש"מ. מדרבי שמעון בן יוחאי שהו' סובר דהאי כי יסיר את בנך אבתך לא תתן לבנו קאי ולומר לא תתן בתך לבנו שהוא יסיר לב אותו הבן שיולד לו שהוא בנך לפי שאביו מלמדו ולפיכך דייק מתוך שחשש לבן שנולד לכנעני מבתך ולא חשש לבן בנך מכנענית שמע מינה שהולד כמוה דאי ס"ד סבר רבי שמעון בן יוחאי האי כי יסיר את בנך אבנך ממש קאמר ושמא יסירנו חמיו היכי קאמר ודייק מינה מדלא כתב רחמנא כי תסיר הכנענית את בנך שמע מינה שהולד כמוה והנא אף לבתך עצמה לא חשש להזכיר שלא כתב כי יסיר את בתך אעפ"י שיש לחוש לה כמו כן אלא שמע מינה דסבר רבי שמעון בן בתך הבא מן הכנענית קרוי בנך ועליו הזהיר הכתוב לומר בתך לא תתן לבנו שאעפ"י שהבן ישראל שמא יסירנו אביו מאחרי ולא אמר כי תסיר על בנך הבא מן הכנענית מפני שהולד כמוה ומשעה ראשונה הוא אסור שהוא מוציא זרעו מישראל אבל אין הסרתו משנולד כלום מפני שהוא כנעני כמוה זהו דרך פרש"י ז"ל ועיקר הוא ואם תאמר למה לא חשש הכתוב לבן ולבת עצמו א"ל ודאי שחשש לכל אבל לא פירש טעמא דקרא אלא ולדות ללמדך מה שאמרנו ועוד אפשר שהגדולים אינם נסרים כל כך ועיקר חששה לולדות ישראל ולא הוצרך לפרש טעם למי שהולד כנעני שבודאי אסור אלא למי שהולד ישראל שמא יסור.

ויש בספר היראים בנך [הבא מישראלית] קרוי בנך מדלא כתיב כי יסירנו מאחרי כלומר

חותן בנך יסירנו מאחרי, (וכ"ח) [ור"ת מפרש] בנך מיעוטא הוא לומר שאין חשש הכתוב אלא משום בנך עצמו אבל לבנו הבא מן הכנענית לא חשש לפי שהוא בנה ואמר רבינא שמע מינה מדלא כתב גבי בתך לא תתן לבנו כי יסיר את בתך מאחרי שבן בתך קרוי הוא בנך ואף לולד חשש הכתוב:

והא דאמרינן **נהי דכשר לא הוי ממזר לא הוי**. ק"ל דילמא ממזר נמי הוי ומקרא לא גמרינן אלא שאין הולד כנעני כמוהו, וי"ל דלאו מדיוקא דהא מילת' בלחוד קא דחי לה הכי אלא משום דשמעינן ליה לרבינא בהדיא בפרק החולץ (יבמות דף מ"ה ע"ב) דמכשיר הלכך לא הוי לא כנעני ולא ממזר. מיהו ישראל פסול כלומר פגום לכהונה הוי:

כי יסיר את בנך לרבות כל שהי' מסירים. [וקשה] אי הכי בגרותן נמי דהא כתיב לא תתחתן בם בגירותן כתיב איכא למימר בגרותן ליכא לרבונייהו מכי יסיר שאינן מסירים וכבר פירשנו במסכת יבמות דלא תתחתן כלל היא בגרותן וקודם גירותן שבכולם הוא אומר כן אבל לא תפס לשון חתון אלא משום גרותן שיש להם חתון ואחרים אמרו מדאמר רחמנא עמון ומואב שמע מינה שאר אומות שרי:

כל היכא דקרינא ביה כי תהיין קרינן ביה וילדו לו. ק"ל (מי) [הא] איכא חייבי כריתות דלא קרינא ביה כי תהיין וקרינא ביה וילדו כדתנן ביבמות דף כ"ב ע"ב [מי שיש לו בן] מכל מקום, פוטר את אשת אביו מן היבום וחייב על מכתו ועל קללתו ובנו הוא לכל דבר חוץ ממי שיש לו מן השפחה הכנענית ואמרינן עלה בגמרא מכל מקום לאתויי ממזר אלמא קרינ' ביה וילדו לו וירת ליה כמו (לאביה) [לאבי כשר] כדמוכח התם,ואיכא למימר בפי' רבתה תורה חייבי כריתותשהולד כמוה דכתיב מולדת בית או מולדת חוץ כדאי' ביבמות דף כ"ג ע"א ומ"ה דריש כי תהיין לאיש כל היכא שקדושין תופסין בה לשום איש בעולם קרינא ביה וילדו לו ואעפ"י שאין לו בה קדושין ולא מיעט אלא שפחה כנענית דלא קרינא בהו כי תהיין לאיש בעולם ולית ליה השתא לישנא דרב פפא דניוקי ליה בחייבי לאוין ובפרק כיצד ביבמות פירשתי יותר:

דף סט.

שמע מינה לכתחלה קאמר. יש שואלין מאי שנא ממזר דלא מחייב בלאו דלא יהיה קדש ומותר בשפחה ומחייב בלאו דחתון ואסור בכנענית ומאי שנא ממשוחרר שאסור אף בלאו דלא יהיה קדש שהרי אסור בשפחה כדאמרינן בפרק כל הבשר (חולין דף קי"ד ע"ב) שאסור פרי עם האם ותנן נמי מי שחציו עבד וחציו בן חורין לישא שפחה אינו יכול וכו' ואומר ר"ת ז"ל דכל היכא דאמר רחמנא לאו גרידא ממזר אסור אבל הכא שאני

דלא אמר רחמנא לא תנסוב אשה אלא לא יהיה קדש פרט לזה שהוא קדש ועומד שהרי יצירתו בעבירה אבל עבד [משוחרר] אין יצירתו בעבירה:

מתני': **כהני ולויי**. פירש"י ז"ל מאותן לוים דלא חזו לעבודה הוו הני דקתני מתני' מאותן שקצצו בהונות ידיהם כשאמר להם נבוכדנאצר שירו לנו משיר ציון כדאיתא במדרש אבל מן הראויים לעבודה לא עלו כדכתיב ומבני לוי לא מצאתי שם ואין דברים הללו נכונים וכי תעלה על דעתך שבנו הבית והקריבו קרבנו' בלא שיר בין בפה בין בכלי אלא מתחל' עלו במעל' ראשונה לויים דכתיב הלויים מבני ישוע וגו' ושם כתוב משוררים ושוערים וביסוד המעלה של עזרא לא מצא שם לוי ושלח לבבל ושלחו לו מהם דכתיב ויביאו לנו כיד אלהינו הטובה עלינו איש שכל מבני מחלי בן לוי ואחיו שמונה עשר וגמר הענין והכל מפורש בכתובים:

גירי וחרורי ממזרי ונתיני שתוקי ואסופי מותרין לבא זה בזה. למאי דאמר רבי טרפון הה"נ לעבדים בממזרים ולא תנא חרורי אלא משום שאר השנוים במשנה דאסי' בעבדי ועוד דיוחסין דעלו מבבל כייל ואזיל ומפרש.

ואיכ' למידק היאך הם מותרין לבא בנתיני והא אמרי' ביבמו' דף ע"ו ע"א דקוד' גרותן לית להו חתנות ובגרותן הוא דאי' להו חתנות ונתינים חייבים עליהם משו' לא תתחתן וא"כ היאך אלו מותרים בהם וע"כ חייבין הן בלאו דחיתון דאי לא לישתרו נמי בכנענית ועבדי' ואיכא למימ' בכל לאוי דפסול יוחסין לא מחייבי כי היכי דלא מחייבי בלאו דלא יבא ממזר דלא מיקרו קהל ולא חשש הכתוב ליחס הפסולים והא דאסירי בכנעני' ועבדים משום דכתיב בתך לא תתן לבנו וגומר כי יסיר את בנך מאחרי והני נמי בכלל ישראל נינהו ואסור שמא יסיר את לבו ובלאו דלא יהיה קדש נמי מחייבי דכיון שאינן חייבים בכל המצות סורין רע ואית בהו שמא יסיר ומצינו שהשוה הכתוב כנעני ועבד בכל מקו' של יוחסין ומשום הכי ליתנהו בחיתון.

ואי קשיא והא אמרינן ביבמות דף ע"ט ע"א דדוד גזר על הנתינים ופרשנו שם שגזר עליהם עבדות ואם כן היאך מותרים לבא באלו שהרי כולן חוץ ממזרי' אסורין בעבדים ואיכא למימר כי גזור רבנן בכשרים אבל בפסולי' לא גזור לפיכך כל אלו שהם פסולין לא אסרו עליהם הנתינים מחמת עבדות, ודכותה איתא התם בפרק הערל:

דף ע:

גמרא **הכי אמר שמואל כל דאמר מדבית חשמונאי קא אתינא עבדא הוא**, פי' דלא אשתייר מנייהו אפילו חד והעבדים קורין אותם בשמם ממעשה דהורדוס בריש פרק

השותפין (בבא בתרא דף ג' ע"ב).
ואיכא דקשיא ליה והא אמר שמואל המפקיר עבדו יצא לחירו' ואין צריך גט שחרור וכן המתיאש מעבדו כדאיתא בפרק השולח (גיטין דף מ' ע"א) וכן נמי נתיאשו מהם בעלים וניחא ליה שמא לא נתיאשו שהיו סבורים שתבא השעה לכשעבר וישתעבדו בהן שמצוים הן בעלי זרוע ליפול.
ואחרים אמרו משום שיורשיהם של בני חשמונאי אינן ידועים כאן שהם הרגו כל מי שהוא ידוע להם ושמא יש קטן במדינת הים שאינו מתיאש או גדול שלא נתיאש שאינו יודע בהן לפיכך פסלום והעמידום בחזקתן עד שידוע לך שנשתחררו.
ולי נראה דהנך אמוראי לא סבירא להו כשמואל במפקיר ומתיאש מעבדו דק"ל צריך גט דכי אמר שמואל כל מאן דאמר מבית חשמונאי קא אתינא עבדא הוא לאו למפסלי בהו [אלא] לומר שאינן כהנים אלא עבדי כהנים הם.
ואי קשיא נמי הרי אמרו עבד הבא על בת ישראל הולד כשר ושמואל הוא דסבר הכי ואם כן למה פסלום הרי נשאו בנות ישראל לא קשיא שאי אפשר שאין כהן אחד שנש' אשה כיוצא בו מקרובותיו ונמצא שנטמעו בהם עבדים ועיסה כיוצא בזו אסורה לבא בקהל ולא עוד אלא דאפשר דרובינהו נמי נשאו כיוצא בהם ומשעה שפסקה גדולתם לא רצו לדבק בהם ישראל:

דף עא.

הא דאמרינן (**אין**) **אליהו בא לטמא ולטהר לקרב ולרחק**. משום פסולי עבדות וחללות קאמר עבדים לפי שאינן מכלל ישראל וחללים לפי שמטהר שבט לוי ואינן נדחין מקהל ופסול עבדות קרוי טומא' ופסו' כהונ' קרוי רחוק כדאמרי' ורחקה בני משפחה הכהנים שומעין לכם לרחק אבל לא לקרב אבל פסול ממזרות ונתינות לא דאיפסקא הלכתא כרבי יוסי דאמר טהורין לעתיד לבא ומשמע אפילו בידועים דאלו באותן שנטמעו טהורין הם שאפי' ליודעים בהם אין מכירין בהם לפי שהם טהורין מן התורה וכן משמע כל הסוגיא (כרבי) [ורבי] מאיר ורבי יוסי לאו במשפחה שנטמעה נטמעה דברי הכל ממזרי ונתיני טהורין לעתיד לבא פלוגתא אחריתי בידועי' והיינו נמי דמקשינן ומתרצינן וישב ממזר באשדוד.
וא"ת וכי מצו' לא יבא תבטל לא שתעקר אלא נוהגת היא כל ימות המשיח אלא הוראת שעה לממזרים שהיו בדורות שיכשרו.
וכן י"ל בנתיני שלא אמרו אלא באותן שנתערבו בישראל אבל נתינים עצמ' באיסורן

עומדים כדאמרינן ביבמות דף ע"ט ע"ב חלק המזבח מי יתיר אי נמי התם ה"ק כיון שיש בהן למזבח אין בנו כח להפקיעו עד שיפקיענו הב"ה על פי נביא לימות המשיח, וכן עיקר.
והראב"ד ז"ל אומר שאליהו בא ומפריש ואח"כ הן נטהרין כדאמרינן בעלמא עומדין במומן ואח"כ מתרפאין והרחמן יזכנו לימות המשיח ולחיי העולם הבא:

דף עג.

הא דאמרינן **דבר תורה שתוקי כשר מאי טעמא דרוב כשרים אצלה**. משום דרובא דעלמ' כשרים ודאמרינן מאי אמרת דלמא אזלא איהי לגבייהו הוה ליה קבוע והתורה אמרה לא יבוא ממזר לרווחא דמלתא כלומר אפי' תחוש לזה יותר מן הדין ותאמר בודאי לא בא אצלה כשר מגזירת הכתוב אבל בדין הוא דמשום רובא כשר שכיון שהלך הוא אצלה יש בה רוב ואם היא באה אצלו מחצה על מחצה הרי יש בה רוב להכשיר ואם תאמר אי הכי למה לי קרא להתיר שתוקי בקהל לישתוק מיניה ואנא ידענא איכא למימר כי איצטריך קרא היכא דחזינא שהלכה היא אצל אחד לסתר או לחורכה ונתעברה אי נמי לעיר שהיא מחצה על מחצה ודלתותיה נעולות אי נמי לאסופי וכי אמרינן שתוקי לאו דוקא אלא שהוא בכלל:

דף עג:

בד"א בזמן שמקחו בידו. פי' לפי שהוא יכול לומר לא מכרתי. מעולם ואפילו היו שם עדים שנתנו לו דמים יכול הוא לחזור בו ואעפ"י שהוא מקבל מי שפרע מכל מקום עיקר המקח משלו הוא וכיון שכן יכול לומר לזה מכרתי ולזה לא מכרתי:

דף עד.

והא דאקשינן **וליחזי זוזי ממאן נקט**. הכי פירושו: קס"ד לאוקמ' בדליכא עדים שמכר ונטל דמים דא"כ פשיטא שיכול לומר לזה לא מכרתי ולזה מכרתי הוי כמו הודאת בעל דין כמאה עדים דמי אלא ע"כ בשהיו שם עדים שמכר ונטל דמים ואם כן למה לי נאמנותו של מוכר יבואו עדי' ויעידו בין בריש' ובין בסיפא ולא קס"ד לאוקמא כשלא ידעו ממי נטל דמי' דסהדי עבידי דדייקי וידעי וכיוצא בה בפרק חזקת הבתי' (בבא בתרא דף מ"ה ע"ב) דאקשי' אי דאיכא עדים לחזי עדי' מאי קאמרי ולא קס"ד לאוקמ' דחזו בהא ולא חזו בהא כ"ש הכא דעדיפא מינה מתרץ לה לא צריכה דנקיט זוזי מתרוייהו ואמר מחד

מדעתו ומחד בע"כ וקמ"ל דאע"ג דאיכא עדים שנטלו ואלו חזר בהם חייב לקבל מי שפרע נאמן הוא כל זמן שמקחו בידו והוא הדין להיכא שנטל מא' ואמר מזה נטלתי אלא אורחא דמלתא כדפרישית. אבל אין מקחו בידו אינו נאמן לומ' מהאי מדעתא וה"ה לומ' מזה נטלתי ולא מזה.

ור"ת ז"ל כתב נאמן בעל המקח לומ' לזה מכרתי ולזה לא מכרתי כל זמן שמקרו בידו וכגון דנק' זוזי מתרוייהו ואמר להאי זבנית מדעתאי והאי שדינהו זוזי גבאי דידי אם יצא המקח מידו אינו נאמן לומ' מזה נטלתי ולא מזה והוא עול' כפי מה שפירשנו אנו ולא כפי מה שעלה על דעת רבים לומר דאפי' בזמן שמקחו בידו אינו נאמן לומר מזה נטלתי ולא מזה וקושיא ארישא דוקא. דכ"ש ודאי שהוא נאמן דטפי ידיע ליה הא.

ורש"י מפרש קושיא אסיפא אפי' בזמן שאין מקחו בידו להמניה ומפרק כגון דשקיל מתרוייהו ולא ידיע הי מדעתיה כלו' אינו מדקדק בו כל כך לפיכך אינו נאמן אלא כעד א' הוא אבל אם אמר מזה נטלתי ולא מזה נאמן אפי' בזמן שאין מקחו בידו ותמהני מנא ליה למקשה האי סברא דמוכר דייק ממאן שקל ומהימן דקא קשי ליה וניחזי זוזי ממאן נקט ואפשר שהיה סבור כל זמן שעומדי' לפניו יהיה נאמן אעפ"י שאין שם מיגו כדאמרינן בדיין בסמוך:

אי מהתם הוה אמינא התם הוא דרוב כשרים אצלה אבל הכא דרוב פסולין אצלה לא צריכא. איכא למיפרך הניחא למאן דאמר התם ברוב כשרים אלא למאן דאמר לדברי המכשיר מכשיר אפי' ברוב פסולין מאי איכא למימר וליכא למימר דאבא שאול קמ"ל פי' דר"ג אלא ודאי מדלא תנייה התם לדאבא שאול שמע מינה מלתא אחריתי קא משמע לן כדפרש"י ז"ל.

ונראה לי דלמאן דאמר לדברי המכשיר בה מכשיר בבתה רוצה לומר שזה שאמר רבן גמליאל נאמנת עליה ועל בתה אמרה והיינו דקתני תרתי מדברת ומעוברת וכיון שכן קשיא ליתנייהו לדאבא שאול התם גבי מעוברת אבל לדברי האומר לדברי המכשי' בה מכשיר אפי' ברוב פסולים לא שיהא בכלל דברי ר"ג דר"ג במעוברת איירי ורוב כשרים אצלה אבל הוא סובר דהה"נ שיאמר ר"ג ברוב פסולין. וכיון שעיקר משנתנו דר"ג ברוב כשרי' ולא נשנית שם משנה בפי' לרבות רוב פסולין דאבא שאול ברוב פסולין משנה אחרת היא ולא ערבוה באותה משנה של רבי אליעזר ורבן גמליאל:

דף עד:

ותו הא מותר אסור הרי גר דמותר בכהנת ומותר בממזרת. קשי' לי מאי קושיא הרי אין משמע הלשון כך אלא כל האסורין לבא בקהל מותרין לבא זה בזה אבל המותרים לבא בקהל יש מהן אסורין ויש מהם מותרין. ותו קשי' לי דגם בכהנת לאו קהל כהונה הוא דלא הוזהרו כשרות לינשא לפסולין, וצ"ע:

דף עה.

הא דאמרינן **לאפוקי מצרי שני שאין זרעו פסול דכתיב בנים אשר יולדו להם.** ק"ל עלה דהא מצרי שני נמי בתו כשרה ופסולה לכהונה כדאמרינן בפרק הערל (יבמות דף ע"ז ע"א) ר"ל אמר פסולה דגמר לה מכהן גדול באלמנה דביאתו בעבירה וזרעו מתחלל ולקמן נמי אמרינן אליב' דר' יהודה מצרי שני יוכיח והכי אית' בנסחא דר"ח ז"ל ועוד מאי האי דמייתי קרא בנים אשר יולדו להם דור שלישי דההוא בישראל כתיב.

ויש מפרשים משום הכי מייתי האי קרא דבנים אשר יולדו להם משום דכיון דמכשרת ליה בקהל ישראל ממיל' שמעינן להא דכתיב בתולה מעמיו לאתויי בתולה הבאה מב' עממין דהיינו נמי מצרי שנשא בת ישראל כדאית' התם וזה הטעם מספיק לכך אבל עדיין קשה לריש לקיש דאמר פסולה לכהונה והכא הכל מודים בבתו שכשרה.

והר"א ז"ל מפרש דהכי קאמר כל שזרעו כמוהו פסול בביאתו כגון כהן גדול באלמנה שהיא פסולה לכהונה ובתו נמי פסולה אבל מצרי שני פסול שבהן פסול קהל הוא ובנו כשר לקהל נמצא שביאתו מטהרתו ואינה פוסלת לפיכך אינו פוסל את האשה שבא אליה בביאתו ובהאי פי' נמי מתרץ מאי דאתיבי מדכתיב בנים אשר יולדו להם דור שלישי.

אבל קושייתנו במקומה עומדת שא"א לומר דסברי הכא בת מצרי שני אסור' שאם כן היכי אמרינן מאי איכ' בין רבי יוסי לרשב"ג הא איכ' מצרי שני שאין אתה נושא בתו כלו' שכהן אסור לישא בתו לר"ל ולרשב"ג אי אתה נושא אלמנתו והוה לי' למימר מאי איכ' בין ת"ק לרשב"ג ותו דאמרי' איכ' ביניהו עמוני ומואבי דאין כל זרע פסול דאמר מדעמוני ולא עמונית והלא אי אתה נושא בתו לדברי ר"ל כדאי' התם בפ' הערל (יבמות ד' ע"ז ע"ב).

ואיכא למימר סוגיין ודאי אליב' דרבי יוחנן היא דאמר בת מצרי שני ובת עמוני ומואבי כשרות לכהונה כשם שכשרות לישראל דרבי יוחנן הוא דמפרש ועולא נמי כותיה ס"ל ותלמידו הוה והא דקא נסיב לה תלמוד' בנים אשר יולדו להם דור שלישי לא חשש

להפריד בין ישראל לכהנים ולהביא עיקר הכ' אלא תפס לו מה שהוא פשוט וכבר הראיתי לך אחרים כיוצא בו בפ' ראשון (ג' ע"ב) או כדברי הראב"ד ז"ל, ובירושלמי נמי בפ' אלמנה לכהן גדול (יבמות ז,ה) מוכח הכי דרבי יוחנן מתרץ הכי לטעמיה.

וא"ת ר"ל היכי מתרץ לה לבריית', הכי תריץ לה דר' יוסי סבר כל שזרעו כפגום שבהן ככהן גדול באלמנה פוסל לאפוקי מצרי שני שזרעו כשר לקהל כדברי הראב"ד ז"ל וכלל בכלל זה עמוני ומואבי שזרעו כמוהו ופוסל ואתא רשב"ג למימר אף באותם שזרעם כפגום שבהן אינן פוסלין אלא אותן שכל זרעם פסול כפגום שבהם לאפוקי גר עמוני ומואבי שבנותיהן אינן כפגום שבהם שמותרות לבא בקהל ישראל נמצאת ביאתן מכשרת מקצת זרעם לפיכך אינה פוסלת אף לכהונה.

ולא מחוורא לישנ' דבריית' דכל שאי אתה נושא בתו לר"ל אלא י"ל קסבר ר"ל פליגי רבנן עליה דרשב"ג דעמונית לכהונה (וכדרבי יהודה) במצרי שני ואנא דאמרי כרבנן דקסבר טעמייהו דרבנן בגר עמוני ומואבי ומצרי שפוסלין בביאתן משום דבתן נמי פסולה לכהונה ופליגו באלמנה דג' מחלוקת בה והוא הדין דמצי לאפלוגי ת"ק בהדי דר' יוסי ורשב"ג בבתו לכהונה וה"נ משמע בירושלמי בפרק אלמנה לכהן גדול:

מה שפרש"י **באלמנת עיסה ובספק מגורשת**. קשה לנו דלא מיקרו ספק ספקא ומאי דפריש נמי בספק מגורשת שנשאת בתוך ג' חדשי' וילדה ספק בן ט' לראשון או בן ז' לאחרון היינו ספק ספק' לא מחוור דלת מיקרי עיסה אלא כשרים ופסולים מעורבים כשם שעיסה מעורב' מסובן ומורסן וקמח וסולת ומים ומלח.

לפיכך נראה כפר"ח ז"ל שאמר כגון ספק מגורשת שילדה לשנים ונטמע אותו ספק במשפחה ונעשית כולה עיסה לספק חללים ומפרש בתוספת' עיסה פסולה לכהונה מפני ס' חללים שנטמעו בה וכי הך דאמרינן כל הארצות עיסה לארץ ישראל מפני התערובות והאי דפשיטא ליה דבתו אסורה טפי מאלמגתו משום דאלמנתו אית לה חזקה דכשרות בתו לית לה חזקה דכשרות:

הא דאמר רב יוסף **עשאוה כגר לאחר י' דורות**. יש לפרש דלרב יוסף נמי אית ליה חשש ממזרות בכותי' כדלקמן וס"ל גר מותר בממזרת אלא משום שהם גרים ישנים אסורה ולא מחוור לי שאם היה לו לרב יוסף חשש ממזרות בה למה ליה למדחק נפשיה כולי האי לוקי ר' אלעזר (ור') [כרבי] יהודה בקהל גרים אלא הכי קאמר כיון דכותיים פסולי קהל הם חוששין שמא אחד מהן מוחזק בישראל ויאמרו ישראל נושא כותית אבל פיסול ממזרות בכותיים לא עלה על דעת עד שבא רב דימי ורבין ופירשוה מגמ':

דף עה:

דאמ' כותיים גירי אריות הם. אף ע"ג דאפסיקא הלכתא במס' יבמות ד' כ"ד ע"ב א' גר שנתגייר לשום אשה או לשום שלחן גדולי' וא' גירי אריות הלכה כולם גרים איכ' למימר דרבי אלעזר לא סבר לה ואת"ל סבר לה שאני כותיים דכתיב את אלהיהם היו עובדים ולא נשתכח שם ע"ג מפיהם ולא עבודתה מידיהם מעולם ולמאן דאמר גירי אמת סב' דלשם שמים נתגיירו לגמרי והוה ליה כגר שחזר:

וסבר לה כרבי עקיב' דאמר עבד הבא על בת ישראל הולד ממזר. יש מפרשים והוה לי' כנעני (ממזר) [בממזר] שאסור וק"ל הא דאקשינן ומי סבר לה כר' ישמעאל וכר' עקיב' מאי קושיא כי לא סבר לה כ"ש שאסור דהו"ל עבד שבא על בת ישראל שהולד כשר וישראל גמור כדמוכח במסכת יבמו' ד' ט"ו ע"ב, והו"ל חד כותי גמור שהוא ככנעני, (והו"ל) [וחד הו"ל] ישראל שאסור.

ושמעתי דכי אמרינן גרי אריות הן הני מילי לדור ראשון שלא נתגיירו אלא לשם אריות אבל דורות אחרונים כיון שהם מקבלים עליהם עול המצות ומלים לשם ישראל גרים גמורים הם ואסורים משו' גר בממזרת וכרבי יהודה ולא ידעתי היכן נתגיירו הבנים אלא שאפשר לרבי אליעזר דאמר בפ' החולץ (יבמות ד' מ"ו ע"א) גר שמל ולא טבל גר גמור הו' ה"נ כולם מלים לשם ישראל והוו להו ישראל. אי נמי דאמרי' מי לא טבלי לקרי ולנדה. וא"א לעמוד בשמועה זו שלא מצינו בתלמוד שהיו גירי אריות ועכשיו גירי אמת וכל מחלוקות שחלקו בגמ' בכותיים לדורן נחלקו ולא לדור ראשון בלבד דודאי לשם תחלתן מלים וטובלי' וכדאמרי' בע"ג ד' כ"ה ע"ב ואל ימול כותי מפני שהוא מל לשם הר גריזים. אלא עיקר פירושא של הלכה דסברי השת' גר אסור בממזרת כר' יהודה ורבי אלעזר דמתני' עליה קאי ודאן בודאן מותר באסורין לבא בקהל כגון עמוני ומואבי הא בגרים כשרים לא אי נמי י"ל דסברי השת' שנתערבו בהן כהנים כשרים ויש מהם שנשאו למינן כלו' שמאותן כהנים יש בהם שנשא אשה בת ישראל והולד ישראל גמור כשר ויש מהם שבאו הכותיים על בנות ישראל והולד ממזר לפיכך כותי לא ישא כותית.

ומשום הכי אקשינן, ומי סבר לה דכנעני שבא על בת ישראל הולד ממזר והרי אינו אלא כשר וכיון שהוא כשר אמאי לא ישא כותית דאי משום שהם גירי אריות דאסורים לבא בקהל רבי אליעזר משום ספק ממזרות פוסל דומיא דשתוקי ואסופי ולומר שאין להם תקנה לעולם ואפי' באו לקבל מצות ולהתגייר אסורין זה בזה דאלו בעודם כותים ודאי לא צייתי אלא כשבאין לחזור בהן ולהתנהג במצות על פינו וקאמר אין להם תקנה אלמא משום פסול יוחסין חששו בהם ולא משום גרות בלבד.

ולפום הכי מהדר לפרושא כדר' ישמעאל וכרבי עקיבא, דגמרא גמרי לה דמיירי רבי ישמעאל ור' עקיב' בהא מלתא בכותיים כדמפרש לקמן ג' מחלוקת בדבר.
והשת' אנשיי' לגמרי ומהדר לפרושה דר' אלעזר סבר לה כרבי ישמעאל וכרבי עקיב' ואלו הוה אומר דגירי אריות הן ואסורים משום כנעני בבת ישראל ולא משום פסול ממזרות מעיקר' גמריה והדר אוקימנ' לר' אלעזר משום שאינן בקיאין בדקדוקי גטין וקדושין ויש מהם ממזרים (וגם) אסור בממזרת כר' יהודה וכדפי' אי נמי שיש מהן כשרים מן הכהנים הכשרים שנתערבו בהם שיש בהן כהן שנשא כהנת או כותית כשרה והולד ישראל כשר ואסור בממזרים וכן אתה מפרש לרב נחמן דאמר ממזר מאחותו וממזר מאשת איש איכ' בינייהו.
ומיהו לר' ישמעאל ולר' עקיב' לא שמעינן להו מידי בכותי עם כותית דשלשה מחלוקות בדבר בפסול כותיים בישראל הוא והיינו דקאמרינן משום הכי פסלינהו וי"ל לדידהו כותי מותר בכותית כר' יוסי וא"ת שיש בהם כהנים כשרים לר' עקיב' עדיין כותי מותר בכותית משום דאינו אלא ספק ממזר ולא החמירו בהם חכמים לאסור משום ספק הואיל ורחמנא אמר בקהל ודאי הוא דלא יבא הא בקהל ספק יבא וממזר ודאי הוא דלא יבא הא ממזר ספק יבא והם קהל ספק וממזר ספק וכי יעשו מעלה ביוחסי כותיים אבל בקהל ודאי אסורים מדבריהם ולרבי ישמעאל נמי יש להם תקנה כדפרישית ותדע דהא רבי יהודה הוא דתני כל האסורין לבא בקהל דהיינו גר עמוני מותרין לבא זה בזה דאלמא אע"ג דגר אסור בממזרת שתוקי ואסופי מותרין בממזרת דהא פסק ספקן כודאן, והיינו משום שהעמידו אותן על דין תורה:

דף עו.

מתני': **הנושא אשה כהנת**. פי' כהן שנשא כהנת דאלו ישראל אינו נושא לעולם כהנת כלו' שלא לשם כהונתה הוא נושאה ואינו בודק בפסול כהונה.
צריך לבדוק אחריה ד' אמהות פי' משום ספק חללות והיא אינה צריכה לבדוק בפסול כהונה שלא הוזהרו כשרות לבדוק לינשא לפסולים.
ללויים וישראלים פי' שנושאים כהנת או בת ישראל מוסיפין לבדוק משום פסולי קהל עוד אחת והיא בודקת בשלו.
ואיכ' דמוקי לה בגמ' בשקרא עליה ערעור בודק ומשום הכי בדק אבל כהן שנשא כהנת אפשר אע"פ שלא קרא עליה ערעור בודק משום ספק חללות אע"פ שאינו בודק משום ספק ממזרות לפי שמכירין ישראל ממזרים שביניהם וא"צ לבדוק אחריהם אלא א"ב קרא

ערעור ואין מכירים חללים שביניהם ומשום הכי לא בדקה איהי בדידיה ולמאן דמוקי לה לר' מאיר בלא ערעור צריך לבדוק אף בישראל משום פסולי קהל ואיהי נמי בדקה בדידיה אלא משום הכי לא תנא מתני' שהיא בודקת בו משום שאינה דומה בדיקתה לבדיקתו איהו בודק אף בפסולי כהונה ואיהי לא בדקה ובסיפ' תנא לויים וישראלים אחד האנשים ואחד הנשים במשמע.

ובירושלמי (ד,ד) גרסינן ולא נמצאת מחמיר בישראל יותר מן הכהן אמר רבי יוסי בר בון א' זה וא' זה קנס קנסו וכדי שיהא אדם מדבק בשבטו ובמשפחתו פי' לפי שבישראל הנושא צריך להוסיף עוד א' נמצאת מחמיר יותר ביחוס של ישראל מן הכהנים ומפרש כולה מתני' קנס הוא בין בכהן בין בישראל ובדין הוא שלא יהו צריכין בדיקה אבל קנס הוא כדי שיהא אדם מדבק בשבטו ובמשפחתו שהיא בדוקה לו ולא יהא צריך לטרוח לבדוק וקנסו יותר בלויים וישראלים יותר מן הכהנים לפי שאין מדקדקין כל כך ביוחסין ואין מבדקין במשפחותם ולמדנו מן הירושלמי שא"א לפרש סיפ' דמתני' בכהן הנוש' כמו שפי' רבים וגורסין לוייה וישראלי' אלא לויים וישראלי' גרסי' ובלויים וישראלי' הנוש' קאמ':

גמרא **גברי דכי קא מינצו בהדי הדדי ביוחסין הוא דקא מבזו**. ואם אית' דאיכ' מילת' משום גברי גופייהו קלא הוה להו אבל משום נשי לא ידיע להו לאנשי אבל מי שהוא מוחזק מגבאי צדקה מגו דמנצו טובא אף בפסול הנשים מדקדקין אחריהם ומבזים אותם ואם איתא דאיכ' מלתא אפי' מחד צד קלא הוה ליה:

דף עז.

האוכל נבלה ביוה"כ פטור. פרש"י ז"ל פטור מיוה"כ, דאי נמי נתנבלה ביוה"כ לא חל עליה דמעיקרא נמי אסיר' משום אבר מן החי ואיכ' למידק הא איסור בת אחת הוא דכי פקע מינה איסור אכר מן החי חל עליה איסור נבלה ויום הכפורים בבת אחת כההיא דאמרי' ביבמו' ד' ל"ב ע"ב גבי זר שאכל מליקה דמעיקר' אחייבה ליה במעילה ולא אתו איסור נבלה וזר חיילי עליה כי מליק לה והזה דמה נראית לכהנים ואין בה משום מעילה וחלו עליה איסור נבלה ואיסור זרות ואפי' לר' שמעון ומ"ש הכא.

ואחרים פירשו דפטור מן האחרון קאמר כלו' שאם נתנבלה ערב יום הכפורים פטור מיוה"כ ואם נתנבלה ביוה"כ פטור מנבלה ורבנן פליגי עליה ואמרי שאם נתנבלה בערב יוה"כ אתי איסור חמור דיוה"כ וחייל על איסור קל של נבלה וכן עיקר ובמס' נזי' ד' ד' ע"א אשכחן בנסחי האוכל נבלה ביוה"כ אינו חייב אלא על אחת ומה שפי' הראב"ד ז"ל

משום דמנבלה כי אכל כזית מחייב ומשום יוה"כ אינו חייב אלא עד ככותבת איני יודע מה הוא שעל ככותבת מיהת איסור יוה"כ קדים אם נתנבלה ביוה"כ והאיסור הקודם בגופו של איסור שהוא חל על האדם קא אמרינן בכל מקום ולא שיעורין.
ומה שאמר משום דהאי גבר' מכי אייתי ב' שערות איתחייב ליה בנבלה אבל לא ביום הכפו' עד יוה"כ אינו נכון שאינו דומה למה שאמרו בפ' ד' אחין (יבמות ד' ל"ג ע"א) כגון שאייתי שתי שערות בשבת דהתם בשום איסור לא איחייב עד שיביא שתי שערות אבל בהביא שתי שערות נתחייב בהן ואפי' איסור יוה"כ חל עליו מעתה כשם שחל עליו איסור הנבילה אע"פ שלא נתנבלה אלא ביוה"כ לפי דבריך ואי דמיא לשבת ויוה"כ דמיא דאיפליגו בה תנאי [חולין ק"א ע"ב] אי איסור חל על איסור או לא ואע"פ שחל על האדם איסור שבת שפגע בו תחלה קודם יוה"כ אלא שיש לבעל הדין לחלק ביניהם דשאני איסור נבלה שבידו לנבלה לפיכך חל עליו מעכשיו אבל יוה"כ עד שיפגע בו ואין זה נכון וכבר פירשתי שם בפ' ד' אחין שאפי' איסור נבלה לא חל עליו עד שנתנבלה זו:
כי אמרי רבנן איסור חל על איסור ה"מ איסור חמור על איסור קל אבל וכו'. קשי' לן לימ' כי אמרי רבנן איסור חל על איסור הני מילי באיסור כולל אבל איסו' שאינו כולל ולא מוסיף לא ונבלה ביוה"כ כולל הוא דמיגו דאתכלל איסור יוה"כ אשאר חתיכות אתכלל נמי אנבלה ולא קשי' דאיסור אלמנה מוסיף הוא דמעיקר' לא אסור' אלא להאי הויא ליה אלמנה מיגו דאתוסף בה איסור' לכהן גדול (חד) [אחר] כגון משוח שעבר אי נמי כהן משיח שאסור באלמנה כדאי' בסוף הוריות ד' י"א ע"ב א' נמי שתהא אסורה אף לכהן גדול שיתמנה אחריו אתוסף נמי איסור' אהאי ומאן דאית לי' כולל כ"ש דאית ליה מוסיף והשת' קשי' לי היכי מוקמינן לה אליב' דר"ש דילמא ע"כ לא אמר ר"ש התם אלא איסור כולל אבל מוסיף אית ליה דהכי אמרי' במס' שבועו' ד' כ"ד ע"ב דאפי' מאן דלית ליה כולל אית לי' מוסיף וניח' ליה דמפשט פשיט' ליה דר"ש לית ליה מוסיף ולא מודה ר"ש אלא באיסור בת אחת דהכי אית' במס' יבמות ד' ל"ב ע"ב והאי דלא אייתי ליה הכא משום שלא בא לומר (אלא) [דלא] מתוקמא כרבנן דפליגי עליה דרבי שמעון בכולל וכ"ש במוסיף דהכי קאמר את"ל משנה ר"ש היא דכי היכי דפליג בכולל פליג במוסיף אבל לרבנן לא אפשר:

דף עח.

הא דאמרי' **ומודה אביי** (**אפי'**) **במחזיר גרושתו שאם קדש ולא בעל שאינו לוקה**. כלפי שאמר אביי באלמנה לכהן גדול דבקדושין לחודייהו הוה לקי משום דכתיב לא יקח

שמא יעלה עליך לומר כן במחזיר גרושתו שכך כתוב בה נמי לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה לפיכך הוצרך לפרש דשאני התם דכתיב להיות לו לאשה משעת ביאה הוא ולא משעת קדושין וכן נמי משום שאמר בעל בלא קדושין חייב הוצרך לומר שהוא מודה במחזיר גרושתו שאם בעל ולא קדש שאינו לוקה.

אבל רבא שאמר לא בעל אינו לוקה לא הוצרך לומר שהוא מודה בכהן גדול באלמנה שאם בעל ולא קידש שחייב שהוא לא חלק אלא על קדש ולא בעל אבל על בעל ולא קדש לא חלק אלא שמא תאמר כי היכי דאמר רבא משום לא יקח בלאו לא יחלל אינו לוקה אף בלא יחלל בלאו לא יקח לא ילקה ששניהם תלויין זה בזה קמ"ל.

וזה שאמרו שניהם מודים במחזיר גרושתו שאם בעל ולא קדש שאינו לוקה שלא תאמר חייב משעת בעילה ואע"פ שכתוב בה קיחה ככהן גדול באלמנה קא משמע לן דהתם לא יחלל באפי נפשיה הוא אבל הכא קיחה בביאה כתיבה.

אבל לא נאמרו דברים הללו כלל אלא בחייבי לאוין של קדושין כלו' במקומות שכתוב בהן לאו בקיחה כגון אלו האמורים כאן מחזיר גרושתו ואלמנה לכהן גדול וה"ה לגרושה וחללה זונה להדיוט דהא גמרינן להו מהדדי הכא וכדפי' רש"י ז"ל אבל ממזרת ונתינה לישראל הדבר ידוע שעל הקדושין אינו לוקה שהרי אין כתוב בהן לאו בקיחה ועל ביאה בלא קדושין חייב כמו שהכתוב מפרש וצווח לא יבא שהוא הבעיל'.

ומפורש נמי בפ' אלו נערות (כתובות ד' כ"ט ע"ב) דאקשינן בהדיא אי כרבי יצחק קשי' ממזרת אמאי יש לה קנס שאין אדם לוקה ומשלם אלמא איכ' מלקות בממזרת בלא קדושין והוא הדין לעמוני ומואבי ופצוע דכא ושאר חייבי לאוין כיוצא בהן.

והדבר פשוט וידוע, והוצרכתי לכותבו מפני שא' מגדולי המחברים האחרונים [רמב"ם הל' איסו"ב ט"ו,ב'] כתב בחבורו שאין הבא על חייבי לאוין לוקה אלא א"כ קדש ותלה עצמו בהלכה זו משום שאמר דמודה רבא באלמנה לכהן גדול שאם בעל ולא קדש שחייב אלמא בשאר חייבי לאוין אינו כן ולא דקדק כן במה שאמרו ושניהם מודים במחזיר גרושתו שאם בעל ולא קדש שאינו לוקה אלמא בשאר חייבי לאוין חייב וכבר פירשנו עיקר.

ועוד שאפי' כדבריו אין שאר חייבי לאוין דומין לאלו שכתוב בהן לאו בקיחה ולא הוזכר בשמועה זו (לא) [אלא] חייבי לאווין של קיחה כמו (שכתב) [שכתבנו] ואינו צריך לפנים ובודאי מקצת עריות שכתוב בהן קיחה כגון אשת אב ואחות אשה אינו לוקה על הקדושין דהא לא תפסי בה ומאי קאמר רחמנא לא יהא לך בה קיחה ואי בעל חייב עלייהו דכתיב לגלות ערותה ולא יגלה ועוד דאיתקשו כלהו עריות ואין לנו חייבי לאוין

דקיחה חוץ מאלו שבשמועה זו אלא יבמה למאן דאמר לא תהיה לאו הוא ולדידיה קדש חייב בעל אינו לוקה והבא על הנתינה בעל חייב קידש אינו לוקה ואע"ג דכתיב לא תתחתן לומר לך דאפי' בגרותן דאית להו חתנות אסורות אינו חייב מלקות על הקדושין בלחוד והיינו דתנן ממזרת ונתינה לישראל בכלל שהי' לוקין ולא שנינו הנושא כמו ששנינו המחזיר גרושתו ולא שנינן הבא על גרושתו משנשאת והכי נמי מזבח בפרק משוח מלחמה דף מ"ז ע"א בנתינה, וכן פירש רש"י ז"ל שם:

[**וכולן מקרא אחד דרשו**.] הא דתנן רבי אליעזר אומר ישראל שנשא גיורת וכו' בתו כשרה לכהונה. ולית ליה ק"ו דרבי יהודה משום דקרא מפיק ליה מיניה משום דכתיב בתולות ומזרע משמע אפי' מקצת זרע וכן משמע הני מילי בכל מקום ור"י דאמר עד דאיכא כל זרע לאו משמעותו של מקרא אמר כן אלא ק"ו מזקיקו לכך דחיק קרא משום ק"ו ורבי אליעזר סבר שאי אפשר לומר מזרע כל זרע הלכך קא מפיק מק"ו.

ור"ש ז"ל מפרש טעמיה דרבי אליעזר משום שאינו ברוב הקהל לאו מה הצד הוא מאחר שאין בהם בעצמן צד שוה וקאמר דהיינו דומיא דצד חמור ולא דייק דהתם בפרכא והכא בעיקר דינא וליכא פלוגתא:

דף עט.

הך סוגיא ד**חבית ומקוה** עיקרה במס' נדה דף ב' ע"ב ומפורשת שם:

דף פ.

הא דתנן **תינוק שנמצא בצד העיסה**. בתינוק טמא ודאי תנן ור"מ מטהר משום שמא לא נגע בעיסה ובצק ממקום אחר לקחה אי נמי אדם טהור נתן לו וחכמי' מטמאין מפני שדרך התינוק לטפח בעיסה וכן מצאתי בירושלמי בפרקין מפני שדרך תינוק לטפח בעיסה, ולא כמ"ש רש"י ז"ל.

והא דאמרינן אלא לרבי יוחנן אי זו היא חזקה ששורפין עליה את התרומה כגון עיסה בתוך הבית. פרש"י ז"ל ומ"ש דהכא רובא דאיתיה קמן והתם ליתיה לרובא קמן ואיכ' לפרושי שכיון שודאי נגע אין הולכין אתר חזקתה אלא דנין אטומאה שעליה כדאמר במס' נדה ד' ב' ע"ב גבי כל הנשים שמטמאו' מעת לעת ומפקידה לפקידה למפרע משום דאית להו רעותי מגופייהו ואין הולכין בהן אחר חזקת טהרת הטהרות וכן מקוה שנמדד ונמצא חסר אין הולכין בו אחר חזקתן של טהרות אלא אחר הטמא שעסק בה שמעמידין אותו על חזקתו ואימא לא טבל:

דף פב.

כל שעסקו עם הנשים לא יתיחד עמהן. פרש"י ז"ל ואפי' עם הרבה, ואלו איניש אחרינ' עם שתי נשים תנן אבל שלש או ארבע שפיר דמי. ומשמע דכיון דנשים דעתן קלה עליהן אפי' טובא נמי. והא דתנן כל שעסקו עם הנשים לא יתיחד עמהן, אפשר אפילו בשני אנשים לפי שהן חשודין על העריות וגריעי מפרוצים סתם ואפי' (כהן) [בהם] ואמר רב אפילו בעשרה נמי. וההיא דאמר רב לאו כשרים כגון אנן אלא כגון ר' חנינא בר פפא וחבריו דאלמא סתם בני אדם לא, מדת חסידות נהגו בו שלא להחזיק עצמו כשר וחסיד: **מניח אני כל אומניות שבעולם ועוסק אני בתורה**.

הדרן עלך פרק עשרה יוחסין וסליקו להו חידושי קידושין להרמב"ן זלה"ה